МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН
КАФЕДРА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН, ІНФОРМАЦІЇ ТА РЕГІОНАЛЬНИХ СТУДІЙ

«ДИПЛОМАТІЯ В МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИНАХ: РЕТРОСПЕКЦІЯ І СУЧАСНІСТЬ»

Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю

24 лютого 2023 року

Київ–2023

УДК327.1:94(063)

Редакційна колегія:

Ржевська Н. Ф., доктор політичних наук, професор, завідувачка кафедри міжнародних відносин, інформації та регіональних студій, голова оргкомітету

Троян С. С., доктор історичних наук, професор, професор кафедри міжнародних відносин, інформації та регіональних студій, заступник голови оргкомітету

Поведа О. П., кандидат політичних наук, доцент кафедри міжнародних відносин, інформації та регіональних студій, голова робочої групи оргкомітету

Седляр Ю. О., доктор політичних наук, доцент, професор кафедри міжнародних відносин, інформації та регіональних студій, член оргкомітету

Боротканич Н. П., кандидат історичних наук, доцент кафедри міжнародних відносин, інформації та регіональних студій, член оргкомітету

Дерев'янко І. П., кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри міжнародних відносин, інформації та регіональних студій, член оргкомітету

Мороз А. С., кандидат політичних наук, доцент кафедри міжнародних відносин, інформації та регіональних студій, член оргкомітету

Сапсай А. П., кандидат політичних наук, доцент кафедри міжнародних відносин, інформації та регіональних студій, член оргкомітету

Клавдієнко С. І., старший викладач кафедри міжнародних відносин, інформації та регіональних студій, член оргкомітету

Мендрін О. В. старший викладач кафедри міжнародних відносин, інформації та регіональних студій, член оргкомітету.

Затверджено на засіданні кафедри міжнародних відносин, інформації та регіональних студій
(протокол №3 від 16.02.2023)
Рекомендовано до друку та поширення через мережу Інтернет вченою радою факультету міжнародних відносин Національного авіаційного університету
(протокол № 1 від 21.02.2023)

ДИПЛОМАТІЯ В МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИНАХ : РЕТРОСПЕКЦІЯ І СУЧАСНІСТЬ : Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю, м. Київ, Національний авіаційний університет, 24 лютого 2023 р. К. : НАУ, 2023. 159 с.

Збірник матеріалів містить наукові тези доповідей поданих на Всеукраїнську науково-практичну конференцію з міжнародною участю «Дипломатія в міжнародних відносинах: ретроспекція і сучасність», що відбулася 24 лютого 2024 року. Матеріали подані на конференцію були розглянуті під час роботи таких секцій: актуальні проблеми сучасної дипломатії в умовах повномасштабної агресії рф проти України; розвиток галузевої дипломатії: світовий досвід та вітчизняна практика; дипломатія України та її союзників в умовах війни.

Відповідальність за зміст, достовірність, оригінальність поданих матеріалів несуть авори опублікованих у збірнику доповідей

©Автори тез, 2023
©НАУ, 2023

ЗМІСТ

ВСТУПНЕ СЛОВО……6

ПЛЕНАРНЕ ЗАСІДАННЯ……8

Ржевська Н.Ф., Маслій М.С. Космічна дипломатія в публічній дипломатії США……8

Гайдук Ю. Націоналізм та його стан в Україні……11

Лоссовський І.Є. Неоімперська стратегія Росії: порівняльний аналіз конфліктів на пострадянському просторі……12

Троян С.С. Широкомасштабна російська агресія: евфемізми і тригери війни……16

Фісанов В.П. Україна в міжнародних відносинах поствестфальської доби: науково-теоретичний дискурс……20

Кузьменко В.В. Українська дипломатія в протидії російській дезінформації та пропаганді в умовах повномасштабної війни……23

Пшенична О.В. Специфіка українсько-арабських відносин в контексті війни Росії проти України……26

.

СЕКЦІЯ 1. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ ДИПЛОМАТІЇ В УМОВАХ ПОВНОМАСШТАБНОЇ АГРЕСІЇ РФ ПРОТИ УКРАЇНИ

Богуцька А.В. Широкомасштабна агресія рф проти України: виклики для української дипломатії……29

Дорошенко М.В. Специфіка дипломатії України на сучасному етапі……32

Hnylianska D.M. The influence of the internal crisis in Great Britain on the support of Ukraine in the context of Russian invasion……34

Дудар А.О. Російсько-українська війна та особливості дипломатичного переговорного процесу……36

Зайченко М. Трансформація міжнародного бізнесу в умовах збройного конфлікту……39

Киридон А.М. Дипломатія: простір функціонування в умовах викликів XXI ст……41

Кириченко В.М. Стратегічні комунікації як інструмент протидії інформаційній війні……45

Клавдієнко С.І. Нові акценти у культурній дипломатії України в умовах повномасштабної російської агресії……46

Клименко С.С. Українська дипломатія проти російського ядерно-політичного шантажу……50

Климовська М.І. Особливості сучасної української дипломатії: нормативно-правові основи і практика……52

Литинська Х.Є. Перспективи вступу України до НАТО……54

Мазуренко І. Газова логістика Європи як елемент економічної дипломатії……56

Myroniuk I. Russia-aligned countries in the Third World……60

Побоченко Л.М., Єршов А.В. Особливості енергетичної дипломатії України в умовах повномасштабної агресії РФ проти України……62

Поведа О.П. Українсько-угорські відносини в контексті повномасштабного вторгнення РФ в Україну……65

Поліщук М.С. Головні орієнтири дипломатії України в умовах російсько-української війни……68

Прокоп'єва А.А. Екологічні небезпеки військової агресії на території України……....70
Ратушняк Д.О. Виклики сучасної дипломатії в умовах агресивної політики Росії…….....72
Рєзнік Є.О. Роль публічної дипломатії та її розвиток в Україні в умовах війни……..…73
Цирфа Ю.А. Становлення імперської зовнішньополітичної ідентичності РФ: функціонал російської дипломатії…….……..75

СЕКЦІЯ 2. РОЗВИТОК ГАЛУЗЕВОЇ ДИПЛОМАТІЇ: СВІТОВИЙ ДОСВІД І ВІТЧИЗНЯНА ПРАКТИКА

Боротканич Н.П. Космічна дипломатія: між пріоритетами цивільного та військового використання космічного простору……..……..78
Євдокименко Т.М. Внесення змін у національне законодавство в сфері визнання іноземних освітніх кваліфікацій……..…….80
Зародюк Н. Особливості становлення та розвитку ринку послуг в Україні……..…..83
Лесь І.О. Комунікативна компетентність працівників поліції…….……..…….86
Мельник Т.О. Особливості сучасної екологічної дипломатії в міжнародних відносинах.....90
Мислік А.А. Екологічна дипломатія в контексті євроінтеграції…….….93
Надоленко Г.О. Санкції як ключовий інструмент економічної дипломатії України у війні проти РФ……..……...95
Паньків Н.Р. Енергетична дипломатія в умовах війни……99
Пахомова О.Ю. Трансформація завдань української економічної дипломатії у воєнний час……..……102
Романюк Р.Й., Романюк Н.А. Берестейські мирні переговори (1918) у мемуаристиці й публікаціях австро-угорських та німецьких сучасників……..……104
Ситнікова В.О. Галузева дипломатія як вид поширеної практики у співробітництві держав світу. Енергетична дипломатія як вид галузевої дипломатії……..……108
Соколова З.С. Дипломатія галузі риболовства Того……..…….……110
Сривкін П.С. Кореляція інформаційного простору публічними дипломатичними виступами……..……112
Щава К.О. Механізми публічної дипломатії НАТО…….....…….……115

СЕКЦІЯ 3. ДИПЛОМАТІЯ УКРАЇНИ ТА ЇЇ СОЮЗНИКІВ В УМОВАХ ВІЙНИ

Bakal S. Diplomacy of Spain in the context of Russian invasion of Ukraine……..118
Величко А. Дипломатія союзників України під час повномасштабного вторгнення РФ…….……..…120
Госсен Д.С. Російсько-українська війна як чинник трансформації зовнішньополітичної доктрини США…….……122
Дерев'янко І.П. Українська дипломатія як один з найважливіших інструментів протидії російській агресії……..……124
Ємець В.О. Публічна дипломатія як інструмент формування іміджу України в умовах повномасштабної війни……...…127
Євсютін О.М. Дипломатія України та Пакистану в умовах російської збройної агресії проти України……...…129
Заварикіна О.О. Позиція Німеччини щодо війни рф проти України……131
Клокун Д.В. Еволюція геополітичних пріоритетів ФРН в контексті повномасштабного вторгнення РФ в Україну……...….135
Костюк Д.О. Держава в інформаційному забезпеченні євроінтеграційних процесів……....138

Пєтухова В.О. Особливості євроінтеграційних процесів в умовах війни……140
Пінчук М.О. Українсько-російська війна і позиція Великої Британії……...…144
Поліщук К.Р. Спільні дії ЄС та України у боротьбі із дезінформацією як один із основних аспектів системи протидії ІПСО в період широкомасштабної воєнної агресії рф……..……..147
Сапсай А.П. Африканський напрям зовнішньої політики України в умовах російсько-української війни у 2014-2023 рр……150
Седляр Ю.О. Стратегія США та країн ЄС з протидії російській збройній агресії в Україні…….……...……153
Тілуг Д.В. Економічна дипломатія України в умовах війни…….……...……156

Вступне слово!

Обравши цього року 24 лютого датою проведення Всеукраїнської конференції з міжнародною участю «Дипломатія в міжнародних відносинах: ретроспекція і сучасність», наш Факультет керувався тим, що це однин із способів демонстрації незламності українського суспільства в протистоянні військовій агресії Росії проти України. Разом із тим, роковини сумної події є підгрунтям для вагомої академічної рефлексії на події, що продовжують обумовлювати всі аспекти внутрішнього життя держави та визначають зміни у формуванні зовнішньої політики та дипломатії України.

Розв'язана Російською Федерацією війна проти України, на початку гібридна, а потім – повномасштабна агресія, вже триває майже дев'ять років. Її важливою складовою стала війна дипломатій. Для нас це – не що інше, як комплексна українська протидія російській агресії на дипломатичному фронті, скерована на забезпечення сприятливих, динамічних, ефективних умов і допомоги союзників для досягнення перемоги у війні та відновлення державного суверенітету України в межах міжнародно визнаних кордонів 1991 року.

На сьогоднішній день вітчизняні дипломати зазначають про три головні досягнення української дипломатії під час війни – створення широкої міжнародної коаліції з підтримки і допомоги Україні, насамперед, шляхом постачання зброї, трансформація України в реальну частину Європи через отримання під час широкомасштабної фази війни кандидатського статусу на членство в Європейському Союзі й, нарешті, донесення людям у всьому світі правди про російсько-українську війну, правди про імперський характер російської агресії, спрямованої проти незалежності України та на знищення української ідентичності

Українська дипломатія також відіграла визначальну роль у створенні потужного безпекового поясу світу – дипломатичного Рамштайну, ядром якого є консолідований Захід, а це – понад 140 держав, що в березні та жовтні 2022 р. проголосували за резолюції Генасамблеї ООН з осудом російських анексій в Україні та підтримали повне відновлення територіальної цілісності та суверенітету Української держави. Загалом від 2014 року за ініціативою України ухвалено 13 резолюцій Генасамблеї ООН щодо територіальної цілісності нашої держави, захисту прав людини в окупованому Криму, проблеми мілітаризації Росією українського півострова, а також гуманітарних наслідків агресії проти України.

Нині українська дипломатія проводить величезну роботу з підготовки і створення необхідних міжнародних умов і міжнародно-правового забезпечення процедури покарання Росії та її союзників за злочин агресії проти України, а також пов'язані з ним воєнні злочини та

геноцид українців. Йдеться, зокрема, про створення з цією метою Спеціального Міжнародного Трибуналу.

І, нарешті, надзвичайно важлива місія на українську дипломатію покладається по завершенню війни. Всі війни рано чи пізно закінчуються підведенням їх підсумків і фіксацією результатів за допомогою переговорного процесу й підписання відповідних міжнародних договорів чи угод. Саме дипломатичний талант, майстерність, м‘яка і жорстка переговорні позиції й сила української сторони мають забезпечити тверді міжнародно-правові безпекові гарантії та провідні позиції України в європейській і світовій повоєнній архітектурі міжнародних відносин.

Наш вітчизняний дипломатичний фронт потужно й органічно доповнює військовий фронт боротьби України проти віроломної агресивної війни з Росією. Варто відзначити, що ця війна, водночас, – велика трагедія і потужний історичний шанс для України, яким вона повинна сповна скористатися внаслідок своєї перемоги.

Декан Факультету
міжнародних відносин НАУ,
доктор юридичних наук, професор,
Заслужений юрист України ***Юрій ВОЛОШИН***

ПЛЕНАРНЕ ЗАСІДАННЯ

Ржевська Ніна Федорівна
доктор політичних наук, професор, завідуюча кафедри міжнародних відносин, інформації та регіональних студій
Національний авіаційний університет
Маслій Марина Сергіївна
магістр міжнародних відносин ОП «Зовнішня політика і дипломатія», мовно-культурна посередниця
Благодійна організація "Soleterre" м. Павія, Італія

КОСМІЧНА ДИПЛОМАТІЯ В ПУБЛІЧНІЙ ДИПЛОМАТІЇ США

Перші дипломатичні інститути Сполучених Штатів були креативою представницьких органів і протягом кількох років безпосередньо підпорядковувалися законодавчим, а не виконавчим органам влади. З метою налагодження комунікації з колоніальними агентами у Великій Британії та інших частинах світу, 29 листопада 1775 р. американським континентальним Конгресом було створено комітет кореспонденції з широкими повноваженнями здійснювати міжнародну дипломатію, включно з проведенням переговорів. Враховуючи природу походження кореспонденції та специфіку роду цієї діяльності, до назви комітету додали слово «таємниця», і невдовзі він став відомий як Комітет таємної кореспонденції. Оскільки, його дипломатичні обов'язки за обсягами зростали, невдовзі Конгрес перейменував його на Комітет закордонних справ, що продовжував координувати комунікацію між Конгресом і дипломатами в Європі, відправляючи представників до різних європейських держав. Після утворення у 1780 р. Конгресом Комітету по формуванню виконавчих департаментів, Континентальний Конгрес 10 січня 1781 р. проголосував за створення Департаменту закордонних справ. Саме ця дата і є днем народження центрального дипломатичного відомства США [3].

Публічна дипломатія – одна з важливих складових міжнародного життя переважної більшості розвинутих держав планети. Існує чимало чинників, що визначають та забезпечують глобальну першість Сполучених Штатів, серед яких – дипломатична служба держави, що поєднує як традиційні, так і публічні методи реалізації дипломатії та залишається однією з найбільш сучасних, професійних, а головне – найефективніших для цілого світу.

Становлення публічної дипломатії в Америці асоціюють із створенням Інформаційного Агентства США, чия діяльність координована радником по зв'язках із громадськістю Державного департаменту Сполучених Штатів. На початку 1950-х років американське керівництво сформулювало основні завдання публічної дипломатії, визначило ключові регіони та цільові аудиторії для її заходів.

Проте основною функцією публічної дипломатії залишається лобіювання інтересів держави за кордоном, насамперед, не перед урядами, а серед громадськості інших держав. Публічною дипломатією займаються всі офіційні посадові особи держави: президент, провідні члени адміністрації, конгресмени, а також громадські діячі, відомі особистості та журналісти. За їхніми виступами спостерігає чимало людей в Америці й у цілому світі.

Серед основних зовнішньополітичних завдань публічної дипломатії Америки є:

- покращення іміджу держави на міжнародній арені;
- вплив на еліту зарубіжних держав, переважно на ту частину, котра приймає рішення;

- створення сприятливого економічного клімату для Сполучених Штатів Америки за кордоном.

Та, публічна дипломатія – це не лише формування позитивного іміджу, навчання певних професійних груп представників зарубіжної держави або здійснення радіо- і телемовлення. В сучасній американській публічній дипломатії активно практикують і такі елементи, як аналіз громадської думки та якості поширюваної інформації про США (listening), проведення короткотермінових політичних кампаній, скерованих на просування конкретної політичної ідеї, дії тощо (advocacy). У традиційному розумінні американська публічна дипломатія залишається інструментом взаємодії між державою і закордонною громадськістю, складовою частиною дипломатичного і зовнішньополітичного механізму, що використовується урядом. У новому, нетрадиційному, розумінні – служить інструментом зацікавленості зарубіжної аудиторії певною проблемою через мережеві контакти, створення та привернення уваги до особливих сайтів, SMS, організації інтернет-конференцій та блогів. Подібна публічна дипломатія, хоч і включена до урядових завдань, здійснюється за межею неурядової площини закордонної аудиторії.[4]

Нині американський уряд у своїй зовнішній політиці трактує публічну дипломатію, як «нову публічну дипломатію», «публічну дипломатію 2.0» або «цифрову дипломатію». До слова, термін «цифрова дипломатія» частіше всього застосовують за межами США.

Публічна дипломатія, в тому числі й американська, тісно пов'язана з національними інтересами та національною безпекою, тому американська публічна дипломатія покликана реалізувати зовнішньополітичні задачі США, просувати національні інтереси та закріпляти національну безпеку шляхом інформування і впливу на закордонну аудиторію, розширюючи та укріплюючи зв'язки народу та уряду США з громадянами інших держав. [5] Та, будучи зовнішньополітичним інструментом, вона реалізовується державними структурами.

Цікавим є те, що в Сполучених Штатах Америки під публічною дипломатією розуміється сукупність публічної та загальної дипломатії, стратегічних комунікацій (пропаганди та контрпропаганди), що відповідає цілям офіційної дипломатії, – те, що в англійській мові позначають терміном «frontline public diplomacy», а в рф під даним терміном розуміється робота з експертним суспільством та лідерами думок (загально-політичними та діловими колами). Зусилля США в сфері публічної дипломатії спрямовані на взаємодію з іноземною аудиторією, культурну дипломатію, академічні та освітні гранти, програми міжнародних обмінів, а також – на протидію міжнародному тероризму та зовнішньополітичним суперникам.

Публічна дипломатія США включає в себе два компоненти, залучення союзників (в основному через освітні та культурні програми) та протидію загрозам – екстремізму й зарубіжній пропаганді. І, хоча публічна дипломатія США реалізується державними структурами, значний вплив на неї мають два фактори – американська зовнішня політика та національний бренд США. Успіхи на зовнішньополітичній арені формують сприятливе середовище для її реалізації. 44-й американський президент Обама в своєму резонансному інтерв'ю журналу «The Atlantic» відзначав, що на який би саміт він не приїхав, усюди саме США задають тон, приймаючи ключові рішення, від питань ядерного нерозповсюдження до – зміни клімату. [1] У той же час, гуманітарні інтервенції й те, що Дж. Ф. Кеннан називав «законно-моралістським підходом» до міжнародних відносин, призводять до росту американізму по всьому світу, негативно впливаючи на ініціативи США в царині публічної дипломатії.

Для того, щоб досліджувати публічну дипломатію Сполучених Штатів Америки, ми вважаємо за необхідне виявити та проаналізувати наступні її аспекти: послання, уповноважені структури, цільову аудиторію та інструменти.

Послання, яке США просувають по всьому світу – домінування цінностей над національними інтересами. При цьому пам'ятаємо, що публічна дипломатія тісно пов'язана з національними інтересами, а сферою американських інтересів у Вашингтоні вважають всесвіт.

Ймовірні цінності та норми – права людини, демократизація, транспарентність, верховенство права. США підтримують набір універсальних прав – свободу слова, свободу зібрань, свободу релігій, рівність чоловіків та жінок перед законом, свободу у виборі лідерів. Окрім того, США активно використовують образ американської мрії. За словами заступника держсекретаря США з публічної дипломатії посла Б. Вортона, в них є те, чого не має ні росія, ні Китай, – визнані в цілому світі можливості для самореалізації [2] і, якою би суперечливою не була ця ідея, вона активно просувається американцями на зовні (за межами держави).

Стратегічне планування та діяльність у даній сфері реалізується «тріадою» американської публічної дипломатії – Державним департаментом, Дорадчою комісією з питань публічної дипломатії (The Advisory Commission on public diplomacy – ACPD), а також радою керівників з питань мовлення (The Broadcasting Board of Governors – BBG)

Варто зазначити, що діяльність США в області публічної дипломатії не обмежується роботою розглянутих структур, тому що величезну роль в ній також відіграють дві федеральні агенції – Агенція США по міжнародному розвитку (USAID), котра займається різними питаннями – від економічної допомогти до просування правозахисної повістки, та Корпус Миру (Peace Corps), що функціонує в 139 країнах.

Крім того, важко переоцінити значення аналітичних центрів, дослідницьких інститутів, непредставницьких організацій, таких як Центр стратегічних та міжнародних досліджень (CSIS), Корпорація RAND, Інститут Брукінгса, Інститут міжнародної освіти (IIE), національна рада по закордонним візитам (NCIV), Фонд «Gen Next Foundation», котрі відіграють суттєву роль у створенні діалогу з іноземними науковими та діловими колами.

Нині глобалізація та швидкий розвиток космічних технологій створюють підґрунтя для виникнення нового виду публічної дипломатії, космічної дипломатії, спрямованої на формулювання та реалізацію практичних ініціатив задля збереження інтересів держави у космосі й можливість домовлятися про мирне співіснування людства у космічному просторі

Агресія росії проти України продемонструвала, що на політичній карті світу є держава, яка не зв'язує себе жодними домовленостями чи міжнародним правом, а отже – може знехтувати Договором про космос від 1967 року та розмістити в небі ядерний арсенал чи інші види зброї масового знищення. З огляду на таке, має обов’язково розвиватися космічна дипломатія, оскільки вміння взаємодіяти та впливати на інші держави в середовищі, яке не належить нікому є надзвичайно важливим. Публічна дипломатія, охоплюючи широке коло проблем є механізмом забезпечення міжнародній спільноті безпекових гарантій і демократичних реформ.

Список використаних джерел

1. Goldberg J. The Obama Doctrine The Atlantic. 2016. №4. URL:http://www.theatlantic.com/magazine/archive/2016/04/the-obama-doctrine/471525/.
2. Wang J.Seeking Emotional Truth in Public Diplomacy. URL:https://uscpublicdiplomacy.org/blog/seeking-emotional-truth-public-diplomacy
3. Сайт Бібліотеки Конгресу США [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.loc.gov.
4. Структура публічної дипломатії. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://repository.mdu.in.ua/jspui/bitstream/123456789/529/1/struktura_pd.pdf
5. Public Diplomacy and National Security - Lessons Learned for the Next Administration Електронний ресурс URL: https://www.csis.org/events/public-diplomacy-and-national-security-lessons-learned-next-administration

Гайдук Юрій
доктор філософії (PhD), завідувач кафедрою міжнародних відносин
Державна академія прикладних наук в м. Хелм (Польща)

НАЦІОНАЛІЗМ ТА ЙОГО СТАН В УКРАЇНІ

Європа з досвідом двох світових війн, численних конфліктів національного і етнічного характеру, досить обережно ставиться до націоналізму, а особливо до появи на політичній сцені націоналістичних угруповань. Ця проблема особливо загострюється, коли такі групи використовують риторику, яка закликає до нетерпимості до інших етнічних груп чи націй. У випадку України таким угрупованням стало ВО «Свобода», відоме своїми радикальними гаслами та заявами. У цьому контексті утвердилось уявлення про націоналізм як рух, обов'язково позначений ксенофобією, антисемітизмом або расизмом. Це додатково підтверджується прийнятою тенденцією приписувати націоналізму елементи, характерні для його «поганої» сторони з елементами експансивності, ненависті до інакшості, особливо етнічної/національної приналежності, та браку толерантності. Націоналізм однак приймає різні форми, в тому числі такі, що досягають широко розвиненого морального імперативу.

Зазначені форми націоналізму Ернест Гелнер розкриває за допомогою двох понять: ліберальний західний націоналізм і східний націоналізм. Перший з яких зазвичай діє в інтересах дозрілої вищої культури, нормативно централізованої і такої яка володіє визначеною клієнтурою. В цьому випадку потрібна була незначне покращення політичної ситуації, інколи незначна коректа кордонів, щоб можна було запевнити такій культурі і її носіям захист, тобто державу з її інституційною інфраструктурою. Другий, на відміну від західного націоналізму, виступає від імені ще не скристалізованої культури, яка тільки претендує до того щоб стати вищою культурою. Він, східний націоналізм, прагне вийти на перший план у жорсткій конкуренції з подібними суперниками на території, яка зазвичай є хаотичною сумішшю багатьох діалектів, де історична і мовно-генетична лояльність заплутана, а місцеве населення лише починає ідентифікувати себе з однією з національних культур, що формуються майже на його очах. В цьому контексті, за Мірославом Грохом, можна би, з одної сторони, націоналізм розуміти як нейтральне явище, яка ставить собі за мету побудувати народ як толерантну спільноту, політичну цінність, яка знаходиться в межах певної держави. З другої натомість як явище, яке характеризується експансивністю, ненавистю і браком толерантності.

Український націоналізм також набуває різноманітних форм. Цей радикальний, який в Україні певний час був представлений ВО «Свобода», і викликав/ викликає стурбованість частини європейського суспільства, не такий однорідний, як би це могло здаватись на перший погляд. Займаючи опортуністичну позицію, «Свобода», окрім ідей інтегрального націоналізму, також озброюється ідеями соціалізму, не відкидаючи при тому ідею вступу до НАТО як наднаціональної організації. Користуючись не приязним ставленням суспільства до олігархічної системи свого часу отримала підтримку виборців, але потрапляючи в олігархічну систему залежностей, одразу втратила таку підтримку. Варто зазначити, що в умовах широкомасштабного конфлікту з Росією, який розпочався в 2014 році, інші політичні групи позбавляють національний рух представлений Свободою патріотичних гасел, що призвело до втрати її значення на українській політичній сцені. На перший план виходять угруповання, які уникають крайніх націоналістичних поглядів, зосереджуючись на потребах вирішення поточних проблем і відновлення контролю над втраченими територіями.

Можна би сказати, що маємо справу з поверненням до національно-демократичних цінностей, які свого часу були представлені Народним Рухом чи Республіканською партією. Незмінною його ознакою залишається україномовність, але не в так радикальній формі, як це було представлено партією Свобода чи Правим сектором. Суспільство відібрало радикальним

націоналістам монополію на їхні дотихчасові гасла і символи. Багато українців почало себе називати “бандерівцями” не ототожнюючись з радикальними поглядами Степана Бандери. Чому? Тому що цей термін в негативному значенні використовується в російській пропаганді проти України і українців.

В українському суспільстві народжується патріотизм, який не є тотожним етнонаціоналізму, але використовує лише його символи. Членом нації/ народу є кожен хто знаходиться в опозицій до агресора / Росії. Держава з її інституціональною структурою є тою цінністю яка гарантуватиме права і свободи кожному громадянину / члену політичної нації. На цьому етапі можна би, з великою дозою обережності, говорити про те, що відбувається процес формування так званого державного націоналізму, який бере на озброєння націю як політичну спільноту. Вагомою для нього загрозою натомість може стати повторне відчуження держави як інституції, цілі якої зосереджені на задоволенні інтересів олігархічних груп.

Список використаних джерел

1. Гош М. Крайні правів Україні, жовтень 2012. URL: https://library.fes.de/pdffiles/bueros/ukraine/ 09549.pdf (дата звернення:14.11.2022).
2. Gellner E. Narody i nacjonalizm. Warszawa, 2009. 264 s.
3. Hroch M. Małe narody Europy. Perspektywa historyczna. Wrocław-Warszawa-Kraków, 2003. 166 s.

Лоссовський Ігор Євгенович
Кандидат фізико-математичних наук,
Надзвичайний і Повноважний Посланник України 1-го класу,
Заступник Голови Держслужби з Етнополітики і Свободи Совісті

НЕОІМПЕРСЬКА СТРАТЕГІЯ РОСІЇ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ КОНФЛІКТІВ НА ПОСТРАДЯНСЬКОМУ ПРОСТОРІ

Неспровоковане військове вторгнення Росії на територію України 24 лютого 2022 року й триваюча цілий рік повномасштабна кривава війна проти нашої держави вже забрала життя десятків тисяч військових та мирних громадян України. Російське вторгнення стало кульмінацією агресивної неоімперської політики правлячого в РФ тоталітарного режиму, зовнішньо-політичною мрією якого є знищення державності України, а в подальшому, й незалежних країн пострадянського простору та відродження Російської імперії під проводом Москви.

Після фактичної анексії Білорусі як самостійної держави, здатної проводити свою незалежну політику, наступною російською жертвою було обрано Україну, ослаблену революційними подіями осені 2013р. – весни 2014р. та позиційною війною на Донбасі, розв’язаною Росією починаючи зі спроб анексії Криму 20 лютого 2014р. Час та сам намір військового вторгнення був визначений провальною діяльністю Служби зовнішньої розвідки РФ, її військової розвідки, а також неадекватними уявлення про українські реалії російського диктатора Путіна. Не було також враховано факту стрімкого та наростаючого віддалення України від Росії у політичному, економічному, суспільному та культурному вимірах, яке на момент початку вторгнення вже набуло ознак незворотності, а також готовності українського суспільства до тотального спротиву агресору.

З часів розпаду СРСР, а особливо, з приходом до влади в РФ представників імперських силових структур було обрано шлях авторитарного розвитку та відновлення 300-літньої імперії, яка починаючи з другого десятиліття 21-го століття поступово трансформується до тоталітарного суспільства зі специфічними елементами націонал-фашизму (в сучасній політології його позначають неологізмами «рашизм» або «шизофашизм»). Щодо так званого

«близького зарубіжжя» з початку століття формується «Нова доктрина обмеженого суверенітету» [1; 4]. Складовою практичної реалізації цієї Доктрини стало формування «Неоімперської стратегії Росії», аналізу змістовного наповнення та прикладам практичної реалізації якої присвячене це дослідження.

Напередодні повномасштабного російського вторгнення в Україну, яке стало кульмінацією в імплементації «неоімперської стратегії Росії», попереднім її проявом стали драматичні січневі події в Казахстані. Розгортання Різдвяної ночі 2022р. військової операції «колективних миротворчих» сил ОДКБ (фактично, односторонніх російських) в Казахстані знаменувало перший випадок в історії створеної Росією організації колективної безпеки у складі своїх найближчих партнерів і сателітів, коли вона втручається во внутрішній конфлікт еліт в одній з країн-членів. Таке втручання може загрожувати переростанню конфлікту в міжнародний російсько-казахський за участі військових контингентів інших країн ОДКБ. Таку небезпеку може спричинити, перш за все, тотальна незгода з будь-яким зовнішнім втручанням більшості політичних сил та населення Казахстану. Тут також важливо згадати, до чого призводили попередні за останні понад 30 років випадки розгортання російських «миротворців» на так званому «пострадянському просторі». Це призводило до «заморожування» конфліктів, на розв'язання яких ці операції нібито й були спрямовані, «миротворці» залишалися в країнах розгортання на тривалий, невизначений час, що неминуче послаблювало суверенітет та внутрішні інтеграційні процеси країн-реципієнтів, затягувало конфлікти, а також зміцнювало залежність цих країн від Росії.

Феномен «російських миротворців» уявляється автору фундаментальним елементом неоімперської стратегії Росії для відновлення та зміцнення свого військово-політичного впливу на пострадянському просторі. В цьому дослідженні на прикладі порівняльного аналізу конфліктів на пострадянському просторі, зокрема, Придністровського – одного з найбільш тривалих «заморожених конфліктів» та триваючої агресії Росії проти України розглянуті основні елементи зазначеної стратегії. Згадані (а також абхазький, південно-осетинський, нагірно-карабахський) конфлікти мають чимало аналогій і спільних рис, серед яких головним є потужний дестабілізуючий російський фактор, хоча кожний має й свої відмінності та особливості. Докладний аналіз та адекватне розуміння російської стратегії встановлення неоімперського контролю над «ближнім зарубіжжям» шляхом його дестабілізації, політичної та безпекової ерозії, обмеження суверенітету, силового нав'язування проросійської політики, а також належне врахування помилок найдовше триваючого Придністровського врегулювання повинно упередити їх повторення при визначенні подальшої політики України, Молдови, Грузії та Азербайджану з повернення окупованих Росією та її проксі-силами міжнародно визнаних суверенних територій, а також у разі будь-яких інших можливих конфліктів на пострадянському просторі, що виникли та тривають за активної участі Росії.

Серед головних елементів цієї неоімперської стратегії РФ, враховуючи понад 30-річний історичний досвід, можна відзначити такі:

- Нав'язування незалежним країнам пострадянського простору «обмеженого суверенітету», нейтрального статусу, категоричне заперечення можливості подальшого розширення НАТО на схід та вступу до Альянсу України, Грузії та Молдови;
- Формування так званих «сепаратистських» анклавів та розпалювання «проксі-війн/конфліктів» за безпосередньої участі Росії та її військових контингентів. Політична, військова, логістична, фінансова та ресурсна підтримка Росією проксі-сил та їх військових підрозділів;
- Просування у внутрішньому дискурсі та на міжнародній арені наративу про виключно внутрішній характер конфліктів в країнах пострадянського простору (міжетнічні,

міжнаціональні, міжконфесійні), намагання завуалювати ініціативну деструктивну роль Росії як розпалювача та зацікавленої сторони конфліктів;

- Нав'язування федеративного державного устрою унітарним країнам, що може призвести до послаблення їх внутрішньо державної єдності та набуття анклавами «права вето» в питаннях зовнішньої політики і безпеки;
- Формування окупаційних місцевих адміністрацій «сепаратистських» анклавів за участі російських посадовців та окупаційних військових підрозділів, очолюваних кадровими російськими офіцерами і генералами, які є складовою ЗС РФ, під видом місцевих «проксі» військ;
- Примушування незалежних країн російського оточення вести прямі переговори щодо припинення конфліктів з маріонетковими окупаційними адміністраціями, як незалежними, самостійними сторонами конфліктів;
- Нав'язування в переговорному процесі ролі Росії як «неупередженого», «безстороннього» посередника та «гаранта» виконання досягнутих мирних домовленостей між «сторонами» конфлікту;
- Призначення на ключові посади в місцеві органи окупаційної адміністрації російських громадян - професійних чиновників високого рівня з РФ;
- Участь російських військових контингентів ЗС РФ в якості «миротворців», «нейтральних» «неупереджених» підрозділів з підтримання миру/спостереження за дотриманням миру;
- Повзуча русифікація «сепаратистських» анклавів: створення безальтернативного російського пропагандистського мас-медійного простору, встановлення російського законодавства в сферах громадського життя та економіки; нелегальна масова видача російських паспортів/громадянства населенню (часто густо примусова), формування російського рубльового фінансово-платіжного середовища; протизаконне створення виборчих дільниць і проведення «місцевих» та російських виборів, референдумів, розміщення офісів російських політичних партій на окупованих територіях;
- Переведення середніх шкіл та ВНЗ окупованих територій на російські програми й виключно на російську мову навчання з притаманними Росії ідеологічною пропагандою та так званим «патріотичним вихованням молоді».
- Знищення проявів та заперечення будь-яких національних та культурних особливостей окупованих територій відмінних від «русского мира».

Не всі описані компоненти зазначеної неоімперської стратегії в рівній ступені знаходять своє чітке відображення в усіх конфліктах пострадянського простору, проте вони в тій, чи іншій формі спостерігаються в політиці Росії щодо Придністров'я, окупованих районів Донбасу та інших тимчасово окупованих територій України, а також спостерігаються в інших конфліктах пострадянського простору.

Придністровські аналогії та російсько-українська війна. Гаряча фаза Придністровського конфлікту припала на березень-липень 1992р., коли за активної участі 14-ї армії РФ відбувалися військові дії з жертвами серед військових та мирного населення. Аналогічну експансіоністську тактику Росія сповідує з 2014р. і в окупованій частині Донбасу та з весни 2022р. на інших тимчасово окупованих українських територіях. У примусовому порядку роздавалися російські паспорти, що є спробою «легітимізації» окупаційної «влади» та посилення російської присутності. Проводилися нелегітимні «референдуми». Така тактика є елементом гібридної війни, продовженням в інший спосіб агресії проти країн пострадянського простору.

Незважаючи на значні фінансові та економічні зусилля ЄС Придністров'я все ще не стає ближчим до Європи, а більш успішною виявляється пропагандистська кампанія РФ. Це той випадок, коли безальтернативний «телевізор» перемагає «холодильник». Зазначене є наочним

прикладом для України в її зусиллях з деокупації та реінтеграції окупованих районів. Головного значення набуває формування ефективної інформаційно-роз'яснювальної політики як в Придністров'ї, так і на тимчасово окупованих територіях України, створення високопрофесійного альтернативного російськомовного телебачення та якісного конкурентного інформаційного продукту.

Після 2014р. Росія продовжила розігрувати «Придністровську карту». Готувалася взаємодія цього утворення з т.з. «новоросійськими республіками» України, зокрема, з одеськими «новоросами» Бесарабської республіки», у спробах створення якої активну роль відігравали спецслужби «ПМР». Значне напруження залишається в регіоні і сьогодні, з огляду на все ще існуючу загрозу морського десанту РФ в Одеській області та Бесарабії [2; 3; 5].

Фактор «міжнародних миротворчих сил» за участі лише одного російського військового контингенту. Операція російських «миротворців» в Придністров'ї з самого початку перетворилася на чинник «консервування» конфлікту та збереження загрози миру і безпеці в регіоні, оскільки симпатії «миротворців» до окупаційного режиму в Тирасполі були очевидні. Подібна практика складалася й в інших випадках «заморожених» конфліктів на пострадянському просторі, коли приймалися рішення про створення «колективних» миротворчих сил з російським контингентом (Нагірний Карабах, Абхазія, Південна Осетія). Росія не дозволяла забезпечувати належну збалансованість та безсторонність і обмежувалася лише власним «миротворчим» контингентом, що ставало чи не головним фактором на заваді справедливого розв'язання конфліктів, призводило до їх «заморожування».

Негативні приклади «заморожених» конфліктів в Придністров'ї, Абхазії та Південній Осетії, де приймалися рішення про «багатосторонні» миротворчі сили наочно свідчать чого не треба робити при розгортанні колективних миротворчих сил. Цей досвід має бути обов'язково врахований у разі можливого ухвалення в майбутньому рішень про розгортання міжнародного миротворчого контингенту в будь-якому місці спровокованого Росією конфлікту на пострадянському просторі. Центральній владі країн, в яких зовнішніми силами спровоковані «сепаратистські конфлікти» ***не можна погоджуватися на ведення прямих переговорів з окупаційною маріонетковою владою так званих «сепаратистських» районів. Переговори потрібно вести лише з самостійними зовнішніми гравцями,*** які цей конфлікт спровокували і здатні приймати власні рішення.

Не можна погоджуватися на розгортання односторонніх миротворчих сил. Вони мають складатися з представників нейтральних або якомога більшої кількості національних контингентів, що гарантуватиме безсторонність. «Миротворчі операції» за участі лише військового контингенту РФ, що діяли в Абхазії, Південній Осетії, Нагірному Карабасі та Придністров'ї (в останніх двох продовжують діяти) є уособленням традиційного імперського поводження РФ щодо своїх сусідів, що виявляється у прямій військовій присутності в регіоні конфлікту та привласненні Росією права формувати «миротворчий контингент».

Після 30 років безуспішних «зусиль» «миротворчого» контингенту Росії в Придністров'ї постає логічне запитання, - чи не є цей довготривалий формат «каменем спотикання», що стоїть на заваді розв'язання конфлікту, є фактором його «заморозки».

Спочатку 1990-х конфлікти на пострадянському просторі, хоча й починалися під впливом російського фактору, але розвивалися дещо спонтанно. З початку «нульових» років (з приходом до влади Путіна) РФ сформовано концепцію використання російських «миротворців» для дестабілізації та тиску на сусідів. Стамбульська декларація ОБСЄ 1999р. стала своєрідним водорозділом, оскільки погодившись в ній на беззастережне виведення військ з території Молдови і Грузії пізніше Росія категорично заперечувала таку можливість.

Наведений аналіз та аргументацію необхідно враховувати в усіх конфліктах пострадянського простору, триваючих та майбутніх, серед яких конфлікт, що може

розгорнутися в Казахстані навколо північних і західних регіонів країни щодо яких окремі російські політики вже певний час висловлюють відверті зазіхання. Втручання у внутрішньополітичні процеси в Казахстані «колективних миротворчих сил» ОДКБ під проводом Росії може загрожувати переростанню внутрішнього конфлікту в конфлікт міжнародний, враховуючи незгоду з цією операцією переважної більшості політичних сил та населення Казахстану. Всі попередні за останні 30 років випадки розгортання російських «миротворців» на «пострадянському просторі» призводили до «заморожування» конфліктів, на улагодження яких ці операції нібито й були спрямовані, при цьому «миротворці» залишалися в країнах розгортання на тривалий час. Це послаблювало суверенітет та внутрішні інтеграційні процеси країн-реципієнтів, а також зміцнювало їх залежність від Росії. У випадку з Казахстаном російські «миротворці» досить швидко відправилися додому «успішно виконавши поставлене перед ними завдання». Чи стали такі дії репетицією можливих майбутніх «миротворчих» акцій Росії, можна лише здогадуватися. В будь-якому разі, в усіх попередніх конфліктах на пострадянському просторі був очевидно присутній російський деструктивний фактор. Це також стосується й конфліктів в Киргизстані, Таджикистані та Узбекистані.

Список використаних джерел

1. Лоссовський І. Є. Зовнішньополітична стратегія Росії щодо країн пострадянського простору як реалізація нової доктрини обмеженого суверенітету. Стратегічна панорама. 2018. No 2. С. 19–30. URL: https://niss-panorama.com/index.php/journal/article/view/79/81 .

2. Лоссовський І.Є. Придністровське врегулювання: Внесок України та досвід для деокупації Донбасу. Стратегічна панорама. 2020. № 1-2. С. 48-64. URL: https://niss-panorama.com/index.php/journal/article/view/113/113

3. Лоссовський І.Є. Придністровське врегулювання: Внесок України та висновки для Донбасу. Україна дипломатична. Науковий щорічник. К.: 2021. С. 781-802. URL: https://gdip.com.ua/files/file/Diplomatic%20Ukraine/Diplomatic_Ukraine_2021.pdf

4. Lossovskyi I. Russia’s strategy toward post-soviet states as implementation of the new doctrine of limited sovereignty (Putin Doctrine). Ukraine Analytica. 2020. No. 4. C. 8-17. URL.: https://ukraine-analytica.org/wp-content/uploads/Lossovskyi1-1.pdf

5. Ostap Kushnir Russia’s neo-imperial powerplay in Ukraine: The factors of identity and interests // Geopolitics of Central and Eastern Europe. – Forum for Ukrainian Studies. - January 2022. - file:///C:/Users/user/Downloads/Russiasneo-imperialpowerplayinUkraine%20(1).pdf

Троян Сергій Станіславович
доктор історичних наук, професор
професор кафедри міжнародних відносин,
інформації та регіональних студій
Національний авіаційний університет

ШИРОКОМАСШТАБНА РОСІЙСЬКА АГРЕСІЯ: ЕВФЕМІЗМИ І ТРИГЕРИ ВІЙНИ

Упродовж дев’яти років триває розв’язана Російською Федерацією війна проти України: спочатку у вигляді гібридної, а потім і повномасштабної агресії За цей час увиразнилися кілька її характеристик. Окремі з них були очевидні ще до початку або в перші дні війни, а деякі стали проявлятися по ходу. При цьому з точки зору як дипломатичного лексикону, так і наукового й навіть поточного коректного вжитку наведені нижче характеристики російської агресії використовуються в якості або евфемізмів (пом’якшувальні чи маскувальні терміни нейтрального характеру, але водночас це може бути і лексична прихована стратегія), або

тригерів (термін, що використовується в якості «спускового гачка», тобто запускає певну подію чи механізм) російсько-української війни.

Гібридна війна – комплексні (економічні, воєнні, квазімілітарні, інформаційні, дипломатичні тощо) відкриті та латентні дії Російської Федерації проти України з метою досягнення стратегічних політичних цілей, спрямованих на підпорядкування українського геополітичного простору російській домінації. Боротьба України, в тому числі за допомогою зброї і санкцій союзників, проти російського нічим не спровокованого імперського нападу на нашу державу є відповіддю на гібридну, а потім і повномасштабну агресію Росії. Україна залишається єдиним реальним «фронтом» цієї світової гібридної війни [6; 10], в якій її головне завдання – «вижити і перемогти» [4], відстоявши і захистивши українську незалежність, ідентичність, міжнародну суб'єктність, основні європейські цінності.

Програна Росією війна 1 – війна української звитяги, яка посоромила передбачення західних аналітиків і російських політиків. Україна не лише не була переможена Росією за 3–4 дні широкомасштабної агресії, але й самовіддано захищає себе, Європу і світ упродовж року. Фактично уже на четвертий день повномасштабної фази ведення бойових дій офіційний Кремль розписався у своїй неспроможності виграти війну і перейшов до відкритих погроз застосування ядерної зброї. Орвеллівське лицемірство російського істеблішменту полягало в тому, що саме Російська Федерація виступила однією з п'яти держав-гарантів територіальної цілісності та суверенітету України взамін повної ліквідації нашою державою ядерної зброї на своїй території.

Програна Росією війна 2 – агресія, яка на стадії повномасштабної війни супроводжується шаленими втратами рашистських окупантів: з 24 лютого 2022 року – приблизно 150 тис. вбитих і біля щонайменше 300 тис. поранених з боку Росії в живій силі, біля 10 тис. танків і бойових броньованих машин, майже 2800 артилерійських систем і приблизно 600 бойових літаків і гелікоптерів тощо Звідси, зрозумілою стає російська мобілізація і спроби протидіяти західній військовій допомозі: уже за сім місяців війни Україна практично знищила 200-тисячне російське угрупування, яке в лютому було спрямоване проти неї (і це без врахування вагнерівців, засуджених, приховано мобілізованих на тимчасово окупованих українських територіях).

Визвольна війна XXI століття для України – Україна реально не лише в загальному ключі позбавляється російського впливу, але й у конкретно-прикладному плані з кінця серпня 2022 р. перехопила ініціативу в веденні війни. Після відходу російських окупантів наприкінці березня з північних областей ЗСУ наприкінці літа і восени 2022 р. перейшли до активної фази визволення східних і південних тимчасово окупованих територій. Як результат, стрімким наступальним ударом була звільнена практично вся Харківщина, а потім і майже вся Миколаївська (за винятком Кінбурзької коси) та правобережна частина Херсонської областей.

Геноцидна війна – тимчасово окупована територія України як колективна Буча. Тільки офіційно визнано вбитими понад 7 тис. цивільних громадян України, загинули понад 500 дітей. Проте лише Маріуполь може додати десятки тисяч до цих страшних цифр. А ще є багато встановлених і доведених фактів катувань, тортур, побоїв, згвалтувань цивільних і полонених українців. Ці й інші злочини російських окупантів, злочини проти людяності, акт агресії як злочин повинен розглядати Спеціальний Міжнародний Трибунал. Ключову роль у просуванні ідеї створення такого трибуналу з розслідування злочину агресії Росії проти України взяла на себе Рада Європи [1].

Ядерна війна: за крок – ядерний шантаж розпочався з перших днів російської повномасштабної агресії захопленням Чорнобильської та Запорізької АЕС і наказом В.Путіна привести в бойову готовність сили стратегічного стримування Росії, так звану «ядерну тріаду». Стало очевидним, що Російська Федерація – постійний член Радбезу ООН, покликаний оберігати мир і безпеку, в тому числі ядерну – перетворилася в державу-терориста. Перехід

ядерної межі шляхом застосування Росією навіть так званої тактичної ядерної зброї поля бою загрожує повним хаосом і некерованістю в міжнародних відносинах. Парламентська асамблея Ради Європи стала першою міжнародною організацією, яка визнала нинішній російський режим терористичним [5].

Війна як міграційний виклик – російська гібридна агресія 2014-го року мала своїм наслідком міграцію кількох мільйонів українців, більшість з яких – понад 2,5 млн. осіб – або переїхали з Донецької та Луганської областей і АР Крим до інших регіонів України, або емігрували за кордон. Широкомасштабна російська війна перетворила в емігрантів і внутрішньо переміщених осіб щонайменше півтора десятки мільйонів українських громадян. Після 21 вересня 2022 р. це визначення російсько-української війни доповнилося ще одним аспектом. До потужної багатомільйонної еміграції з України додалася масова еміграція росіян призовного віку до сусідніх і не тільки держав (насамперед, Грузії, Вірменії, Казахстану, Туреччини, Монголії тощо). Треба розуміти, що більшість з них не засуджують розв'язану Росією війну, але самі воювати і гинути не хочуть.

Війна як цуцванг – кожен крок російських окупантів погіршує їх ситуацію не лише в Україні, але й – особливо після Харківської офензиви, оголошення мобілізації, звільнення з полону азовців, надання Україні безпрецедентної західної військової та гуманітарної допомоги – у самій Росії. А це – шлях до краху не лише кремлівських планів по знищенню України, але й до розпаду імперського російського левіафана чи, принаймні, до припинення його існування в сьогоднішньому рашистському вигляді. Фактично в цьому ж ключі висловилася в ексклюзивному інтерв'ю Радіо Свобода під час конференції Ялтинської європейської стратегії (YES) в Києві американська історик, письменниця і журналістка Енн Епплбаум [3]. Вона заявила, що занепад Росії як імперії – неминучий. Саме війна, яку Росія невмотивовано розв'язала проти України стала каталізатором останньої фази довгого історичного процесу – остаточного розпаду Російської імперії.

Орвеллівська війна – розв'язана Росією перманентна війна спотворених змістів («війна – це мир», «фашисти – це антифашисти», «Росія веде війну, аби врятувати світ від фашизму» тощо) з метою встановлення всеохоплюючого (тотального) контролю над Україною і насадження силоміць любові до «Старшого Брата», а також перетворення Європи і навіть усього світу на антиутопію. Недаремно американський історик Тімоті Снайдер дуже влучно назвав роман «1984» «страхітливо точним путівником поточними подіями» [7]. І хоча ці слова були написані ще у вересні 2014 р., але вони не лише зберегли, але й поглибили змістовну суть своєї актуальності щодо сучасного широкомасштабного етапу російської агресії проти України. Постійна ескалація Росією нею ж придуманої і віроломно розв'язаної в дусі орвеллівської антиутопії війни проти Україна має навчити всіх – і солдата, і дипломата – перемогти російського мілітарного Левіафана можна лише силою консолідованих дій: військових, інформаційних, санкційних, культурних і, звичайно, дипломатичних..

Війна дипломатій – комплексна українська протидія російській агресії на дипломатичному фронті, спрямована на всебічне забезпечення сприятливих, швидких, ефективних умов і допомоги союзників для досягнення перемоги у війні та відновлення державного суверенітету України в межах міжнародно визнаних кордонів. Міністр закордонних справ України в 2014–2019 рр. Павло Клімкін вказав на три основні досягнення української дипломатії під час війни: перше – створення широкої міжнародної коаліції з підтримки і допомоги Україні, насамперед шляхом постачання зброї;. друге – перетворення України в реальну частину Європи в результаті отримання під час широкомасштабної фази війни кандидатського статусу на членство в Європейському Союзі; по-третє – донесення людям у всьому світі правди про російсько-українську війну, правди про імперський характер російської агресії, спрямованої проти незалежності України і на знищення української ідентичності [8].

Треба також відзначити визначальну роль української дипломатії у створенні потужного безпекового поясу світу – дипломатичного Рамштайну, ядром якого є консолідований Захід – понад 140 держав, що в березні та жовтні 2022 р. проголосували за резолюції Генасамблеї ООН з осудом російських анексій в Україні і підтримали повне відновлення територіальної цілісності та суверенітету Української держави. Загалом з 2014 року з ініціативи України було ухвалено 13 резолюцій Генасамблеї ООН щодо територіальної цілісності нашої держави, захисту прав людини в окупованому Криму, проблеми мілітаризації Росією українського півострова, а також гуманітарних наслідків агресії проти України [2]. У цьому контексті додамо ще один важливий чинник – українська дипломатія здійснює величезну роботу з підготовки і створення необхідних міжнародних умов і міжнародно-правового забезпечення процедури покарання Росії та її союзників за злочин агресії проти України і пов'язані з ним воєнні злочини та геноцид українців.

Загалом український дипломатичний фронт є потужним органічним доповненням збройного військового фронту боротьби України проти російської агресивної війни. Війни, яка є водночас великою трагедією і потужним історичним шансом для України, яким вона повинна скористатися сповна внаслідок своєї перемоги. Разом з тим, своїм шансом повинен скористатися і Захід, якщо не хоче в перспективі відкотитися на узбіччя стовпового глобального розвитку. І цим шансом для нього є насамперед Україна та її перемога у війні проти Росії. Чи не найвлучніше відображення цей контекст знайшов у словах французького філософа Бернарда-Анрі Леві: «Суспільства Європи втомилися від демократії, ми, як виявилося, втомилися від свободи. Тим вища цінність боротьби українського народу, ви надихаєте, повертаєте життя духу демократії. Воюючи проти нинішньої Росії та Путіна, ви не тільки борете зло, але надихаєте та запалюєте вогонь, про який ми давно забули, звично гріючись у його променях. Ви – нові європейці, які прийшли розбудити нас» [9].

Список використаних джерел

1. Воєнні злочини в Україні: Гаага чекає на росіян і білорусів. 29 січня 2023 р. URL: https://www.radiosvoboda.org/amp/voyenni-zlochyny-haaha-chekaye-rosiyan-i-bilorusiv/32244018.html (доступ – 13 лютого 2023 р.).
2. Генасамблея ООН офіційно засудила спробу Росії анексувати території України. 12 жовтня 2022 р. URL: https://suspilne.media/293856-genasamblea-oon-oficijno-zasudila-sprobu-rosii-aneksuvati-teritorii-ukraini/ (доступ – 14.02.2023).
3. Епплбаум Е. Війна в Україні – остання фаза остаточного розпаду Російської імперії. 11 вересня 2022 р. URL: https://www.radiosvoboda.org/amp/news-rf-imperiya-zanepad/32028408.html (доступ – 14 лютого 2023 р.).
4. Магда Є. В. *Гібридная війна: вижити і перемогти*. Харків : Віват, 2015. 320 с.
5. «Нова фаза війни йде проти всіх зобов'язань до миру, які давала Росія у минулому, і за це буде покарання» – голова ПАРЄ. 14 жовтня 2022 р. URL: https://suspilne.media/amp/295392-nova-faza-vijni-jde-proti-vsih-zobovazan-do-miru-aki-davala-rosia-u-minulomu-i-za-ce-bude-pokaranna-golova-pare/ (доступ – 13 лютого 2023 р.).
6. Світова гібридна війна: український фронт: монографія / за заг. ред. В. П. Горбуліна. Київ: НІСД, 2017. 496 с.
7. Снайтер Т. Щоб зрозуміти Путіна, читайте Орвелла. Україна, Росія і Велика Брехня. 08 вересня 2014 р. URL: https://zbruc.eu/node/26527 (доступ – 14.02.2023).
8. Топ-3 досягнення української дипломатії під час війни. Коментує Павло Клімкін. 22 грудня 2022 р. URL: http://www.nrcu.gov.ua/news.html?newsID=100346 (доступ – 13 лютого 2023 р.).
9. Французький філософ та драматург Бернар-Анрі Леві: «Україна виграє цю війну тому, що її суспільство має мораль і має душу». 23 жовтня 2022 р. Режим доступу:

https://bukinfo.com.ua/interv-yu/francuzkyy-filosof-ta-dramaturg-bernar-anri-levi-ukrajina-vygraye-cyu-viynu-tomu-shcho-jiji-suspilstvo-maye-moral-i-maye-dushu (доступ – 14.02.2023).

10. Felshtinsky Y., Stanczew M. *Blowing Up Ukraine: The Return of Russian Terror and the Threat of World War III*. London: Gibson Square, 2022. 304 p.

Фісанов Володимир Петрович
доктор історичних наук, професор
завідувач кафедри міжнародної інформації,
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича

УКРАЇНА В МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИНАХ ПОСТВЕСТФАЛЬСЬКОЇ ДОБИ: НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНИЙ ДИСКУРС

У прийнятому після початку повномасштабної фази російсько-української війни базовому документі Ради ЄС «Стратегічний компас безпеки та оборони для Європейського Союзу, який захищає своїх громадян, цінності й інтереси та сприяє міжнародному миру і безпеці» війну Росії проти України охарактеризовано як «тектонічне зрушення в європейській історії» (tectonic shift in European history). Проте, безкомпромісно зауважено, що внаслідок карколомних подій ЄС як ніколи «єдиний перед обличчям неспровокованої та невиправданої військової агресії Росії проти України», яка грубо порушує міжнародне право та принципи Статуту ООН і підриває європейську та глобальну безпеку та стабільність [8]. Сучасна російсько-українська війна стала тією точкою біфуркації, яка призвела до перегляду багатьох сталих схем і стереотипів міжнародної політики.

Проблеми розвитку міжнародних відносин від Вестфальської системи до сучасного перехідного Поствестфальського періоду досліджували як вітчизняні, так і зарубіжні вчені. Зокрема львівська дослідниця Ірина Троян, наголошуючи на необхідності враховувати процеси трансформації державного суверенітету, доходить висновку: «Цілком очевидно, що державоцентричний Вестфальський світоустрій зазнав кризи» [5]. Образно кажучи, на наших очах, завершується постбіполярний антракт.

Як слушно зауважив публіцист Хоакін Алмуніа, на Заході повинні розглянути, що стане з інституційним порядком після холодної війни (post-Cold War institutional order). Примітно, що він використав для своєї статті назву відомого роману-антиутопії Олдоса Гакслі «О, Дивний новий світ» (Brave New World). Говорячи про День Європи у 2022, автор пише, що це «перший День Європи у принципово зміненому світі, з новим і абсолютно іншим розумінням того, чим дійсно є Європа і що Європа означає» сьогодні. Адже протягом останніх 15 років ЄС пережив численні екзистенційні кризи, але російське вторгнення в Україну «попередило європейців про крихкість Європи як інституційної конструкції» (the fragility of Europe as an institutional construct), а також про «роботу зловмисних сил на Сході, які використовують усі засоби щоби підірвати його базові цінності» [7].

Україна веде з РФ складну, дуже виснажливу асиметричну війну, котра однак спроможна зміцнити нашу країну не тільки з точки зору безпеки й оборони, а й як модель стабільної та успішної Демократії у Східній Європі. Як слушно підкреслює директор італійського Інституту міжнародних відносин Наталі Точчі, президент Путін жорсткий антагоніст сучасного Заходу та європейських цінностей, оскільки він проголосив себе «лідером неліберального світу та націоналістичних і соціально-консервативних цінностей». Проте, ціннісні орієнтири, котрі уособлював, скажімо, Жан Моне, були зовсім іншими. Вони не означали, що Європа завжди підтримуватиме якусь «заморожену стабільність», однак європейці рухаються не до заздалегідь зазначеного «кінцевого стану європейської інтеграції», а, долаючи кризи, які час від часу

виникають, роблять новий якісний стрибок уперед «до нового стабільного стану» що може бути зламаний новою кризою, котру згодом спільними зусиллями буде подолано. Асиметрична війна в Україні, як вважає авторка, ще раз доведе: Європа впорається з сучасною надскладною кризою й ті політичні рішення, які вона знайде, стануть «ще одним будівельним блоком в історії її інтеграції» [13].

Сучасні глобалізаційні процеси послаблюють всевладдя держави, а на міжнародній арені трансформують ієрархію традиційних відносин держав, фрагментуючи геостратегічний та геоекономічний простір. Вікторія Пугач, будучи експертом у сфері держуправління, підкреслює: хоча ієрархія усе ще залишається основним засобом координації в управлінні, нині вона поєднується з двома «новими способами управління» − мережевим та ринковим [3]. Причому сьогодні, додамо ми, чимало дослідників обговорюють нову геоекономічну реальність XXI століття – капіталізм платформ.

Відомі західні дослідники у царині міжнародних відносин Баррі Бузан і Річард Літтл у статті з промовистою назвою «За межами Вестфалії? Капіталізм після «Гріхопадіння», не дають однозначної відповіді на запитання, чи була усе-таки чимось замінена Вестфальська система. На думку авторів, «напевно, поки що ні…», хоча, зрозуміло, що це «питання варто поставити». Однак вони роблять досить двозначний висновок: «Вестфальський реалізм досі актуальний. Проте, його традиційна претензія служити в якості командної висоти як можна і потрібно розуміти міжнародні відносини під серйозними питаннями» [9].

Нещодавно Баррі Бузан спільно з Амітавом Ачар'єю відгукнулися новою серйозною працею на еволюційні процеси переходу від Вестфальського до Поствестфальського міжнародного порядку [6]. Як вказують українські рецензенти їх праці Алла Киридон і Сергій Троян, розуміння цих процесів є особливим викликом для представників різних наукових шкіл і напрямків у вивченні походження, природи й особливостей сучасних міжнародних відносин [11, p. 121]. При цьому українські науковці дотримуються думки, що процес формування багатополярного Поствестфальського світопорядку буде складним і суперечливим із тривалим паралельним збереженням ролі США як найпотужнішого міжнародного актора [10, p. 75]. Іншими словами, в умовах переходу до багатополярної (поліцентричної) моделі, відбувається ускладнення політичної мотивації у відносинах між провідними державами, а також збільшення кількості держав, які беруть участь у діалозі про фундаментальні глобальні проблеми та пошук потенційних спільних рішень.

Тематиці переходу від Вестфальської доби до Поствестфальського періоду у міжнародних відносин присвятила свою роботу вітчизняна дослідниця Тетяна Кремень, яка вважає, по суті це перехід від індустріального типу суспільства до постіндустріального, що неминуче приводить до «зміни міжнародно-політичного статусу держави», зокрема такої її базової характеристики як суверенітет. Причому еволюція національної могутності державного актора в умовах Поствестфальської трансформації відбувається у напрямі до появи нових ключових елементів – інформаційно-комунікаційних компонент, високих технологій, присутності на світових фінансових ринках і у багатосторонніх міжнародних структурах, сучасних систем озброєнь та технологій подвійного призначення [1].

Київські вчені Борис Парохонський і Галина Яворська у ґрунтовному дослідженні «Онтологія війни і миру», описуючи інший вимір – геополітичні виклики доби Поствестфалії, зауважили що кожна окрема країна прагне «уникнути маргінального і периферійного стану», а тому має інтенсивно включитися у глобалізаційні та інтеграційні процеси. Проте, вона водночас не зацікавлена у розчиненні у загальному глобалізаційному просторі. Отже, на їх думку, протиріччя «між потребою розбудови держави та необхідністю її нівелювання» стає ключовим питанням виживання країни та її включення в оновлену світову систему [2, с. 211–212].

Нові виклики у добу Поствестфалії постали перед Україною після початку широкомасштабної війни з боку РФ. Вітчизняний дослідник Юрій Макар ще у 2016 р., розуміючи наслідки анархічної й небезпечної для миру на Сході Європи поведінки Кремля, підкреслив, що саме анексія Криму РФ та її фактична агресія на сході України «поставили перед Україною, а також Європою та іншим світом нові виклики». Росія тим самим безпрецедентно порушила міжнародне право, фактично проігнорувавши гарантії територіальної цілісності України, надані їй у 1994 р. у Будапешті [12].

Сьогодні, у нових геополітичних умовах, ієрархія відносин, яка нав'язувалася путінською Росією на просторах Євразії рушиться і створюється, так би мовити, «багатополюсна» Євразійська система з декількома центрами впливу. Китай впливатиме усе більше на Казахстан та в цілому на Центральну Азію, Туреччина посилиться на Кавказі, а від Балтики до Чорного моря, мабуть, рано чи пізно скаже своє вагоме слово Україна, яка діятиме у тісному союзі з Польщею.

Відомий дослідник антикрихкості Насім Талеб зауважує, що з часів Сенеки, котрий один з перших описав логіку асиметрії, саме вона є «в основі самого життя» і залишається «ключем міцності і антикрихкості». Вчений вводить поняття сприятливої асиметрії, коли той хто має справу з крихкістю здобуває плюсів більше, ніж мінусів і, навпаки, «несприятливої асиметрії», коли мінусів значно більше, ніж плюсів. У крихкого немає вибору. «А антикрихке мусить робити вибір…» [4]. Отже, для України беззаперечним плюсом після перемоги (і певним доказом антикрихкості) стане її нова геостратегічна роль, разом з Польщею, у Східній Європі як промоутера й гаранта демократичного розвитку держав-сусідів в умовах сучасної Поствестфальської доби. Водночас, з точки зору внутрішніх чинників, у самій Україні воєнно-політична перемога дозволить поступово подолати фрейм страху і перейти на обнадійливі рейки більш стабільного та гнучкого суспільного розвитку.

Список використаних джерел

1. Кремень Т. В. (2004), Трансформація державного суверенітету в умовах глобалізації: автореферат дис. канд. наук: 23.00.04, available at: http://www.disslib.org/transformatsia-derzha vnoho-suverenitetu-v-umovakh-hloba lizatsiyi.html (accessed: 19.02.2023).
2. Парохонський Б., Яворська Г. (2019), Онтологія війни і миру: безпека, стратегія, смисл, Національний інститут стратегічних досліджень, Київ, 560 с.
3. Пугач В.Г. (2019), «Управлінський стиль поствестфальської держави» // Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Державне управління, available at: http://www.pubadm. Vernadsky journals.in.ua /journals /2019/5_2019/5.pdf (accessed: 18.09.2022).
4. Талеб Н. Н. (2022), Антикрихкість. Про (не)вразливе у реальному житті, Наш формат, Київ, 400 с.
5. Троян І. (2011), "Трансформація державного суверенітету в умовах глобалізації" // Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку, вип. 23, available at: http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/ handle /123456 789/25788/28-Troyan.pdf?sequence=1 (accessed: 17.09.2022).
6. Acharya A., Buzan B. (2019), The Making of Global International Relations. Origins and Evolution of IR at its Centenary, (Cambridge: Cambridge Univeristy Press), 384 p.
7. Almunia J. (2022), "Marking the first Europe Day of the Brave New World", 9 May, available at: https://www.ceps.eu/marking-the-first-europe-day-of-the-brave-new-world/ (accessed: 21.09.2022).
8. "A Strategic Compass for Security and Defence". (2022), Council of the European Union, Brussels. 21 March. available at: https://data.consilium.europa.eu/doc /document/ST-7371-2022- INIT/en/pdf (accessed: 21.08. 2022).

9. Buzan B., Little R. (1999), “Beyond Westphalia? Capitalism after the ‘Fall’”, Review of International Studies, 25, Special Issue, p. 89–104, available at: https://library.fes.de /libalt/journals/swetsfulltext/14965937.pdf (accessed: 19.09.2022).

10. Kyrydon A., Troyan S. (2020), Conceptual Fundamentals of Post-Wesrphalian International Relations // Roczniki Nauk Społecznych, T. 12 (48), No 4, p. 69–85.

11. Kyrydon A., Troyan S. (2021), InternatIonal relations as a system and a discipline: From the westphalian to the post-westphalian world order // Studia i Analizy Nauk o Polityce, No 1, p. 107–122.

12. Makar J. (2016), “Współczesne stosunki ukraińsko-polskie w kontekście procesów integracji europejskiej”, Wschód Europy, vol. 2, № 2, available at: https://journals.umcs.pl/ we/ article /view/5585/3835 (accessed: 15.09.2022).

13. Tocci N. (2022), Putin vs Monnet: European Resilience, Energy and the Ukraine War. IAI Papers 22, Istituto Affari Internationali, Sept. 25, available at: https://www.iai.it/sites/default /files /iaip 2225.pdf (accessed: 7.10.2022).

Кузьменко Вікторія Володимирівна
4 курс, здобувач вищої освіти ОП «Міжнародна інформація»
Національний авіаційний університет

Науковий керівник: Ржевська Ніна Федорівна,
д.політ.н., доц., завідуюча кафедри міжнародних відносин,
інформації та регіональних студій

УКРАЇНСЬКА ДИПЛОМАТІЯ У ПРОТИДІЇ РОСІЙСЬКІЙ ДЕЗІНФОРМАЦІЇ ТА ПРОПАГАНДІ В УМОВАХ ПОВНОМАСШТАБНОЇ ВІЙНИ

Інформаційна війна та гібридні загрози в XXI столітті стали безпековим викликом для багатьох країн. Вони відображають суттєві зміни в характері міжнародної безпеки, особливо пов’язаної з агресивним реваншизмом рф.

У 2022 році росія розпочала повномасштабну відкриту війну проти України, відтак надзвичайно зріс рівень дезінформації, поширювану нею, намагаючись впливати як на українське населення, так і на громадян тих країн, що надають Україні підтримку. Перелік інформаційних загроз, створюваних країною-агресоркою, не є вичерпним, адже в умовах війни стратегії часто змінюються залежно від динаміки результатів на полі бою, а тому боротьба з виникаючими інформаційними загрозами відбувається постійно – 24/7 .

Органами державної влади, на які покладено функції запровадження та реалізації заходів із протидії поширенню російської дезінформації та пропаганди є: Президент України, Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України та інші центральні органи виконавчої влади та органи сектору безпеки і оборони України, а також місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування [6].

За таких умов не можна недооцінювати роль та місце Міністерства закордонних справ України в питаннях забезпечення інформаційної безпеки в Україні та боротьби з інформаційними загрозами. Ключовим фактором є те, що головні функції МЗС, поширювати та розповсюджувати інформацію, підтримувати санкційний тиск на агресора, протистояти зовнішнім інформаційним загрозам, співпрацювати з європейськими аналітичними центрами щодо протидії російській пропаганді в Україні та ін.

Відповідно, ще на початку війни, 2 березня 2022 року, МЗС запустило інформаційну платформу для закордонної аудиторії про війну в Україні «War.Ukraine». На платформі, 8

іноземними мовами, публікують актуальні новини з фронту, офіційні та перевірені дані, інтерв'ю зі свідками війни, факти подій, що відбуваються під час російсько- української війни. Станом на початок 2023 року, платформу відвідало понад 750 мільйонів користувачів із різних частин світу [5].

Одним із яскравих здобутків української дипломатії в аспекті боротьби з інформаційними загрозами є те, що завдяки спільним зусиллям МЗС, дипломатичних та консульських установ, місій, країни Європи розпочали активну боротьбу з російською пропагандою [2]. Зокрема:

- у фламандській громаді Бельгії російські пропагандистські канали були видалені з кабельного телебачення та інших платформ. Російські телеканали «Russia Today», «Sputnik» не проліцензовані і не розповсюджуються в місцевих кабельних або наземних мережах Нідерландів;
- регулятор в Греції заборонив трансляцію російських каналів та заблокував доступ до вебсторінок російських медіа, в Польщі заборонив російські канали, і замість них працюють українські мовники, в Молдові заборонив російські і білоруські канали, а також телеканал «МИР»;
- Великобританія розпочала 27 розслідувань щодо «Russia Today» та ініціювала обговорення про позбавлення його ліцензії;
- регулятор в Естонії тимчасово призупинив ретрансляцію програм російського походження, в Литві тимчасово призупинив ретрансляцію програм російського походження, в Латвії обмежив трансляцію 28 програм, пов'язаних з Росією і Білоруссю, а також на початку березня заблокував вебресурси, пов'язані зі «Sputnik» та іншими ЗМІ Росії;
- ЄС ввів санкції проти державних ЗМІ RT/Russia Today і Sputnik в ЄС, терміново було призупинено в ЄС або спрямоване на ЄС мовлення Sputnik і RT/Russia Today (RT English, RT UK, RT Germany, RT France та RT Spanish).

Не менш важливим показником діяльності МЗС є активна робота українських дипломатичних місій в близькосхідних, африканських та латиноамериканських регіонах, які протягом багатьох років були та є об'єктом путінської пропаганди й інформаційно-психологічних операцій російських спецслужб, а тому мають викривлену думку про причини та наслідки російсько-української війни.

3 жовтня 2022 року, Міністр закордонних справ України, Дмитро Кулеба, розпочав перше в історії української дипломатії турне глави МЗС країнами Африки, що мало тривати до 12 жовтня, однак, був змушений перервати відрядження 10 жовтня через масований ракетний обстріл росією українських міст.

До числа здобутків в Африці ми можемо віднести консолідацію підтримки африканських країн на рівні Генеральної Асамблеї ООН. Зокрема, жодна держава Африки не проголосувала проти резолюції ГА ООН «Територіальна цілісність України: захист принципів Статуту ООН» від 12 жовтня 2022 року [8]. Також відбулося розширення географії учасників саміту Міжнародної Кримської платформи, посилилась міжпарламентська взаємодія, були запроваджені спільні заходи з протидії російським пропагандистським наративам тощо.

Наразі Україна продовжує об'єднувати зусилля держав, бізнесу, громадянського суспільства з метою протидії дезінформації та вироблення стійкості населення до інформаційно-психологічних впливів. За ініціативи МЗС у партнерстві з МКІП України, МЗС Естонської Республіки, а також EUvsDisinfo – проєкту Оперативної робочої групи зі стратегічних комунікацій Європейської служби зовнішньополітичної діяльності, впроваджується кампанія «Nations Against Disinformation» [3]. Мета цієї кампанії полягає у підвищенні рівня обізнаності про небезпеку дезінформації та її серйозні негативні наслідки для суспільств. У рамках ініціативи партнери планують спільні міжнародні кампанії, проведення заходів, конференцій, вебінарів і майстер-класів для обміну найкращими практиками протидії дезінформації.

Висновки

Російсько- українська гібридна війна виходить далеко за межі однієї держави. Агресор проводить потужну дезінформаційну кампанію по відношенню до різних цільових груп населення: де ключовими є не тільки громадяни України, а й громадяни країн партнерів України та країн, що входять в орбіту впливу політики рф(Африка, Латинська Америка, Азія), а тому дипломатичний фронт відіграє надважливу роль у цій війні.

Завдяки клопіткій роботі дипломатів, Україна здобула небачені раніше шанси донести свою позицію світу та показати справжнє обличчя «русского мира». Іноземні аудиторії мають змогу побачити всю сутність російського режиму та отримати правду про широке використання ним пропаганди, фейків і маніпуляцій.

Слід пам'ятати, що ставлення до кремля у багатьох країнах за межами Заходу все ще залишається достатньо позитивним, а виграти інформаційну війну на Заході зовсім не означає виграти її у всьому світі. Тому, основний вектор діяльності української дипломатії й надалі має бути спрямованим на роботу з цільовими групами населення в Азії, Латинській Америці та Африці. Населенню цих країн необхідно демонструвати відданість українців загальнолюдським цінностям, що проявляється в їхній відчайдушній боротьбі проти імперіалізму та за своє національне визволення і самобутність.

Список використаних джерел

1. Відносини Україна- Африка: інфографіка МЗС. URL: https://mfa.gov.ua/news/dmitro-kuleba-rozpoviv-pro-strategiyu-novih-gorizontiv-shchodo-afriki-aziyi-ta-latinskoyi-ameriki ;(дата звернення: 06.02.2023)
2. Національна рада України з питань телебачення та радіомовлення: Європа вимикає пропаганду РФ- перелік країн. URL: https://www.nrada.gov.ua/yevropa-vymykaye-propagandu-rf-perelik-krayin-infografika/ ;(дата звернення: 06.02.2023)
3. Нації проти дезінформації: запуск нового креативного інструменту з протидії дезінформації. URL: https://mfa.gov.ua/news/nations-against-disinformation-zapusk-novogo-kreativnogo-instrumentu-z-protidiyi-dezinformaciyi ; (дата звернення: 04.02.2023)
4. Міністерство закордонних справ України: Здобутки України на африканському напрямі у 2022 році. URL: https://mfa.gov.ua/news/zdobutki-ukrayini-na-afrikanskomu-napryami-u-2022-roci ; (дата звернення: 06.02.2023)
5. Офіційна платформа України про війну з мільйонною аудиторією - WAR.UKRAINE.UA. URL:https://mfa.gov.ua/news/oficijnu-platformu-ukrayini-pro-vijnu-z-miljonnoyuauditoriyeyu-warukraineua-onovleno-dlya-nadannya-dokaziv-rosijskogo-teroru-v-ukrayini ; (дата звернення: 08.02.2023)
6. Стратегія інформаційної безпеки України від 15.10.2021 року № 685. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/685/2021#Text . (дата звернення 31.01.2023)
7. Atlantic Council. From the UN to The Late Show, Ukraine's diplomats are winning. URL: https://www.atlanticcouncil.org/blogs/ukrainealert/from-the-un-to-the-late-show-ukraines-diplomats-are-winning/ ; (дата звернення: 05.02.2023)
8. United Nations News. Tally of General Assembly vote adopting the resolution on "Humanitarian consequences of the aggression against Ukraine." URL: https://news.un.org/en/story/2022/03/1114632. (дата звернення: 07.02.2023)

Пшенична Олена Василівна
3 курс, здобувач вищої освіти ОП «Міжнародні відносини»
Національний авіаційний університет

СПЕЦИФІКА УКРАЇНСЬКО-АРАБСЬКИХ ВІДНОСИН В КОНТЕКСТІ ВІЙНИ РОСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ

Уявлення країнами Перської затоки про відмінність України та Росії є ефемерним та малозрозумілим: це два дуже схожі, споріднені народи, які мають дуже подібні мови, і незрозуміло в чому там проблема [1].

З арабських країн Перської затоки Об'єднані Арабські Емірати є найбільш проукраїнськими, порівняно з іншими. Таке твердження може пояснюватись тим, що починаючи з 1991 року, часів здобуття незалежності України, вектор української зовнішньої політики був спрямований на європейський вимір: Європейський Союз, НАТО і т.д., не розуміючи важливість не лише європейського регіону, але й близькосхідного чи африканського. Через що і розбудова активних двосторонніх відносин почалась лише з 2017 року, коли Президент України Петро Порошенко відвідав Об'єднані Арабські Емірати, де домовлявся з країнами Перської затоки (Саудівська Аравія, ОАЕ) не лише про послаблення візового режиму між країнами, але й про економічне співробітництво, співробітництво з питань космосу, тощо. Цю справу продовжив його наступник – Володимир Зеленський, який також здійснив візит до Об'єднаних Арабських Еміратів, де обговорювали більш тісну співпрацю в економічному секторі, культурному, тощо.

За майже 30 років від часу встановлення дипломатичних відносин між Україною та ОАЕ (15 жовтня 1992 р.) організовані десятки візитів і двосторонніх заходів. Однак переважна їх більшість і найбільш важливі події відбулися протягом останнього десятиліття, тобто під час третього етапу розвитку стратегії зовнішньої політики ОАЕ. З 1992 року відбулося 6 візитів Президента України до Еміратів: у 2003, 2009, 2012, 2015, 2017 та 2021 рр. Контакти на вищому рівні були інтенсивними, щоправда, ініціативою тут володіла українська сторона [4, с.160].

Початок збройної агресії з боку Російської Федерації проти України у 2014 році відчутно вплинув на порядок денний двосторонніх відносин між Україною та ОАЕ. Втім, сучасний етап розвитку стратегії зовнішньої політики ОАЕ і здатність еміратської дипломатії до швидкої адаптації дозволяли з мінімальними втратами для українсько-еміратських відносин проходити цей складний етап. Цьому також сприяла концентрація Еміратів на економіці та питаннях розвитку, уникаючи гострих політичних розбіжностей, але при цьому враховуючи, а не ігноруючи позицію міжнародної спільноти щодо російської агресії та її наслідків.

Проте, позиція Еміратів щодо війни в Україні полягає в їхньому економічному благополуччі, які вони отримують від Російської Федерації, через що вони і відмовилися засудити російське вторгнення в Україну на голосуванні в Раді Безпеки ООН 27 лютого 2022 року [5]. Як наслідок впливу Росії на Емірати та Саудівську Аравії, країни Перської затоки відмовилися збільшити видобуток нафти для того, щоб допомогти країнам Заходу здешевити паливо та ізолювати Російську Федерацію. Причинами такої поведінки та відносини можна назвати наступні:

1. Ідеологічна спорідненість за режимами правління. Росія та ОАЕ налагоджували тісні двосторонні зв'язки задовго до вторгнення в Україну. Попри звичні повідомлення про взаємовигідну торгівлю, космічну співпрацю та туризм, саме абсолютистська манера правління в обох юрисдикціях робить їх природженими союзниками. Хоча Емірати все ще значною мірою покладаються на Сполучені Штати та інших західних партнерів як на гарантів миру у регіоні, вони відчувають нескінченно більшу ідеологічну спорідненість з Москвою. Саме образ Володимира Путіна як сильної людини справді вражає шейхів невеличких країн.

2. Отримання максимального прибутку від конфлікту. ОАЕ так само зобов'язані Саудівській Аравії, як Білорусь – Росії, ставши квазі-протекторатом свого більшого сусіда. Тим не менш, Емірати набагато більше орієнтовані на бізнес і тому мають намір повною мірою використати економічні наслідки протистояння між Росією та Заходом.

3. Пом'якшення санкцій Еміратами для російських громадян. ОАЕ займають чи не провідну позицію в рейтингу тих, хто згоден приймати високопоставлених росіян, на відміну від країн Європейського Союзу, які відмовили у наданні віз російським громадянам для перетину західних кордонів. Дубай знову вдався до напрацьованої методики пом'якшення наслідків санкцій, яку раніше використовували, позиціонуючи себе певним каналом зв'язку між Іраном і третіми країнами під час кампанії максимального тиску на Іран під проводом США. Брокерські контори з продажу нерухомості та імміграційні агенції, що базуються в Дубаї, перебувають у змові між собою. Вони вже пристосували свої бізнес-моделі до напливу росіян, які скуповують нерухомість та згодом отримують право на золоті візи ОАЕ [3]. А громадяни СНД ніколи не були так затребувані на місцевому ринку праці, як зараз, через безпрецедентний попит з боку компаній приватного сектора на тих, хто вільно володіє російською мовою.

4. Вигода для ОАЕ з реекспорту нафти. Поставки російської нафти і палива до Азії та Близького Сходу різко зросли після того, як війна в Україні спонукала західних покупців відвернутися від РФ. Такі вантажі все частіше потрапляють до центрів змішування і перерозподілу, таких як Сінгапур і емірат Фуджейра в ОАЕ, де їх змішують і реекспортують по всьому світу. І згодом видається за сиру нафту з ОАЕ [2]. Поміж покупців цієї реекспортованої нафти є азіатські важковаговики, такі як Китай та Індія, яких постійно звинувачують у підтримці залежної від енергоресурсів економіки Росії.

Висновки

Надалі зберігати нейтралітет Мухаммеду ібн Заїду буде складніше та небезпечніше. Китай уважно стежить за реакцією Еміратів та Саудівської Аравії на війну в Україні. У Пекіні вважають, що надалі нафтовидобувні монархії так само реагуватимуть на будь-які посягання на незалежність Тайваню. Якщо конфлікт навколо України і надалі посилюватиметься, то Емірати своєю бездіяльністю можуть налаштувати проти себе Штати та підштовхнути Китай до вторгнення на Тайвань. При такому розвитку подій Вашингтон здатний перекрити морські шляхи постачання нафти з Близького Сходу до Азії, і в ОАЕ можуть виникнути великі проблеми із забезпеченням власної безпеки та територіальної цілісності. Загалом, Емірати наразі стали для Путіна потужним засобом реалізації мрії про відновлення залізної завіси.

Приклад санкцій проти ОАЕ не просто б створив перешкоди для безрозсудного авантюризму Москви, а й послужив би прикладом для інших гравців, які намагаються не втрачати будь-яких зв'язків з Москвою, таких як Туреччина та Сербія, та які все ще здійснюють прямі рейси до Росії та приймають росіян, надаючи їм свої послуги.

Україна, зі свого боку, має активно перешкоджати міжнародним відносинам країни, яка є повною антитезою ліберальній демократії.

Тому створення єдиного фронту боротьби за введення і посилення санкцій проти Росії, та всіх тих, хто підтримує її має бути чи не головним пунктом порядку денного Європи.

Список використаних джерел

1. Країни Перської затоки допоможуть загнати Росію в глухий кут. *Реанімаційний пакет реформ:* веб-сайт. URL: https://rpr.org.ua/news/krainy-perskoi-zatoky-dopomozhut-zahnaty-rosiiu-v-hlukhyy-kut-mariia-zolkina-pro-dosvid-roboty-na-arabskomu-telebachenni/ (дата звернення: 01.02.2023)

2. Російську нафту змішують у Сінгапурі для реекспорту. *Bloomberg:* веб-сайт. URL: https://www.epravda.com.ua/news/2023/01/19/696152/ (дата звернення: 03.02.2023)

3. США посилюють тиск на Туреччину та ОАЕ через їх зв'язки з Росією. *Дзеркало тижня. Україна:* веб-сайт. URL: https://zn.ua/ukr/WORLD/ssha-posiljujut-tisk-na-turechchinu-ta-oae-shchob-obmezhiti-jikhni-torhovelni-zvjazki-z-rosijeju.html (дата звернення: 01.02.2023)

4. Фєдянін В.О. Відносини Україна – ОАЕ у період після «Арабської весни». *Науковий журнал «Політикус».* 2022. №1. URL: http://dspace.pdpu.edu.ua/bitstream/123456789/15561/1/Fedianin.pdf (дата звернення 02.02.2023)

5. United Nations. *Meetings coverage and press releases*: website. URL: https://press.un.org/en/2022/ga12407.doc.htm (дата звернення 04.02.2023)

СЕКЦІЯ 1. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ ДИПЛОМАТІЇ В УМОВАХ ПОВНОМАСШТАБНОЇ АГРЕСІЇ РФ ПРОТИ УКРАЇНИ

Богуцька Анна Вячеславівна
1 курс, здобувач вищої освіти ОП «Міжнародні відносини»
Національний авіаційний університет

ШИРОКОМАСШТАБНА АГРЕСІЯ РФ ПРОТИ УКРАЇНИ: ВИКЛИКИ ДЛЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДИПЛОМАТІЇ

Геополітичні зміни, яких зазнав світ на початку останньої декади минулого століття, стали поштовхом для виходу дипломатії України на новий рівень. Удосконалення та розвиток дипломатичної служби стали одними з ключових аспектів у питанні про становлення України як суб'єкта міжнародних відносин після здобуття незалежності. Проте ми могли спостерігати за тим, що лише початок повномасштабного вторгнення та подальший розвиток подій змусив світову спільноту всерйоз сприйняти Україну як самостійного, вагомого гравця на світовій арені, що остаточно вийшов з тіні рф і виявив готовність протистояти їй. Безперечно, дипломатичні зв'язки України з державами, що підтримують її у війні з агресором, значно зміцнилися, а переговорні процеси на всіх рівнях пожвавилися. За сьогоднішніх умов важко переоцінити те, наскільки зросло значення професійності українських дипломатів, які представляють свою країну закордоном. Ті умови, за яких зараз досягається відчутний успіх на світовій сцені, ставлять перед українською дипломатією низку викликів, дослідження яких є актуальним питанням сьогодення, адже від спроможності української дипломатії ефективно працювати залежить забезпечення України міжнародною підтримкою на всіх рівнях, її спроможність тримати удар від сусіда-агресора.

Проблеми міжнародних відносин і зовнішньої політики завжди перебували в центрі широкої громадської уваги аналітиків, політиків, журналістів. Глобалізація сучасного світу в економічній, технологічній та соціальній сферах зумовлює переплетіння інтересів відразу багатьох держав. Підвищується роль багатосторонньої та публічної дипломатії. Вміння виступати перед великою аудиторією, вести аргументовану дискусію, переконувати і перетягувати на свій бік не лише політичну верхівку, а й громадську думку чужої країни - це першочергові завдання українських дипломатів зараз. Адже у демократичному світі широкі маси здатні брати участь у формуванні позиції країни на міжнародній арені. У цей самий час відбувається переорієнтація США на глобальне конкурування з Китаєм, а в Європі та Азії спалахують один за одним невирішені конфлікти. У такому середовищі критично важливо для України правильно використовувати дипломатичні засоби при маневруванні на міжнародній арені, щоб створювати нові можливості для співпраці та не втрачати прихильність вже наявних партнерів.

Забезпечення безпеки держави та суспільства на світовому рівні - це одна з головних і найбільш важливих та актуальних функцій дипломатичної служби в Україні. З початком повномасштабного російського вторгнення будь-яка можливість мирного вирішення конфлікту зникла, і всі зусилля української дипломатії було спрямовано на створення проукраїнського альянсу у світі, залучення до нього якомога більшої кількості країн та переконання тих держав, які віддали перевагу нейтралітету, щоб цей нейтралітет був, принаймні, доброзичливим для України. На початку 2022 року навіть постачання нелетальної зброї для України не розглядалося більшістю країн Заходу. Серед них дуже скептичні та упереджені погляди мала Німеччина - один з лідерів регіону. Те саме можна сказати і про Ізраїль, від якого Україна потребувала скасування заборони на поставки військового обладнання третіми країнами.

Якомога скоріша інтеграція у структури Європейського Союзу та Північноатлантичного альянсу безперечно залишається пріоритетним напрямком у зовнішній політиці України. А реалізація цього процесу лягає на плечі саме дипломатів нашої країни. Україна, після перетворення на вагомий чинник європейської та світової політики, повинна максимально використати симпатію та бажання допомогти у відбудові, зважаючи на те, що після перемоги, інтерес до України швидко згасатиме, а низка економічних та безпекових проблем, які ми маємо, потребують значних ресурсів та часу для їхнього вирішення. Важливо брати до уваги той факт, що навіть після визволення українських земель, загроза російського реваншизму нікуди не подінеться, який би мирний договір ми не уклали. Безсумнівно, проактивна зовнішня політика покладає додаткову відповідальність на вітчизняну дипломатичну систему. Завдяки санкціям проти росії та білорусі українські виробники можуть отримати нові ніші для експорту власних товарів. Просування товарів і послуг закордоном неможливе без сприяння українських дипломатичних установ, як і вирішення та нейтралізація застарілих проблем двосторонніх відносин. Важливим напрямом роботи протягом деякого часу залишалися санкції. Українські дипломати зосереджували зусилля на роботі з країнами, які вагалися в цьому питанні. Перевірку на витривалість та ефективність державних інститутів Україна пройшла, а задача української дипломатії полягала в тому, щоб переконливо продемонструвати це світові. Подекуди іноземні партнери України вважали її проактивну політику тиском на їхні уряди та парламенти, оскільки звикли ухвалювати та втілювати рішення у стані розміреного обговорення та неспішної реалізації. Україна такого часу не мала: йшлося про збереження суверенітету держави та фізичне виживання народу, бо дії російських військ мали всі ознаки геноциду [4].

До турбот українських дипломатів, пов'язаних з російською агресією, додалися і мільйони українських біженців закордоном та забезпечення гуманітарних потреб співвітчизників удома. щоб швидко адаптуватися до змін і викликів, завчасно виявляти загрози, знаходити асиметричні рішення, діяти на випередження, знаходити нові можливості там, де інші бачать загрози, людина на дипломатичній посаді повинна не лише дуже багато знати, а й бути здатною працювати за будь-яких умов та обставин. Це пов'язано з тим, що наразі перелік переговорних майданчиків включає в себе, окрім кабінетів, кордон, укриття МЗС та Одеський порт.

Одним з найскладніших питань залишається подолання енергетичної кризи. Переконати своїх союзників відмовитися від російських нафти та газу було для України нелегким завданням. Проте у сфері енергетичної дипломатії, поряд з короткостроковими викликами, для нас постали суттєві довгострокові можливості. Наразі постачання військового та енергетичного обладнання становить один з провідних напрямків роботи українських дипломатів, зважаючи на масове знищення українських промислових об'єктів та електростанцій російськими ракетами.

У світлі викликів, що постали перед Україною на сучасному етапі, коли український народ захищає свою незалежність і вкрай потребує підтримки світового співтовариства, важливим є підвищення авторитету Української держави у світі, через діяльність міжнародних та національних неурядових організацій, міжнародні неформальні контакти та обміни [5]. Для українських амбасадорів важливо було домогтися, щоб будь-які рішення стосовно подальших військових дій та умов майбутнього мирного договору з агресором не приймалися без участі України. Залишається і проблема російського права «вето» у Раді Безпеки ООН, яке наш ворог використовує для уникнення відповідальності за свої злочини.

Зрозуміло, що українській дипломатії слід розпочати ретельну та системну роботу із залучення до кола наших прибічників країни Латинської Америки, Африки та Азії, роз'яснюючи їм, що боротьба України з рф є частиною антиколоніального руху, що агресія рф проти сусідів є виявом колоніальної політики, а російська економічна допомога країнам, що розвиваються, є способом їхнього перетворення на політичних сателітів москви [3]. На

переконання глави української дипломатії, приєднання нашої держави до Договору про дружбу та співробітництво в Південно-Східній Азії створить нові політичні, економічні та культурні можливості для держав, бізнесу та громадян [4]. Український вплив на африканські країни, як і у Латинській Америці та більшості країн Азії, традиційно поступався російському, адже рф підтримувала антиколоніальні рухи у цих регіонах, намагаючись створити антизахідні коаліції та альянси. Практично солідарна позиція африканських країн полягала в очікуванні та невтручанні в російсько-українську війну і скоріше прихильність до російської позиції [3].

Останнім часом серед українських дипломатів та політиків поширилася тенденція називати речі своїми іменами: агресора – агресором, війну – війною, а геноцид – геноцидом, замість того, щоб використовувати політкоректні евфемізми. Це сприяло досягненню більшого порозуміння з партнерами на міжнародній арені. Звичайно, дипломат має зважувати кожне слово, яке озвучує. Проте після 24 лютого зовнішня політика України, а саме дипломатична співпраця, стала більш жорсткою та водночас прямолінійною, іноді навіть різкуватою [4]. Фактично Україна лише зараз почала формувати стійкі відносини зі світовою спільнотою, сміливо заявляючи про свої права через українські посольства в різних країнах світу. Українським дипломатам наразі доводиться активно працювати, щоб вивести нашу дипломатію на світовий рівень. Нам необхідно удосконалювати законодавчу базу, залучати більше фахівців у дипломатичній сфері до дипломатичної служби, продовжувати активно рухатись в напрямку до здобуття повноправного членства в ЄС та НАТО, працювати над досягненням рівня світових стандартів у багатьох сферах та формувати стійкий дипломатичний імідж на твердому підґрунті. Україна перебуває у складному становищі, тому що на нашій території відбуваються воєнні дії і вести адекватні дипломатичні відносини з деякими державами зараз важко, але, як не парадоксально, поряд з численними руйнаціями, війна принесла багато можливостей для розвитку та вдосконалення, зокрема й дипломатичної служби.

В умовах війни різко зросло значення культурної дипломатії. Українська культура отримала широке представлення і визнання у провідних музеях, театрах, на фестивалях, локаціях та в університетах, як на рівні проєктів, так і персональних контактів між фахівцями культури [1]. Про все це свідчать концерти Ukrainian Freedom Orchestra в Європі і США, міжнародні гастролі Kyiv Symphony Orchestra та інших українських колективів, виставка сучасного мистецтва «The Captured House» кураторки Каті Тейлор у Берліні та Брюсселі, виставка українського авангарду «In the Eye of the Storm» у Мадриді, виступи українських письменників на літературних фестивалях і ярмарках, успіхи в кіноіндустрії. Доволі популярним став курс лекцій Тімоті Снайдера «The Making of Modern Ukraine», у якому становлення сучасної України розглядається через основні події європейської історії і деколоніальну оптику. Проте українська культурна дипломатія воєнного часу все ж зіткнулася з приголомшливим рівнем необізнаності, нечутливості, некритичності і навіть зверхності від багатьох іноземних партнерів. До прикладу, весняні та літні благодійні концерти на підтримку України, організовані в філармоніях Німеччини, містили композиції Чайковського і Шостаковича. Тому вже зараз в Італії, Німеччині та Франції плануються перші закордонні представництва Українського інституту. Донести світові, що мистецтво не поза політикою, як усі звикли помилково вважати, є головним завданням українських дипломатів у цій сфері. Тема багатокультурності й розмаїття України, зокрема, розвіює пропагандистські міфи рф про «нацифіковане суспільство» .

Узагальнюючи вищесказане зазначимо, що, приймаючи один за одним виклики сучасності, українські дипломати роблять все можливе, щоб Україна у світі асоціювалася не лише з проблемами та війною. Провідними напрямками діяльності та розвитку залишаються євроатлантична інтеграція, диверсифікація дипломатичних та економічних зв'язківка,

розширення присутності національних інтересів у різних регіонах світу, зміцнення енергетичної безпеки, кібербезпека.

Список використаних джерел

1. Брайлян Є., Мосьондз О. Нас по-новому почав сприймати увесь світ. Ми – країна, яка стримує “дикого звіра” [Електронний ресурс] // Арміяinform. 2022. Режим доступу: https://armyinform.com.ua/2022/12/22/nas-po-novomu-pochav-spryjmaty-uves-svit-my-krayina-yaka-strymuye-dykogo-zvira-gennadij-nadolenko/

2. Редько Д. Підсумки року: Україна здійснила стратегічний прорив у дипломатії сучасності [Електронний ресурс] // Укрінформ. 2022. Режим доступу: https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3635494-pidsumki-roku-ukraina-zdijsnila-strategicnij-perelom-u-diplomatii-sucasnosti.html

3. Сучасні виклики і роль ЦПД [Електронний ресурс] // Центр публічної дипломатії. Режим доступу: http://publicdiplomacy.org.ua/?page_id=223.

4. Шейко В. В епіцентрі уваги: підсумки 2022 року в культурній дипломатії, [Електронний ресурс] // LB.UA 2022. Режим доступу: https://lb.ua/culture/2022/12/30/540637_epitsentri_uvagi_pidsumki_2022_roku.html

5. Юрченко Н. ТОП-10 дипломатичних подій воєнного 2022 року [Електронний ресурс] //Укрінформ 2022. Режим доступу: https://www.ukrinform.ua/rubric-polytics/3639047-top10-diplomaticnih-podij-voennogo-2022-roku.html

Дорошенко Максим Вячеславович
3 курс, здобувач вищої освіти ОП «Міжнародні відносини»
Національний Авіаційний Університет
Науковий керівник: Поведа О.П., к. політ. н., доцент кафедри міжнародних відносин, інформації та регіональних студій

СПЕЦИФІКА ДИПЛОМАТІЇ УКРАЇНИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Тривалий час українська дипломатія займала доволі незначну позицію на світовій арені. Проте, з початком військових дій 24 лютого 2022 року українська дипломатія вийшла на новий рівень, не в останню чергу завдяки безпрецедентній увазі світової спільноти, що була викликана бойовими діями по всій території України.

В умовах бойових дій, попри те що, пріоритет надається військовій справі та бойовим засобам рішення конфлікту, дипломатія стає основним засобом підтримки країни в скрутному військовому становищі. Адже ще до початку активної фази військових дій, вартість допомоги, яку вдалося отримати завдяки активній роботі з союзниками, вже перевищувала десятки мільйонів гривень. Проте, увага усіх світових ЗМІ означає не тільки значний вплив на світовій арені, але й неймовірну відповідальність. Ні для кого не є секретом той факт, що дипломатія – це річ надзвичайно тонка й обережна, адже будь-який необережний крок, заява чи жест можуть мати непомірну ціну, особливо в період державної кризи.

Однією з найбільших проблем нинішньої дипломатії України є банальна непрофесійність, яка часто виявляється у відсутності субординації. У мистецтві дипломата кожна дія, заява та, навіть, пост у соціальних мережах мають бути детально обдумані, проаналізовані та мати певний професійний зміст. Тривалий занепад дипломатичного ремесла України, який тривав до 2021 року призвів до того, що окремі представники дипломатичного корпусу України, які тривалий час залишались поза межами засобів масової інформації, певною мірою втратили відчуття обов’язку, дипломатії та обережності. Це твердження гарно прослідковується в заявах колишнього посла України в Казахстані Петра Врублевського, який був звільнений за заклик до знищення росіян. Попри те, що в умовах війни та на фоні звірств,

які чинили окупаційні війська в українських містах такі заклики є неприйнятними для професійного дипломата. Такі заяви мають суперечливий характер та можуть бути сприйняті по-різному, наприклад, як заклик до геноциду, даючи простір для маневрів російської пропаганди. Подібна доля спіткала ряд дипломатів у країнах Сходу за свою бездіяльність. [1, с. 1]

Іншим прикладом непрофесіоналізму є посол України в Німеччині Андрій Мельник та його скандальне висловлювання на адресу чинного канцлера ФРН Олафа Шольца. Попри те що, цю заяву було зроблено у неробочий час та представлено як власну думку посадовця потрібно завжди пам'ятати, що дипломат – це в першу чергу дипломат у якого є правила поводження, обов'язки та завдання, а його заяви відображують позицію усієї країни та народу, незалежно від того були вони зроблені в робочий час чи ні. В даному випадку можна лише здогадуватись, якої шкоди завдала ця заява могла завдати. В першу чергу, постраждали двосторонні відносини України та ФРН, адже дана заява містить в собі не тільки непрофесійність, зухвальство та легковажність українського дипломата, вона несе шкоду іміджу всієї країни, репрезентуючи український народ як невдячне та вимогливе суспільство, тим самим створюючи зайвий раз привід для дискредитації України як партнера та інструмент ворожої пропаганди; дратуючи пересічних німців через стиль нашої дипломатії, що висвітлюється в заголовках німецьких ЗМІ (а саме суспільна позиція німців є одним із головних індикаторів впливу на Канцлера)

Ще однією проблемою українських дипломатів на сьогодні є вузька спеціалізованість. Окрім складного мистецтва дипломатії посадовець повинен розумітись на неймовірно широкому колі аспектів, з яким йому доводиться працювати. Адже, як представник держави, посол змушений просувати питання культурної, наукової та, особливо, військової співпраці, що в більшості випадків, потребує окремої підготовки, не кажучи вже про делікатність питань озброєння країни яка перебуває у стані війни.

Подібна проблема прослідковується в наступній, не менш відомій заяві колишнього українського посла в ФРН про підводні човни. З військової точки зору, передача цього списаного підводного човна була б більше ніж безглуздою, не кажучи вже про манеру відкриття такого публічного дискурсу та те, як таку вимогу сприймуть німці у той час, коли йдуть напружені переговори про передачу важкого наступального озброєння, яке раніше позначалось як цілковите табу. Такі непослідовні заяви можуть створювати негативний імідж України, як країни „з нескінченними апетитами". Варто розуміти, що будь-які заяви щодо поставок військового обладнання, техніки чи зброї краще всього координувати з відповідними відомствами, таким чином поповнювати збройні сили тими ресурсами, які їм потрібні найбільше. [2, с. 1]

Третьою, проте не менш вагомою проблемою на сьогодні є „народна дипломатія". Як уже було зазначено раніше, увага всього світу наразі прикута до подій які відбуваються навколо України, у тому числі і до народу України. В приступі патріотизму, ненависті до ворогу та суму за загиблими українці часто підтримують заяви, подібні до тих, які робили вищезгадані посли, що нерідко викликало змішані емоції у країн Європи які все більш активно вели дебати з приводу постачання наступальних озброєнь. Заклики до насильства та помсти російським загарбникам є цілком виправданими з одного боку, проте з іншого, „Чи не робить постачання зброї для наступу народу що палко прагне помсти європейські країни непрямими учасниками цієї війни" – це головне питання яке завадило швидким поставкам танків та РСЗВ в Україну. Ціною такого зволікання європейських країн стали життя українських захисників на передовій та мирних жителів, що постраждали внаслідок численних терактів. Проте, українцям варто бути обережними із такими звинуваченнями, враховуючи кількість допомоги яку світ надає Україні на добровільній основі.

В мережах часто можна зустріти новини про те як деякі країни Балтії чи ЄС скорочують свою допомогу для біженців з України, за що відразу отримують купу негативних закликів, обурення та осуду в соціальних мережах. Враховуючи той факт, що важелем тиску на європейські країни є народ, який формує свою думку на основі подій та масових ЗМІ, такі обурення викликають щире нерозуміння у європейців, які на їхню думку заслуговують на подяку [3, с. 1].

Підсумовуючи вищесказане варто наголосити, що сьогодні українська дипломатія набрала небаченого розмаху. На цей факт вказують заголовки з видань по всьому світу, тема України тривалий час залишається темою топ-1 у світі, а вітчизняних політиків знає та поважає увесь світ. Окремої уваги заслуговує президент В.О. Зеленський, якого в світі проголосили „Лідером демократичного світу" та безпрецедентні випадки виступу майже в усіх впливових парламентах світу. Проте, не варто забувати, що така слава може дуже швидко набрати негативного значення, якщо дедалі частіше будуть повторюватись вищевказані одіозні випадки, скандали чи заяви. Попри те, що Україна здобула один з найбільших кредитів довіри в сучасній історії, варто пам'ятати про те, що ця довіра та ресурси мають бути виправдані.

Список використаних джерел

1. Зеленський звільнив посла України в Казахстані // Видання Фокус; URL: https://focus.ua/uk/politics/533539-zelenskiy-uvolil-posla-ukrainy-v-kazahstane-skazavshego-chto-nado-ubivat-bolshe-rossiyan (дата звернення: 9.01.2023).
2. Дмитро Каневський -Німецька преса про ймовірне відкликання посла Мельника – видання Deutsche Welle; URL: https://www.dw.com/uk/nimetska-presa-pro-posla-melnyka-banderu-kovbasu-ta-vedmezhu-posluhu-ukraini-a-62381494/a-62381494 (дата звернення: 9.01.2023).
3. Поляки незадоволені українцями – інформаційний портал Польщі – in Poland; URL: https://inpoland.net.pl/novosti/majjzhe-70-polyakiv-nezadovoleni-situaciehyu-v-kra%D1%97ni/ (дата звернення: 11.01.2023).

Hnylianska Diana Mykolayivna
3rd year student, EP "International Relations"
National Aviation University

Scientific adviser:
Phd in political sciences, associate professor of the department
of international relations, information and regional studies
Poveda O.

THE INFLUENCE OF THE INTERNAL CRISIS IN GREAT BRITAIN ON THE SUPPORT OF UKRAINE IN THE CONTEXT OF RUSSIAN INVASION

Ukraine and Great Britain established their relationship on 10th January 1992. Mutual relations until 2014 were quite cold and distant. However, from the beginning of the Revolution of Dignity and russian invasion of Ukraine Great Britain has actively supported our state and respected our borders. One of the main actions was taking the initiative in the implementation of sanctions against Russia for the aggression and the occupation of Crimea, including the exclusion of it from the G8. Since GB left the European Union it has begun developing its own sanctions policy using the experience of the other partners of the last six years.

One of the most important steps towards strengthening relations was the signing of the agreement on political cooperation, free trade and strategic partnership between Ukraine and the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland. It took place on 8th October 2020 during the meeting

between the President of Ukraine Volodymyr Zelenskiy and the Prime Minister of Great Britain Boris Johnson in London [1, 5]. However, Great Britain was not only interested in economic relations. The countries also interacted in the field of military and strategic relations.

Over the last 8 years GB has actively taken the Ukrainian position. Especially in the winter of 2022 in the light of the growing russian threat and with the aim of cooperation to maintain European security, the idea of creating a military-political format for tripartite cooperation between Great Britain, Poland and Ukraine emerged. The launch of the alliance was announced on February 17th 2022.

From the very beginning of the war, Great Britain was one of the first to join and support Ukraine. Great Britain did not hesitate to send certain types of weapons and important equipment to our country. It is also important to note that the country has supported many Ukrainian refugees, providing them with shelter and with everything they need.

Since February 24, the Prime Minister of Great Britain has made a number of visits to Kyiv, in particular to Bucha and Irpen. During one of the visits in April, he suggested to Volodymyr Zelensky to create an association called "European Commonwealth", which is supposed to be an economical and political union that included Ukraine, Lithuania, Turkey, Poland, Estonia and Latvia.

Undoubtedly, Great Britain is a very important Ukrainian ally, but it is quite clear that the country is paying lots of its own money and resources in order to get involved. However, it should be admitted that since UK left the European Union economical, political and social spheres have been quite damaged by the process of leaving and its consequences. For the last three years the country has been trying to established or re-establish relationships with different countries. Especially it showed interest in the Eastern and Asian regions.

Presumably the war in Ukraine gave GB a new opportunity to regain a role on the international stage [2]. However, the internal state of the country still bears great losses and crises. Over the last year, the level of inflation of the Pound Sterling has increased significantly, which has led to business losses and increased prices. Over the past few months, the country has particularly suffered from the consequences of Brexit and the crisis in Europe, which led to strikes by the population, who demanded higher wages for their work. The most common groups of professions were train drivers, doctors, teachers, firefighters and others. There was even a calendar of strikes for the next period and it is updated from time to time [3]. It should also be noted that with the beginning of Brexit, the British lost the opportunity to work in the European Union, as well as the Europeans in Britain. This caused a certain increase in the level of unemployment in the country.

The political state in GB has been quite unstable for the last period as well. Boris Johnson is a highly respected figure in international policy, especially for Ukraine, which was significantly supported by UK when he was Prime Minister. However, internal policy wasn`t that successful for him , which is also related to the consequences of Brexit. The quick and failed tenure of Prime Minister Liz Truss exacerbated the internal conflict within the government, but at the same time it brought about a desire to understand the problem that had arisen. Rishi Sunak, the new Prime Minister, has clarified the position of his political ambitions to stabilize the country's economy and return it to its former political power on the international stage. However, we can already see that his ambition differs from his predecessors` which is shown by his latest confession of intention to rebuild «Britain’s Ties» With the EU [4]. But, of course, it doesn`t mean that Great Britain is going back to become part of the European Union. But presumably it still considers the EU as a close partner.

Thus, the level of support for Ukraine has only increased. It was always on the agenda. Ukraine and United Kingdom are undoubtedly close partners and presumably will maintain this. Despite all the challenges Britain is currently going through, its overall goal of defeating Russia remains the same. The latest visit of Volodymyr Zelenskiy to GB emphasized that our countries are united together and with almost the whole world in protecting democratic values [6]. Now Great Britain has no hesitation in sending heavy weapon and financial help to our country, regardless of its own significant internal

problems. Recent events have shown that only the victory of Ukraine will be the end of the war. If earlier Western countries showed a certain restraint and caution regarding the supply of heavy weapons, now Great Britain and other partners have no doubts about it. This is confirmed by the intensification of financial and armed support. Changes are coming on the battlefield as well as in the political space.

References

1. Політичні відносини між Україною та Великою Британією//URL:https://uk.mfa.gov.ua/spivrobitnictvo/881-ukrajina-velika-britanija/592-political-issues-between-ukraine-and-great-britain
2. War in Europe gives the UK new momentum for a role on the world stage// URL:https://www.france24.com/en/europe/20220413-war-in-europe-gives-the-uk-new-momentum-for-a-role-on-the-world-stage
3. Strike dates: Who is striking when and what pay do they want?//URL:https://www.bbc.co.uk/news/business-62134314
4. Rishi Sunak Is Privately Drafting Plans to Rebuild Britain's Ties With the EU//URL:https://www.bloomberg.com/news/articles/2023-02-11/rishi-sunak-wants-stronger-ties-with-eu-to-limit-brexit-dangers?srnd=premium-europe&leadSource=uverify%20wall
5. Deepening British-Ukrainian relations in a more competitive era//URL:https://www.geostrategy.org.uk/research/deepening-british-ukrainian-relations-in-a-more-competitive-era/
6. PM extends Ukraine military training to pilots and marines as President Zelenskyy makes first visit to the UK since Russian invasion//URL:https://www.gov.uk/government/news/pm-extends-ukraine-military-training-to-pilots-and-marines-as-president-zelenskyy-makes-first-visit-to-the-uk-since-russian-invasion
7. UK wants to include Ukraine in 'European Commonwealth': Report URL:https://www.aa.com.tr/en/europe/uk-wants-to-include-ukraine-in-european-commonwealth-report/2599081

Дудар Анна Олегівна
4 курс, здобувач вищої освіти ОП «Міжнародна інформація»
У співавторстві: Ємець В.О., старший викладач кафедри міжнародних відносин, інформації та регіональних студій
Національний авіаційний університет.

РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКА ВІЙНА ТА ОСОБЛИВОСТІ ДИПЛОМАТИЧНОГО ПЕРЕГОВОРНОГО ПРОЦЕСУ

Для будь-якого політичного конфлікту, особливо міжнародного, першочерговим завданням для демократичної країни є захист інтересів власних громадян, а політичні суб'єкти, залучені до розв'язання конфліктів, повинні насамперед орієнтувати своє суспільство на інтереси власного народу [2]. У цьому випадку сформована в суспільстві громадська думка про конфлікт і переговори обмежує сторони переговорів. Переговори між сторонами необхідно розглядати як двосторонню взаємодію, під час якої різні соціальні групи взаємодіють, щоб забезпечити реалізацію своїх відповідних інтересів.

Міжнародні переговори – це комунікація між конфліктуючими сторонами або союзниками для досягнення спільних цілей, причому переговори ведуться за рівних умов і можливостей для обох сторін. Згідно зі статтею 33 глави VI «Мирне вирішення спорів» Уставу ООН – сторони конфлікту, продовження якого може поставити під загрозу підтримання

міжнародного миру, повинні намагатися його вирішити, шляхом переговорів, розслідування, примирення, судового розгляду, посередництва, арбітражу, звернення до регіональних органів чи угод чи інших мирних способів на ваш вибір [3].

Переговори передбачають одночасне виконання кількох функцій:

- комунікативна – забезпечення рівноправного доступу, підтримання контакту і відносин між учасниками конфлікту;
- регулятивна – координація дій конфліктуючих сторін та вирішення конфліктних питань у взаємних відносинах;
- інформаційна – обмін і аналіз поточної інформації про ту чи іншу подію, отримання інформації про інтереси, позиції, шляхи вирішення проблем іншої сторони, надання інформації про себе;
- пропагандистська – одна або обидві сторони прагнуть переконати свою позицію опонента в правильності.

Переговори кваліфікують за різними принципами, залежно від мети кваліфікації. По-перше, їх можна поділити на переговори в рамках конфлікту – спрямовані на розподіл або перерозподіл існуючої власності, отриманих прибутків, контрольованих територій тощо і переговори в рамках співпраці – спрямовані на встановлення та організацію нових відносин між ними або зберегти старе для того, щоб разом досягти певної мети, залежить від позицій сторін.

Судячи з результатів, переговори можуть бути плідними або безрезультатними, залежно від того, наскільки досягнуті цілі обох сторін. Взаємодія може мати прямий характер (з першим представником сторін, що є ефективнішим і менш трудомістким) або опосередкований (якщо сторони глибоко розділені, то через посередника).

У сучасних умовах – активного поширення інформаційно-комунікаційних технологій – також необхідно розглядати варіант онлайн-переговорів, котрі поки що можна віднести до прямого типу.

Якщо переговори ведуться за типом результативності, тоді виділяють тип досягнення спільного рішення:

- компроміс – взаємні поступки до задоволення обох сторін;
- звуження протиріч – часткова згода на певні питання;
- якісний – перехід до нового конфліктного стану;
- усунення протиріч – повна згода обох сторін;
- асиметричне прийняття рішень – нерівномірний розподіл благ для всіх сторін.

Для ведення переговорів необхідно дотримуватися правил трьох етапів: підготовка переговорів, сам процес переговорів, завершення переговорів і подальший аналіз і підтвердження результатів переговорів.

Отже, переговори – це багатоскладовий процес, який носить не тільки раціональний характер, але й підпорядкований людській психології. Саме через людський фактор деякі переговори можуть увійти в історію як бурхливі, складні та скандальні. Переговори між Україною та росією є саме такими.

Російсько-українські переговори – це процес дипломатичного врегулювання, котрий визначається як міжнародні переговори, метою яких є припинення військових дій держави-агресора на території України.

Перший етап переговорного процесу, зокрема підготовка до переговорів, розпочався одразу після російської атаки 24 лютого 2022 року. У перші дні сторони висловили впевненість у необхідності переговорного процесу, визначили основні цілі переговорів і намагалися налагодити контакти. Російська делегація прибула на місце переговорів 27 лютого, але самі переговори почалися лише наступного дня. Тому на нинішньому етапі переговорного процесу відбулося кілька раундів переговорів: перший відбувся 28 лютого (кордон України та Білорусі),

під час якого були висловлені основні позиції та умови сторін, після чого відбувалися консультації з керівництвом країн.

У другому раунді, що відбувся 3 березня (кордон Білорусі та Польщі) були оголошені рішення лідерів і знову порівнювалися позиції та інтереси сторін. У третьому раунді (Біловезька пуща) 7 березня російська делегація затвердила перелік вимог до України. Вимоги російської сторони до української сторони:

- негайне припинення бойових дій з огляду на те, що Україна в цій війні виконувала оборонну, а не наступальну функцію;
- денацизм – знищення неонацизму та репресії російськомовного населення;
- демілітаризація, в тому числі без'ядерний режим, який Україна підтримує з 1991 року [1];
- нейтральний конституційний статус і відмова від участі у військових союзах;
- визнання незалежності ДНР і ЛНР, входження Криму до складу росії, оскільки всі ці території були незаконно окуповані росією.

Зустріч міністрів закордонних справ, котра була 10 березня не принесла результатів, українська сторона не прийняла вимоги росії. Двома основними питаннями, які обговорювалися, були гуманітарні коридори з та до Маріуполя і 24-годинне припинення вогню для вирішення гуманітарних питань. Четвертий етап відбувся 29 березня (Стамбул), на якому були прийняті рішення про відступ військ росії на певних напрямках та обговорення нової системи безпеки України в рамках міжнародного ратифікаційного договору. Незважаючи на позитивні відгуки організаційної сторони переговорів, цей раунд також був менш результативним.

У проміжку між раундами та після останньої зустрічі також тривали відеорозмови. Незважаючи на щільний і різноманітний характер переговорного графіка, сторонам не вдалося досягти значних результатів протягом двох місяців через сильний конфлікт інтересів. Крім того, дуже важко вести переговори, коли хоча б одна зі сторін не дотримується стандартів і принципів міжнародних документів.

Оскільки, війна і сам переговорний процес ще тривають, важко говорити про результат і завершення переговорів, але поки що можна обмежитися наступним:

- за результатом – на даний момент золота середина між плідністю і безпліддям;
- за характером взаємодії – представники конфліктуючих сторін взаємодіють безпосередньо один з одним;
- за характером цілей – переговори спрямовані на досягнення нової угоди;
- за позиційним підходом – жорсткий і принциповий.

Єдині переговори між Україною та росією стосуються обміну військовополоненими. Останній обмін полоненими відбувся 4 лютого 2023 року, було повернуто 116 людей. У Координаційному штабі зазначили, що це вже 37-й обмін з початку широкомасштабного російського вторгнення. Завдяки наполегливій роботі Координаційного штабу додому повернулися 1646 військових і цивільних осіб.

Підсумовуючи все сказане, незважаючи на те, що міжнародні переговори є одним із найбільш гнучких і ефективних інструментів, особливо у мирному вирішенні суперечок між державами та виробленні нових міжнародних норм, можна дійти наступних висновків: недотримання правил поведінки, агресія та порушення міжнародних наднаціональних рекомендацій, котрі мають найрізноманітніші функції та є основними критеріями цивілізованого та розвиненого світового суспільства, перешкоджають процесу врегулювання конфліктів та ускладнень. Сьогодні переговорний процес між Україною та росією призупинено, оскільки після перемовин у Стамбулі суттєвих змін не відбулося та росія все ще застрягла в стереотипному мисленні. Україна буде згодна сісти за стіл переговорів тільки тоді, коли низка

попередніх умов буде виконана росією. Загалом війна росії проти України продемонструвала кризу міжнародного правопорядку та спроможність міжнародної спільноти ефективно вирішувати суперечки в існуючій системі міжнародних відносин.

Список використаних джерел

1. Заява ВРУ від 1991 року, ст. 742 про без'ядерний статус України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697- 12#Text
2. Кройтор А., Завгородня Ю., Пехник А. Особливості розв'язання конфліктів та управління конфліктами у пострадянських країнах(на прикладі Молдови, Грузії, України). Актуальні проблеми політики. 2019. №64. С. 118– 132.;
3. Стаття 33 глави VI «Мирне вирішення спорів» Уставу організації об'єднаних націй. URL: https://www.un.org/ru/aboutus/un-charter/chapter-6

Зайченко Марія
Студентка 4-го курсу групи МБ-403
Національний авіаційний університет
Науковий керівник: доцент кафедри міжнародних економічних відносин і бізнесу, к.е.н. Аліна Прокоп'єва

ТРАНСФОРМАЦІЯ МІЖНАРОДНОГО БІЗНЕСУ В УМОВАХ ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ

Збройні конфлікти були частиною життя кожного покоління з початку XX століття. Від першої та другої світових воєн до колоніальних війн в Африці до холодної війни та воєн-проксі, які велися від її імені, до територіальних і релігійних воєн, війни відбувалися в усьому світі з різних причин протягом багатьох років. Великі міждержавні та громадянські війни різко зменшилися за останнє десятиліття, але для країн, які беруть участь у збройних конфліктах, руйнування життя, інфраструктури та економіки все ще є значними, хоча вони не однакові чи навіть всередині країн. Ця різниця в тяжкості безпосередньо пов'язана з інтенсивністю бойових дій у зоні, що складається з бою «person to person» та, з потенційно більшою зоною ураження, бомбардувань.

Збройні конфлікти руйнують фізичну інфраструктуру та людський капітал, що може мати руйнівний вплив як на окремих осіб, так і на компанії. На продуктивність підприємства впливають технології, капітал, організаційна структура, методи управління і кількість працівників, а також їхні навички. На все це може вплинути збройний конфлікт. Це, у свою чергу, може вплинути на сукупну продуктивність і зростання, а також на динаміку фірми. Однак лише кілька досліджень аналізували вплив збройних конфліктів на діяльність фірм. Збройний конфлікт може вплинути на продажі, експорт, прибутковість та інвестиційні рішення3 діючих фірм, впливаючи на розподіл ресурсів і випусків між існуючими компаніями, а також на вихід і вихід фірм.

Щоб переглянути результати, виявлено, що збройні конфлікти скорочують експорт у середньому більш ніж на 15 відсотків. Величина цього впливу є особливо великою для малих і середніх підприємств і молодих фірм у порівнянні з їхнім середнім експортом до збройного конфлікту. Через збройний конфлікт у старих фірмах в середньому майже на 6 відсотків менше постійних працівників, зайнятих повний робочий день, тоді як загальний і національний обсяг продажів для великих компаній зменшується більш ніж на 10 відсотків. Оцінки не є значущими для інших показників діяльності фірми, але більшість із них є негативними.

Збройний конфлікт також впливає на сприйняття серйозності кількох перешкод у бізнес-середовищі, але не обов'язково в негативному напрямку. Часто малі або молоді фірми були

менш схильні сприймати перешкоду як серйозну або дуже серйозну перешкоду після конфлікту: прикладами є доступ до фінансування та практика неформальних конкурентів. З іншого боку, ставки податків, швидше за все, сприймалися як серйозна або дуже серйозна перешкода після збройного конфлікту, загалом і для середніх підприємств.

Після російського вторгнення в Україну в лютому 2022 року Захід об'єднався навколо цілісної стратегії санкцій, спрямованої на калічення Росії. Було введено кілька траншів санкцій. Лідери G7 нещодавно оголосили про низку санкцій, які включають скасування статусу найбільшого сприяння Росії (РНС), а Сполучені Штати заборонили імпорт російської нафти та газу. (Джерард ДіПіппо та Метью Рейнольдс із CSIS мають більш вичерпний огляд санкцій тут .) За лічені тижні Росія обігнала Північну Корею та Іран і стала країною, яка зазнала найбільших санкцій.

До результатів в «Gradus Research» опитування , війна внесла суттєві зміни в роботу українського бізнесу: до 85% компаній вийшли з часткової роботи або навіть до припинення роботи, з них 1% припинили свою діяльність і не планують відновлювати, а 35% призупинили діяльності, чекаючи закінчення війни.

Серед найбільших проблем, які виникли в роботі під час війни, 29% респондентів назвали матеріально-технічне забезпечення, 50% - відсутність замовлень, 21% - брак сировини, ще 20% респондентів скаржилися на неоплату виконаних замовлень, 17% - нестача працівників, 14% респондентів мають пошкоджені або зруйновані виробничі потужності.

За рік повномасштабної війни український бізнес залишається активним учасником боротьби за незалежність України! 93% підприємств залучені у допомогу країні під час війни, в тому числі 67,1% долучилися до волонтерської активності. Крім того, українські підприємці демонструють позитивні сигнали відновлення. 70% підприємств працюють повністю або частково, а 15,6% не змінили обсяги робіт або навіть збільшили їх.

Український малий та середній бізнес продовжує відновлюватися. Зростає Ukrainian Business Index (33.9), що свідчить про те, що бізнес почав відновлювати робочі місця, створювати товарні запаси та розширювати клієнтську базу. 28% співробітників скорочено МСБ з кінця лютого 2022 року. Очікування бізнесу від результатів діяльності в 2022 році залишаються на рівні половини (54%) від доходів попереднього року. На це впливає також непрогнозованість розвитку подій і дій держави, фактична відсутність доступу до фінансового ресурсу для поповнення обігових коштів і реалізації проєктів з розвитку. Серед пріоритетних реформ бізнес виділяє податкову реформу, дерегуляцію, впровадження електронних контрактів.

Щодо стану ділового середовища, Індекс активності бізнесу UBI (Ukrainian Business Index) становить 33.9 (зі 100 можливих). Індекс незначно виріс з червня 2022 року, але залишається на низькому рівні, що свідчить про невпевненість бізнесу у швидкому покращенні економічної ситуації, але зростання показника за останні місяці показує, що негативні очікування бізнесу зменшуються.

Відносно роботи підприємств, можна зазначити, що 33,8% підприємств повністю або майже повністю припинили роботу з 24 лютого. Це нижче показника червня, коли 46,8% підприємств залишалися повністю або майже не працюючими. Така ж ситуація спостерігалася в травні. Разом з тим вже 8% підприємств вказують на те, що їхні обсяги робіт зросли порівняно з довоєнним періодом.

Середній очікуваний показник обсягів реалізованої продукції у 2022 по відношенню до 2021 року: 54%, що на 4 в.п. вище за показник серпня 2022 року. Не зросла порівняно з серпнем частка тих підприємців, що сподіваються на зростання бізнесу (8,8%). Стабільною залишається частка підприємців, що не бачать можливості для перезапуску бізнесу, який зупинився (11,5%) або вважають що оборот у 2022 році буде не більше за 20% від минулорічного (20,6%). Найбільше заважає бізнесу у відновленні нестача фінансових ресурсів в країні – а саме

неплатоспроможність клієнтів, недоступність кредитних коштів і власного капіталу бізнесу тощо. 38% вказують на непрогнозованість розвитку подій, а 35% – на непередбачуваність дій держави, які можуть погіршити ситуацію для бізнесу.

Навіть у короткостроковій перспективі і навіть коли збройний конфлікт не триває довго, збройний конфлікт впливає на показники діяльності фірм. Це може вплинути на динаміку, змусивши деякі підприємства закритися раніше, ніж це було б інакше. Важливо прийняти заходи, які допоможуть компаніям пом'якшити наслідки збройного конфлікту. Збройний конфлікт має значний вплив принаймні на деякі аспекти бізнес-середовища – які саме, ймовірно, залежать від країни. Вплив не обов'язково завжди є негативним – залежно від якості бізнес-середовища до конфлікту та заходів, вжитих урядом і міжнародним співтовариством у відповідь на конфлікт, він може бути позитивним.

Список використаних джерел

1.Бізнес в умовах війни: що заважає підприємцям працювати. URL: https://www.unian.ua/economics/finance/stalo-vidomo-yak-ukrajinskiy-biznes-ogovtuyetsya-vid-pershogo-shoku-viyni-novini-ukrajina-11874339.html.

2. Як війна вплинула на економіку України. URL: https://www.dw.com/uk/ak-vijna-vplinula-na-ekonomiku-ukraini/a-63093916

3. Економіка України під час війни. Що відбувається з активністю бізнесу. Жовтень, 2022. URL: https://ces.org.ua/ukraine-economy-in-war-times-october/

Киридон Алла Миколаївна,
доктор історичних наук, професор,
директор Державної наукової
установи «Енциклопедичне видавництво»

ДИПЛОМАТІЯ: ПРОСТІР ФУНКЦІОНУВАННЯ В УМОВАХ ВИКЛИКІВ XXI ст.

Динамічна еволюція міжнародних відносин упосліджує необхідність швидкого та адекватного реагування дипломатії на характер цих змін. Використання дипломатії уможливило прийняття кардинальних рішень із найгостріших міжнародних проблем, що вплинуло на характер розв'язання міжнародних ситуацій упродовж другої половини XX – початку XXI ст. Водночас початок XXI ст. окреслив перед дипломатією низку нових проблем, пов'язаних із загостренням конфліктогенності, гуманітарним втручанням у конфлікти, перебудовою діяльності міжнародних організацій, «примусом до миру» (нагадаємо: так називалася збройна операція військових формувань Російської Федерації проти збройних сил Грузії у зоні грузинсько-південноосетинського конфлікту влітку 2008 року) тощо.

Метою статті є окреслення окремих функціональних засад дипломатії в умовах викликів XXI ст. Зазначена проблема актуалізується подіями російсько-української війни.

До тематики дипломатії та дипломатичної служби звертались Є. Григоренко, Б. Гуменюк, А. Гончарова, С. Желіховський, А. Журавель, А. Камінський, Л. Матлай, О. Опанасюк,А. Орлов, В. Попов, О. Сакун, О. Столяр, О. Чмельова, О. Щерба А. Юнак та ін. Порядок становлення дипломатичної служби, історичні чинники її формування в Україні та повноваження, категорії, навчання працівників у системі дипломатичної служби України досліджували такі вчені, як М. Гладиш, М. Гнатюк, В. Головченко, О. Гуменюк, Л. Заболотна, А. Зінченко, Ю. Макаренко, О. Масловська, Л. Матлай, М. Міщенко, Р. Палагусинець, А. Панов, Н. Пахомова, О. Сагайдак, О. Селецький, С. Троян, Г. Утко, С. Федчишин, В. Ціватий та ін. Окремі аспекти дипломатичних заходів вирішення міжнародних конфліктів та спорів вивчали С. Асірян, О. Банчук-Петросова, Бойко, О.Григор, О. Горлова, О. Малишева та ін.

Поняття «дипломатія» має варіативний спектр потрактувань :

- діяльність уряду та спеціальних органів зовнішніх зносин щодо здійснення зовнішньої міжнародної політики держави, а також захисту інтересів держави за кордоном;

- засіб реалізації зовнішньої політики держави, через сукупність практичних заходів, прийомів та методів, реалізованих з урахуванням конкретних умов та характеру посталих завдань, де офіційна діяльність глав держав та урядів, міністрів закордонних справ, дипломатичних представництв за кордоном, делегацій на міжнародних конференціях імплементують цілі та завдання зовнішньої політики держави, для захисту прав та інтересів держави, її установ та громадян які знаходяться за кордоном;

- організаційно-політичний інструмент з імплементації зовнішньополітичного курсу держави, яка містить комплекс прийомів та методів задля успішної реалізації зовнішньополітичних цілей, тобто є певним механізмом побудови міжнародних відносин між суверенними державами, яка створена та базується на взаємному обміні дипломатичними представниками, котрі втілюють національну самобутність своєї держави;

- відповідно до трактування в Оксфордському словнику англійської мови, «дипломатія» визначається як інструмент реалізації завдань міжнародних відносин країни, шляхом здійснення переговірних процесів між державами-учасницями, де посли і посланники застосовують спеціальні засоби з метою забезпечення ведення ефективного переговорного процесу [6, с. 48–49].

Відтак термін «дипломатія» найчастіше вживається 1) у значенні державної діяльності у сфері зовнішніх зносин; 2) як сукупність установ та осіб, які займаються державною діяльністю у сфері зовнішніх зносин; 3) для окреслення професії дипломата. Традиційно склалося, що одними з основних методів дипломатичної діяльності є: ведення переговорів, укладання двосторонніх (багатосторонніх) угод, відкриття представництв однієї держави в іншій тощо.

Увиразнимо форми реалізації дипломатії: 1. Дипломатичні конференції, наради, конгреси, які можуть бути двох та багатосторонніми на різних рівнях – від спеціальних уповноважених до глав держав. 2. Безпосередній контакт, приватна розмова, яка дозволяє налагодити умови для вирішення складних міжнародних питань, залишаючи осторонь стандартні способи спілкування на кшталт таких каналів дипломатичного зв’язку, як пошта, кур’єри, посли з особливих доручень. 3. Дипломатичне листування: заяви, листи, ноти, меморандуми, декларацій та інше. 4. Представництво держави за кордоном на постійній основі, тобто діяльність посольств, місій та консульств. 5. Підготовка й укладення міжнародних договорів та угод з різних питань міжнародного співробітництва. 6. Безпосередня участь представників країни в діяльності міжнародних організацій та установ. 7. Висвітлення у пресі позиції держави та уряду, Міністерства закордонних справ з приводу подій міжнародного життя. 8. Публікація офіційних міжнародних актів та документів, які підтверджують відповідні зобов’язання.

Методи реалізації дипломатії визначаються як відповідні важелі впливу на уряди, дипломатичних представників та інших осіб іноземних держав, що використовують та застосовують світовий ефективний дипломатичний досвід ведення ділових зносин держав для досягнення поставлених перед нею завдань [5]. Серед методів та засобів імплементації дипломатії у сфері міжнародних відносин на сучасному етапі розвитку дипломатичних відносин: офіційні та інші візити та переговори на вищому (саміти) і високому рівні; дипломатичні конгреси, конференції, наради і зустрічі; підготовка двосторонніх і багатосторонніх міжнародних договорів та інших дипломатичних документів; участь у роботі міжнародних організацій та їх органів; повсякденне представництво держави за кордоном, здійснюване її посольствами і дипломатичними місіями; дипломатичне листування; публікація дипломатичних документів; висвітлення в пресі позиції уряду з тих чи інших міжнародних питань.

Ключовим завданням дипломатії є реалізація зовнішньополітичної діяльності держави з урахуванням нормативно-правових норм чинного міжнародного та національного законодавства в чітко визначених законодавчо-правових рамках. Практична реалізація дипломатичних відносин визначає дії, які можуть суперечити змісту міжнародного права та не можуть бути виправдані у процесі здійснення дипломатичної діяльності, проте розрив дипломатичних зносин між дипломатією і міжнародним правом не допускається. Крім того, дипломатична служба виконує важливе одне із найважливіших завдань – вона виступає своєрідним буфером щодо забезпечення національної безпеки, оскільки формування і реалізація національних інтересів є предметом особливої уваги державних інститутів управління та суспільства в цілому [5].

З-поміж викликів кінця XX – початку XXI ст., які вплинули на характер та функціональний простір дипломатії:

- глобалізація та глокалізація;
- поява й функціонування нових незалежних держав;
- ерозія Вестфальської системи національних держав;
- поява на міжнародній арені недержавних акторів (транснаціональні компанії, неурялові організації тощо);
- активне розмивання ялтинсько-потсдамської системи тощо.

Серед найактуальніших завдань сучасної дипломатії – врегулювання міжнародних конфліктів та кризових ситуацій. Одним із викликів такого врегулювання стали регіональні конфліктні ситуації (напр., в Косово та Південній Осетії). Все це стимулювало проведення концептуальних наукових та практичних розробок, що, в свою чергу, створило передумови для виокремлення самостійної сфери досліджень та дипломатичної практики. Йдеться про про дипломатію управління та урегулювання конфліктів і кризових ситуацій. Однак у науковій літературі поняття «управління кризою» досить часто визначається як якість сукупності дій, спрямованих на реалізацію цілей сторін при одночасному попередженні виходу конфлікту чи кризи з-під контролю. З огляду на це, австралійський дослідник Дж. Річардсон запропонував використання іншого терміну — «кризова дипломатія». Цим терміном позначають діяльність, спрямовану на зменшення рівня напруги в умовах кризи чи конфлікту. Останнім часом значної уваги надається не просто зменшенню рівня напруги, а попередженню розвитку конфліктних та кризових ситуацій у світі. Це так звана превентивна дипломатія. Вперше вона присутнена в доповіді колишнього Генсека ООН Б. Бутроса-Галі на Генеральній асамблеї ООН від 17.06.1992 року № A/47/277 — S/24111 під назвою “План для досягнення миру. Превентивна дипломатія, забезпечення та збереження миру” (“An Agenda for Peace. Preventive diplomacy, peacemaking and peacekeeping”). У доповіді було схарактеризовано основні напрями миротворчої діяльності ООН [3, с. 26].

Одним із найпростіших, зручних і доволі прийнятних для сторін міжнародного спору засобом його розв’язання є переговори – процес пошуку рішень зі спірних питань самими сторонами шляхом встановлення безпосереднього контакту та досягнення угоди між ними. В усіх міжнародно-правових актах, які стосуються мирного вирішення міжнародних суперечок, переговори увиразнюються як першочерговий спосіб (що підтверджує їх дієвість, універсальність та ефективність) [4]. Переговори є формою вирішення юридичного конфлікту шляхом обговорення його зі сторонами конфлікту з метою досягнення взаємовигідного (компромісного) рішення. Цей метод в основному заснований на повазі супротивників один до одного, що дозволяє домовитися, коли інтереси не збігаються, думки і погляди розходяться, але ефективні переговори можуть запобігти конфліктам у майбутньому [1, с. 326–327].

Постає логічне питання: чи можливі переговори у війні? Очевидно, що теоретично – так (можна обговорювати територіяльні суперечки і претензії, можливі компроміси і поступки, можливі втрати чогось меншого заради того, аби зберегти більше й вагоміше). Але не в цій війні

(російсько-українській): не може бути переговорів з ворогом, що прийшов фізично знищити твій народ, вчиняє геноцид, блюзнірствує, мародерствує, бреше, нищить.

Спостерігається варіювання багатосторонньої дипломатії: якщо в минулому дипломатія здійснювалася переважно у формі переговорного процесу в рамках різних конгресів (наприклад, Вестфальський конгрес 1648р., Віденський конгрес 1815р. та ін.), то в XX-XXI ст. багатостороння дипломатія провадиться в рамках: міжнародних універсальних (ООН) і регіональних (ЄС, ОБСЄ, ЛАД) організацій; конференцій, комісій тощо, які створюють або скликають для вирішення тієї чи іншої проблеми (наприклад, Паризька конференція з питань В'єтнаму, Спільна комісія з урегулювання конфлікту в Південно-Західній Африці); багатосторонніх зустрічей на найвищому рівні, зокрема, зустрічі лідерів країн т.зв.«Великої Вісімки»; діяльності посольств окремих держав (наприклад, посольство США у КНР спільно з китайськими та японськими дипломатами приділяло особливу увагу пошуку рішень проблем на Корейському півострові. Аналогічні заходи запроваджуються американськими дипломатами спільно з дипломатичними представниками ін. країн (зокрема, Латинської Америки, Центральної та Південної Африки) [2, с. 14].

Дипломатичні засоби врегулювання міжнародних спорів передбачені численними міжнародно-правовими актами (напр., Конвенція про мирне розв'язання міжнародних зіткнень (I Гаазька конвенція, дата підписання – 18.10.1907), Загальний акт про мирне вирішення міжнародних спорів від 26.09.1928 тощо) [2, с. 14–15].

Новою характерною рисою сучасної дипломатії також є її багатоплановість. Якщо раніше регулювання міжнародних відносин дипломатичними заходами фактично зводилось до питань зовнішньої політики та торгівлі, то сьогодні коло її питань значно розширилось. Об'єктами обговорення та регулювання стали такі сфери як роззброєння, екологія, тероризм, соціальні питання, а також багато інших проблемних питань, зокрема й згадані раніше внутрішні конфлікти. В результаті зміст порядку денного, який може бути предметом дипломатичного обговорення, значно ускладнився, а власне дипломатам необхідно тепер вивчати нові, раніше їм не знайомі сфери знань. Як наслідок, у ході підготовки дипломатичного персоналу поряд із традиційними курсами, зокрема, країнознавчими, історичними, правовими, економічними, мовними тощо з'явилися цілком нові. Скажімо, Інститут закордонної служби, який є провідним центром США з підготовки дипломатичних кадрів для країни, запровадив курси з проблем наркобізнесу, біженців, технологій охорони навколишнього середовища, можливого розширення ринків для США. [3, с. 26].

Динаміка сучасного світу, глобалізація та взаємозалежність країн значно змінили й інформаційно-комунікаційну функцію дипломатії (розвиток засобів комунікації), сутністю якої, з одного боку, є інформування протилежної сторони про офіційну позицію, з іншого – в отриманні аналогічної інформації від неї, а також в обміні думками.

Справжнім викликом не лише для дипломатії України, але й світової дипломатії постала збройна агресія Російської Федерації проти України. Очевидно, що будь-яка війна – це поразка дипломатії. Україна досі вимушена відбивати атаки не тільки військові, а й дипломатичні. Оцінюючи слабкі місця української дипломатії, на думку експертів[5], найбільшою мірою ефективній зовнішній політиці України заважають відсутність стратегічного бачення зовнішньої політики (81%), брак уваги до кадрового питання (61%), недостатня координація між органами державної влади (44%). Звісно, більше половини опитаних (51%) також вважає, що шкодить ефективності й зовнішня агресія з боку Росії, проте, як бачимо, значна кількість проблем знаходиться у структурі дипломатичної служби країни.

Список використаних джерел

1. Асірян С.Р., Горлова О.Ю. Міжнародний спір і мирні засоби його вирішення. Порівняльно-аналітичне право. № 4, 2017. С. 325–328.

2. Банчук-Петросова О.В. Дипломатія у механізмі врегулювання міжнародних територіальних спорів // Міжнародні відносини:теоретико-практичні аспекти. 2020. Вип. 5. С. 9–21.
3. Гуменюк Б. Дипломатія доби глобалізації: нові виклики та завдання // Світогляд №1, 2009. С. 23–33.
4. Желіховський С. Значення дипломатії для людської цивілізації: ретроспектива і сучасність. URL: https://economistua.com/znachennya-diplomatiyi-dlya-lyudskoyi-tsivilizatsiyi-retrospektiva-i-suchasnist/
5. Палагусинець Р. В Механізм формування інтелектуального капіталу дипломатичної служби як складова державного управління: теорія і практика: монографія. Кам'янець-Подільський : Друкарня Рута, 2020. 432 с.
6. Юнак А. Роль медіа дипломатії у зовнішньополітичних стратегіях України // Вісник Нац. техн. ун-ту України "Київський політехнічний інститут". Політологія. Соціологія. Право. 2013. № 3. С. 48–52.

Кириченко Вікторія Максимівна
студентка 4 курсу спеціальності «Міжнародні відносини,
суспільні комунікації та регіональні студії»
У співавторстві: Ємець В.О., старший викладач кафедри міжнародних відносин, інформації та регіональних студій
Національний авіаційний університет

СТРАТЕГІЧНІ КОМУНІКАЦІЇ ЯК МЕХАНІЗМ ПРОТИДІЇ ІНФОРМАЦІЙНІЙ ВІЙНІ

В умовах повномасштабної війни України з росією однією з актуальних проблем є протидія дезінформаційному впливу на українську аудиторію. Питанню ведення війни в інформаційному просторі приділяється велика увага як вітчизняних, так і зарубіжних науковців. Вивчення інформаційної війни знайшло відображення в дослідженнях Почепцова Г., Пронози І., Горбаня Ю., Кондратюка М., Марущака А., Петрика В., Лайнбарждена П., Кноріга В., Ласвела Г. та інших.

Вперше поняття «інформаційна війна» прозвучало в 1976 р. у звіті вченого-фізика Т. Рона «Системи зброї і інформаційна війна», де було науково обґрунтовано, що інформація є найслабшою ланкою в армії [2; с.58] Науковець Почепцов Г. у своїх працях стверджує, що війна в інформаційному суспільстві – це не фізичне знищення противника, а вплив на його інформаційний простір [3; с.76] Дослідник Горбань Ю. особливістю інформаційної війни називає отримання інформаційної переваги над супротивником.[1].

У сучасних міжнародних відносинах методи інформаційної війни використовуються тоді, коли одна держава намагається отримати стратегічні переваги в інформаційному просторі над іншою, використовуючи інструменти та прийоми інформаційно-психологічного впливу на аудиторію. Саме тому для успішної протидії в інформаційній війні, як стверджує науковиця Макаренко Л., необхідна «узгоджена взаємодія всіх суб'єктів державного управління та інститутів громадянського суспільства» [3; с.78]. Саме тому система стратегічних комунікацій виступає комплексом інструментів, здатних забезпечити безпеку національних інтересів в інформаційно-комунікаційному просторі.

Стратегічні комунікації в Україні пройшли певні етапи розвитку:

- малознайомий інструмент, який використовують країни НАТО;
- усвідомлення можливостей стратегічних комунікацій;
- практичне застосування.

Україна – перша країна яка внесла поняття «стратегічні комунікації» у державні документи: Воєнна доктрина України, Доктрина інформаційної безпеки України,Стратегія інформаційної безпеки України та створила у всіх безпекових та державних інституціях їх структурні підрозділи.

В умовах повномасштабної війни в Україні, частиною якої є й інформаційна війна, державні стратегічні комунікації зорієнтовані на воєнний акцент. У Воєнній доктрині України зазначено, що стратегічні комунікації – це комплекс комунікативних можливостей держави. Відповідно до цього її складовими виступають:

- публічна дипломатія;
- зв'язки з громадськістю;
- військові зв'язки з громадськістю;
- інформаційно-психологічні заходи, що спрямовані на просування цілей держави[4]

В умовах війни процес стратегічної комунікації повинен поєднувати зусилля державної влади як по горизонталі, так і по вертикалі. Тобто, для успішного ведення інформаційної війни необхідні узгоджені дії між військовими структурами: Міністерством оборони, Генеральним Штабом та іншими урядовими структурами з міжнародними партнерами. Важливим чинником є також формування, дотримання та реалізація цілісної концепції державної політики як в національному, так і в міжнародному інформаційному просторі.

Стратегічні комунікації надають особливі можливості військово-політичним суб'єктам, сприяючи координації дій всіх урядових структур, громадських організацій та міжнародних партнерів з метою результативного інформаційного впливу на конкретну аудиторію, а також здійснення постійного моніторингу зворотнього зв'язку.

Список використаних джерел

1. Горбань Ю. О. Інформаційна війна проти України та засоби її ведення. URL: http://visnyk. academy.gov.ua/wp-content/uploads/2015/04/20.pdf

2. Жаровська І., Ортинська Н. ІНФОРМАЦІЙНА ВІЙНА ЯК СУЧАСНЕ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНЕ ЯВИЩЕ Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Серія: "Юридичні науки"Т. 7, № 2, 2020 С56-61.

3. Макаренко Л.П СТРАТЕГІЧНІ КОМУНІКАЦІЇ ЯК ЗАСІБ ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ ІНФОРМАЦІЙНИМ ВІЙНАМ Регіональні студії,№30 2022 с.75-81, С.76

4. Указ Президента України №555/2015 Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 2 вересня 2015 року «Про нову редакцію Воєнної доктрини України». URL: https://www.president.gov.ua/documents/5552015-19443

Клавдієнко Світлана Іванівна
старший викладач кафедри міжнародних відносин, інформації та регіональних студій
Національний авіаційний університет

НОВІ АКЦЕНТИ У КУЛЬТУРНІЙ ДИПЛОМАТІЇ УКРАЇНИ В УМОВАХ ПОВНОМАСШТАБНОЇ РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ

Міжнародний імідж визначає місце на світовій арені. Сьогодення ще раз наголошує на важливості формування позитивного образу своєї країни і народу, поширення об'єктивної інформації про свою країну.

Росія досить ефективно використовує всі інструменти гібридної війни. Це і пропаганда, що базується на брехні, маніпуляціях та підміні понять, заперечення самого факту війни та участі РФ у ній; звинувачення України у власних злочинах, спотворення української історії; кібератаки та спроби дестабілізувати критичну інфраструктуру та інші.

Україна досить мало приділяла уваги на формування свого іміджу, в той час як Росія через поширення дезінформації ще до повномасштабного вторгнення активно працювала над формуванням негативних аспектів сприйняття української держави в світі. Загроза російської дезінформації стає все більш актуальною для всіх європейських країн.

Російська війна в Україні супроводжується масивною інформаційною атакою, метою якої є спотворення іміджу України як європейської держави з значним людським капіталом та науково-технічним потенціалом.

Країна-агресор активно використовує пропагандистські інструменти для просування своїх інтересів. Задача російської пропаганди полягає не лише у відбілюванні свого іміджу на світовій арені, а й у дестабілізації ситуації в європейських країнах. Дана пропаганда спрямована на російськомовне населення світу, маніпуляції суспільною думкою населення багатьох держав, підтримку агресивної політики Російської Федерації.

Російські пропагандисти використовують наступні засоби:

- підміна понять, наприклад, підміна війни поняттям «спеціальна військова операція», тактичний відступ замінюють поняттям «перегрупування», вибух – поняттям «хлопок» та ін. [1];
- нав'язування ярликів і стереотипів як те, що світова криза спричинена діями Заходу і вся відповідальність лягає на плечі ЄС і США, що Україна не може існувати окремо від Росії, а європейський вибір України - це процес втручання інших країн; що всі надбання України це лише вдосконалені розробки часів радянського союзу;
- спотворення та констатацію фактів як те, що Україна — це колиска давньоруської державності, історична частина Росії, що Україна регулярно зображується нацистською державою з некомпетентним урядом, який тероризує власне населення;
- вплив на емоції та почуття людей, наприклад, перегляд історії Волинської трагедії, в якій показано жорстокість українців, що бездумно винищували польське населення, та постать Степана Бандери в цій трагедії;
- поширення страху серед населення як розповсюдження інформації про так звані «біолабораторії» в Україні;
- поширення чуток, наприклад, як поширення неправдивої інформації щодо обставин і відповідальних за вчинення воєнних злочинів;
- звертання до висловів відомих науковців, як професор міжнародних відносин Джон Міршаймер з Чикагського університету або Стівен Волт з Гарвардського університету.

Сучасна російська пропаганда спирається на відповідні соціально-психологічні дослідження і методи ведення, розвинені інформаційно-технічні ресурси, адміністративно-політичне забезпечення, охоплення значної частини населення багатьох країн і досить високий рівень фінансування [2].

Особливу роль у об'єктивному повному інформуванні, у впровадженні правдивої інформації, розвитку партнерства і головне - сприйняття України у міжнародному середовищі відіграє культурна дипломатія. Культура - це дієвий інструмент дипломатії, ефективний засіб боротьби за національні інтереси держави. Використання не військово-політичних методів для комунікації зі світом через популяризацію культури формує сприятливий імідж держави. Від того, як за кордоном сприймають Україну, залежить і рівень міжнародної підтримки.

Культурна дипломатія впливає на проблеми національної безпеки, створення міжнародного іміджу країни, збереження національної ідентичності, удосконалення системи демократичних цінностей тощо.

Культурна дипломатія – це спрямованість дій, що базується на обміні ідеями, цінностями, традиціями та іншими сторонами культури чи ідентичності. Культурна дипломатія скерована на здобуття зв'язків, покращення соціокультурного співробітництва та поширення національних інтересів на зовнішній арені [3, с.170].

Сьогодні на тлі російської агресії Україна у центрі уваги багатьох міжнародних ЗМІ, коментаторів та блогерів. Щоб нав'язувати країнам ЄС свої наративи, посилювати стан нестабільності у внутрішньополітичному житті європейських країн, Росія використовує значну кількість агентів впливу, також використовується практика формування фейкових громадських організацій, проникнення російської агентури в партійні структури різного спектру поглядів. Позитивних наративів в медійному просторі щодо Росії дуже мало, в основному пов'язують Росію з науковими та спортивними досягненнями.

Російській слід простежується в демонстраціях «жовтих жилетів» у Франції, проведенні референдуму щодо українського питання у Нідерландах, активізації сепаратистського руху в Каталонії тощо, тобто Кремль підтримує всі процеси та політичні сили, що сприяють створенню хаосу, не гребуючи відвертою дезінформацією та брехнею [4, ст.16]. Намагаючись простояти зовнішньому впливу, країни ЄС створили комплекси протидії російській пропаганди. Це дозволяє зменшити обурення європейської громадськості і переключити увагу на інші теми.

Україна є державою з високим науково-технічним потенціалом. Це визначається як відомими у світі науковими школами так і значними досягненнями в багатьох сферах – в ракетно-космічній сфері, у розробці нових матеріалів, електрозварюванні, біотехнології, інформатиці тощо. Наприклад, розробка та запуск 2020 році Міністерством цифрової трансформації мобільного додатку «Дія». Мобільний додаток «Дія» – це унікальний проєкт не тільки для України, а й для світу. Це модель практичного втілення е-урядування, взаємодії держави та громадян за допомогою інформаційних технологій. Сьогодні багато країн світу мають системи е-уряду, проте аналоги українського сервісу є далеко не у всіх держав з електронним урядуванням. Унікальністю цього кейсу є прирівнювання на законодавчому рівні цифрових документів громадян України до звичайних, особливо актуальним це стало під час російського вторгнення РФ, коли значна кількість громадян вимушена була виїхати за кордон як біженці, а частина залишились без документів, житла.

В ракетно-космічній сфері варто відзначити появу 20 січня 2022 року об'єднання інноваційно-космічних кластерів «Причорноморський», «Полісся», «Слобожанщина» та Дніпровського космічного кластеру із впровадження космічних технологій у регіональний розвиток та підтримки інновацій в космічній діяльності за ініціативи Національного центру управління та випробувань космічних засобів, Державного космічного агентства України, підтримки Комітету з питань економічного розвитку Верховної Ради України.

Національний центр управління та випробувань космічних засобів являє собою цілісний науково-технічний комплекс у системі основних інструментів реалізації Загальнодержавної космічної програми України. Завданням Національного центру управління та випробувань космічних засобів є випробування та експлуатація космічних апаратів та інших виробів, які виведені на орбіту, тобто реалізація останньої ланки космічної діяльності. Національний центр управління та випробувань космічних засобів був заснований 1996 року. З анексією Криму в 2014 році з метою відновлення оперативного контролю над Національним центром та його філіями, керівництвом Державного космічного агентства України було прийнято рішення щодо передислокації НЦУВКЗ на материкову частину України, до міста Києва.

Космічна програма 2021-2025р., передбачає виведення на орбіту до 2025 року восьми супутників дистанційного зондування Землі. Однак в умовах повномасштабної російської агресії це може не реалізуватися. Україна за роки незалежності створила та вивела на орбіту лише 9 супутників, два з яких – символічні мікросупутники. Також КБ "Південне" вперше продемонструвало проєкт розвідувального супутника високої роздільної здатності (1 метр на піксель), який створюватиметься на базі платформи "ЮжСат".

Також між Національним центром управління та випробування космічних засобів ДКА, Регіональним космічним центром “Полісся” та Національним авіаційним університетом було підписано угоду про співпрацю та реалізацію спільних проектів в космічній сфері. Співпраця передбачає проведення спільних досліджень в галузі супутникової навігації, дистанційного зондування Землі, інформаційних технологій; розробку та створення наземних програмно-апаратних станцій та комплексів, реалізація перспективних космічних проектів; прийом інформації дистанційного зондування Землі, її попереднє та тематичне оброблення, збереження (архівація); впровадження нових технологій, вдосконалення технічних засобів та систем управління, вивчення можливостей застосування і впровадження космічної інформації в різні сфери життєдіяльності людини та ін. [5].

У 2022 в музеї Cite de L'espace в Тулузі відбулася перша виставка про Космос України. Виставка розповіла про здобутки України у сфері наукових космічних досліджень, ракетобудування, а також про Національне космічне агентство України та політ першого космонавта України Леоніда Каденюка. Особливу роль було приділено філософським та культурним аспектам освоєння космічного простору, а також ролі у популяризації досягнень України в міжнародному космічному середовищі. Потрібно відзначити, що виставка відбулася завдяки партнерським зв’язкам національного музею космонавтики ім. С.П. Корольова з музеєм Cite de L'espace, які встановилися через членство музеїв у Міжнародній Астронавтичній Федерації (International Astronautical Federation, IAF).

Основним завданням виставки було показати, що Україна - це держава з високим науково-технічним потенціалом та людським капіталом, оскільки Росія ще з 2014 року всіляко намагається зменшити увагу світової спільноти саме на цьому факторі.

Таким чином, у культурній дипломатії України з’явилися нові акценти, які пов’язані з необхідністю впровадження серед широкого європейського загалу іміджу України як високорозвиненої технологічної держави з високим науково-технічним потенціалом та людським капіталом. Для цього необхідно дипломатичним службам підтримувати ініціативи культурних установ і громадських організацій України в їх співпраці з зарубіжними партнерами, тобто проведення спільних виставок, форумів, конференцій, навіть онлайн. Культурна дипломатія повинна спиратися на основні засади інформаційної політики України в умовах російської агресії.

Список використаних джерел

1. Кульженко В. Новомова: як російська пропаганда намагається конструювати реальність росіян і деморалізувати українців за допомогою слів. Детектор медіа. URL: https://ms.detector.media/trendi/post/31087/2023-01-30-novomova-yak-rosiyska-propaganda-namagaietsya-konstruyuvaty-realnist-rosiyan-i-demoralizuvaty-ukraintsiv-za-dopomogoyu-sliv/ (дата звернення: 30.01.2023)

2. Хоружий Г. Російська пропаганда як складова «гібридної війни». *Український науковий журнал «Освіта регіону»*. 2016. №4 URL: https://social-science.uu.edu.ua/article/1392

3. Браніцька, Т. Р., Кащенко, Н. В. Культурна дипломатія як спосіб комунікації в інтересах національної безпеки України. *Експерт: парадигми юридичних наук і державного управління*. 2021. 4(16), 167-178. URL: https://doi.org/10.32689/2617-9660-2021-4(16)-167-178

4. Парахонський Б.О., Яворська Г.М. Дестабілізація Європи: гібридна війна РФ. *Стратегічна панорама*. 2021. № 1–2. С. 5-29.

5. ЖНАЕУ розпочинає співпрацю з Національним центром управління та випробувань космічних засобів. Науково-методичний центр вищої та фахової передвищої освіти: [сайт]. URL: https://nmc-vfpo.com/story/zhnaeu-rozpochinaye-spivpraczyu-z-naczionalnim-czentrom-upravlinnya-ta-viprobuvan-kosmichnih-zasobiv/

Клименко Софія Сергіївна
4 курс, здобувач вищої освіти ОП «Міжнародна інформація»
Національний авіаційний університет

УКРАЇНСЬКА ДИПЛОМАТІЯ ПРОТИ РОСІЙСЬКОГО ЯДЕРНО-ПОЛІТИЧНОГО ШАНТАЖУ

З початку повномасштабного вторгнення імідж української дипломатії можна охарактеризувати як такий, що демонструє стійкість, стратегічне мислення та відданість захисту національних інтересів. Незважаючи на значні виклики та зовнішній тиск, українські дипломати продемонстрували здатність до творчого вирішення проблем та ефективної комунікації на міжнародній арені.

Через невдачі на полі бою Росія змінила стратегію та почала розповсюджування інформації про можливе використання ядерної зброї. Ядерний шантаж - це загроза використати ядерну зброю з метою отримання політичних, економічних або військових вигод. Це надзвичайно небезпечно, оскільки може привести до примусових угод, які підривають світовий міжнародний порядок та безпеку [4].

Ядерна зброя є найбільш руйнівною та смертоносною зброєю, яку створила людина. Використання її призведе до неминучої глобальної катастрофи, яка спричинить яка спричинить масштабні людські жертви та матеріальну шкоду. Одна з найбільших небезпек використання ядерної зброї полягає в тому, що це може викликати ланцюгову реакцію і поширення радіоактивного зараження на великі відстані. Це може призвести до радіаційних хвороб, збільшення кількості ракових захворювань, а також до екологічної катастрофи.

Постійні загрози використання ядерної зброї з боку Росії підірвали стабільність в регіоні та породили хвилю паніки не тільки серед українського населення, а по всьому світі. Ядерний шантаж, у разі успіху, призвів би до катастрофічних наслідків для всього світового співтовариства. Ядерні країни, зокрема Росія, могли б примушувати неядерні держави до поступок, що підвищує ризик виникнення ядерного конфлікту. Українська дипломатія ставить за мету просування ідеї, аби неядерна держава мала достатньо конвенційних засобів і сил для свого ефективного захисту [7].

Початок повномасштабного вторгнення Росії в Україну у лютому 2022 року вивів питання російського ядерного та політичного шантажу на передній план української дипломатії. У відповідь на це українська дипломатія має визначити пріоритетами низку стратегій протидії загрозі, включаючи взаємодію з міжнародними партнерами, сприяння стримуванню та усунення першопричин конфлікту. Росія використовує ядерну зброю як засіб тиску на Україну та інші країни, тому міжнародна спільнота повинна домагатися зменшення ядерного арсеналу Росії.

Загроза ядерного шантажу з боку Росії становить значний ризик для глобальної безпеки та підкреслює важливість ініціативних дипломатичних зусиль з боку України та її союзників. Дипломатичні канали повинні бути використані для протидії російському ядерному шантажу та запобігання подальшій ескалації ситуації. Це вимагає проактивного та виваженого підходу, який збалансовує стримування та деескалацію, одночасно усуваючи першопричини конфлікту та сприяючи регіональній стабільності та безпеці.

Українська дипломатія має визначити пріоритетом розбудову та підтримку міцних відносин з іншими неядерними державами для створення єдиного фронту проти російської ядерної агресії. Основним завданням української дипломатії є посилення міжнародної уваги до проблеми ядерної зброї та створення сприятливих умов для зменшення кількості країн з власною ядерною зброєю. З цією метою вона залучила міжнародні організації такі як ООН для створення спільної моніторингової групи для запобігання використання ядерної зброї [2], та МАГАТЕ для просування мирного використання атомної енергетики.

Потенційне застосування Росією ядерної зброї має бути однозначно засуджене міжнародним співтовариством, а дипломатичні зусилля мають бути зосереджені на тому, щоб такий сценарій ніколи не реалізувався.

Політичні та економічні санкції є ефективними інструментами для зменшення впливу Росії на міжнародну арену та зменшення її можливості здійснювати ядерний шантаж. Вони можуть виглядати так: по-перше, скасування договорів про співпрацю в галузі ядерної енергетики між Росією та країнами ЄС; по-друге, заборона експорту в Росію технологій, які можуть бути використані для розвитку ядерної зброї; по-третє, заборона на ввезення вироблених в Росії товарів, що пов'язані з розробкою та виробництвом ядерної зброї [3]. Водночас успіх санкцій залежатиме і від дипломатичної складової, спрямувань української дипломатії на поглиблення і розширення співробітництва з потужними західними державами-членами ядерного клубу. [3]

Українська дипломатія має використовувати всі наявні інструменти, включаючи публічну дипломатію та міжнародні ЗМІ для підвищення обізнаності про небезпеку російського ядерного шантажу та розбудови міжнародної підтримки зусиль, спрямованих на його запобігання. Щоб запобігти використанню ядерної зброї, необхідно зробити кроки для зменшення напруги між країнами, зміцнення довіри та розвитку дипломатичних відносин. Таким чином, завдяки дипломатії, можна здійснити підтримку міжнародної стабільності та запобігання розповсюдженню ядерної зброї, що є дуже важливим для збереження світового миру та безпеки.

Список використаних джерел

1. Гончар М. Війна в Європі: ядерний сценарій Кремля і що робити Україні [Електронний ресурс] / М. Гончар // Зеркало недели. – 2022. – 23 серпня. – Режим доступу: https://zn.ua/ukr/economic-security/vijna-v-jevropi-jadernij-stsenarij-kremlja-i-shcho-robiti-ukrajini.html.
2. Зеленський закликав до санкцій проти атомної галузі Росії: радіаційний шантаж має бути покараний [Електронний ресурс] // Суспільне. – 2023. – 12 лютого. – Режим доступу: https://suspilne.media/383417-radiacijnij-santaz-mae-buti-pokaranij-zelenskij-zaklikav-do-sankcij-proti-atomnoi-galuzi-rosii/ (дата звернення: 20.02.2023).
3. Міністерство закордонних справ України. (2022). Санкції проти Російської Федерації [Електронний ресурс]. Офіційний сайт Міністерства закордонних справ України. URL: https://mfa.gov.ua/sankciyi-proti-rf
4. Троян С.С., Нечаєва-Юрійчук Н.В. ЧАЕС – ЗАЕС-2022: Російський ядерний шантаж у дії // Буковинський вісник. 19 серпня 2022 [Електронний ресурс]. URL: http://buk-visnyk.cv.ua/naukova-dumka/2202/
5. Boris Johnson: 'The sooner we help Ukraine to victory, the sooner we can put suffering over' [Електронний ресурс] // Daily Mail. – 2010. – 26 березня. – Режим доступу: https://www.dailymail.co.uk/news/article-11667727/BORIS-JOHNSON-sooner-help-Ukraine-victory-sooner-suffering-over.html
6. NATO Review. (2022, November 29). Ядерний шантаж Росії в Україні: що це означає для Альянсу? [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://www.nato.int/docu/review/uk/articles/2022/11/29/yadernij-shantayo-ros-v-ukran/index.html
7. Snyder, T. (2022, January 17). Nuclear War? [Електронний ресурс]. Substack. Режим доступу: https://snyder.substack.com/p/nuclear-war?utm_campaign=post&fbclid=IwAR3zE1q-RzDAXGCru-okuqWSkFTSLP8DBxCE2OqUUEHbR4sXU_eZ5sUSdEE

Климовська Милана Ігорівна
1 курс, здобувач вищої освіти ОП «Міжнародні відносини»
Національний авіаційний університет

ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ДИПЛОМАТІЇ: НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ ОСНОВИ І ПРАКТИКА

Дипломатія була і залишається основним інструментом, який використовують нації для захисту своїх національних інтересів на міжнародній арені. Мирний контакт між незалежними політичними утвореннями вимагав від початку існування людства в сучасному розумінні якості представництва, того, що зараз називається «дипломатією». [4] Сьогодні дипломатична діяльність накопичила багатий досвід, сформувала власні правила дій, а головне – допомогла людству знайти мирні шляхи вирішення складних протиріч, які можуть призвести до війни. Тому дипломатія залишається тією сферою, де гуманність необхідна, та вона є дієвою для людських інтересів [1]. Дипломатія – це діяльність взаємодії держав та інших транснаціональних структур з метою встановлення взаємовигідного співробітництва та зв’язків шляхом пошуку компромісу, та досягнення важливих політичних цілей. Кожна країна має власні незалежні політичні цілі, найважливішими з яких є життєво важливі інтереси країни, так само інші транснаціональні утворення також мають власні інтереси. [1]

Сучасна дипломатія залишилась єдиним ефективним засобом сучасних міжнародних відносин, також це еволюціонуюча категорія, яка постійно розвивається і охоплює нові території. Незважаючи на розвиток прав людини, в сучасній дипломатії беруть участь демократичні, тоталітарні та авторитарні держави. [6] Економічна співпраця стала головною метою дипломатії, в той час як військова співпраця є відповіддю не лише на конфлікти, але й на нові загрози, такі як міжнародний тероризм та кібертероризм. [1]

Датою початку української дипломатії вважають 22 грудня 1917 року, коли Генеральний Секретаріат Української Народної Республіки затвердив проект закону про створення Секретаріату міжнародних справ, підписаний Володимиром Винченком та секретарем з міжнародних справ Олександром Шульгіним. Він визначав обов'язки новоствореної організації, включаючи ведення міжнародних відносин УНР, захист інтересів громадян за межами держави та вирішення проблем всередині держави. Незважаючи на те, що становлення української державності відбувалося у надзвичайно несприятливій міжнародній ситуації, а Мирний договір з Центральними державами підписаний тоді, коли Центральна Рада була змушена залишити Київ під натиском російських більшовиків, він, тим не менше, став першим кроком Української держави на міжнародній арені. За ним послідувало створення дипломатичних місій у Румунії, Фінляндії, Швейцарії, Швеції та цілому ряді інших держав. Відповідно, Україна прийняла понад двадцять повноважних представників зарубіжних країн, зокрема: Австро-Угорщини, Болгарії, Грузії, Німеччини, Польщі, Румунії, Туреччини, Фінляндії тощо. [2]

З моменту здобуття незалежності Україна опинилася в центрі глобальних геополітичних змін, а її зовнішня політика зіткнулася з серйозними організаційними, концептуальними та практичними викликами. [2] На кінець двадцятого століття перепало закінченням холодної війни та початок так званого нового міжнародного порядку з розвитком глобалізації, що поставило нашу країну в епіцентр великих геополітичних змін. Це поставило перед нашою країною стратегічне завдання ефективної адаптації до об'єктивно існуючих умов сучасної системи міжнародних відносин. [1] Головне завдання держави - забезпечити свою конкурентоспроможність в умовах суворих реалій, що склалися. Це пов'язано з тим, що процес глобалізації суттєво обмежує свободу маневру на пострадянському просторі, а також у правлячих колах новоутворених держав. Притаманні перехідному періоду від "холодної війни"

до нового світового порядку суперечності та складність співіснування елементів нової епохи з рудиментами попередньої надають формуванню зовнішньополітичного курсу незалежної України певної специфіки.[4]

Загалом історію незалежної України можна поділити на такі етапи зовнішньополітичної та дипломатичної еволюції: незалежність і конституціоналізм (середина 1990-х - середина 1996 року), багатовекторність (середина 1996 року - кінець 2013 року) та європейський і євроатлантичний курс (початок 2014 року і далі). [1]

Проголошення незалежності України, її легітимізація на всеукраїнському референдумі 01.12.1991 перетворили формальну правосуб'єктність держави в міжнародних відносинах у реальну. Незалежність і суверенітет України були офіційно визнані міжнародним співтовариством спочатку Республікою Польща, а потім Канадою (обидві 2 грудня 1992 року). [8] Після всеукраїнського референдуму 3 грудня 1991 року було підписано Протокол про встановлення міждержавних відносин між Україною та Угорською Республікою, 4 грудня 1991 року Україну визнали Литовська Республіка та Латвійська Республіка, а 5 грудня 1991 року - Російська Федерація, Республіка Болгарія та Республіка Хорватія, Аргентинська Республіка та Багатонаціональна Держава Болівія визнали її як незалежну державу. Згодом незалежність визнали, зокрема, США 25 грудня 1991 року, Федеративна Республіка Німеччина 26 грудня 1991 року, Французька Республіка 27 грудня 1991 року та Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії 31 грудня 1991 року. [5]

Концепція багатовекторності активно розроблялася ще на етапі державотворення та формування зовнішньої політики України. Мова йдеться про встановлення і підтримання рівноправних і взаємовигідних відносин з різними членами міжнародного співтовариства відповідно до національних інтересів, що відображено в Конституції України. [2]

Кінець 1990-х - початок 2000-х років характеризувався прийняттям низки базових документів, які задекларували курс України на європейську та євроатлантичну інтеграцію, включаючи налагодження двостороннього та багатостороннього співробітництва. Україна налагодила відносини із західними країнами (країнами-членами ЄС, НАТО та США), країнами-сусідами (в тому числі з Російською Федерацією як особливим партнером) та іншими. [7]

З 2010 року відбувся перегляд зовнішньополітичних пріоритетів та запроваджено багатовекторну політику, що базується на низці базових принципів. Її головною метою було забезпечення національних інтересів і безпеки шляхом підтримання мирного і взаємовигідного співробітництва з міжнародним співтовариством відповідно до чинних правових принципів і норм. Іншим важливим принципом була підтримка розвитку торговельно-економічного, науково-технічного та інвестиційного співробітництва з іншими країнами на основі взаємних інтересів, забезпечення інтеграції української економіки у світову економічну систему та сприяння її інтеграції у світовий інформаційний простір. Таким чином, держава проводила відкриту зовнішню політику, прагнула до співпраці з усіма зацікавленими партнерами та уникала залежності від окремих країн, їхніх угруповань та міжнародних структур. [8] З 2014 року лінія на європейську та євроатлантичну інтеграцію остаточно стала домінуючою. [7]

Станом на 2021 рік Україну як суверенну незалежну державу визнають понад 180 країн світу, майже всі з яких мають з нею дипломатичні відносини. Відповідно до Стратегії національної безпеки України, всебічна співпраця зі США, Сполученим Королівством Великої Британії та Північної Ірландії, Канадою, Федеративною Республікою Німеччина та Французькою Республікою є пріоритетною.

Список використаних джерел

1. Бігняка О., ІСТОРІЯ ДИПЛОМАТІЇ Навчально-методичний посібник За редакцією завідувача кафедри міжнародного та європейського права. URL:

http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/15564/Історія дипломатії навч.-метод. посібник .pdf?sequence=1&isAllowed=y

2. Віднянський С.В, Мартинов А.Ю. Зовнішня політика України: еволюція концептуальних засад та проблеми її реаоізації. URL: http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/105654/05-Vidnianskyi.pdf?sequence=1

3. Гальчинський А.С. Україна – на перехресті геополітичних інтересів. URL: https://www.uzhnu.edu.ua/en/infocentre/get/3702

4. Зленко А. М. Дипломатія і політика. Україна в процесі динамічних геополітичних змін.

5. Івченко О.Г. Україна в системі міжнародних відносин. Історична ретроспектива та сучасний стан. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Aleksiievets_Lesia/Transformatsiia_suchasnykh_ukrainsko-polskykh_vidnosyn_u_politychnii_sferi.pdf

6. 100-річчя дипломатичної служби України. URL: https://malaga.mfa.gov.ua/news/61988-100-richchya-diplomatichnoji-sluzhbi-ukrajini

7. ПОЛІТИЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ У КРАЇНАХ ЦЕНТРАЛЬНОЇ ЄВРОПИ наприкінці XX – на початку XXI століть. URL: https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/32183

8. СТОЛІТТЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДИПЛОМАТІЇ. URL: mhpiadminm,+Journal+manager,+17+Макар+Ю..PDF.pdf

Литинська Христина Євгенівна
3 курс, здобувач вищої освіти ОП «Міжнародна інформація»
Національний авіаційний університет

ПЕРСПЕКТИВИ ВСТУПУ УКРАЇНИ ДО НАТО

Відносини Україна – НАТО почалися ще 1991 р., і зараз, у період війни в Україні, мають особливе значення. За роки співпраці була підписана низка актів і документів, що заклали міцні підвалини євроатлантичного курсу нашої держави, скерованого на набуття повноправного членства в НАТО. Це, зокрема Хартія про особливе партнерство між Україною та Організацією Північноатлантичного договору, що була підписаною 9 липня 1997. На основі Хартії було започатковано Комісію Україна – НАТО (КУН), що мала опікуватися розвитком співпраці. [1] До того ж Україна першою з країн СНД почала вибудовувати відносини з НАТО. Зрештою вона не стала першою пострадянською державою — членом НАТО , але першою приєдналася до її програми «Партнерство заради миру» 8 лютого 1994 р. [2]

За свою історію Україна то відмовлялася від євроатлантичного курсу, то знову ставала на цей шлях. Зрештою 2017 року Верховна Рада України ухвалила закон, яким членство держави в Альянсі було визнано стратегічним пріоритетом національної зовнішньої і безпекової політики. У 2019 році відповідна поправка до Конституції України набула чинності.

Починаючи з 2014 року, у зв'язку з незаконною анексією Криму Росією, НАТО розширила підтримку, що надається Україні, у галузі розвитку потенціалу і розбудови спроможностей.

Відтоді Україна остаточно вирішує вступити до Євросоюзу та НАТО. 30 вересня 2022 року Президент України Володимир Зеленський заявив, що Україна робить визначальний крок — подає заявку на вступ до НАТО за пришвидшеною процедурою. Це стало відповіддю на заяву президента РФ, того ж дня, про приєднання анексованих частин чотирьох областей України до Росії, після псевдореферендумів, які майже весь світ визнав незаконними.

Згідно з останніми опитуваннями, рівень підтримки українцями членства в НАТО в червні цього року на тлі повномасштабної війни Росії складав рекордні 83%. [3] На додаток, усі

30 країн-членів НАТО підтримують необхідність майбутнього вступу України до Північноатлантичного альянсу. [4]

В уряді вважають, що Україна цілком готова для членства в Альянсі. Зокрема, Дмитро Кулеба зазначив, що де-факто Україна і так перебуває у складі НАТО. Тепер цей статус потрібно оформити юридично. [3]

Міністр оборони України Олексій Резніков підкреслив, що Збройні Сили України освоїли володіння більш ніж 300 стандартами НАТО. Україна вже стала членом Альянсу де-факто, при цьому залишилося стати ним де-юре. [3]

Однак, Міністр оборони США Ллойд Остін на одній з прес-конференцій дав зрозуміти, що шлях України в НАТО не буде швидким. Також Радник президента США з національної безпеки Джейк Салліван висловився, що для процесу прийняття України в НАТО зараз часу немає. [5]

Безперечно, спрощена процедура дозволить Україні заощадити чимало часу, проте шлях все одно залишається довгим. Україна вдало скористалася моментом, коли заявку за прискореною процедурою подали Швеція і Фінляндія. Ці країни приєднаються до НАТО без ПДЧ — і Україна планує піти тим же шляхом, пояснив політолог Олексій Якубін. [5]

У свою чергу, політолог Андрій Горбенко зазначив, що Україну точно не приймуть, поки на її території йде війна. При цьому Горбенко допустив такий варіант розвитку подій, при якому по закінченню війни питання НАТО взагалі не буде актуальним. [5]

Президент В. Зеленський закликав західних союзників виступити гарантами безпеки для України. Такими, наприклад, на період вступу до НАТО для Швеції та Фінляндії були Британія і США. Проєкт цієї ідеї презентували в середині вересня у вигляді «Kyiv Security Compact».[6] Йдеться про документ з безпековими пропозиціями, які є лише додатковою тимчасовою опцією, і не передбачають відмови від вступу до НАТО у майбутньому. Втім, складно прогнозувати, як ці гарантії можуть працювати щодо країни, яка вже перебуває у стані війни.

Крім того, варто пам’ятати, що НАТО —це не лише військовий союз. Претендувати на вступ до Альянсу можуть країни, у яких, окрім потужних збройних сил, є також й функціональна ринкова економіка та верховенство права. Україна вже не перший рік впроваджує реформи, продовжує робити це і на тлі війни. Але війна ще не завершена. В якому стані українська економіка, судочинство та інші галузі зустрінуть перемогу — поки невідомо.

Список використаних джерел

1. Розвиток особливого партнерства України з НАТО. URL: https://ukraine-nato.mfa.gov.ua/ukrayina-nato/rozvitok-osoblivogo-partnerstva-ukrayini-z-nato.
2. Програма НАТО «Партнерство заради миру» відзначила 20-річний ювілей — Офіційний сайт МЗС України
3. Вступ України до НАТО: перспективи і прогнози. Центр громадського моніторингу і контролю. URL: https://naglyad.org/uk/2022/10/07/vstup-ukrayini-do-nato-perspektivi-i-prognozi/.
4. Лящук Ю. Стало відомо, скільки країн НАТО підтримують членство України в Альянсі. Главком | Glavcom. URL: https://glavcom.ua/world/world-politics/stalo-vidomo-skilki-krajin-nato-pidtrimujut-chlenstvo-ukrajini-v-aljansi-892795.html.
5. Київ йде в НАТО: як реагує світ і що думають в Україні. Слово і Діло. URL: https://www.slovoidilo.ua/2022/10/04/stattja/polityka/kyyiv-jde-nato-yak-reahuye-svit-dumayut-ukrayini.
6. The proposed ‘Kyiv Security Compact’ and the Western network of advisers and consultancy firms helping to steer Ukraine’s foreign policy choices | NATO Watch. Welcome | NATO Watch. URL: https://natowatch.org/default/2022/proposed-kyiv-security-compact-and-western-network-advisers-and-consultancy-firms

Мазуренко І., студентка
Національний авіаційний університет, Київ
Науковий керівник: Прокоп'єва А.
к.е.н., доцент кафедри міжнародних економічних відносин і бізнесу Факультету міжнародних відносин НАУ

ГАЗОВА ЛОГІСТИКА ЄВРОПИ ЯК ЕЛЕМЕНТ ЕКОНОМІЧНОЇ ДИПЛОМАТІЇ

Особливого значення сьогодні набуває енергетична дипломатія, яка, по-перше, забезпечує національні інтереси держави через використання широкого спектру класичних і специфічних зовнішньополітичних дій, що визначають перспективи і статус держави на міжнародній арені, по-друге, створює додаткові засоби протидії глобальним викликам сьогодення, пов'язаним з енергетичною сферою. Головними енергетичними проблемами в контексті війни є: безпека постачань та цінова доступність енергоресурсів, а також екологічність, належне управління та сталий розвиток тощо

Енергетична дипломатія, безперечно, є важливою складовою європейської дипломатії, про це свідчить ухвалення Радою Європейського Союзу в липні 2015 року Плану дій для європейської енергетичної дипломатії, пріоритетними цілями якого є зміцнення і розвиток співробітництва та діалогу в енергетичній сфері з країнами-виробниками і транзитерами енергоресурсів, глобальною енергетичною архітектурою та багатосторонніми організаціями в рамках ЄС. підтримувати зусилля, спрямовані на посилення загальноєвропейського потенціалу енергетичної дипломатії [1].

Реалізуючи енергетичну дипломатію, ЄС використовує як класичні методи двосторонньої та багатосторонньої дипломатії, так і спеціалізовані методи, такі як ембарго, економічні та політичні санкції. Окрім державних інституцій, відносно нові учасники міжнародних відносин, такі як транснаціональні корпорації всередині ЄС, беруть активну участь у реалізації цілей енергетичної дипломатії ЄС. Вони тісно співпрацюють з офіційними дипломатичними структурами, часто використовуючи інструменти та методи, запозичені з офіційної дипломатії.

Створення єдиного енергетичного союзу на кшталт «Європейського газового ОПЕК» наразі активно обговорюється в ЄС з метою забезпечення енергетичної безпеки та стабільного розвитку економік країн-членів ЄС. У рамках своєї енергетичної стратегії ЄС прагне диверсифікувати джерела постачання енергоресурсів і зменшити залежність від окремих постачальників, у тому числі й від Росії. Вона намагається зменшити свою залежність від окремих постачальників, у тому числі від Росії [4].

Четверта і остання конференція SEEGAS (міжрегіональне співробітництво з розвитку інтегрованого газового ринку Південно-Східної та Східної Європи) відбулася у Греції в грудні 2021 року. Метою проекту є об'єднання операторів газотранспортних систем, клірингових центрів та бірж для гармонізації взаємозв'язків між країнами-членами Секретаріату Енергетичного Співтовариства та деякими країнами-членами ЄС. У певному сенсі SEEGAS є відповіддю на пошук нових шляхів експлуатації трансбалканського трубопроводу [4, с 15].

Експерт з питань газу в Секретаріаті Енергетичного Співтовариства Грегор Вайнзаттель, зазначає, що програми вивільнення газу, навіть у невеликих кількостях, робили тривалий внесок у підвищення ліквідності фондового ринку. Позитивні зрушення спостерігаються також у Грузії та Молдові, де лібералізація ринку тільки розпочалася. Вайнзаттель також підкреслив важливість тісної інтеграції між двома установами з точки зору співпраці між кліринговими центрами та фондовими біржами.

Щодо стрибків цін на газ, Метью Монтеверде, старший віце-президент Argus Media, вважає, що існує кілька факторів, які спричиняють екстремальні коливання цін на газ, як високі, так і низькі. Природний газ є більш волатильним, ніж інші товари. Наразі попит на газ в Європі є нормальним, а наслідки пандемії не помітні. Рівень зберігання газу дуже низький, що значно недооцінює силу економічного попиту. СПГ (*скрапленого природного газа*) не врятує Європу у випадку дефіциту газу, оскільки Японія, Південна Корея і Тайвань мають довгострокові контракти на постачання газу.

Хороша новина полягає в тому, що ціни на газ досить корельовані по всій Європі. Підсумовуючи, можна виділити три основні фактори, які пояснюють нинішнє зростання цін: погодні умови, зберігання газу та [недоступність] СПГ.

Агнета Куцелім, директор з комерційних питань «Укртрансгазу» (УТГ), говорячи про фактори зберігання, що лежать в основі цін на газ, підкреслила важливість потужностей українських сховищ, які можуть зберігати близько 2-3 млрд. кубометрів газу на рік до 2030 року. Україна може забезпечити ці країни потужностями для зберігання. Однак, більшість іноземного газу, який зараз зберігається в Україні, пройшов митний контроль і продається на українському ринку, і УТГ особливо зацікавлена в доцільності зберігання водню при оцінці майбутнього газу в довгостроковій перспективі в безвуглецевому суспільстві.

28 жовтня 2021 року в рамках 7-го Українського газового форуму відбулася окрема дискусійна панель, де національні експерти зосередилися на деяких ключових аспектах [4, с 18].

Представник Німеччини Ян Копп запропонував два сценарії розвитку постачання природного газу з РФ до Європи. Ці сценарії були розроблені в системі TIGER на основі даних з 1200 газопроводів, 200 газосховищ і 30 LNG-терміналів.

У такому випадку напруга з газопостачанням збережеться. Якщо транзит не буде ускладнений за другим сценарієм, тобто якщо Росія забезпечить достатні ресурси для Європи через українську ГТС (щонайменше 109 млн куб. м/д), «Ямал - Європа» (на повну потужність, тобто 90 млн куб. м/д) та «Північний потік - 2», постачання газу «Газпромом» до Європи значно збільшиться, а контрактні транзитні потужності України будуть повністю завантажені. Це знизить ціни на ринку ЄС приблизно на 12%, причому найбільше виграють країни Центральної та Східної Європи .

Важливим для продовження дискусії був аналіз газових потоків, представлений Саболчем Ференцом з Угорщини. Він представив цікаву ідею щодо диверсифікації поставок газу, зазначивши, що Угорщина має газопроводи з шістьма з семи своїх сусідів, що пропонує нову гнучкість з огляду на скорочення потоків газу з одного напрямку. Щодо поставок газу з України, він зазначив, що у разі розширення LNG-терміналу на острові Крк, газ міг би постачатися звідти в Україну, але для цього необхідна угода між Хорватією, Угорщиною та Україною. Він також зазначив, що новий контракт між Угорщиною і «Газпромом» (через Балкансько - турецький потік, з поставками до Сербії, яка раніше перебувала на кордоні з Україною) становить трохи менше половини (45 млрд. кубометрів) від загального обсягу імпорту газу Угорщиною.

Тему огляду європейських газових потоків та їхніх перспектив підсумувала Альона Осмоловська, зосередивши увагу на діях Газпрому та ризику маніпулювання європейським газовим ринком. По-перше, вона представила українську ініціативу RESP (Регіональне партнерство з енергетичної безпеки), яка має на меті протистояти деструктивній поведінці Газпрому та підвищити рівень енергетичної безпеки в країнах Близького Сходу. Регіон Баумгартен охоплює ринок обсягом 90 млрд куб. м на рік, і аналіз показує, що якщо «Північний потік - 2» або «Турецький потік» будуть введені в експлуатацію, виникнуть серйозні проблеми з безпекою поставок. [9]

Такий сценарій значно збільшить можливості «Газпрому» тиснути на отримувачів газу в регіоні, сприяючи підвищенню цін через дефіцит газу, спричинений постачанням газу лише з одного напрямку (газопроводи OPAL або EUGAL), заодно часного вилучення ГТС України від транзиту в напрямку цього ареалу. Такою поведінкою «Газпром» фактично змушує ЄС відійти від правила заборони обмежень для імпортера щодо визначення напрямів подальшого продажу газу (destination clause).

У сучасних умовах питання енергетичної дипломатії має вирішальне значення для всіх країн, включно з Україною. Основною причиною цього є конфлікт між Росією та Україною і низка невирішених енергетичних питань, що становлять серйозну загрозу національній безпеці. На політичному фронті Російська Федерація активно використовує проросійське «газове лобі» в Європі, щоб спробувати сформувати «стриману» позицію ключових країн-членів ЄС щодо повної реалізації перспектив європейської інтеграції України. Російські експертні групи прагнуть до створення єдиного економічного та гуманітарного простору від Атлантики до Тихого океану через створення «сухопутного енергетичного тунелю через територію Росії», що суперечить інтересам України та її спільним відносинам з ЄС.

Ця стратегія спрямована на зміцнення позиції Росії як ексклюзивного постачальника природного газу в ЄС через Східний коридор [6, с. 7; 3]. Незважаючи на контроль над більшою частиною світових запасів газу, Росія наразі зазнає труднощів в енергетичному секторі через збройний конфлікт з Україною, однією з провідних демократичних країн світу, яка споживає російські енергоресурси, запровадження секторальних санкцій та уповільнення економічного зростання. [3]

Доходи від експорту нафти, нафтопродуктів і природного газу продовжують підживлювати російську агресію проти України та Європи. Дійсно, у 2022 році Росія витрачає на війну і водночас отримує від неї прибуток. Це пов'язано з тим, що військові дії та санкції сприяють різкому зростанню цін на енергоносії на ринку ЄС, де Росія є домінуючим постачальником. Війна тимчасово вигідна російському нафтогазовому сектору, особливо якщо нафтове ембарго діятиме не на повну силу і буде розроблено схеми його обходу.

Хоча ЄС, Велика Британія, США і Канада відмовляються купувати енергію в Росії, безпрецедентне зростання цін на енергоносії, а також переважна для Москви політика азійських держав, таких як Китай, Індія і Туреччина, і солом'яна позиція Угорщини в ЄС призводять до додаткових доходів для Росії [7].

Хоча часткове нафтове ембарго в рамках VI пакету санкцій набуде чинності, а газове ембарго не буде знято до зими 2022-2023 років, Росія отримує додаткові доходи від цін на нафту і газ, піднятих картелем ОПЕК+ та ескальованих «Газпромом» у Європі. У результаті Росія може продовжувати фінансувати свою агресивну війну в Європі. Росія діє військовим шляхом, здебільшого на українському фронті, а в ЄС - гібридним методом вимагання енергоресурсів, пропаганди, провокування соціальних протестів і корупції, щоб політично дестабілізувати країни-члени, «недружні» по відношенню до Росії та ЄС загалом.

Коли 2023 року нафтове ембарго ЄС набуде повної чинності (за винятком постачань трубопроводом «Південна Дружба»), очікується, що ситуація зміниться, і Росія зіткнеться зі скороченням припливу нафтодоларів [2].

Саудівська нафта вже успішно замінила російську нафту в Європі. Поставки іракської нафти в ЄС також збільшуються. Дедалі більше й більше американської нафти надходить на світовий ринок. Вони дають змогу США та країнам «Великої сімки» одночасно конкурувати з картелем ОПЕК+ і Росією. Про це свідчить тенденція підйому, але падіння ціни на нафту з рівня вище 120 доларів за барель до рівня нижче 90 доларів за барель з середини червня. USD/барель і впала нижче 90 USD на початку осені [5].

Серед економістів і аналітиків немає єдиної думки про те, як часткове нафтове ембарго ЄС вплине на подальший розвиток російської торгівлі нафтою. Тоді як дехто розглядає заборону як серйозний удар по російській економіці, інші вважають, що її вплив буде незначним через цілу низку чинників, включно з виключеннями для деяких країн, механізмами обходу санкцій та наявними можливостями переспрямувати експорт російської нафти до Китаю, Індії та Туреччини. Поки що, незважаючи на часткові санкції, прибуток «Роснефти» зріс на 13% у першій половині 2022 року [8].

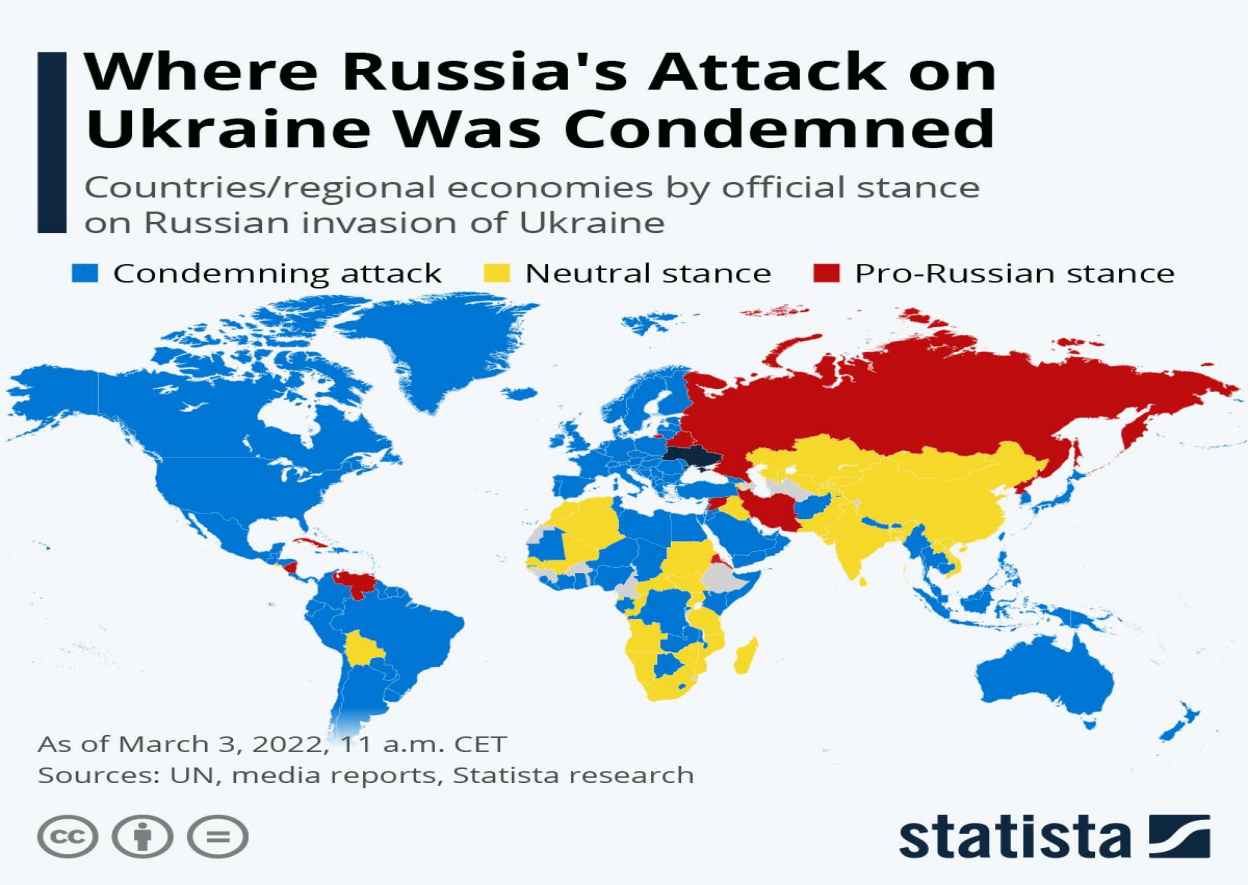
Список використаних джерел

1. Слободян Н. Енергетична дипломатія: чому Україні слід навчитися у ЄС [Електронний ресурс] / Наталія Слободян. – Режим доступу: http://www.eurointegration.com.ua/experts/ 2015/09/29/ 7038874/view_print/
2. Дорога нафта збільшує прибуток російського енергетичного гіганта «Роснефть» [Електронний ресурс] – 2022. – Режим доступу: https://markets.businessinsider.com/news/commodities/russian-oil-crude-kremlin-billion-sanctions-war-ukraine-us-europe-2022-9
3. Енергетична дипломатія як важлива складова зовнішньої політики держави: європейський досвід для україни [Електронний ресурс] /Турчин Ярина – Режим доступу: https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2017/aug/5856/turchinviziyi22016.pdf
4. НАФТОГАЗОВА галузь України [Електронний ресурс] // «Полісся». – 2021. – Режим доступу до ресурсу: https://www.naftogaz.com/rails/active_storage/disk/eyJfcmFpbHMiOnsibWVzc2FnZSI6IkJBaDdDVG9JYTJWNVNTSWhkbUZyYjNWME9XeHVZako0TkcweU1HMWpjSEp6WlhWclpUVnNlZ1k2QmtWVU9oQmthWE53YjNOcGRHbHZia2tpUzJsdWJHbHVaVHNnWm1sc1pXNWhiV1U5SWlVelJqTXRNakF5TVM1d1pHWWlPeUJtYVd4bGJtRnRaU285VlZSR0xUZ25KeVZGTWlVNE5DVTVOak10TWpBeU1TNXdaR1lHT3daVU9oRmpiMjUwWlc1MFgzUjVjR1ZKSWhSaGNIQnNNhV05oZEdsdmJpOXdaR1lHT3daVU9oRnpaWEoyYVdOObFgyNWhiV1U2Q214dlkyRnMiLCJleHAiOm51bGwsInB1ciI6ImJsb2Jfa2V5In19--52d7690d01c2dfe86d09e33f1ba100b943d4a4c7/%E2%84%963-2021.pdf.
5. Політико-дипломатичні аспекти енергетичної війни рф проти україни та єс: наслідки та контрзаходи [Електронний ресурс]. – 2022. – Режим доступу до ресурсу: https://analytics.intsecurity.org/energetic-war-consequences/#_ftn10.
6. Силуанов повідомив, що РФ через санкції втратила доступ до $300 млрд своїх резервів [Електронний ресурс] – 2022. – Режим доступу: https://www.interfax.ru/business/827895
7. Ціна газу: Україна та Європа. Огляд ринку 24-28 жовтня 2022 р. [Електронний ресурс] – 2022. – Режим доступу: Ціна газу: Україна та Європа. Огляд ринку 24-28 жовтня 2022 р. – www.ueex.com.ua
8. Як Росія та Ізраїль зірвали «ядерну угоду» Ірану і США, та як це стосується України [Електронний ресурс] – 2022. – Режим доступу: https://zn.ua/ukr/international/jak-rosija-ta-izrajil-zirvali-jadernu-uhodu-iranu-i-ssha-ta-jak-tse-stosujetsja-ukrajini-.html

Ivan MYRONIUK
1st grade student MI- 109
National Aviation University
Scientific advisor – A. A. Prokopieva, PhD in economics

RUSSIA-ALIGNED COUNTRIES IN THE THIRD WORLD

After the Russian federation had to cut all ties with the West due to the Western powers almost unanimously condemning the Russian invasion of Ukraine, it had to invest more into it's ties with countries of the Global south, creating an image of itself as a global superpower that can rival the United states and protect the "oppressed" nations of the world from it's expansion. In this essay I will briefly describe all major allies of the Russian federation that are located in the third world, and analyze what interest they have in siding with Russia (img.1).

source: https://www.statista.com/chart/26946/stance-on-ukraine-invasion/

Despite it's imperialist tendencies, invasion of neighboring countries, and glorification of the imperial past, the diplomatic outlook of the Russian federation is anti-colonial, anti-imperialist, anti-American and staunchly anti-globalist, borrowing largely from the late soviet handbooks and feeding upon the image of the soviet union as a defender of poor colonized nations against the European menace. In the 21st century, Russia has 2 main sources of leverage on the Third world: Investment, and a strong military that they can use to, in theory, protect them from a hypothetical invasion by the Western powers, though Russia is also speculated to be using bribes and black ops operations to achieve some of it's goals, an example of the later would be a coup d'etat that happened in Burkina

Faso in September 2022, in which an openly anti-Western and pro-Russian dictator have extensively used mercenaries from the Russian "Wagner" PMC to overthrow the government and fight off the jihadist rebels.

Anti-Western sentiment is the main pressure point used by the Russian state to secure allies, especially regarding countries like the Islamic Republic of Iran and the Democratic People's Republic of Korea, which are under a constant threat of an American invasion, or at least perceive themselves as such, as most of the third world sees America as an aggressive, expansionist force that will invade and occupy all countries that don't submit to it's hegemony unless balanced out by another superpower.

The Islamic Republic of Iran: An authoritarian Shiite theocracy that could be described as the Russia's main ally in the Middle east, actively supplying weapons to it mainly in form of Shahed-136 loitering munition UAVs, registered in Russia under the name Geran-2. Ever since it's creation as a result of the Islamic revolution, the theocratic regime in Iran took a strong anti-Western and anti-Israeli stance, actively arming, training and financing extremist Shiite groups in the Middle East as well as supporting the Assad regime in Syria and waging a cold war against the state Israel. All these actions could have theoretically led to the United States or NATO invading Iran, if it wasn't allied to Russia. Russian politicians often cite Iran as an example of an economy that have managed to endure heavy economic sanctions and build an economy that isn't dependent on the west, as well as a nation that oppose the cultural expansion of western liberalism by returning to traditional Islamic values.

Democratic People's Republic of Korea: An authoritarian socialist regime that have been heavily dependent on Russia and China ever since it was established as a result of the Japanese Empire being partitioned by the allies. It was originally a soviet occupation government that was later turned into an independent state, separated from it's southern counterpart by. The North Korean mentality and ideology is based around being under a constant threat of an American and south Korean invasion, which is combined with the nation itself being the poorest nation in East Asia, making an alliance with Russia seem not just natural but also necessary to secure the existence of North Korea as. Despite Russia abandoning it's communist ideology, the North Koreans see Russia as a continuation of the soviet union.

Syrian Arab Republic: Bashar Assad's regime in Syria has a long story of working with the Russian government, and Russia have massively helped out Bashar Assad in the Syrian civil war. Assad's regime is a de-jure democratic republic, de-facto hereditary dictatorship, where the Sunnite majority is ruled by an Alewi Shiite minority.

In conclusion, Russia's main allies are isolated, often authoritarian countries that mostly ally Russia because they feel threatened by the United states, and because they are dependent on Russia's natural resources, many pro-Russian dictators see Putin as a kindred soul and an example of a strongman dictator being able to rule a world power for over 20 years.

List of references:

1. Frieden, J. A. (2014). Currency politics: The political economy of exchange rate policy. Princeton University Press.
2. Cohen, B. J. (2015). International political economy: An intellectual history. Princeton University Press.
3. Strange, S. (2018). States and markets. Bloomsbury Publishing.
4. Ikenberry, G. J. (2018). A world safe for democracy: Liberal internationalism and the crises of global order. Yale University Press.
5. Sassen, S. (2014). Expulsions: Brutality and complexity in the global economy. Harvard University Press.

6. Stiglitz, J. E. (2018). Globalization and its discontents revisited: Anti-globalization in the era of Trump. WW Norton & Company.

Побоченко Л.М., к.е.н., доцент,
завідувач кафедри міжнародних економічних
відносин і бізнесу ФМВ
Єршов А.В., аспірант кафедри міжнародних
економічних відносин і бізнесу ФМВ
Національний авіаційний університет

ОСОБЛИВОСТІ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ ДИПЛОМАТІЇ УКРАЇНИ В УМОВАХ ПОВНОМАСШТАБНОЇ АГРЕСІЇ РФ ПРОТИ УКРАЇНИ

В умовах повномасштабної російської агресії зовнішня політика України в галузі електроенергетики, у тому числі енергетична дипломатія як її інструмент, є основною складовою, що гарантує захист національних інтересів держави. В умовах сьогодення проблема забезпечення стабільної діяльності електроенергетичної сфери вимагають не лише зусиль електроенергетиків, а й українських дипломатів, які на міжнародному рівні повинні забезпечувати умови щодо інтеграції України в Європейську енергетичну систему залежно від національних інтересів держави та викликів, що безпосередньо впливають на неї [1].

Наразі не існує єдиного підходу до визначення «енергетична дипломатія». Разом з тим, її розглядають як комплекс зовнішньополітичних та економічних заходів щодо видобутку, транзиту, збуту та споживання енергії, спрямованих на захист національних інтересів держави. Саме наповнення поняття «енергетична дипломатія» має низку вимірів залежно від пріоритетів національної безпеки держави як, наприклад, безпековий, економічний, кліматичний тощо. Кожна країна самостійно формулює свій перелік пріоритетів, і відповідно відводить енергетичній дипломатії свою роль – від звичайного представлення інтересів держави до специфічних, наприклад, іміджевих. Міжнародний досвід країн свідчить про те, що країни часто комбінують декілька значень при цьому надаючи енергетичній дипломатії кілька пріоритетів у своїй діяльності [2].

В рамках енергетичної дипломатії Україна повинна самостійно визначити пріоритетні напрямки розвитку, які б відповідали національним інтересам держави. Для визначення головних пріоритетів, потрібно як проаналізувати міжнародні тенденції, так і визначити цілі та задачі, які відображені у стратегічних документах держави в енергетичній сфері. Варто зазначити, що серед міжнародних тенденцій потрібно враховувати як питання енергетичного переходу та зменшення залежності від джерел та шляхів постачання енергетичних ресурсів зовні, а також реалізація ЄЗК ЄС.

А при оцінці досвіду різних країн світу, виділяють такі пріоритетні напрямки енергетичної дипломатії як:

- складова економічної дипломатії;
- складова безпекової дипломатії;
- складова кліматичної дипломатії;
- самостійний дипломатичний напрямок держави [4].

Відповідно, енергетична дипломатія існуватиме як окремий напрямок або комбінуватиметься з іншими. Визначаючи власний рівень енергетичної дипломатії, країна намагається максимізувати свої стратегічні цілі за рахунок двосторонньої або багатосторонньої співпраці.

Міністерство енергетики України започаткувало системну роботу зі створення мережі енергетичної дипломатії, яка передбачає постійний діалог з дипломатичними представниками України щодо поточних загроз та можливостей в енергетичному секторі.

Виклики, які зараз стоять перед Україною в сфері енергетичної безпеки, є непересічними, особливо в контексті світової енергетичної кризи. Для нас дуже важливо напрацювати спільне розуміння та спільні позиції з нашими міжнародними партнерами для подолання цих викликів [3].

16 березня 2022 року Україна об'єдналася з Єдиною енергосистемою Європи ETNO-E. Ця інтеграція вимагає від всіх центральних органів виконавчої влади, які грають ключову роль у реалізації електроенергетичної дипломатії чіткої координації своїх дій у цій царині. Це потребує на національному рівні визначити пріоритети електроенергетичної дипломатії та розуміння її змісту, ролі значення, структури прийняття рішень та їх імплементації.

2022 рік ознаменувався загарбницькою війною росії проти України, яка спричинила численні смерті та військові злочини скоєні російськими військами. Взяти швидко Україну Путіну Україну не вдалося, то ж він почав знищувати її енергетичну інфраструктуру, шантажуючи населення холодом та темрявою взимку [7].

Регулярні хвилі атак на енергетичну інфраструктуру продовжують спричиняти руйнування та залишають мільйони людей по всій Україні без електрики, порушуючи водопостачання та системи опалення. Порушення комунальних послуг створює значні гуманітарні проблеми. Human Rights Watch висловила занепокоєння щодо російських атак на енергетичну мережу та шкоди, завданої цивільному населенню, а Amnesty International закликала росію «припинити незаконні цілеспрямовані напади на цивільну інфраструктуру».

У жовтні 2022 року речник Верховного комісара ООН з прав людини заявив, що атаки, спрямовані проти цивільних осіб і об’єктів, необхідних для виживання цивільних осіб, заборонені міжнародним гуманітарним правом. Гуманітарні організації, зокрема CARE, попереджають, що сувора зимова погода та триваючі атаки на цивільну енергетичну інфраструктуру можуть призвести до другої кризи біженців. На додаток до впливу зруйнованої та пошкодженої інфраструктури, планові відключення світла для пом’якшення дефіциту електроенергії мають хвильовий ефект, порушуючи здатність домогосподарств обігрівати свої будинки та отримувати доступ до води.

Крім України, ця війна також спровокувала серйозну енергетичну кризу в Європі через використання росією енергетичної зброї. Путін, вважав, що сильна залежність ЄС від імпорту російської викопної енергії, зокрема газу, дозволить йому розділити ЄС, не дозволяючи йому активно підтримувати Україну. Тому ще у 2021 році він почав обмежувати поставки російського газу до ЄС, незважаючи на існуючі довгострокові контракти між російськими постачальниками та європейськими споживачами. Потім він посилив цю політику шантажу після 24 лютого 2022 року.

Ця політика справді спровокувала серйозну кризу на європейських енергетичних ринках, коли ціни на газ перевищили 300 євро/МВт-год у серпні 2022 року на голландському спотовому ринку TTF порівняно з приблизно 20 євро/МВт-год у 2020 році. Через труднощі французьких атомних електростанцій та обмежене виробництво гідроелектроенергії, пов’язане зі зміною клімату, це також призвело до серйозної кризи на ринку електроенергії ЄС, що викликало побоювання щодо відключень електроенергії цієї зими. Ці сукупні кризи спричинили різке підвищення цін на енергоносії для домогосподарств і підприємств, створивши серйозні економічні та соціальні проблеми в ЄС. Це, зокрема, призвело до побоювань, що процес деіндустріалізації ЄС прискорюється [7].

Незважаючи на енергетичну кризу, Європа не піддалася шантажу росії, та країни ЄС залишилися єдиними, рішуче підтримавши Україну, в тому числі постачанням зброї. Що

стосується енергетичного фронту, Європа відповіла в травні 2022 року, запустивши план RePowerEU. У рамках, запропонованих Європейською комісією, країни-члени ЄС вжили різних короткострокових заходів, щоб полегшити труднощі домогосподарств і підприємств. Також прийняли рішення про ембарго на російське вугілля з серпня минулого року та на російську нафту з грудня минулого року, що супроводжувалося обмеженням ціни на експорт російської нафти в інші країни, що призвело до значного зниження доходу росії від продажу викопного палива [2].

Європі вдалося компенсувати брак російського газу переважно за рахунок інших джерел зрідженого природного газу (СПГ). Відповідно вдалося заповнити запаси на цю зиму і значно скоротити споживання газу та електроенергії. Особливо цікаво помітити, як швидко відреагувала Німеччина. Імпорт російського газу скоротився з 55% від загального обсягу на початок 2022 року майже до нуля, а нафти – з 40% до нуля. Це знаменує собою поворотний момент у відносинах між ЄС і росією, які досі були значною мірою обумовлені енергетичним питанням [1].

Як результат, нині ціна на газ на європейському спотовому ринку повернулася до рівня лютого минулого року перед вторгненням в Україну, а ціна на нафту повернулася до рівня минулого січня. Проте ціни на енергоносії залишаються високими. У розпал цієї енергетичної кризи також ухвалено кілька заходів для боротьби зі зміною клімату та прискорення декарбонізації економіки краї Європи.

У 2023 році загарбницька війна росії проти України, енергетична та кліматична кризи та їхні економічні та соціальні наслідки залишатимуться ключовими питаннями для ЄС та світу. ЄС продовжуватиме підтримувати Україну та протистояти вепонізації енергетики росією шляхом прискорення декарбонізації її економіки. Це також вимагатиме співпраці з європейськими партнерами, щоб стабілізувати глобальні енергетичні ринки та допомогти найбільш уразливим країнам протистояти наслідкам цього нового геополітичного середовища [2].

Таким чином, розуміння значної ролі електроенергетичної галузі в умовах війни є важливим, особливо якщо енергетичні ресурси використовується росією як інструмент агресії, як Україна страждає від атак на її критично важливу інфраструктуру та як на це відповідає альянс європейських держав та США.

Україна, маючи гостру потребу в реалізації своїх національних інтересів в сфері енергетики за рахунок дво- або багатосторонньої взаємодії на міжнародній арені та будучи частиною глобальних та регіональних процесів в сфері енергетики та клімату, використовує в своєму арсеналі енергетичну дипломатію, однак її пріоритети, залучені актори, принципи та інструменти не є чітко визначеними. Через відсутність на національному рівні окреслених пріоритетів енергетичної дипломатії та розуміння змісту, ролі й значення енергетичної дипломатії, структура прийняття рішень та їх імплементації не є скоординованою. Водночас. проблемою є перетин повноважень та функцій органів центральної влади, прямо чи опосередковано відповідальних за діяльність держави в сфері енергетичної дипломатії.

Відповідно для України виокремлення енергетичної дипломатії у якості самостійного напрямку дипломатії не є правильним, а потрібно взяти за основу гібридну модель енергетичної дипломатії в складі економічної дипломатії з посиленими безпековим та кліматичним компонентами. Також доцільним буде долучення представників держави, які б підпорядковувалися єдиному центру прийняття рішень в зовнішній енергетичній політиці, до роботи наглядових рад стратегічних державних енергетичних компаній.

Список використаних джерел

1. Горбачук, О. (2022). Дипломатія України в електроенергетичній сфері. Вчені записки Університету «КРОК», 2(66), 17–24.

2. Енергетична дипломатія України: аналіз статус-кво та практичні рекомендації. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://dixigroup.org.
3. Енергетична стратегія України на період до 2035 року // https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/605-2017-%D1%80#Text.
4. Концепції «зеленого» енергетичного переходу України до 2050 року. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://mepr.gov.ua.
5. Положення про Раду експертів з питань енергетичної безпеки РНБО // https://www.president.gov.ua/documents/2062020-34009.
6. Шаров О.М. (НІСД), Економічна дипломатія: основи, проблеми та перспективи: монографія// https://niss.gov.ua/sites/default/files/2019-12/sharov_monografiya_ekonom_dyplomatiya_print_new.pdf.
7. A year of war and energy and climate crises. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://www.eeas.europa.eu/eeas/year-war-and-energy-and-climate-crises_en.

Поведа Олександр Петрович
к. політ. н., доцент
кафедри міжнародних відносин, інформації та регіональних студій
Національного авіаційного університету

УКРАЇНСЬКО-УГОРСЬКІ ВІДНОСИНИ В КОНТЕКСТІ ПОВНОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ РФ В УКРАЇНУ

Впродовж останніх десятиліть Угорщина належала до традиційно важливих торгівельних партнерів України, однак у двосторонніх українсько-угорських політичних і гуманітарно-культурних взаєминах існувало чимало непорозумінь і недовіри, які останніми роками постійно поглиблювалися.

Специфіка угорсько-українських політичних стосунків в значній мірі визначається діяльністю незмінного угорського прем'єр-міністра В. Орбана (очолює уряд з 2010 р.). Останній витратив цілі роки на реалізацію подвійної зовнішньої політики: насолоджуючись перевагами членства в ЄС і НАТО, одночасно розвиваючи вигідні взаємовідносини з Москвою, Пекіном та іншими авторитарними і диктаторськими режимами. Коли той самий російський уряд, з яким він загравав, вторгся в сусідню Україну, Орбан публічно засудив вторгнення, але де-факто не відмовився від своєї дружньої до Росії позиції. Угорщина продовжує роботу над проектом щодо посилення діяльності атомної електростанції разом з російським Росатомом, а угорські чиновники продовжують їздити до Росії, щоб обговорити енергетичні угоди. Угорщина, яка сильно залежить від російського газу, підписала угоду про ще більше поставок минулого літа — в той час, як її партнери по ЄС намагалися скоротити свій імпорт.

Незважаючи на те, що Будапешт схвалив пакет санкцій ЄС, Орбан намагався пом'якшити деякі положення. Тим часом, на батьківщині, він проводить широку кампанію проти санкцій, звинувачуючи Брюссель в економічних негараздах Угорщини. "Орбан багато вклав у свою дружню політику щодо Росії" [3], наголошує Петер Креко, директор Інституту політичного капіталу, дослідницького органу, який спеціалізується на зовнішній політиці Угорщини. "В цьому питанні продовжується певна інерція", - додає він. "Ймовірно, що уряд насправді не в змозі виправити ці помилки"[3].

Угорсько-українські відносини суттєво погіршилися ще в 2017 р. через суперечку щодо мовних прав угорськомовних, які проживають на Закарпатті. Так, у 2017 році Верховна Рада України ухвалила закон «Про забезпечення функціонування української мови як державної», який, на думку Будапешта, порушує права закарпатської етнічної меншини навчатися угорською мовою. Чисельність етнічних угорців в Україні, більшість з яких проживає в

Закарпатській області, перед війною оцінювалася приблизно в 140 тисяч осіб. Тим не менш, в даному контексті угорська сторона воліє замовчувати той факт, що чимало угорських політиків і держслужбовців причетні до видачі угорських паспортів на Закарпатті як місцевим етнічним угорцям, так і українцям.

Важливу роль у реалізації політики поширення угорського громадянства відіграють консульські установи, які діють на території Закарпаття. 19 вересня 2018 р. Укрінформ показав відео, таємно зняте в консульстві Угорщини у Берегові, на якому громадяни України присягають на вірність сусідній державі. Причому процедура прийняття громадянства супроводжується інструкцією від угорських дипломатів не повідомляти про це українській владі: «Приховуйте від державних структур України факт отримання угорського громадянства» [1]. Цей інцидент спровокував дипломатичний скандал, у результаті якого були вислані відповідно угорський (з Берегова) та український (з Будапешта) дипломати. Швидше за все події в угорському консульстві не мали одиничний характер, а були частиною добре налагодженої системи поширення угорського громадянства серед населення сусідньої країни [1]. З метою забезпечення єдиної системи фінансування програм з підтримки закордонних угорських організацій був заснований фонд «Габора Бетлена», який очолив віце-прем'єр-міністр з питань національної політики та справ церкви. Останній розподіляє усі державні кошти, які виділяються на підтримку закордонної угорськомовної громади [2]. Крім того, доцільно згадати також про благодійний фонд «Закарпатський центр економічного розвитку "Еган Еде"», керівником якого є глава Партії угорців України В. Брензович. Дана організація фінансується урядом Угорщини, який для цього виділив близько 100 млн євро. Загалом фінансовою допомогою даного фонду вже охоплено понад 20 тисяч угорськомовних мешканців краю [1].

У вересні 2017 р. на Закарпатті, у межах якого проживає близько 150 тис. угорців, 16 тис. учнів навчалися в 71 угорській школі, де викладання з першого по випускний клас ведеться винятково угорською мовою. Крім того, в Закарпатському угорському інституті імені Ф. Ракоці II у Берегові та Українсько-угорському навчально-науковому інституті Ужгородського національного університету можна отримати вищу освіту угорською мовою. Все це, разом з іншими факторами, призвело то того, що десятки тисяч громадян України абсолютно не володіють державною мовою (про що неодноразово засвідчили і результати ЗНО з української мови та літератури). Цілком зрозуміло, що Угорщина зацікавлена в такій ситуації, свідченням чого є її жорстка реакція на прийняття вже згадуваного закону про освіту 2017 р., в якому передбачено навчання дітей нацменшин з 5-го класу українською мовою (зі збереженням викладання окремих дисциплін мовами національних меншин) [1].

Крім того, Угорщина демонстративно роками блокує співпрацю України з НАТО та проведення переговорів Комісії Україна-НАТО. На офіційному ж рівні угорські міністри і дипломати наполегливо продовжують заявляти, що, зважаючи на суворі і важкі реалії війни найближчим часом не збираються поки що повертатися до питання щодо захисту прав угорськомовних і їхнього становища на Закарпатті. "Ми не порушували цього питання з початку війни і не маємо наміру робити це зараз. Ми сподіваємося, що мир настане якнайшвидше, і тоді це питання можна буде обговорити знову", – зазначає міністр закордонних справ Угорщини Петер Сійярто [4].

Однак, необхідно наголосити, що далеко не всі політики, суспільні кола і громадськість в Будапешті поділяють антиукраїнську позицію прем'єр-міністра Орбана. Угорщина, як і решта країн-членів Євросоюзу, погодилася надати притулок численним українським біженцям, долучилася до відправлення гуманітарної допомоги Україні. Критики прем'єр-міністра швидко дистанціювалися від підходу уряду до України, стверджуючи, що Орбан не представляє всіх угорців. "Коментарі Орбана є більш, ніж ганебними", — заявляє депутат Європарламенту від Угорщини Каталін Чех, яка на початку 2023 р. повернулася з поїздки до Києва разом з іншими

членами опозиційної партії “Моментум” [3]. За її словами, Україна – це “країна хоробрих борців за свободу та співвітчизників-європейців, які заслуговують нашої найвищої поваги” [3].

Реагуючи на можливість рішення Києва відкликати свого посла, представники Міністерства закордонних справ Угорщини в інтерв’ю одному з провладних видань заявили, що війна, на думку угорського уряду, призводить до смертей і перетворює частину України «на пустку».

Чимало хто з угорських аналітиків наголошують, що риторика прем’єр-міністра Орбана щодо України частково пояснюється раннім прорахунком траєкторії конфлікту. “Уряд робив ставку на швидке вирішення конфлікту і сподівався, що Угорщина виграє від збереження відносин з Росією”, — стверджує Ж. Чакі, співробітниця Інституту Європейського університету [1]. “Дехто, очевидно, вважав, що Угорщина може стати свого роду “мостом” між Росією та рештою Європи, а тим часом отримувати торгові та інші вигоди”, — сказала вона, додавши, що зараз цілком очевидно, що цього не станеться” [3].

З іншого боку, чимало політичних оглядачів та аналітиків як в самій Угорщині, так і Україні сходяться в думці, що В. Орбан часто критикує реакцію Заходу на війну через те, що бізнес-кола, близькі до правлячої партії Фідес і надалі продовжують отримувати вигоду від економічних зв’язків із Москвою, а сам угорський прем’єр хоче заручитися за кордоном підтримкою щодо зняття санкцій проти РФ і відчайдушно виступає проти надання фінансової допомоги Україні з боку ЄС.

Отже, зважаючи на економічну і енергетичну залежність Угорщини від Росії, а також на посилення пропагандистської антиамериканської, антизахідної і антиукраїнської риторики з боку провладних засобів масової інформації, в найближчий час не варто очікувати на потепління і порозуміння в угорсько-українських міждержавних політичних взаєминах.

Список використаних джерел

1.Мателешко Ю. Політика “м’якої сили” Угорщини на Закарпатті: цілі, суб’єкти, напрям [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/19916

2.«Угорське» Закарпаття: реалістичні передчуття чи перебільшені очікування // Західний інформаційний фронт. 2017. 27 травня. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://zahidfront.com.ua/news/Ugorske-Zakarpattyarealistichni-peredchuttya-chi-perebilsheni-ochikuvannya.html

3. Bayer L. Orban is telling Ukraine to quit [Electronic resource]. URL: https://www.politico.eu/article/hungary-viktor-orban-is-telling-ukraine-to-quit-russia-war/

4.Makszimov V. Hungary defends continued block of a NATO–Ukraine meet up. [Electronic resource]. URL: https://www.euractiv.com/section/politics/news/hungary-defends-continued-block-of-a-nato-ukraine-meet-up/

5.Sydorenko S. Mayor of Budapest: I Do Feel Shame Orban’s Hungary Seen as Country Siding With Russia. [Electronic Resource]. URL: https://www.eurointegration.com.ua/eng/interview/2022/11/28/7151344/

6.Verseck K. Hungary: What’s Viktor Orban’s problem with Ukraine? [Electronic resource]. URL: https://www.dw.com/en/hungary-whats-viktor-orbans-problem-with-ukraine/a-64063750

Поліщук Марія Сергіївна
1 курс, здобувач вищої освіти ОП «Міжнародна інформація»
Національний авіаційний університет
Науковий керівник Дерев'янко І.П., к.і.н.,доцент

ГОЛОВНІ ОРІЄНТИРИ ДИПЛОМАТІЇ УКРАЇНИ В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

Події 24 лютого 2022 року назавжди увійдуть в аннали української історії. Саме тоді РФ здійснила повномасштабне збройне вторгнення з метою остаточного знищення України як незалежної держави. Її відкрита неприхована агресія стала переломним моментом не лише для зміни зовнішньої політики України, а й причиною прискорення формування нового світового порядку.

З самого початку українській дипломатії було важко домогтися підтримки від інших країн, і початковий обсяг допомоги був явно недостатнім. Тільки після того, як ЗСУ продемонстрували свою боєздатність та змогли відкинути російські війська від Києва, попри те, що західні військові експерти вважали, що Київ зможе протриматися лише до кількох тижнів, а українське суспільство вчинило неймовірний опір агресору, Україна змогла забезпечити собі значну допомогу і на військовому, і на дипломатичному фронті. Лідери США та Великої Британії посилили військову та економічну підтримку та вже в середині квітня українська армія почала отримувати військову техніку, зброю та боєприпаси.

З початком наступу українська дипломатія направила всі свої зусилля на створення проукраїнського союзу у світі. Відтак демократичні країни почали формувати антипутінську коаліцію, яка забезпечувала б Україні постачання зброї, фінансової та матеріально-технічної допомоги. Під час проведення міжнародних конференцій почала створюватися широка коаліція на підтримку України, яка мала б надавати необхідні військові озброєння, для того щоб Україна мала хоча б шанс на перемогу у війні.

Захід почав усвідомлювати що Україна бореться не тільки за свою незалежність та територіальну цілісність, але й за збереження миру та демократичних цінностей, не тільки у Європі, а й у всьому цивілізованому світі. Результатом цього стало відсторонення Росії від участі у понад 25 міжнародних організаціях. Захід веде політику санкцій стосовно Росії, що змушує багато країн зупинити співпрацю з російським режимом, аби не отримати санкції для себе.

Український дипломатичний фронт працював над тим, щоб країни, які ставилися до війни в Україні байдуже, змінили своє ставлення до нас на більш позитивне. Українські фахівці, які знаходилися в дипломатичних представництвах України за кордоном намагалися переконати потенційних партнерів підтримати Україну. Політичний фронт працює над укладанням багатосторонніх угод про гарантії безпеки України, про дружбу та взаємодопомогу з країнами, які допоможуть у разі нападу на нашу країну.

За короткий час Українська держава стала одним із головних гравців в міжнародній політиці. 28 лютого Україна подала заявку на вступ до Європейського Союзу, а вже 23 липня отримала статус кандидата у члени ЄС. 30 вересня 2022 року Україна подала заявку на вступ до Північноатлантичного альянсу.

Попри успіх українських дипломатів в багатьох аспектах зовнішньої політики, їм доведеться подолати ще низку проблем та завдань, які постають і поставатимуть перед ними під час війни та після її завершення. Як ми знаємо, будь-яка війна закінчується договором. Та після перемоги України, загроза з російського боку нікуди не дінеться, який би договір не був би укладений. Тому українська дипломатія має зробити все можливе, задля того щоб Україна якнайшвидше інтегрувала в Європейський Союз та Північноатлантичний альянс.

Також Україні слід робити ставку на розширення політичних комбінацій міжнародної коаліції з протистояння російській агресії задля посилення антиросійських санкцій; максимально використовувати на міжнародній арені юридичні механізми на кшталт тиражування причетності Росії до збиття малайзійського лайнера МН-17 у липні 2014 р. та воєнних злочинів в Україні від лютого 2022 р.; сприяти візитам зарубіжних політиків задля підтримки конфронтації Москви з іншим світом; надавати власну територію для розміщення контингентів і баз реальних та потенційних союзників як елементу української ПРО; забезпечувати створення спільних зі США та Великобританією військово-морських баз у Чорному та Азовському морях; розширювати співпрацю зі спецслужбами НАТО в плані обміну конфіденційною оборонною інформацією та з приводу взаємної інтеграції кіберпростору; сприяти створенню у майбутньому постійних військово-морських підрозділів ВМС України, Грузії, Румунії та Болгарії задля спільного патрулювання Чорного моря; розширювати військово-технічну співпрацю з країнами Вишеградської групи (Угорщини, Польщі, Чехії та Словаччини), а також із Туреччиною; робити акцент на розвиток новітніх, високоточних видів озброєнь; посилювати інформаційний та інформаційно психологічний опір за умов координації зусиль громадянських інститутів та суспільних організацій [1].

Надважливим завданням для України є дипломатичні зусилля реалізації колективним Заходом нафтогазового ембарго щодо Росії, адже саме реалізація енергоносіїв дозволяє Москві отримувати значні доходи задля підтримки воєнних дій проти України. Попри труднощі Україна має працювати над стратегією м'якої інтеграції власної армії зі збройними силами країн ЦСЄ (передусім Польщі та Балтії), в іншому разі їй буде важко наодинці протистояти майбутнім імперським амбіціям Росії. Україні, попри все, не слід відмовлятися від стратегії повноправного набуття членства в НАТО, адже імперська загроза з боку Росії збережеться принаймні у середньостроковій перспективі [2].

Одним з нагальних питань є й проблема російського права «вето» у Раді безпеки ООН. За статутом ООН, якщо один з п'яти постійних членів голосує проти, рішення автоматично вважається не прийнятим. Через те, що Росія є постійним членом Радбезу це дозволяє їй блокувати рішення щодо України, незважаючи на те що РФ є однією зі сторін конфлікту. Росія користується цим і уникає відповідальності за свої жахливі злочини. Наразі це є одним з пріоритетів до вирішення в дипломатії України.

Здобутки українських дипломатів в Європі та Північній Америці впливають на позицію їхніх союзників в позитивному напрямку. Україна намагається повпливати на країни Африки, Азії та Латинської Америки, адже Росія намагалась створювати там свої антизахідні альянси і домінувати з точки зору фейкових наративів про свою агресію.

У 2023 році настав час для перезавантаження відносин з усім африканським континентом. Переважно Україна мала політичні та торгівельно-економічні відносини з країнами на півночі Африки, але президент країни та міністр закордонних справ хочуть поширити свою дипломатичну діяльність і на країни західної та східної Африки. Україна вирішила збільшити кількість наших послів в Африці. Українська дипломатія приділяє і буде приділяти значну увагу розвитку і поглибленню діалогу з країнами цього континенту.

Україна почала працювати з Азією і стала першою країною центрально-східного регіону Європи, яка приєднається до Договору про співробітництво з Асоціацією країн Південно-Східної Азії (АСЕАН). Міністр закордонних справ Дмитро Кулеба провів 13 особистих зустрічей з лідерами інших країн у Пномпені, дав прес-конференцію, яку висвітлювали представники близько сотні азійських ЗМІ. Міністр підкреслив, що після набуття чинності договором Україна та АСЕАН матимуть нормативно-правову базу задля підтримання регулярних політичних, економічних, культурних і гуманітарних контактів та розвитку взаємовигідних проєктів.

Таким чином, попри всі російські намагання знищити українську державність, Україні та українському дипломатичному колу вдалося зламати стратегію РФ, а також забезпечити шлях до здобуття геополітичної незалежності завдяки опору українського суспільства та сили й мужності українських воїнів. Україна вже являється кандидатом на членство в Євросоюзі, що вважається проривом сучасної дипломатії. Проте це ще не кінець, і задля реалізації плану протистояння російської агресії та повернення всіх територій, що належать Україні, дипломати мають працювати над союзництвом та партнерством з країнами світу.

Список використаних джерел

1. Горбулін В. Як перемогти Росію у війні майбутнього. Київ, 2020

2. Кондратенко О. Криза східного вектора зовнішньої політики України. Політичні дослідження. Київ, 2022

Прокоп'єва Аліна Анатоліївна
доцент кафедри міжнародних економічних відносин і бізнесу, к.е.н.
Факультет міжнародних відносин
Національний авіаційний університет

ЕКОЛОГІЧНІ НЕБЕЗПЕКИ ВІЙСЬКОВОЇ АГРЕСІЇ НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ

Екологічна безпека – одна з основних складових національної безпеки країни. Питання екологічної ситуації не має кордонів і меж, тому що прямо впливає на життя, здоров'я людини та стан навколишнього середовища. Важливо, в першу чергу, фіксувати завданні екологічні збитки, мати інформацію про екологічні загрози та небезпеки у всіх регіонах, до яких сьогодні маємо доступ, по-друге, визначити шляхи подолання цих катастрофічних наслідків, а по-третє – знайти юридичний механізм відшкодування завданих збитків і втрат, наскільки це можливо, за рахунок репарацій від держави-агресора.

Розглянемо найбільш катастрофічні з екологічних небезпек сьогодні.

Ядерний тероризм. Так, 24 лютого російські військові захопила Чорнобильську АЕС, а 4 березня – Запорізьку, перетворивши їх на зони воєнних дій. Постійно під загрозою обстрілу перебуває і Південноукраїнська АЕС. Ці безпрецендентні події повністю порушують міжнародні угоди, які сама рф і підписувала. Використання у військових цілях атомних станцій – це акт тероризму і злочину перед світом.

Знищення унікального українського чорнозему. Кожен снаряд – це не лише токсичні вибухові речовини, а й токсичне паливо.

Експерти з Української природоохоронної групи провели аналіз та визначили як артилерійський обстріл полів призводить до знищення унікальних родючих земель, на відновлення яких знадобляться роки. Порівнюючи з досвідом відновлення сільськогосподарських земель, наприклад, після Першої світової війни, можна говорити про десятиліття.

Знищення окупантами родючих земель півдня та сходу України створює не лише проблеми продуктової безпеки, а і є загрозою для степових та лісових природоохоронних територій.

Знищення сотень тисяч гектарів лісів та степів України. Частина унікальних природоохоронних територій знищена повністю і відновленню не підлягає (наприклад, національний парк «Святі гори», який ще називають «Донецька Швейцарія»).

Зникають з нашої карти унікальні та екосистемно важливі місця. Наприклад, Кінбурнська коса є територією гніздування 60 видів птахів, які можуть змінити маршрути міграції, що вплине на

зростання популяції комах та мати інші непередбачувані наслідки. Також це може призвести до зникнення унікальних, занесених до Червоної книги рослин та тварин.

Транскордонні наслідки вторгнення. Полісся перетворилося на мілітаризовану зону, а передбачити наслідки для Чорного моря взагалі поки важко. Активні бойові дії у акваторії Чорного моря вже призвели до масової загибелі тисяч дельфінів. Також Чорне море зазнає додаткового забруднення, викликаного знищенням інфраструктури таких великих міст, як Маріуполь. Сюди потрапляють води з Херсонської, Запорізької, Дніпропетровської областей, частина яких отруєна військовими діями. Кордон Білорусі та України сьогодні фактично перетворився на мілітаризовану зону. Ліси прорізали просіки, вони заміновані. Наприклад, Поліський державний радіаційно-екологічний заповідник серйозно постраждав через дії російської військової техніки.

Війна рф в Україні має катастрофічні екологічні наслідки для всього світу. Європа, в 2022 році зіткнулася з найсильнішою за останні 500 років посухою, що пов’язана з діяльністю людини – надмірні викиди парникових газів, шкідливі промислові і, особливо, військові відходи, використання вуглецевого палива, які впливають на зміни клімату, порушуючи кліматичну нейтральність.

Небезпека руйнування об’єктів промисловості, які мають клас підвищеної небезпеки від 1 до 2. Таким об’єктів багато саме на територіях, де ведуться бойові дії. Пошкодження будь якого з промислових об’єктів може призвести до вибухів, руйнування складів і сховищ токсичних або сильнодіючих отруйних речовин та інших катастрофічних наслідків.

Проблеми з водопостачанням мирного населення. Джерелами забруднення стічних і ґрунтових вод токсичними речовинами є потрапляння у воду трупів людей чи тварин, пошкодження міських очисних установок, забруднення вірусами чи мікроорганізмами в результати терористичних актів тощо. Всі перераховані фактори забруднення призводять до катастрофічного порушення санітарно-гігієнічних норм і чинять реальну загрозу для життя людей.

Злочини проти довкілля у довгостроковій перспективі призведуть до збільшення смертності та важких хвороб, адже люди гинуть не лише від видимих проявів війни, а й від забруднення навколишнього середовища. Відновлення еколого-економічної безпеки країни за всіма складовими буде тривалим за всіма озанаками.

Список використаних джерел

1. Військова агресія Росії проти України: наслідки та загрози для екології, здоров'я та безпеки. Аналітична звітність. (2019). Громадська Організація "Екоправо-КХП".
2. Геоекологічні наслідки війни на сході України. (2018). Всеукраїнська екологічна ліга.
3. Закон України "Про охорону навколишнього середовища". Верховна Рада України.
4. Калініна, І. (2019). Війна в Україні та її наслідки для екології. Технології та техніки друкарства, 2(64), 36-40.
5. Кравченко, Ю. (2019). Війна на Донбасі: наслідки для екології та здоров'я людей. Державне управління та місцеве самоврядування, 1(40), 68-76.
6. Орленко, О. (2016). Екологічна ситуація на сході України під час війни. Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Екологія, безпека природокористування, 235(1), 101-105.

Ратушняк Дарія Олександрівна
3 курс, здобувач вищої освіти ОП «Міжнародні відносини»
Національний авіаційний університет

ВИКЛИКИ СУЧАСНОЇ ДИПЛОМАТІЇ В УМОВАХ АГРЕСИВНОЇ ПОЛІТИКИ РОСІЇ

У глобалізованому світі дипломатія відіграє надзвичайно важливу роль, і саме успіхи країни на дипломатичній ниві дають змогу повною мірою реалізувати її потенціал. Дипломатичні відносини та альянси будуються довго, а те, що відбувається в цій сфері, багато в чому зовсім не очевидне для середньостатистичного спостерігача. Я беруся стверджувати, що Україні вперше за 32 роки справді пощастило на світовій арені. На жаль, поки що у свідомості світової спільноти Україна все ще в різних сенсах часто асоціюється з росією. І останнім часом нашу країну переважно сприймають у контексті дій кремля. Однак Україна вже абсолютно точно не є ані «зоною інтересів» російської федерації, ані інструментом Держдепу у руйнуванні рф.

Тим не менш, на жаль, на світових майданчиках немає представників ні української дипломатії, ні влади, яка б розповідала про історію та сьогоднішній день України. Наприклад, у Вашингтоні – світовій політичній столиці – щодня, щотижня проходять десятки семінарів, багато з яких присвячено Україні та українській проблематиці.

Починаючи з моменту радикального розвороту своєї зовнішньої політики у листопаді 2013 року, обставини та дії України вивели країну на рівень значущого гравця міжнародного поля. Великий світ розгортається повільно; повною мірою позитивні наслідки всіх подій ми побачимо лише за кілька років. Не варто забувати, що це будуть, можливо, найважчі роки у сучасній історії України, у контексті масштабного російського вторгнення. Ми відчуваємо найжорстокіший пресинг в інформаційному полі. Так, нам доводиться з нуля розгортати системи інформування про Україну у світі, і на це піде певний час.

Треба пам'ятати, що в Україні лише формується інформаційний порядок денний, а безліч завдань вирішуються «з коліс». Кількість помилок, здійснених президентом рф та її дипломатичними службами, просто вражає. Через умови, що склалися, путін все далі і далі виявляється ізгоєм на високих міжнародних зустрічах – як з точки зору договороспроможності, так і з точки зору адекватності. Росія перестає бути гравцем на міжнародній арені. З гравця вона перетворилася на чинник політики – складний, небезпечний, але лише чинник. Водночас Україна проявляється як прагматичний гравець із величезним потенціалом.

Суб'єктність країни на міжнародній арені залежить від багатьох факторів:

- економіка (загальна економічна міць, унікальні ресурси);
- технології (технологічне лідерство, унікальні технології);
- армія (загальна військова міць, унікальні системи озброєнь);
- лідер (персональна сила керівника країни як політика);
- народ (готовність народу захищати позицію країни);
- «Золота акція» (унікальна країнова позиція чи ресурс)[2].

Ці фактори мають різну вагу, і за їхнього традиційного співвідношення Україні не доводиться претендувати на значуще місце. Однак нині виникла нова світова реальність: завершення глобалізації, світова економічна криза, а також виникнення війн нового типу, світовий тероризм, руйнування традиційної системи колективної безпеки, глибока криза міжнародних інститутів, загроза розсипання всього світового порядку. Це означає, що формується абсолютно новий – міжнародний порядок денний, де змінюється баланс факторів суб'єктності. І тут в України з'являється шанс зіграти свою значну гру.

Придбання Україною міжнародної суб'єктності – це дуже важливо, оскільки зараз від рішень та дій нашої країни залежить дуже багато: визнання чи невизнання Криму, позиція щодо

макрофінансової допомоги, участь в ЄС та НАТО, передача військового озброєння. Все це найближчим десятиліттям змінить до невпізнання міжнародний ландшафт як мінімум у Європі[1].

Одночасно демонстрація економічної стійкості та безпрецедентний прояв волонтерської громадянської активності, що не знижується вже практично рік, створюють найпотужніший тил для дипломатичного фронту. Можливо, наші лідери та переговорники цього ще не усвідомлюють, але очевидно зауважать, коли потрібно буде шукати подальшу опору у переговорах.

Що ж ми можемо вважати основними чинниками нової ролі України у світових дипломатичних розкладах?

Україна як країна, яка потрапила в найскладніше становище, послідовно демонструє самостійність у пошуках шляхів виходу з кризи, суворо дотримуючись світових гуманітарних принципів. Україна самостійно приймає рішення про свої наступні кроки, вдячно приймаючи допомогу світової спільноти, але не педалюючи необхідність стороннього втручання, чим демонструє розуміння крихкості балансу в міжнародній системі та свою зрілість як міжнародний гравець. Водночас, очевидно, Україна є замковим каменем сучасної міжнародної політики, і від її рішень залежить збереження (поступова зміна) статус-кво або обвалення міжнародних правил негайного формування нових.

Список використаних джерел

1. Алексієвець М. Цивілізаційні аспекти еволюції української зовнішньої політики в період незалежності / Микола Алексієвець, Ярослав Секо // Україна–Європа–Світ. Вип. 3: Міжнародний збірник наукових праць. Серія: Історія, міжнародні відносини / Гол. ред. Л. М. Алексієвець. – Тернопіль : Вид-во ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2009. – С. 11–24

2. Макар Ю. Зовнішня політика України: наміри і реалії / Юрій Макар // Україна–Європа– Світ. Вип.1: Міжнародний збірник наукових праць. Серія: Історія, міжнародні відносини / Гол. ред. Л. М. Алексієвець. – Тернопіль : Вид-во ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2008. – С. 189–198. – http://journals.uran.ua/index.php/2225-3165/issue/viewFile/5518/1974#page=11

Рєзнік Євгенія Олександрівна
студент аспірант 1 курсу
спеціальність 291 « Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»

РОЛЬ ПУБЛІЧНОЇ ДИПЛОМАТІЇ ТА ЇЇ РОЗВИТОК В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВІЙНИ

Як і раніше, вага дипломатії як інструменту міжнародних відносин, залишається значною, не зважаючи на те, що глобальні економічні, політичні та соціальні системи постійно змінюються. Інститут дипломатії продемонстрував надзвичайну стійкість і здатність адаптуватися до змін.

Проте в сучасних реаліях мінливий характер дипломатії ставить перед дипломатичними акторами XXI століття нові виклики, що вимагають адаптувати їхні структури, щоб залишатися ефективними на міжнародній арені. Зростання взаємозалежності та складності питань потребують мережевого підходу до дипломатії, тоді як самі держави, зберігають свою прихильність до традиційної дипломатії. Отже, головний виклик сучасній дипломатії – знайти баланс між традиційними та новими елементами.

XXI сторіччя стало переломним моментом у формуванні світового порядку, де з’явилася низка випробувань та трансформацій. Такі зміни в міжнародних відносинах створюють нестабільність і посилюють напруженість, спричиняють конфлікти та війни. Регулювання міжнародних відносин відбувається через призму геополітики, що в свою чергу

покликана забезпечувати власні інтереси та цілі. Одним із практичних засобів досягнення цих цілей є використання різних форм дипломатії.

Однією з важливих форм є публічна дипломатія. Термін «публічна дипломатія» було вперше використано американським дипломатом і деканом факультету права та дипломатії Е. Галліоном у 1965 р. На той час, публічна дипломатія була визначена як те, «що охоплює виміри міжнародних відносин поза традиційною дипломатією, коли офіційні державні особи, окремі приватні особи чи групи осіб через потік інформації та ідей впливають на формування громадської думки інших країн». [4]

Поглянемо на публічну форму дипломатії Україні та її зміни в умовах війни. Публічна дипломатія є невід'ємною частиною стратегічних комунікацій держави, це – система заходів, за допомогою яких держава комунікує з громадськістю інших держав і впливає на формування суспільної думки населення інших держав з метою просування своїх національних інтересів і реалізації зовнішньополітичних цілей [2].

Історія публічної дипломатії в Україні формально розпочинається в 2015 році, адже саме в цей час відбувається її інституалізація і проявляється політично спрямований інтерес. Звісно ж, публічна дипломатія існувала й до 2015 року, але це були переважно індивідуальні ініціативи без стратегічних концепцій, цілей та напрямків. Створені інститути були більше відкритими та прозорими, тому ця інституалізація вважається одним із головних здобутків публічної дипломатії України.

Отже, в 2015 році відбувається інституалізація дипломатії, але основний регламентуючий документ, – стратегія публічної дипломатії, – був відсутній, і на той час, це було одним із основних проблемних моментів та головних завдань. З цього моменту спостерігається розвиток публічної дипломатії зі зростаючою динамікою. За ці роки приходить розуміння, що таке публічна дипломатія і, якими повинні бути наступні кроки. У 2021 році з'являється «Стратегія публічної дипломатії МЗС України 2021 -2025 рр.», де чітко зазначено мету, стратегічні цілі та завдання, позиціонування України, методи, тощо.

Публічна дипломатія – це побудова бренду країни, що у свою чергу допомагає реалізовувати інтереси та цілі держави. У «Стратегії публічної дипломатії МЗС України 2021-2025 рр.» йдеться про створення стратегії розвитку бренду UkraineNow, офіційно схваленого Урядом України 10 травня 2018 року. Саме цей бренд і є одним із інструментів публічної дипломатії України для досягнення стратегічних цілей.

Цілями «Стратегії публічної дипломатії МЗС України 2021-2025 рр.» є:

- Про Україну більше знають у світі
- Україну сприймають у світі як демократичну європейську країну, яка рухається до правомірного членства в ЄС та НАТО в умовах зовнішньої агресії
- Україна у своїй зовнішньополітичній діяльності покладається на дієву систему протидії шкідливим наративам, спрямованим проти неї [2].

Загалом, не дивлячись на те, що зовнішня агресія переросла у повномасштабну війну, і дипломатія перейшла у зовсім інший режим роботи, цілі залишились незмінними. Саме такі цілі та інструменти всебічно допомагають фронту, послаблюють агресора, просувають членство у ЄС та допомагають у переговорах про фінансову та військову допомогу.

В умовах війни для України критичним завданням є пошук союзників та визнання України як сильного геополітичного гравця на міжнародній арені. Зараз питання публічної дипломатії важливе як ніколи. Саме повномасштабна війна стала поштовхом до розвиту публічної дипломатії, і нам варто закріпити ці зміни і продовжувати розвиток, нарощувати м'яку силу.

За період повномасштабної війни трансформована публічна дипломатія України досягла чимало результатів, таких як санкційні пакети проти Росії, фінансова допомога, міжнародна ізоляція агресора, ленд-ліз, статус кандидата на членство у ЄС, тощо.

Висновок. Українська публічна дипломатія проходить трансформаційний період і є результативною. За сучасних реалій, роль публічної дипломатії в Україні зростає, а основним завданням є протидія РФ, збільшення підтримки України, нарощування м'якої сили, налагодження контактів. Головною метою є закріплення цих змін у публічній дипломатії та продовження досягнення стратегічних цілей.

Список використаних джерел

1. Сухорольська І., Климчук І. Громадська (публічна) дипломатія в умовах агресивної війни Росії проти України. Вісник Львівського університету. Серія філос.-політолог. студії. 2022. Вип. 43. С. 322–331.
2. Міністерство закордонних справ України. Стратегія публічної дипломатії МЗС України 2021 - 2025 рр. URL: https://mfa.gov.ua/storage/app/sites/1/Стратегії/public-diplomacy-strategy.pdf (дата звернення: 04.02.2023).
3. Russia's soft power collapses globally following invasion, attitudes towards Ukraine soar. URL: https://brandfinance.com/press-releases/russias-soft-power-collapses-globally-following-invasion-attitudes-towards-ukraine-soar (date of access: 05.02.2023).
4. Ukrainian Prism. Публічна дипломатія в українському контексті. URL: http://prismua.org.tilda.ws/publicdiplomacyukraine (дата звернення: 02.02.2023).

Цирфа Юлія Анатоліївна,
кандидат політичних наук, доцент,
доцент кафедри міжнародного регіонознавства
Навчально-наукового інституту міжнародних відносин,
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка

СТАНОВЛЕННЯ ІМПЕРСЬКОЇ ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ РФ: ФУНКЦІОНАЛ РОСІЙСЬКОЇ ДИПЛОМАТІЇ

Нинішня дипломатична активність РФ та намагання останньої остаточно не втратити зовнішньополітичні контакти хоча б із деякими країнами Заходу напряму доводять, що напередодні повномасштабного вторгнення на територію України 24 лютого 2022 року Росія катастрофічно відставала від провідних держав демократичного табору в політичному, економічному, культурному та військовому розвитку й не була спроможна розпочати жодних модернізаційних перетворень. Не бажаючи засвоювати вестернізовані культурні, політичні, ідеологічні та поведінкові моделі, російська еліта все більше поглиблювала соціально-політичний розкол між офіційною Москвою та розвинутими країнами й, у той самий час, змогла стабілізувати власну зовнішньополітичну ідентичність, остаточно надавши їй характеристик авторитарно нав'язаного населенню імперського феномену.

Відомо, що в етнічно гетерогенному соціальному середовищі, що склалося в РФ, взаємодія між етнічними групами має двоїстий характер, уключаючи і співпрацю, і практично неминучі конфлікти. В цьому сенсі Росія подібна до інших великих соціокультурних регіонів, однак її вирізняє високий рівень «симбіозності» та дифузності етнічних і конфесійних груп, історично спричинений примусовим нав'язуванням загальноімперських традицій у межах штучно окресленого «єдиного народу». Відтак, у рамках наукових дискусій, пов'язаних із пошуком основ зовнішньополітичної ідентичності РФ, присутні як «архетипові соціокультурні

верстви», так і нинішня злободенна економічна й політична проблематика, що дисонує з дипломатичною лінією цієї держави на практиці.

Наявні підходи дозволяють виявити, що можна виділити принаймні два протилежні способи обґрунтування російської зовнішньополітичної ідентичності. Відповідно до одного з них, розпад Радянського Союзу 1991 року не змінив імперського державного статусу цієї країни, культурно-світоглядну основу якої становлять гіперболізовані православні цінності. Згідно з іншою точкою зору, сучасна Російська Федерація є національною державою, загалом аналогічною будь-якій європейській державі, для якої існує лише один шлях розвитку – впровадження засад мультикультуралізму [5, с. 2]. Зрозуміло, що ці варіанти вирішення проблеми формування російської зовнішньополітичної ідентичності поєднати неможливо. Тож розуміючи, що їхнє спільне існування в свідомості соціуму веде до стану його перманентного розколу, керівництво РФ обрало перший наратив, постійно фокусуючись на зовнішній загрозі й імплементуючи до суспільної ідентичності бажання потужного реваншу з боку держави. Так, на думку В. Шевченка, «єдиний вихід, пов'язаний із пошуком та набуттям нової російської ідентичності, може бути знайдений тільки на шляхах відновлення держави приблизно в колишніх кордонах Російської імперії – Радянського Союзу, які нині позначаються кордонами СНД» [4, с. 70-71].

За умов всеохопної глобалізації та регіоналізації світу російська дипломатія взяла на себе функцію щодо сприяння формуванню та реалізації нових тенденцій, нових форм глобалізації, у рамках яких Росія безапеляційно набувала б наддержавного статусу. Вже на зорі XXI століття почала реалізовуватися самостійна російська стратегія «входження у світ», сутність та дипломатична практика реалізації якої диктувалася імперськими національними пріоритетами й цілями РФ. Для зовнішнього світу відкривалися ті сфери суспільної життєдіяльності й економіки держави, завдяки яким остання могла вступити в конкурентну боротьбу з іншими акторами міжнародних відносин, вимагаючи визнання своєї зовнішньополітичної ідентичності імперського типу. Тобто, в основу даних дипломатичних дій було закладено сутність шляху глобального поступу Росії. Разом із цим, серйозним гальмом на даному напрямі виступала відсутність єдності в суспільстві щодо розуміння зовнішньополітичної ідентичності держави: іншими словами, не все населення розуміло соціально-культурні засади російського розвитку та сприймало причини агресивної політики Кремля.

Дану проблему мало вирішувати духовне виховання і єднання народів Росії, що ґрунтувалося на «загальних культурних цінностях», створених протягом її багатовікової історії і, водночас, наповнених багатством і самобутністю культури кожного з них. По суті, вдала пропаганда, поєднана з міфами про постійну загрозу, що існувала для РФ із боку Заходу, визначили спільний *modus operandi* різнорідних євразійських народів. Так зване євразійство російської культури, євразійство як принцип міжнародного діалогу й комплементарності різних за своєю природою культур перетворилося на постійно діючий чинник вибудовування дипломатичної практики Росії. Просуваючи визнання імперської зовнішньополітичної ідентичності РФ за кордоном, її дипломати спираються на прагматичну тезу про «доцільність» та «неминучість» зміцнення зв'язків між народами величезного неподільного регіону, яким свого часу вважався соціалістичний табір держав. Створення та розширення мережі комунікацій, функціональне узгодження різних природно-технологічних комплексів та соціально-політичних укладів представлялися як грандіозна задача РФ у країнах колишнього СРСР. При цьому, російська наукова думка все частіше почала згадувати про Росію не як про «випадкове нагромадження територій і племен», а як про «живий, історично міцний і культурно виправданий організм» [2, с. 273]. Цей «організм», зрештою, мав постати у вигляді географічної єдності, частини якої пов'язані господарським взаємним живленням, духовним, мовним та

культурним началом. Як результат, російська дипломатія представляла свою державу у вигляді стратегічної єдності, що мала бути справжнім «оплотом» глобального миру й рівноваги.

Таким чином, і російський народ, і окремі країни світу зрозуміли, що основним завданням РФ є відродження імперських кордонів ще в більшій матеріальній і духовній силі. Звісно, така зовнішньополітична ідентичність Росії не завжди знаходила підтримку населення на тлі перманентних економічних і соціальних проблем розвитку. Крім того, одним із типових проявів периферійності російського соціально-культурного простору можна вважати перебільшену на сучасному етапі роль держави. Деформація державних структур, котра відбулася в країні в 1990-х роках, призвела до підтримки масовою суспільною свідомістю реформ щодо зміцнення вертикалі влади. З іншого боку, така тенденція була спричинена інтенсифікацією етнонаціональних рухів, що в усьому світі супроводжувалися прагненням до сепаратизму та створення національних державних утворень представниками певних суспільних груп. Перед загрозою розгортання подібної конфліктності РФ потребувала дієвого способу врегулювання міжнаціональних протиріч, вироблення моделей національно-державного облаштування Росії та її зовнішньополітичної ідентифікації.

На думку Дж. Біллінгтона, суперечливість російської зовнішньополітичної ідентичності полягає в тому, що її сутність базується на суспільних протиріччях [1, с. 108]. Дійсно, криза ідентичності російського соціуму, що закладена в основу зовнішньополітичної ідентифікації держави, полягає не в тому, що «втрачено моністичне сприйняття ним своєї самототожності і гору взяв плюралізм, а в тому, що в суспільстві немає плюралізму як сумісних позицій, а переважають уламки саморозуміння, не пов'язані між собою» [3, с. 170-171]. Ці протиріччя, по суті, задавали тон численним дискусіям про зміст та перспективи зовнішньополітичної ідентичності та історичного розвитку Російської держави до вироблення концепту «зовнішнього ворога», котрим нині стала Україна та її народ. Адже без наявності «загрози» існуванню російського соціуму в офіційній риториці його єдність постає як еклектичний міраж, який має деяке відношення до реальної історії, але не охоплює головного, відповідаючи сутінковій свідомості населення РФ.

Отже, не бажаючи долати модернізаційні виклики, що стояли перед Росією після розпаду Радянського Союзу, остання почала стверджувати свій статус у рамках нової системи міжнародних відносин, базуючись на перекроюванні історії, культури та соціальної ідентичності власного суспільства, звертаючись до необхідності визнання свого імперського начала. Досягнувши даної мети всередині держави, російська влада почала проводити дану роботу на дипломатичному фронті. Сучасна історична епоха, пронизана економічними кризами й соціальною нестабільністю, повертала частину населення пострадянських країн до комуністичних ідеалів часів СРСР, нівелюючи необхідність національного розвитку й зміцнення. Відтак, Росія, по суті, часто отримувала визнання власних імперських намірів і достатньо швидко сформувала свою зовнішньополітичну ідентичність, в основі якої, як і для будь-якої імперії, – агресивне загарбання земель і поневолення інших народів.

Список використаних джерел

1. Биллингтон Дж. Россия в поисках себя. Москва: Российская политическая энциклопедия, 2005. 224 с.
2. Ильин И. А. Россия есть живой организм. *Наши задачи: Том 1*. Москва: Книга по Требованию, 2021. С. 272-279.
3. Федотова В. Г. Глобализация и российская идентичность. *Глобализация и перспективы современной цивилизации* / отв. ред. К. Х. Делокаров. Москва: Наука, 2005. С. 153-178.
4. Шевченко В. Н. Процессы глобализации в современном мире и Россия. *Ценности глобализирующегося мира* / под ред. К.Х. Делокарова. Москва: Scientific Press Ltd., 2002. С. 42-71.
5. Stuenkel O. Russia's postcolonial identity: a subaltern empire in a eurocentric world. *Ethics & Global Politics*. 2015. № 8. С. 1-4.

СЕКЦІЯ 2. РОЗВИТОК ГАЛУЗЕВОЇ ДИПЛОМАТІЇ: СВІТОВИЙ ДОСВІД ТА ВІТЧИЗНЯНА ПРАКТИКА

Боротканич Наталія Петрівна
к.і.н., доцент кафедри міжнародних відносин, інформації та регіональних студій
Національний авіаційний університет

КОСМІЧНА ДИПЛОМАТІЯ: МІЖ ПРІОРИТЕТАМИ ЦИВІЛЬНОГО ТА ВІЙСЬКОВОГО ВИКОРИСТАННЯ КОСМІЧНОГО ПРОСТОРУ

Вночі 24 лютого 2022 року Росія вторглася в Україну, завдавши серію ударів по всій території країни. Одночасно Росія здійснила кібератаку на супутникову мережу ViaSat, яку використовували українські збройні сили. З перших днів війни в Україні стало очевидним, що ця війна, крім традиційних плацдармів ведення бойових дій, таких як суша, повітря, вода, кіберпростір матиме і інший, космічний вимір.

Вже в перший день повномасштабної війни президент США Джо Байден оголосив про введення чисельних санкцій. Серед інших було згадано і космічну галузь Росії, якій відмовили у постачанні високотехнологічної продукцію. Слідом за США співпрацю припинило Європейське космічне агентство, закривши спільний проєкт для дослідження Марсу ExoMars. Завдяки міжнародним санкціям вдалося послабити космічну промисловість Росії. За даними Головного управління розвідки Міністерства оборони України російська космічна розвідка колапсує через нестачу мікроелектроніки. Як наслідок, виробництво ключових елементів для об'єктів розвідки майже зупинене.

Космічні технології сьогодні мають критичне значення для військових. Супутники для спостереження, навігації та зв’язку — це три компоненти, які повинні злагоджено працювати, щоб забезпечити армію надійними даними. Завдяки їм військові отримують знімки місцевості з орбіти, передають координати цілей та узгоджують співпрацю військових підрозділів. Окрема історія — крилаті ракети, які є потужною зброєю повномасштабної війни проти України. Їх точне наведення на ціль та її відстежування протягом усього польоту є результатом роботи супутникових систем взагалі без участі людини.

Оборонна війна України проти Росії показала, що в умовах, коли не тільки батальйони, але навіть взводи діють як незалежні підрозділи, володіння оперативними даними набуває першочергового значення.

Застосування супутників під час бойових дій не є чимось новим. Передові армії світу давно покладаються на космічні технології. Першою війною, яку умовно можна назвати космічною, бо у ній під час ведення бойових дій застосовувалися супутникові технології, була операція "Буря в пустелі" в 1991 році [2, с. 25]. Супутникові технології в розвідці теж застосовується вже шість десятиліть — перший розвідувальний супутник запустили ще у 1959 році. Але особливість саме нинішньої війни полягає в тому, що у ній для потреб військових активно використовуються приватні цивільні космічні технології. Якщо раніше існувала чітка межа між між цивільним та військовим космосом, то сьогодні її розмито.

Приватні провайдери з початку війни активно надають Україні як супутникові знімки, так і доступ до інших космічних технологій. Наприклад, низькоорбітальний супутниклвий інтернет Starlink від компанії SpaceX – це приватна цивільна технологія, яка допомагає військовим.

Вперше комерційні супутники в інтересах національної безпеки використали 11 вересня 2001 року. Цього дня, через терористичні атаки на Всесвітній торговий центр, Пентагон та інші об'єкти, польоти в небі США були призупинені на кілька днів. Одним з основних джерел інформації про ситуацію в районі терористичних атак стали супутники, які надавали знімки в

режимі, наближеному до реального часу. США залучили усі наявні ресурси, у тому числі комерційні супутники, зокрема IKONOS американської компанії DigitalGlobe, який мав найкраще на той час розрізнення серед цивільних космічних апаратів — до 1 метра на піксель [3, с. 37].

Пізніше США й увесь цивілізований світ оголосили боротьбу з тероризмом, що прискорило розвиток такої галузі як геоінформаційна розвідка. Війна з терором була першою великою військовою кампанією в історії, яка використовувала несекретні комерційні супутникові зображення для планування місій, моніторингу та збору розвідувальної інформації. У 2002 році уряд США почав закуповувати комерційні супутникові зображення для геоінформаційної розвідки. Державно-приватне партнерство стимулювало розвиток інновацій у супутниковому моніторингу. По-перше, зросла якість знімків та скоротився час їхнього надходження до кінцевого користувача. По-друге, з розвитком таких технологій як AI та машинне навчання покращився та пришвидшився аналіз космічних даних. Якщо ще на початку 2000-х аналітики витрачали сотні годин на пошук даних вручну, то сьогодні навчені алгоритми це роблять за лічені хвилини.

Прикметно, що комерційні супутники зіграли важливу роль в операції з ліквідації Усами бен Ладена. Для вивчення бази, де мешкав терорист, та підготовки морських піхотинців до рейду використали архівні супутникові знімки Maxar, на яких було видно садибу бен Ладена під час її зведення.

Супутники довели свою важливість у розвідці, проте сфера їхнього застосування значно ширша. Це і міське планування, екологічний та агромоніторинг, реагування на надзвичайні ситуації, розвідка корисних копалин тощо. Водночас інформації з космосу потребують військові у зонах ведення бойових дій. Не секрет, що усі ці задачі можуть виконувати одні й ті самі супутники, які прийнято називати технологіями подвійного призначення. Це означає, що один супутник можна використовувати одночасно як у військових цілях, так і в цивільних повсякденних справах. Програма ЄС Copernicus є одним із прикладів системи спостереження Землі подвійного призначення.

Сьогодні на ринку існують десятки приватних постачальників супутникових даних, які пропонують як радарні, так і оптичні знімки високої та надвисокої роздільної здатності. З кожним роком зростає кількість приватних космічних сузір'їв.

Одним із лідерів у космічному спостереженні є американська компанія Planet, яка оперує сузір'ям із 200 супутників. Така кількість апаратів дозволяє компанії отримувати знімки зони інтересу у будь-який час світлої доби. Варто пам'ятати, що ексклюзивний доступ до інформації накладає на компанію і певну відповідальність.

8 січня 2020 року близько 10 іранських ракет вдарили по авіабазі Аль-Асад в Іраку, головному військовому центрі США. Вже через кілька годин після атаки у медіа з'явилися знімки Planet, що демонстрували очевидну ефективність іранських ракет і наслідки шкоди, завданої ударами. Проте публічний доступ до зображень у реальному часі може мати й негативні наслідки. Іран також отримав важливу інформацію про ефективність своїх ударів і цілей, якої він міг би не мати за інших умов. Використовуючи ці зображення, Іран міг би провести аналіз, щоб уточнити свої цілі для майбутніх ударів.

Цей випадок став переломним моментом в історії космосу і приніс розуміння, що швидке публічне оприлюднення високоякісних супутникових зображень має не лише переваги, а й значні виклики та ризики для майбутніх бойових дій.

Сьогодні, в умовах війни, для України життєво важливим є оперативний доступ до супутникових даних та їхній якісний аналіз. Значну частину інформації наша країна отримує від партнерів, проте з початку війни стала очевидною необхідність мати власні апарати на орбіті.

Так, у серпні 2022 року фонд Сергія Притули придбав у фінської компанії ICEYE супутник на орбіті, а також річний доступ до даних усього сузір'я, що налічує більше 20 космічних апаратів. За типом це супутник дистанційного моніторингу із технологією SAR (радаром із синтезованою апертурою). На практиці це означає, що супутник може «бачити» вночі, крізь хмари та задимленість. Космічний апарат працює в інтересах Збройних сил України, тому можна припустити, що він моніторить переміщення ворожих військ, місця дислокації російських найманців та, на жаль, фіксує руйнування на нашій землі.

Експерти прогнозують, що через попит держави та бізнесу на космічні знімки, ця галузь невпинно зростатиме і до 2030 року ми матимемо можливість отримати знімок високого розрізнення будь-якої точки Землі у реальному часі [4, с. 71].

На завершення хочеться нагадати: якщо раніше про війну в космосі говорили тільки письменники-фантасти, то сьогодні навколоземний простір відкритий для низки сильних держав, які прагнуть скористатися ним заради власних військових переваг. У нічному небі формуються невидимі поля битв, а супутники й орбітальні військові об'єкти починають відігравати важливу роль у геополітиці.

Список використаних джерел

1. Повідомлення Головного управління розвідки Міноборони України в Telegram від 24 січня 2023 року. Режим доступу - https://t.me/DIUkraine/1904 дата звернення 13.02.2023
2. Bleddyn E.Bowen. Original Sin: Power, Technology and War in Outer Space. London, Hurst and Company, 2022. - 464 p.
3. Christian Brunner, Georg Konigsberger. Satellite-Based Earth Observation. Trends and Challenges for Economy and Society. Springer, 2018 - 288 p.
4. The Global Risks Report 2022, 17th Edition, is published by the World Economic Forum, 2022. - 117 p.

Євдокименко Тетяна Миколаївна
старший викладач,
здобувач ступеня доктора філософії
факультету міжнародних відносин
Національного авіаційного університету

ВНЕСЕННЯ ЗМІН У НАЦІОНАЛЬНЕ ЗАКОНОДАВСТВО В СФЕРІ ВИЗНАННЯ ІНОЗЕМНИХ ОСВІТНІХ КВАЛІФІКАЦІЙ

У цій статті проаналізовано, які саме зміни нещодавно відбулися у національному законодавстві в сфері визнання іноземних освітніх кваліфікацій, як ці зміни вплинуть на подальший шлях України за обраною траєкторію розвитку у напрямку розбудови Європейського простору вищої освіти.

Задля працевлаштування та продовження навчання у закладах освіти України власники іноземних документів про освіту мають підтвердити їх освітні кваліфікації за допомогою процедури визнання. Компетентними органами з визнання іноземних освітніх кваліфікацій в Україні є Міністерство освіти і науки України та заклади вищої освіти.

Визнання в Україні іноземних освітніх кваліфікацій здійснюється на основі Конвенції про визнання кваліфікацій з вищої освіти в європейському регіоні (Лісабон, 11 квітня 1997 р.), яку ратифіковано Законом України «Про ратифікацію Конвенції про визнання кваліфікацій з вищої освіти в європейському регіоні» 3 грудня 1999 року. Конвенція про визнання кваліфікацій з вищої освіти в європейському регіоні була спільно розроблена Радою Європи та ЮНЕСКО з

метою сприяння визнанню кваліфікацій, присуджених в одній країні іншою країною, та міжнародних угод про взаємне визнання та еквівалентність документів про освіту і вчені звання.

Підґрунтям у національному законодавстві для проведення процедури визнання іноземних освітніх кваліфікацій в Україні є наказ Міністерства освіти і науки України від 05.05.2015 р. № 504, зареєстрований в Міністерстві юстиції України 27.05.2015 р. за № 614/27059, зміни до якого набули чинності 01.11.2022 р. відповідно до наказу Міністерства освіти і науки України № 784 від 05.09.2022 р. «Про внесення змін до наказу Міністерства освіти і науки України від 05.05.2015 р. № 504», який зареєстровано в Міністерстві юстиції 21.10.2022 р. за № 1288/38624.

Наказом Міністерства освіти і науки України від 05.05.2015 р. № 504 затверджено Порядок визнання здобутих в іноземних закладах вищої освіти ступенів вищої освіти та Порядок визнання в Україні документів про загальну, середню, професійну (професійно-технічну), фахову передвищу освіту, що відповідають 2-5 рівням Національної рамки кваліфікацій, виданих закладами освіти іноземних держав. Змінами до цього наказу передбачено затвердження нових редакцій Порядків визнання іноземних освітніх кваліфікацій.

Метою розробки нових редакцій цих Порядків було приведення процедури визнання в Україні іноземних освітніх кваліфікацій у відповідність до змін, які відбулися у національному законодавстві у сфері освіти, зокрема, Законах України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про фахову передвищу освіту». Також були внесені зміни до Національної рамки кваліфікацій.

Окрім того, виникла необхідність імплементації допоміжних текстів та рекомендацій Конвенції про визнання кваліфікацій з вищої освіти в європейському регіоні до національного законодавства. Відомо, що практичним керівництвом для визнавачів Європейського простору вищої освіти є рекомендації та додаткові тексти, які видаються комітетом Лісабонської конвенції з визнання, а також інструктивні посібники розроблені в межах проєкту «Європейський простір визнання», координатором якого є Національний інформаційний центр академічної мобільності ENIC-NARIC Нідерландів EP-Nuffic. Рекомендації та додаткові тексти комітету Лісабонської конвенції з визнання, інструктивні посібники спрямовані на удосконалення практики доброчесного визнання та підвищення якості визнання відповідно до принципів Лісабонської конвенції, розбудову прозорих систем визнання в усіх країнах Європи.

Важливим важелем необхідності змін у сфері визнання стала широкомасштабна збройна агресія Російської Федерації проти України і підтримка цієї агресії з боку Республіки Білорусь, адже виникла необхідність визначення особливостей процедури визнання документів про освіту, які видані освітніми установами цих країн.

Відповідно до рекомендацій та додаткових текстів, які видаються комітетом Лісабонської конвенції з визнання, а також інструктивних посібників розроблених в межах проєкту «Європейський простір визнання», до переліку термінів, зокрема, які застосовуються у Порядку визнання здобутих в іноземних закладах вищої освіти ступенів вищої освіти, включено нові загальноєвропейські визначення, такі як «автоматичне визнання», «суттєва різниця», «освітній провайдер», «офіційна установа» тощо, які наближають національне законодавство до загальноєвропейських норм та систематизують вітчизняну практику визнання іноземних освітніх кваліфікацій.

Важливим здобутком внесених змін є визначення порядку визнання освітніх кваліфікацій отриманих здобувачами освіти на тимчасово окупованій території України.

Законами України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України», а також «Про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях» визначено тимчасово окуповані території України. Перелік населених пунктів, на території яких органи державної влади тимчасово не здійснюють свої

повноваження, та перелік населених пунктів, що розташовані на лінії зіткнення, затверджений розпорядженням Кабінету Міністрів України від 07.11.2014 р. № 1085-р.

Варто зазначити, що відповідно до чинного законодавства України тимчасово окупована Російською Федерацією територія є невід'ємною частиною території України, на яку поширюється дія Конституції та законів України, а також міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Згідно зі змінами, які відбулися у сфері визнання іноземних освітніх кваліфікацій, документи про освіту, видані нелегітимними освітніми установами, або освітніми провайдерами, зокрема, філіями, представництвами, кампусами, відокремленими підрозділами іноземних освітніх установ, які провадять освітню діяльність на тимчасово окупованих територіях України, не підпадають під дію Порядків та в рамках процедури визнання іноземних документів про освіту не визнаються.

В нових редакція обох Порядків визнання з'явився важливий окремий розділ, яким визначено особливості визнання документів про освіту, виданих на території Російської Федерації та Республіки Білорусь, під час дії відповідно до законодавства України воєнного стану, надзвичайної ситуації або надзвичайного стану, пов'язаних з військовою агресією Російської Федерації та її підтримкою з боку Республіки Білорусь. Це X розділ редакцій обох Порядків. Відповідно цього розділу компетентні органи з визнання, зокрема Міністерство освіти і науки України і заклади вищої освіти, не мають право приймати на процедуру визнання документи про освіту, власниками яких є громадяни Російської Федерації або Республіки Білорусь та які були видані освітніми установами цих країн. Виключенням є громадяни Росії або Білорусі, які отримали в Україні статус біженця або особи, яка потребує додаткового захисту, мають посвідку на постійне проживання в Україні, вступили до 2021 року включно та навчаються у закладах освіти або вступили до закладів освіти на підставі індивідуального дозволу Міністерства освіти і науки України.

Також до редакцій Порядків визнання додано інформацію щодо видачі дублікатів документів про результати процедури визнання, тобто свідоцтв про визнання або повідомлень про відмову у визнанні, у наступних випадках:

1) втрата, викрадення, знищення;
2) пошкодження, що призвело до порушення цілісності інформації;
3) наявність помилок;
4) зміна (корекція) статевої належності власника.

У попередніх редакціях Порядків можливість видачі дублікатів таких документів була відсутня.

Таким чином, із прийняттям змін до Порядків визнання в Україні Міністерством освіти і науки України зроблено ще один рішучий крок до розбудови в Україні Європейського простору вищої освіти, доброчесних і прозорих практик визнання іноземних освітніх кваліфікацій. Враховані Міністерством освіти і науки України рекомендації та додаткові тексти, які видаються комітетом Лісабонської конвенції з визнання, а також положення інструктивних посібників, які розроблені в межах проєкту «Європейський простір визнання», сприяють розвитку єдиного з європейськими країнами підходу до визнання іноземних освітніх кваліфікацій. Такий підхід сприяє підвищенню іміджу української системи освіти серед провідних країн-учасниць Конвенції про визнання кваліфікацій з вищої освіти в європейському регіоні (Лісабон, 11 квітня 1997 р.). Однак, питання визнання іноземних освітніх кваліфікацій отриманих за результатами здобуття неформальної та інформальної освіти і досі лишається «прогалиною» сучасної системи національного законодавства.

Список використаних джерел

1. Закон України "Про ратифікацію Конвенції про визнання кваліфікацій" [Електронний ресурс] // zakon.rada.gov.ua. – 1999. – Режим доступу до ресурсу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1273-14#Text;
2. Закон України "Про освіту" [Електронний ресурс] // zakon.rada.gov.ua. – 2017 – Режим доступу до ресурсу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text;
3. ЗУ "Про вищу освіту" [Електронний ресурс] // zakon.rada.gov.ua. – 2017 – Режим доступу до ресурсу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text;
4. Закон України "Про фахову передвищу" [Електронний ресурс] // zakon.rada.gov.ua. – 2019 – Режим доступу до ресурсу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2745-19#top;
5. Закон України "Про професійну (професійно-технічну) освіту" [Електронний ресурс] // zakon.rada.gov.ua. – 1998 – Режим доступу до ресурсу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/103/98-%D0%B2%D1%80#top;
6. Закон України "Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України" [Електронний ресурс] // zakon.rada.gov.ua. – 2014 – Режим доступу до ресурсу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1207-18#Text
7. Закон України "Про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях" [Електронний ресурс] // zakon.rada.gov.ua. – 2018 – Режим доступу до ресурсу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2268-19#Text;
8. Наказ Міністерства освіти і науки України від 05.05.2015 № 504 "Деякі питання визнання в Україні іноземних документів про освіту" [Електронний ресурс] // zakon.rada.gov.ua. – 2015 – Режим доступу до ресурсу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0614-15#Text ;
9. ABOUT RECOGNITION [Електронний ресурс] // ДП "Інформаційно-іміджевий центр". – 2015 – Режим доступу до ресурсу: https://naric.in.ua/en/about-nostrification-eng.html;
10. Рекомендації Європейської комісії щодо визнання українських освітніх кваліфікацій [Електронний ресурс] // European Education Area. – 2022. – Режим доступу до ресурсу: https://education.ec.europa.eu/document/guidelines-on-fast-track-recognition-of-ukrainian-academic-qualifications;
11. Зміни у національному законодавстві в сфері визнання іноземних освітніх кваліфікацій [Електронний ресурс] // ДП "Інформаційно-іміджевий центр". – 2022 – Режим доступу до ресурсу: https://naric.in.ua/attachments/4all/pdf_presentations/present_sem_27_01_TYe.pdf.

Зародюк Нікіта
Студент 4-го курсу групи МБ-403
Факультету міжнародних відносин
Національний авіаційний університет
Науковий керівник: Прокоп'єва А.А.

ОСОБЛИВОСТІ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ РИНКУ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

Ринок послуг є одним з ключових секторів економіки країни, що має великий вплив на розвиток національної економіки. Україна, як країна з розвинутою економікою, не стала винятком із загального правила. За останні десятиріччя ринок послуг в Україні проходив складний шлях становлення та розвитку, що вимагає глибокого аналізу.

Ринок послуг в Україні став формуватися після незалежності країни в 1991 році. З того часу ринок послуг в Україні проходив крок за кроком через різні етапи розвитку. Починаючи з

ранніх 1990-х років, в Україні було створено нові галузі послуг, такі як транспортні послуги, банківські послуги, туристичні послуги тощо.

Проте, у перші роки незалежності, ринок послуг в Україні відчув суттєві труднощі через відсутність розвинутої економіки. Необхідність створення власних засобів підтримки розвитку ринку послуг, таких як державні пільги та ліцензії, стала головною метою урядової політики.

За останні десятиріччя, ринок послуг в Україні пройшов значний шлях розвитку. Згідно з даними Державної служби статистики України, у 2021 році обсяг ринку послуг в Україні склав 3,6 трлн гривень, що є на 6,4% більше, ніж у 2020 році. Найбільшими галузями, які стали основними драйверами росту, є інформаційні технології, фінансові та страхові послуги, оптова та роздрібна торгівля.

Особливо важливим аспектом розвитку ринку послуг в Україні є його диверсифікація. Наприклад, відбувається активний розвиток сфери інформаційних технологій, яка забезпечує багато галузей економіки України, таких як банківські послуги, логістика, медичні послуги тощо.

Також важливою особливістю розвитку ринку послуг в Україні є зростання рівня конкуренції. На ринку послуг з'явилися нові гравці, які пропонують нові та інноваційні послуги, що допомагає підвищити якість та ефективність надання послуг для клієнтів.

Графік 1

Обсяг ринку послуг в Україні

Можемо зробити висновок, що обсяг ринку послуг зріс з 11,8 мільярдів гривень в 1991 році до 3,6 трильйонів гривень у 2021 році. Найбільший приріст обсягу ринку був зафіксований в період з 2011 по 2016 роки, коли обсяг ринку збільшився в п'ять разів. З 2017 року ринок послуг продовжує зростати, хоча темп його зростання знизився порівняно з попередніми роками.

Щодо України, важливим є розвиток та збільшення експорту різних видів послуг, таких як туристичні, фінансові, ділові, науково-дослідні та будівельні послуги. Ця галузь зовнішньоекономічної діяльності може значно збільшити експорт України, тому потребує пріоритетної уваги. Щоб ефективно збільшити участь України у світовій торгівлі послугами, потрібна відповідна стратегія, яка враховуватиме міжнародний поділ праці. Реалізація такої стратегії, що передбачатиме перехід до інноваційно-інвестиційної моделі розвитку сфери послуг,

може стати ключовим чинником активізації економічної діяльності виробництва та реалізації послуг, а також збільшення економічної безпеки країни.

На сучасному вітчизняному внутрішньому ринку сформований наступний асортиментний ряд послуг за видами економічної діяльності:

- транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність;
- тимчасове розміщування й організація харчування;
- інформація та телекомунікації;
- операції з нерухомим майном;
- професійна, наукова та технічна діяльність;
- діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування;
- освіта;
- охорона здоров'я та надання соціальної допомоги;
- мистецтво, спорт, розваги та відпочинок.

Україна в даний час експортує переважно сировину і напівфабрикати. Багато країн світу мають потребу у проведенні інтеграційних процесів. Україна має географічне положення в центрі Європи та на перехресті багатьох транспортних маршрутів, а також має кваліфіковані кадри з високим рівнем освіти і професійної підготовки, а також достатній обсяг корисних копалин.

Проте, на тлі переваг, існують численні проблеми, такі як: застаріла структура економічної системи, недостатня якість управління державою, низький рівень ВВП, проблеми у функціонуванні всіх гілок влади, корупція та бюрократія, зовнішня заборгованість та інші.

Торгівля послугами відіграє важливу роль у національному та світовому господарстві. Вона впливає на розвиток людського капіталу, функціонування та розвиток матеріального виробництва, збільшує вільний час, створює можливості для задоволення потреб людей і суспільства, та є важливим елементом формування якості життя. Також вона допомагає підвищувати конкурентоспроможність країни та забезпечує якість економічного зростання.

Тенденціям розвитку сфери послуг притаманна значна різноманітність: розвиток виробництва, швидке впровадження інновацій сприяли не тільки появі нових страхових, фінансових, інформаційних, транспортних послуг, а й дали поштовх активному розвитку послуг, які надаються компаніями під час та після реалізації товарів послуг. У 2021 році більшість розвинутих країн демонструють піднесення після спаду, викликаного заходами протидії пандемії. Їхнє головне завдання пов'язане з визначенням спрямованості та характеру економічного зростання в середньостроковій та довгостроковій перспективі, як у плані запобігання розворотам політики, що затьмарили десятиліття після глобальної фінансової кризи, так і в плані остаточного переходу до енергосистеми з нульовими викидами вуглецю відповідно до цілей.

Для подальшого розвитку сфери послуг необхідним є вирішення комплексу взаємоузгоджених завдань: формування сприятливих умов для підприємницької діяльності у секторі послуг; створення економічного та правового середовища; вдосконалення дії механізму місцевого самоврядування; залучення громади до активної участі у визначенні пріоритетних напрямів зростання ринку послуг; створення реальних можливостей кожному підприємству доступу до виробничих, матеріально-технічних та фінансових ресурсів та ін.

Список використаних джерел

1. Бойко В. О., Бойко Л. О. Сучасний стан міжнародної торгівлі України як основної форми міжнародного бізнесу. Фінансовий простір. 2022. № 1 (45). С. 49-57.
2. Карандюк О. Г., Пеценко М. В. Сучасний стан та тенденції розвитку міжнародного ринку послуг. Розвиток економіки та бізнес-адміністрування: наукові течії та рішення:

Матеріали ІІ Міжнар. науково-практ. конф., м. Київ, 21 жовтня 2021 р. Т. 2. Київ: Національний авіаційний університет, 2021. С.203-205.
3. Ковтун Т. Д., Матвієнко А. П. Актуальні тренди міжнародної торгівлі товарами та особливості зовнішньої торгівлі України. Бізнес Інформ. 2019. № 9. С. 28–35.
4. Тупота І. Сучасний стан зовнішньої торгівлі України. Секція 1. Економіка України: глобальні виклики та національні можливості. Проблеми та перспективи розвитку економіки України: погляд молоді. Матеріали XIV Всеукраїнської науково-практичної конференції. 20 квітня 2022 р. м. Черкаси. Черкаси: ЧДБК, 2022. С. 35-37.
5. Титаренко Л. М. Міжнародна економічна політика України: сучасні виклики та перспективи. Глобальні та національні проблеми економіки. 2018. Випуск 22. С. 114-118.

Лесь Ірина Олександрівна
к.ю.н., доцент кафедри міжнародного права та порівняльного правознавства факультету міжнародних відносин Національного авіаційного університету

КОМУНІКАТИВНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ПРАЦІВНИКІВ ПОЛІЦІЇ

Прагнення України до інтеграції у Європейське співтовариство визначає реформи важливих сфер національних органів влади. Реалізація реформ має на меті докорінно змінити діяльність усіх органів влади, зосередившись на служінні громадянам, забезпеченні захисту життя, здоров'я, честі та гідності, недоторканності та безпеки, що задекларовано у ст. 3 Конституція України та визнається найвищою соціальною цінністю.

Центральним органом виконавчої влади, який слугує суспільству шляхом забезпечення захисту прав і свобод людини, боротьби зі злочинністю та підтримання публічної безпеки та порядку, є Національна поліція України, створена в результаті розпочатої у 2014 році інституційної реформи органів внутрішніх справ шляхом прийняття чотирьох законів, серед яких: «Про органи внутрішніх справ», «Про Національну поліцію», «Про сервісні послуги і сервісні центри Міністерства внутрішніх справ України», «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення відносин у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху». Метою інституційної реформи внутрішніх справ є перетворення Міністерства внутрішніх справ на багатопрофільний цивільний правоохоронний орган європейського типу.

На досягнення цієї мети спрямований прийнятий у 2015 році Закон України «Про Національну поліцію», який містить положення, які докорінно змінюють її функцію та вектор діяльності з пасивного на активний, покликаний служити суспільству. Відповідно до такого підходу, на відміну від міліції, поліція виконує не репресивну, контролюючу роль, а активну, спрямовану на задоволення потреб громади та створення безпечних умов життя. Згідно з цією концепцією, діяльність поліції має бути направлена на тісну взаємодіяю на партнерських засадах з населенням, територіальними громадами та громадськими об'єднаннями для задоволення їхніх потреб.

Принципи взаємодії та партнерства передбачають налагодження ефективної комунікації між поліцією та громадою, забезпечення зворотного зв'язку та обміну ідеями чи інформацією для досягнення взаєморозуміння. Тобто за такої структури представники влади та суспільства беруть активну участь у комунікаційному процесі з метою досягнення позитивних результатів.

Дослідженню питанням комунікації з населення свої доробки присвятила значна кількість вчених, серед них колишній міністр внутрішніх справ Юрій Кравченко, Академік НАН України Олександр Ярмиш, професор Харківського національного університету внутрішніх справ Олена Синявська та ін. однак дослідження, що комплексно б розглядало комунікативні

компетентності працівників поліції (міліції) наразі у вітчизняній юридичній науці відсутні, що і посилює актуальність обраної теми.

Стаття 11 Закону України «Про Національну поліцію»[1], закріплює, що поліція здійснює діяльність на засадах партнерства у тісній співпраці та взаємодії з населенням, територіальними громадами та громадськими об'єднаннями, спрямовану на задоволення їх потреб, з урахуванням конкретного становища та проблем територіальної громади.

Стратегічним напрямком розвитку поліцейської системи багатьох країн світу вважають суттєве вдосконалення її діяльності, підвищення її корисної ролі в суспільстві, налагодження органічного зв'язку з населенням, перетворення поліції на «інститут масового соціального обслуговування». Цей сучасний прогресивний підхід кардинально змінює традиційні уявлення про призначення поліцейських, характер поліцейської діяльності.

Опитування понад 20 тис. громадян у 12 країнах ЄС на початку 2000-х років показало, що поліція (70%) займає перше місце за довірою громадян, випереджаючи збройні сили (58%), систему освіти (56%), церкву (54%), телебачення і радіо (53%), системи соціального захисту (49%), місцеві органи влади (47%), парламенти (43%), ЗМІ (38%), міжнародні компанії (37%), профспілки (36%), рекламу (24%). Такий стан речей можна пояснити низкою причин: інституціями, які традиційно поважають і захищають закон, сильним пропагандистським впливом, бажанням поліції бути захисником злочинності [2].

П. С. Вербицький, досліджуючи соціально-комунікаційні характеристики медіа-контенту про поліцію, зазначає, що будь-який вид комунікації між поліцією та громадськістю повинен бути інформаційним, ввічливим тощо, але водночас будь-яка поліцейська дія, яка проводиться в режимі процесуального правосуддя демонструє, що поліція принаймні робить правильні речі. Прикладом позитивної комунікації є вираження легітимності офіційними представниками поліції, які є чесними перед суспільством, поділяють спільні з суспільством цінності та самі є повноправними учасниками суспільного життя [3].

Спираючись на загальне пояснення комунікативної компетентності, науковці дають визначення професійної комунікативної компетентності, з якого видно складне психологічне утворення, що базується на комунікативній компетентності людини в конкретних умовах професійної діяльності, які можна уявити для працівників.

В повсякденній діяльності працівників поліції виникають ситуації конфліктної взаємодії на різних рівнях, у яких форми спілкування мають переважно агресивний характер (зведини віч-на-віч, обшук, допит тощо). Для найбільш повного позначення конкретних умов професійного спілкування поліцейських введено спеціальний термін «агресивне середовище спілкування» (контакт поліцейського з особою, яка проявляє агресивну напругу) [4].

Т. В. Матієнко вбачає в комунікативній компетентності особистості, по-перше, сукупність теоретичних знань і практичних умінь для забезпечення ефективного процесу спілкування, уміння орієнтуватися в різних ситуаціях спілкування, по-друге, особистісну систему внутрішнього ресурсу, яка базується на правових і етичних засадах. Поліція не може виконувати свої професійні функції без мережевої діяльності.

Специфічним компонентом поліцейських комунікативних навичок є їх рольова компетенція – набір підходів, форматів і навичок, що відповідають формальним і неформальним соціальним нормам, переконанням і установкам соціальних і професійних груп, в рамках яких співробітник виконує свої професійні обов'язки [5] .

О. О. Новікова та К. В. Пономаренко підкреслюють, що діяльність поліцейського є складною та багатогранною, передбачає контакти з представниками різних вікових, професійних, культурних, етнічних груп та людьми з непередбачуваним психічним станом (потерпілими, підозрюваними, свідками), відбувається за несприятливих умов та обставин, пов'язаних із виконанням службових обов'язків щодо боротьби зі злочинністю, захисту життя і

здоров'я громадян, прав і свобод громадян від протиправних посягань, захисту державного ладу та громадського порядку, включає обмін інформацією, вироблення єдиної стратегії взаємодії, людського сприйняття та розуміння. [6].

Проаналізувавши теоретичні підходи до визначення понять комунікації та комунікативної компетентності та сфери їх застосування, ми прийшли висновку, що елементи комунікації посадових осіб державного управління багато в чому ідентичні поліцейським. Водночас компоненти комунікативної компетентності поліцейських відрізняються від відповідників інших посадових осіб державних органів:

- діяльність поліції має виконавчо-розпорядчий характер. Працівники поліції представляють державу при здійсненні профілактичних та примусових заходів з метою забезпечення правопорядку. Спілкування офіцерів залежать від виду правопорушення;

- у повсякденній діяльності поліцейських виникають конфлікти та взаємодії на різних рівнях, а форми спілкування переважно агресивні;

- спілкування відбувається з людьми різних національностей, віку, психоемоційних станів;

– структурні підрозділи Національної поліції мають свою специфіку діяльності, яка визначається їх призначенням.

Тому під комунікаційною компетентністю слідчого органу досудового розслідування О. М. Цільмак розуміє здатність особи обирати та технічно ефективно застосовувати відповідні методи усного та письмового спілкування. До складових комунікативної компетентності слідчих органів у досудовому провадженні ОВС науковець відносить: знання (загальні та спеціальні знання); навички (загальні та специфічні комунікативні вміння слідчих); словниковий запас – граматика, фонетика, мелодійність, ритмічність, навички виразного читання, письма тощо; комунікативна компетентність – це індивідуально-психологічна властивість особистості, яка забезпечує ефективну комунікативну взаємодію та адекватне взаєморозуміння між людьми під час спілкування чи здійснення професійної діяльності; професійно важливі комунікативні якості (розвиненість, соціалізація, відкритість, доступність, дипломатичність); професійно-психологічна готовність до спілкування - емоції слідчого щодо комунікативних взаємодій, процесу допиту, одночасного допиту двох і більше осіб, формального спілкування тощо [7, с.91].

О. М. Скрябін досліджуючи проблему професійної компетентності працівників кримінального розшуку, зробив висновок, що комунікативна компетентність працівників кримінального розшуку характеризується наявністю специфічного виду роботи – професійного спілкування. Саме в спілкуванні співробітники втілюють і реалізують психо-соціальні та особистісно-психологічні характеристики, правові відносини (наприклад, під час підготовки агентів, їх навчання та спілкування, здійснення оперативної перевірки та розробки матеріалів тощо). Здійснюючи оперативно-розшукову діяльність, слідчий повинен розвивати стосунки з іншими людьми. Професійне спілкування є психологічним елементом, засобом досягнення службових і ділових завдань. Складність професійного спілкування залежить від розмаїття цілей і завдань спілкування, суб'єктів і об'єктів, форм і методів, засобів та умов. У спілкуванні відбувається обмін інформацією, взаємовплив і взаєморозуміння, передача досвіду між людьми [8].

С. В. Онищук розглядає комунікативну компетентність як умову професійного розвитку працівників правоохоронних органів і робить висновок, що комунікативна компетентність є необхідною умовою їх розвитку, яка передбачає формування когнітивних (агностичних) та особистісних природних і набутих здібностей, знань і навичок безпосередньо в процесі професійної діяльності. Комунікативні здібності представників правоохоронних органів є визначальними в їх професійній діяльності та мають певну притаманну специфіку в сфері

діяльності та в соціальному середовищі, в якому вони взаємодіють. Відсутність комунікативних здібностей правоохоронців призводить до певних комунікативних бар'єрів між правоохоронцями та громадянами, що знижує професійні якості практиків. Натомість професійно збалансована комунікація з агентами у сфері взаємодії є фундаментальною для налагодження ефективних міжсуб'єктивних взаємодій у суспільстві [9].

Досвід ефективної ненасильницької комунікації поліції продемонстровано в Україні. Зокрема, у 2017 році була створена Комунікаційна поліція (або поліція діалогу). Її поява пов'язана з позитивним досвідом функціонування поліції діалогу у Чеської Республіки, тому Україна перейняла цей позитивний досвід та реалізовує його за підтримки Консультативної місії ЄС у рамках реформування українських служб цивільної безпеки. Близько 600 поліцейських пройшли освітню підготовку від Європейської консультативної місії за участю чеських поліцейських, зокрема психологічну підготовку з основ психології. Основна мета діяльності експерта – побудова співпраці та довіри, в тому числі роз'яснення чинного законодавства України: що можна, а що не можна робити, які санкції можуть бути застосовані у разі порушення, тобто роз'яснити громадянам їх права, обов'язки та можливі наслідки.

У коло завдань поліції комунікації входить: придушення агресивно налаштованих громадян не силою, а словом; налагодження діалогу з організаторами та учасниками масових заходів: акцій протесту, футбольних матчів, маршів, релігійних заходів тощо; ведення переговорів, пом'якшення міжособистісних стосунків. напруги, виконання ролі активного слухача, а в деяких випадках навіть досвідченого психолога [9, с. 27-28].

Як слушно зазначає С. В. Венідіктов, процес побудови громадянського суспільства передбачає наявність публічного місця для обговорення питань загальнолюдського значення, що веде до об'єктивного зростання ролі масової комунікації в конкретному контексті формування, поширення суспільно значущої інформації, метою якої є вплив на соціальні групи та окремих осіб. Дослідники дійшли висновку, що потенціал масової комунікації щодо впливу на процес розбудови громадянського суспільства полягає в можливості формування плюралізму думок, відстоювання суспільних цінностей та інтересів, впливу на прийняття рішень на всіх рівнях. Досягти цього можливо шляхом встановлення діалогічного підходу до інформаційного обміну, розвитку соціальних і комунікативних компетенцій громадян, що забезпечить трансформацію середовища, в якому функціонують держави та суспільства [7, с. 19].

Проведені дослідження показують, що, визначаючи напрями та засоби налагодження ефективної комунікації в державному управлінні, вчені зосереджуються переважно на розвитку комунікативних навичок представників органів державної влади, зокрема Національної поліції. Однак ефективне спілкування не є одностороннім процесом. Отже, щоб комунікація досягла своєї мети, вона має бути взаємною, що визначає важливість розвитку та дослідження комунікативних навичок громадян.

Список використаних джерел

1. Про Національну поліцію : Закон України від 2 липня 2015 № 580-VIII // Відомості Верховної Ради (ВВР). 2015. No 40-41. ст. 379.
2. Бацевич, Ф. С. Словник термінів міжкультурної комунікації / Ф. С. Бацевич. К.: Довіра, 2020. - 205 с.
3. Шавкун, І. Г. Публічне управління та адміністрування в умовах інформаційного суспільства: вітчизняний і зарубіжний досвід : монографія / І. Г Шавкун, Я. С. Дибчинська// за заг. ред. Сергія Чернова, Валентини Воронкової, Віктора Банаха, Олександра Сосніна, Пранаса Жукаускаса, Йоліти Ввайнхардт, Регіни Андрюкайтене. Запоріжжя ЗДІА, 2017. - 605 с.
4. Вербицький, П. С. Соціально-комунікативні особливості медійного контенту про поліцію : дис. ... канд. наук із соц. комунікацій : 27.00.01 / П. С. Вербицький. Дніпро, 2019. - 193 с.

5. Крашеніннікова, Т. В. Комунікативна компетенція працівника національної поліції : навч. посібник / Т. В. Крашеніннікова. — Дніпро : Видав. Адверта, 2017. - 107 с.
6. Новікова, О. О. Особливості комунікативної компетентності працівників поліції / О. О. Новікова, К. В. Пономаренко // Правовий часопис Донбасу. - 2018. No 3 (64). С.164-168.
7. Цільмак, О. М. Складові комунікативної компетентності слідчих органів досудового розслідування національної поліції України / О. М. Цільмак // матеріали всеукр. наук.-практ. конференції Формування громадянського суспільства в Україні: виклики та колізії, Дніпро, 15.05.2020 С. 90-94.
8. Скрябін, О. М. Професійна компетентність працівників карного розшу- ку та її види [Електронний ресурс] / О. М. Серябін. - Режим доступу: https:// scienceandeducation.pdpu.edu.ua/doc/2009/1_2_2009/27.pdf.pdf.
9. Оніщук, С. В. Комунікативна компетентність як умова професійного розвитку правоохоронців [Електронний ресурс] / С.В. Оніщук // Державно-управлінські студії. 2018. -No9 (10). Режим доступу: http://studio. ipk.edu.ua/komunikatyvna-kompetentnist-yak-umova-profesiynoho-rozvytku- pravookhorontsiv/.

Мельник Тетяна Олександрівна
4 курс, здобувач вищої освіти ОП «Міжнародні відносини»
Національний авіаційний університет

ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ ДИПЛОМАТІЇ У МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИНАХ

В епоху сучасної індустріалізації небачених обертів набирає світова екологічна криза, що є серйозною загрозою для довкілля і – однією з головних проблем для міжнародної спільноти. Ресурсно-екологічна взаємозалежність країн, відсутність узгоджених міжнародних екологічних критеріїв і стандартів, якими б керувалися всі держави світу, значні відмінності у підходах до вирішення існуючих екологічних проблем – усе це складає глобальну дилему, що потребує вирішення на міжнародному рівні [1].

Усвідомлення того, що людство потерпає від руйнівних впливів з боку природи, спричинених ним самим, призвело до втручання галузевої дипломатії, а саме – екологічної. Екологічна дипломатія є відносно новою та специфічною галуззю міжнародної діяльності, покликана сприяти утворенню настанов до активних дій різних соціальних верств, з метою зміцнення суспільних контактів на основі екологізації ідеології, стратегії, способу та середовища життя людства [2]. Завданнями екологічної дипломатії є забезпечення екологічної безпеки країни, залучення іноземних інвестицій у пріоритетні сфери розвитку екології та виконання міжнародних договорів країнами.

Сам термін «екологічна дипломатія» набув поширення і глобального визнання після створення програми Організації Об'єднаних Націй з навколишнього середовища (ЮНЕП) у 1973 р. Ухвалення різних нормативно-правових актів є важливим інструментом у реалізації екологічної дипломатії. У екологічному світовому вимірі, варто відзначити низку вагомих конференцій, завдяки яким, екологічні питання стали значимими для світу:

- *Міжурядова конференція з навколишнього середовища в Стокгольмі 1972 р.*, за результатами якої була підписана Стокгольмська декларація [3]. Зокрема, документ містив 26 принципів, що стали основою «м'якої сили» міжнародної природоохоронної діяльності й визнавали необхідність планування та управління природними ресурсами, боротьбу із забрудненням, неприпустимість нанесення шкоди екосистемі планети.

- *Конференції в Ріо-де-Жанейро 1992 р. і 2012 р.* [4], де було визначено 27 принципів охорони навколишнього середовища, їхня особливість полягає в запровадженні нової рекомендації для держав щодо забезпечення на національному рівні відкритого доступу для громадян до інформації, що є в розпорядженні державних органів і відображає стан навколишнього середовища.
- *Йоганнесбурзька конференція 2002 р.*, що запровадила Йоганнесбурзьку декларацію зі сталого розвитку [5]. Зміст декларації, доповнив попередні міжнародні домовленості з питань боротьби із глобальною проблемою зміни клімату, наголосивши на необхідності залучення місцеві органи влади до міжнародних екологічних відносин.
- *Конференція ООН із питань клімату 2015 року*, де було підписано Паризьку угоду про зміну клімату, що замінила собою Кіотський протокол 1997 р. [6]. Угода передбачає зобов'язання для держав-підписантів поступово скорочувати викиди вуглекислого газу в атмосферу. Угода з питань зміни клімату вперше в історії об'єднала зусилля світових лідерів щодо стримування кліматичних змін. Її підтримали 195 країн, що дає підстави трактувати цей документ як історичний. Згідно із Паризькою кліматичною угодою, кожна держава визначає для себе обсяги скорочення викидів, що переглядаються кожні 5 років і мають бути амбітнішими порівняно з попереднім періодом

Загалом, можна стверджувати, що нині все частіше спостерігається «екологізація» політики, в міжнародних документах простежується пріоритетність «зеленого» зростання економіки, а співробітництво держав та інших акторів міжнародних відносин спрямовується в бік «зеленого» вектору розвитку [7]. Інститут екологічної дипломатії вже досяг високої значимості в багатьох країнах, що активно борються за відновлення екосистеми планети, а сама екологічна дипломатія набуває особливої ваги, враховуючи світові геополітичні й геоекономічні процеси.

Найбільш вдалою моделлю екологічно чистого регіону нині може слугувати Європейський Союз. Перед урядом ЄС, захист довкілля та впровадження дієвої екологічної політики наразі є одним із найважливіших завдань. На законодавчому рівні урядами країн Євросоюзу визнана пріоритетність екологічної політики як складової суспільного розвитку. Наприклад, у 2019 році було визначено European Green Deal – Європейський зелений курс, що являє собою план перетворення Європи на перший у світі кліматично нейтральний континент. Він не є угодою, а скоріше виступає дорожньою картою заходів, спрямованих на досягнення Європою кліматичної нейтральності до 2050 року [8].

Також у травні 2020 року ЄС прийняв нову Стратегію щодо біорізноманіття на 2030 рік. У цьому документі, зокрема, відзначається, що «інвестиції в охорону природи та відновлення також будуть критично важливими для економічного відновлення Європи після кризи COVID–19» [7]. Якщо говорити про приклади реалізації екологічної політики в окремих країнах, то особливу увагу слід звернути на наступні держави: 1) *Німеччина* – з початку дискусій про глобальне потепління проголосила себе одним зі світових лідерів у боротьбі за збереження клімату. В минулому році рівень викиду парникових газів був на 42,3% нижче рівня 1990 року; 2) *Австрія* – з 2017 року країна виробляє понад 70% електроенергії із «чистих» джерел; 3) *Данія* – беззаперечний лідер у вітроенергетиці. Жодна країна, на нинішній час, не може перевершити цю скандинавську державу за кількістю зареєстрованих вітроенергетичних компаній. Ще в 2015 році вітроенергетика Данії змогла виробити 42% від усієї спожитої в країні електроенергії, а в планах до 2028 року виробляти 100% енергії, що має нульовий вуглецевий слід; 4) *Швеція* – має найменший у світі обсяг сміття на звалищах, лише 0,7%. Це відбувається тому, що 99% побутових відходів у Швеції відсортовуються, зокрема: 50% – для генерації енергії, 35% – для переробки і ще 15% – для виробництва біопалива і добрив [8].

Досвід цих країн дуже важливий для України, та поки наша держава тільки розпочинає свою діяльність у сфері екологічної політики, проте вона вже стала активним учасником активізації екологічної дипломатії. Про це свідчить її активна позиція на міжнародних заходах, присвячених протидії кліматичним змінам, та участь в Рамковій конвенції ООН про зміну клімату від 9 травня 1992 року й Паризькій угоді від 12 грудня 2015 року.

Останніми роками екологічна політика стала важливою складовою діяльності українського суспільства. Крім того, боротьба зі зміною клімату є одним із головних природоохоронних напрямів у межах євроінтеграційного курсу [9]. 30 липня 2021 року уряд затвердив нову амбітну й цілком досяжну кліматичну мету – скорочення викидів парникових газів до рівня 35% у порівнянні з 1990 роком. 4 серпня цього ж року Україна подала до Секретаріату РКЗК ООН Другий Національно визначений додаток до Паризької угоди, який вона представила на 26-й Конференції, що відбулася в листопаді 2021 року в м. Глазго у Шотландії. Скорочення викидів парникових газів і розвиток енергоефективної промисловості – запорука успішного екологічного курсу України. У перспективі наша держава прагне реформувати систему екологічних фінансів і створити Український кліматичний фонд. У березні 2021 року було представлено проєкт Розпорядження КМУ «Про схвалення Стратегії екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату до 2030 року», а 30 серпня уряд розпочав підготовку дорожньої карти заходів у сфері зміни клімату. Крім того, 1 січня 2021 року набрав чинності ЗУ «Про засади моніторингу, звітності та верифікації викидів парникових газів», що встановив нову систему контролю викидів та їх обмеження [10].

Отже, екологічна дипломатія стала новим перспективним напрямом міжнародної співпраці держав та недержавних організацій, її основною метою є боротьба з екологічною кризою на всіх напрямах і рівнях. Зараз ми є свідками активної трансформації екологічної парадигми в світі, хоча, можливо, на практиці цей процес є сповільненим, та усвідомлення державами необхідності змін рішуче може вказувати на позитивний вектор суспільства. Як галузь дипломатичної діяльності, екологічна дипломатія покликана не лише оперативно реагувати на зовнішні виклики, але й є важливим засобом впливу та просування національних екологічних інтересів держави на міжнародній арені, дозволяє їй займати та відстоювати власні позиції у переговорному процесі з екологічної проблематики, дає змогу впливати на перебіг формування глобальної екологічної політики та стратегії сталого розвитку. Також можна з впевненістю сказати, що роль і значення екологічної дипломатії у XXI ст. в умовах загострення суперництва між державами в екологічній площині, розгортання боротьби за сфери впливу та реалізацію стратегічних екологічно економічних інтересів надалі тільки зростатиме.

Список використаних джерел

1. Федунь О. Екологізація міжнародних відносин у контексті сталого розвитку. *Вісник Львівського університету. Серія міжнародні відносини.*№ 30.
2. Бохан А. Міжнародна екологічна дипломатія: політика розвитку і партнерства. *Інвестиції: практика та досвід*. № 12. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/12_2017/4.pdf(дата звернення: 05.02.2023).
3. Декларація конференції Організації Об'єднаних Націй з проблем навколишнього середовища (1972, червень 16). Верховна Рада України. URL:http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_454
4. Ріо-де-Женейрська декларація по навколишньому середовищу і розвитку (1992, червень 14). URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_455. (дата звернення: 05.02.2023).
5. Йоганензьурська декларація зі стійкого розвитку (2002, вересень 4).URL: http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/declarations/pdf/decl_wssd.pdf. (дата звернення: 05.02.2023).

6. Паризька кліматична угода. URL: https://greendeal.org.ua/paryzka-klimatychna-ugoda/ (дата звернення: 06.02.2023).
7. Європейська інтеграція: історія та сучасність. *Європейські історичні студії.*2021. № 18.
8. Екологічна політика країн Євросоюзу: становлення та досягнення. *ЕкоПолітика*. URL: https://ecopolitic.com.ua/ua/news/ekologichna-politika-krain-ievrosojuzu-stanovlennya-ta-dosyagnennya/(дата звернення: 06.02.2023).
9. Європейський зелений курс для України : екотрансформація, а не екоампутація! – Екологія Право Людина. *Екологія Право Людина*. URL: http://epl.org.ua/announces/yevropejskyj-zelenyj-kurs-dlya-ukrayiny-ekotransformatsiya-a-ne-ekoamputatsiya/(дата звернення: 07.02.2023).
10. Екологічна політика України в роки незалежності: досягнення та перспективи. *Урядовий Кур'єр*. URL: https://ukurier.gov.ua/uk/articles/ekologichna-politika-ukrayini-v-roki-nezalezhnosti/(дата звернення: 05.02.2023).

Мислік Андрій
асистент кафедри міжнародних економічних відносин і бізнесу
Факультету міжнародних відносин
Національний авіаційний університет

ЕКОЛОГІЧНА ДИПЛОМАТІЯ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Екологічна дипломатія посідає важливе місце в системній та інтегрованої дипломатичній діяльності та є важливим елементом захисту екологічних та економічних інтересів країн та інших суб'єктів міжнародного співтовариства..

Екологічні проблеми посіли найважливіше місце в світі у другій половині XX століття, яке охарактеризувалося швидким та інтенсивним розвитком науково-технічної революції. Екологічна дипломатія – це специфічна галузь міжнародної діяльності, орієнтована на конструктивну та прогресивну співпрацю країн щодо покращення навколишнього середовища та відновлення екосистеми планети. Найбільш яскравим і успішним прикладом в цьому контексті є екологічна дипломатія Європейського Союзу. Євросоюз бере активну участь в міжнародному екологічному співробітництві, ініціює проведення різних екологічних заходів і підписання угод в сфері захисту природного середовища.

Дослідження екологічної дипломатії ЄС показало, що основна мета екологічної дипломатії - переводити економіку на чисті технології і дипломатично підштовхувати інших до заходів щодо поліпшення екологічної ситуації. Зрозуміло, що безпека Європи залежить від того, наскільки дотримуються прикладу ЄС інші частини світу. На сьогоднішній день ЄС - лідер у розвитку екологічної політики, тому він значно впливає на розвиток, як регіональної, так і світової екологічної дипломатії. Одним із пріоритетних напрямків розвитку європейської інтеграції є саме природоохоронна діяльність. Україна, як держави, яка бажають вступити до ЄС, повинні відповідати його екологічним стандартам і запроваджувати ключові принципи екологічного законодавства. Значний внесок ЄС в розвиток екологічної дипломатії на міжнародному рівні, можна виокремити в наступні сфери, на які Євросоюз сьогодні впливає найбільш: розвиток міжнародного екологічного законодавства, заохочення міждержавного співробітництва в сфері природоохоронної діяльності, альтернативна енергетика, а також фінансування розвитку екологічних проектів та заходів в інших країнах.

Інструментом реалізації екологічної дипломатії є ухвалення різних нормативно-правових актів, найвагомішим з яких є Директива Ради 85/337 / ЄЕС 1985 року по оцінці впливу державних і приватних проектів на навколишнє середовище. Ця Директива відображає

прагнення ЄС привернути увагу державних структур і громадськості до проблем екології і заохотити до їх колективного вирішення. Директива 85/337/ ЄЕС спричинила значний вплив на розвиток міжнародного співробітництва в сфері охорони 8 природи, а також на формування екологічного законодавства багатьох країн, що не входять в ЄС. Європейський Союз застосовує такі важливі інструментами екологічної дипломатії як:

- міжнародні конференції, форуми, програми та проекти двостороннього співробітництва у сфері екології з різними країнами світу;
- примусові ринкові інструменти: торгові дозволи, введені для зниження викидів, екологічні податки, екологічні внески, екологічні субсидії і пільги, схеми відповідальності і компенсації тощо;
- проводять спільну інформаційну кампанію на високому рівні через представництва ЄС та посольства держав-членів на періодичній основі.

Запровадження та розвиток азійського вектору екологічної дипломатії ЄС насамперед пов'язаний із країнами Центральної Азії та КНР. Так, наприклад, німецька водна ініціатива в Центральній Азії внесла вклад в реалізацію стратегії ЄС в регіоні через свої проекти в галузі водних ресурсів, транскордонного управління водними ресурсами та наукових мереж. Зміна клімату та довкілля стали все більш помітними та продуктивними вимірами відносин між ЄС та Китаєм. У цій главі стверджується, що Китай розглядав та прийняв європейську екологічну політику, таку як торгівля викидами та інституції, що приймають рішення щодо охорони навколишнього середовища. ЄС переслідує свої зовнішні екологічні цілі в Африці, а саме: політичний діалог на високому рівні у формі Спільної стратегії Африка-ЄС, розбудова спроможності через проекти та програми розвитку та маніпулювання розрахунками корисності в економічній Угоди про партнерство. Довкілля та зміна клімату стали більш важливими у відносинах між ЄС та Африкою за останнє десятиліття. Однак спроби ЄС проводити свою зовнішню екологічну політику через політичний діалог на високому рівні стримуються багатьма тими ж слабкими місцями, які підривають його більш широкі відносини з Африкою. З іншого боку, розбудова спроможності, здається, була відносно успішною, особливо у відповідності з африканськими ініціативами та пріоритетами.

ЄС бере участь у міжнародних організаціях та форумах, що стосуються змін клімату та навколишнього середовища, що мають значення для Арктики. ЄС прагне співпрацювати з арктичними державами, місцевими громадами та іншими зацікавленими сторонами для вирішення цих екологічних проблем. У 2016 році Комісія та Високий представник опублікували Спільне повідомлення про інтегровану політику ЄС щодо Арктики.

Інструментом реалізації екологічної дипломатії ЄС в Україні виступає співпраця України та ЄС в межах програми «Східне партнерство». Зокрема, Україна в межах Східного партнерства приєдналася до Декларації міністрів щодо співпраці у галузі навколишнього середовища та зміни клімату від 2016 року, відповідно до якої українські урядовці мають підтримувати поточні та майбутні ініціативи (такі як твіннін-проекти та фінансовані ЄС регіональні проекти EaP GREEN, EUWI+, CLIMA East, «Угода мерів із клімату та енергії», створення «зелених» міст і сталого міського розвитку задля досягнення цілей «зеленої» економіки), співпрацювати над виконанням Паризької угоди і посилити стратегічну співпрацю з громадянським суспільством у кліматичній політиці. Питання координації заходів в екологічній та кліматичній сферах з ЄС та державами «Східного партнерства» обговорюються у рамках спеціально створених додаткових механізмів взаємодії, зокрема Платформи 3 «Сполучення, енергоефективність, довкілля та зміна клімату» та Панелі з питань довкілля та зміни клімату у рамках Платформи 3.

Російсько-українська війна прискорила процес вступу України до Європейського Союзу. 28 лютого 2022 року Президент України підписав заявку на членство України в Європейському Союзі. 16 червня 2022 року лідери Німеччини, Італії, Румунії та Франції закликали негайно

надати Україні статус кандидата до ЄС, зазначивши при цьому, що тепер все залежить від зусиль України по виконанню умов вступу, де є обов'язковою вимогою підтримку Зеленого курсу ЄС.

Європейський зелений курс вимагає перегляду чинних кліматичних цілей ЄС до 2030 року, які стають проміжними для Європейського зеленого курсу, – підвищити скорочення викидів ПГ з 40% до 50–55% (в порівнянні з 1990 роком), та відповідних політик та інструментів, необхідних для їх досягнення. З метою розробки пропозиції з коригування цілей до 2030 року Європейська Комісія проводить публічні консультації протягом березня-червня 2020 року та планує їх презентувати в третьому кварталі 2020 року разом з розширеним планом із підвищення амбітності кліматичних цілей до 2030 року (Європейський зелений курс: можливості та загрози для України, 2020).

15 Листопада 2022 Україна закликала всі країни світу підтримати запуск Глобальної платформи оцінки екозбитків від війни, в зв'язку з тим, що російська агресія спричинила щонайменше 33 мільйонів тон викидів вуглецю, що впиває не лише на стан екології в Україні, а і чинить негативний руйнуючий вплив на всю планету і загострює проблему глобального потепління.

Пріоритетами екологічної безпеки України є подолання наслідків війни та "зелене" відновлення. Президент України анонсував створення міжнародного майданчика співпраці країн, в першу чергу, Європи у галузі захисту довкілля, тим самим поставивши екологічну дипломатію сьогодні у ранг значущих і надважливих.

Список використаних джерел

1. Бохан А. В. Екологічна дипломатія: науково-концептуальний вимір. *Ефективна економіка*. 2022. № 3. – URL: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=10048 (дата звернення: 14.02.2023). DOI: 10.32702/2307-2105-2022.3.1.
2. Габро І. В. Габро,Інструменти екологічної дипломатії ЄС / І. В. Габро, О. В. Шевчук // Актуальні проблеми політики : зб. наук. пр. / редкол.: С. В. Ківалов (голова ред. ради), Л. І. Кормич (голов. ред.), І. М. Милосердна (виконавч. ред.), Т. М. Краснопольська (виконавч. ред.) [та ін.] ; НУ «ОЮА», Південноукр. центр гендер. проблем. – Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2022. – Вип. 69. – С. 108-115. DOI https://doi.org/10.32837/app.v0i69.1310.
3. Україна закликала країни світу підтримати запуск Глобальної платформи оцінки екозбитків від війни. DOI https://ecopolitic.com.ua/ua/news/ukraina-zaklikala-kraini-svitu-pidtrimati-zapusk-globalnoi-platformi-ocinki-ekozbitkiv-vid-vijni/.

Надоленко Геннадій Олексійович
Надзвичайний і Повноважний Посол
Дипломатична академія України
імені Геннадія Удовенка при МЗС

САНКЦІЇ ЯК КЛЮЧОВИЙ ІНСТРУМЕНТ ЕКОНОМІЧНОЇ ДИПЛОМАТІЇ УКРАЇНИ У ВІЙНІ ПРОТИ РФ

По мірі того, як застосовувалося обмеження військової сили в міжнародних відносинах держави почали все частіше вдаватися до нестандартних форм здійснення своєї зовнішньої політики. На початку XXI століття економічна, енергетична, культурна та публічна дипломатія отримали провідні ролі в зовнішньополітичному інструментарії і стали гідною альтернативою силовим методам вирішення політичних завдань на світовій арені. Серед цих інструментів зовнішньої політики однією з найпоширеніших форм стала економічна дипломатія, покликана

забезпечувати поширення політичного впливу через економічні та фінансові механізми впливу. Протягом другої половини XX століття економічний інструментарій зайняв провідні позиції та став для більшості країн основним засобом досягнення своїх національних інтересів.

Економічна дипломатія набуває більш зростаючого значення в зовнішньоекономічній політиці держави як сфера діяльності, спрямована на досягнення цілей зовнішньої політики та певних переваг у галузі економічних відносин і на світовому ринку. Підвищення значення економічної дипломатії чималою мірою зумовлено загостренням міжнародної конкурентної боротьби як між компаніями різних країн, що було характерно для попередніх часів, так і між самими державами. Тому всі головні питання зовнішньоекономічної політики в країнах, особливо високорозвинутих, виносяться на обговорення верхніх кіл влади та управління державою.

На сучасному етапі політика, зокрема, міжнародна, істотно економізувалася, а економіка – політизувалася.

Світова політика завжди мала та має свою економічну складову. Роль останньої лише зростає зі збільшенням відкритості ринків окремих країн, поглиблення міжнародного поділу праці та інших проявів процесу глобалізації, і навіть у міру відходу силових, зокрема, військових методів вирішення протиріч між державами та захисту їх інтересів.

Популярність економічної дипломатії як провідного інструменту зовнішньої політики пояснюється наявністю широкого спектру механізмів впливу. У якості інструментів економічної дипломатії найчастіше використовуються фінансові ресурси – як для заохочення, так і для обмеження економічного співробітництва з метою досягнення конкретної зовнішньополітичної мети.

Як один із головних інструментів економічної дипломатії для обмеження економічного співробітництва виділяють економічні санкції, які стали дуже поширеним явищем у міжнародних відносинах у XX столітті. Економічний тиск здійснюється через обмеження або заборони, що накладаються на зовнішньоторговельні та фінансові операції, а також на інвестиційну активність. Набір таких заходів варіюється в доволі широких межах: у сфері зовнішньої торгівлі – від певного підвищення митних зборів до ембарго; у сфері фінансів – від часткового обмеження операцій до їхнього повного блокування та заморожування рахунків; у сфері інвестицій – від обмеження або блокування потоків капіталу до примусового виведення вже інвестованих капіталів. Різними можуть бути також масштаби й конкретна спрямованість санкцій: персональні стосуються конкретних індивідів, селективні зачіпають певні види продукції, окремі компанії, галузі, географічні області; відносно рідко практикуються загальні, або «колективні» санкції, які спрямовані на країну в цілому.

Санкції – це інструмент міжнародної дипломатії для примусу цільових урядів до досягнення бажаної мети. У більшості випадків вони застосовуються, коли одна або кілька країн прагнуть втрутитися в процес прийняття рішень іншим суверенним урядом без застосування військової сили. Вони є формою односторонніх дій, що вживаються проти держави, яка порушує міжнародне право, з метою змусити її дотримуватися цього права. Санкції можуть включати відмову в дипломатичному визнанні, бойкот спортивних та/або культурних заходів за участю країни-об’єкта санкцій і навіть арешт майна осіб, що належать до цієї країни. Мабуть, найважливішою і найефективнішою формою санкцій є економічні – ті, що можуть вплинути на міжнародну торгівлю, фінансові потоки й пересування людей [1, с. 187]. Загалом, санкції здаються ефективною альтернативою будь-яким бойовим діям, оскільки вони можуть бути застосовані з меншими витратами, ніж оголошення війни. Однак часто вони не настільки ефективні, як очікують країни, що їх запроваджують. [1, с. 188].

Яскравим явищем сучасної міжнародної політики є система обмежувальних заходів щодо рф, запроваджена у зв’язку з приєднанням Криму у 2014 році та повномасштабним

вторгнення в Україну у лютому 2022 року. США, Велика Британія та низка інших країн запровадили численні санкції проти росії після її вторгнення в Україну у 2022 році. На початку війни широкий консенсус полягав у тому, що нові санкції можуть зруйнувати російську економіку. З початку війни в лютому 2022 року санкції створили численні економічні проблеми в росії. Наприклад:

- фінансовий сектор росії зазнає збитків на сотні мільярди доларів;
- російські військові мають труднощі із закупівлею ключових компонентів для своїх військових зусиль;
- багато російських заводів призупинили виробництво через відсутність доступу до комплектуючих іноземного виробництва;
- багато, зачеплених санкціями, компаній переводять працівників на неповний робочий день або у відпустку;
- сотні американських та міжнародних компаній пішли з російського ринку;
- російська нафта продається за цінами, нижчими за ринкові.

Зараз росія є найбільш санкціонованою країною у світі. Згідно з даними Atlantic Council наразі проти росії було запроваджено майже 11500 санкцій. 78 % усіх санкцій спрямовані проти фізичних осіб і близько 21 % – проти юридичних осіб [3].

Після російського вторгнення в Україну в лютому 2022 року ЄС запровадив кілька пакетів каральних санкцій, покликаних підірвати здатність росії фінансувати війну, ще більше придушити її еліти та зменшити її економічну базу. Вони були швидко узгоджені, незважаючи на залежність ЄС від енергоносіїв, торгівлі та інвестицій з росії.

Торговельне ембарго країн-членів Альянсу проти росії складається з чотирьох компонентів: 1) ембарго на імпорт з росії; 2) заборона на експорт до росії; 3) часткове припинення або призупинення прямих іноземних інвестицій (ПІІ) в росію компаніями, штаб-квартири яких розташовані в будь-якій з країн-членів Альянсу; 4) збільшення витрат на торгівлю між росією (та її прихильниками, такими як Білорусь) і країнами-членами Альянсу. За оцінками одного дослідження [2], торговельне ембарго проти росії може призвести до втрати 14,80 % реального ВВП країни в короткостроковій і середньостроковій перспективі, насамперед через виведення ПІІ з країн-союзників. Очікується, що росія також зазнає втрат в імпорті на 50,7 %, а обсяги експорту можуть скоротитися на 20,6 % через ембарго.

За прогнозами Міжнародного валютного фонду, економіка росії скоротиться на 8,5 % (рис. 2, діаграма 1), а інфляція зросте на 14 % (рис. 2, діаграма 2). Санкції вже підірвали реальну економіку росії з точки зору виробництва, закупівель і потоку товарів. Окрім санкцій, понад 750 міжнародних компаній вийшли з росії або обмежили свій бізнес з початку війни, побоюючись можливих майбутніх санкцій, які можуть завдати їм репутаційних втрат, якщо вони продовжать вести бізнес з росією, або можливого захоплення їхніх активів росією.

Вже зараз є підтвердження того, що економічні умови в росії починають погіршуватися швидше. У листопаді російський центральний банк прозвітував про швидше економічне скорочення в 4 кварталі 2022 року (7,1 %) порівняно з попередніми кварталами 2022 року (близько 4 %) (рис. 1).

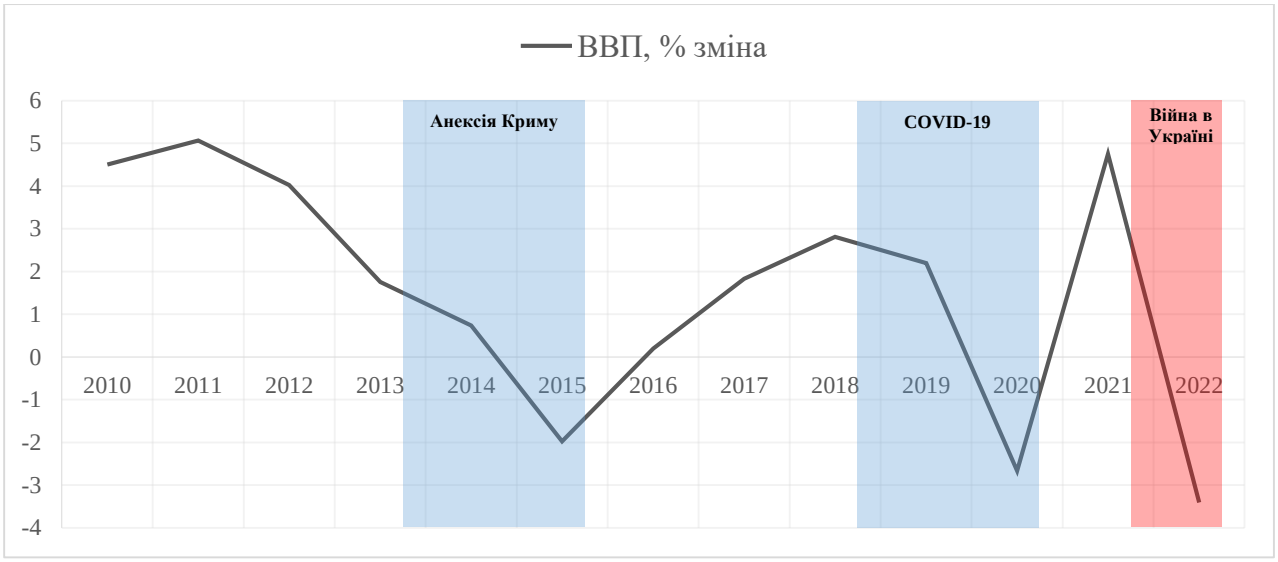

Рис. 1. Внутрішній валовий продукт (ВВП) рф

Сформовано автором на основі [4; 5]

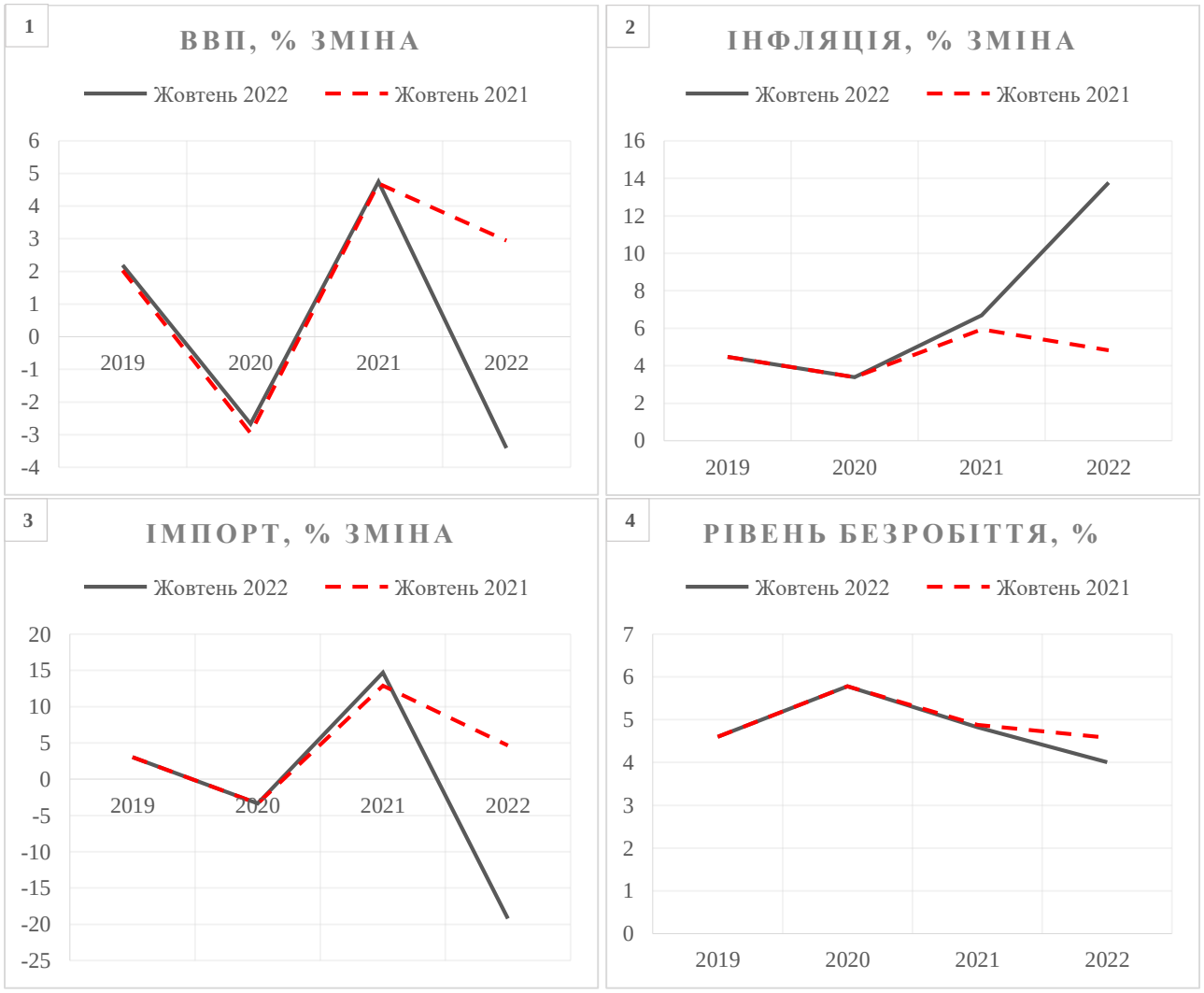

Рис. 2. Прогнозовані та реальні зміни економіки рф

Сформовано автором на основі [4; 5]

Санкції є одним із головних чинників цього скорочення – часто потрібен час, щоб їхній повний ефект матеріалізувався, – але й інші фактори, ймовірно, також відіграють важливу роль. Зокрема, самі військові дії, включаючи мобілізацію цивільного виробництва для військових цілей, призов працівників на військову службу та відкладення внутрішніх інфраструктурних проєктів, спричинили економічний спад.

Очікується, що нещодавнє розширення санкцій у нафтовому секторі посилить тиск на росію. У грудні 2022 року ЄС заборонив імпорт більшої частини російської сирої нафти, а G7 запровадила глобальне обмеження на закупівлю російської нафти. Ці нові нафтові санкції можуть зменшити державні доходи, посилюючи бюджетний тиск, спричинений збільшенням витрат на війну.

Таким чином, можемо зробити висновок, що санкції є ефективним інструментом примусу держав-агресорів до дотримання норм міжнародного права. Санкції проти росії дійсно сповільнили її прогрес у війні в Україні, завдавши їй значних втрат і змусивши відступити з ключових українських міст, які вона захопила в перші дні бойових дій. Проте ще має пройти певний час, щоб прийняті санкції показали свою остаточну дію, адже дефіцит в бюджеті рф поступово збільшується, а санкції й надалі розширюються.

Список використаних джерел

1. Davis Lance, Stanley Engerman. History Lessons: Sanctions – Neither War nor Peace. *Journal of Economic Perspectives*. 2003. Vol. 17, No. 2. P. 187-197.

2. Estimating the Economic Effects of Sanction on Russia: An Allied Trade Embargo / Kornel Milstein et al., 2022. 40 p.

3. Russia Sanctions Database. *Atlantic Council*. URL: https://www.atlanticcouncil.org/blogs/econographics/russia-sanctions-database/. (дата звернення: 05.02.2023).

4. World Economic Outlook Database: October 2021 Edition. International Monetary Fund. URL: https://www.imf.org/en/Publications/WEO/weo-database/2021/October. (дата звернення: 07.02.2023).

5. World Economic Outlook Database: October 2022 Edition. International Monetary Fund. URL: https://www.imf.org/en/Publications/WEO/weo-database/2022/October. (дата звернення: 07.02.2023).

Паньків Надія Романівна
Студентка 103 М МЕВ
Національний авіаційний університет

ЕНЕРГЕТИЧНА ДИПЛОМАТІЯ В УМОВАХ ВІЙНИ

Розвиток світової енергетики останніх десятиліть, а саме поглиблення глобалізації, регіональної інтеграції, інтенсифікації торгівлі – показують, що енергетика як сфера вийшла за межі внутрішньої політики держави та додатково отримала потужний зовнішньополітичний компонент. Повноцінна реалізація енергетичної політики держави все частіше передбачає чітку взаємодію її внутрішньополітичної та зовнішньополітичної складових.

Сьогодні не існує уніфікованого підходу до визначення терміну «енергетична дипломатія». Залежно від національних інтересів держави та викликів, що безпосередньо впливають на неї, наповнення поняття «енергетична дипломатія» може мати низку вимірів – безпековий, економічний, кліматичний, тощо. Важливо, щоб, визначаючи власний вимір

енергетичної дипломатії, держава орієнтувалась на те, яким чином можна максимізувати свої стратегічні інтереси за рахунок двосторонньої або багатосторонньої співпраці [2].

Загалом на енергетичну дипломатію може покладатися цілий ряд ролей:

– медіаційна (посередницька) – підготовка та проведення переговорів, що стосуються енергетичних інтересів держави, а також окремих суб'єктів бізнесу;

– інтервенційна – здійснення легального дипломатичного впливу на міжнародні організації, іноземні уряди, підприємницькі та суспільні структури з метою забезпечення національних енергетичних інтересів;

– аналітична – збирання та аналіз інформації, яка стосується дво- та багатосторонніх відносин держави в енергетичній сфері;

– іміджева – здійснення заходів, спрямованих на створення та підтримку позитивного іміджу держави як надійного партнера в енергетичній сфері [3].

Зовнішня енергетична політика, у тому числі й енергетична дипломатія як її інструмент, є важливою ланкою реалізації національних інтересів держави. Сьогодні питання безперебійного й ефективного функціонування енергетичної системи виходить за межі внутрішньополітичного виміру: російська збройна агресія, глобальні та регіональні енергетичні процеси, а також двостороння міждержавна співпраця в сфері енергетики вимагають усе більш активної залученості до реалізації національних інтересів не лише фахівців-енергетиків, управлінців енергетичного сектору, але також і дипломатів, які добре знають, розуміють енергетичні питання.

російська федерація використовує енергетичну дипломатію як самостійний напрямок та як базис для просування економічних і політичних інтересів на зовнішній арені. В трьох енергетичних стратегіях росії на період до 2020, 2030 та 2035 року підкреслювалось, що енергетичні ресурси використовуються державою для досягнення зовнішньополітичних та економічних переваг на міжнародній арені. Зрощеність енергетичного корпоративного сектору з провідними політичними структурами не дозволяє окремо виділити економічні та політичні інтереси російської зовнішньоенергетичної політики. На стратегічному рівні основним завдання російської енергетичної дипломатії є використання ресурсного потенціалу для створення союзів з провідними світовими лідерами та як інструмент впливу, а часом і тиску, на союзників та конкурентів. На тактичному рівні енергетична дипломатія лобіює інтереси російських енергокомпаній, зацікавлених у розширенні ринків збуту та у збережені високих цін на вуглеводні, а також, з іншого боку, використовує ресурси компаній у своїх геополітичних цілей та всупереч економічних інтересів перших [1].

Вважається, що Путін ще у 2021 році почав обмежувати постачання російського газу до Євросоюзу попри існуючі контракти. Він вважав, що сильна залежність ЄС від імпорту російських копалин енергоресурсів, зокрема газу, дозволить йому розколоти ЄС, позбавивши його можливості активно підтримувати Україну.

«Саме тому він ще у 2021 році почав обмежувати постачання російського газу до ЄС, не зважаючи на існуючі довгострокові контракти між російськими постачальниками та європейськими споживачами. Потім він посилив цю політику шантажу після 24 лютого», - зазначив Верховник представник ЄС із закордонних справ і політики безпеки.

Такі дії росії спровокували, за словами Боррель, "велику кризу на європейських енергетичних ринках": зростання цін на газ, проблеми на ринку електроенергії ЄС, зокрема, через обмежене виробництво гідроелектроенергії тощо. Блок відкрив енергетичний фронт і почав працювати над своєю незалежністю від російських енергоносіїв [5].

Імпорт російського газу скоротився з 55% від загального обсягу на початок 2022 майже до нуля, а імпорт нафти - з 40% до нуля. Це поворотний момент у відносинах між ЄС та росією, які досі багато в чому залежали від енергетичного питання [1].

Разом із засіданнями військового "Рамштайну" – координаційної групи західних союзників України із допомоги озброєннями – започатковано також енергетичний "Рамштайн". За підсумками його засідання у грудні минулого року в Парижі Україна отримала близько 1,5 мільярда доларів на відбудову енергетичної інфраструктури. Про це інформував прем'єр-міністр Денис Шмигаль. Енергетичний "Рамштайн" неспівмірний із військовим. Це допомога з боку США та інших держав у першу чергу на проведення ремонтних робіт у системі енергопостачання України. Тобто, мова йде про мережі, трансформатори, пошкоджені під час ракетних ударів. Тобто, мета енергетичного "Рамштайну" як і задумувалося у грудні минулого року – оперативна підтримка у ремонті пошкодженого. Обладнання теплових електростанцій теж постраждало внаслідок цих ударів. Але компанії-власники, зокрема ДТЕК частково справляються власними ресурсами. При цьому питання модернізації самих об'єктів генерації, теплових електроцентралей поки що не стоїть на порядку денному. Бо передусім це більші кошти, більші витрати [6].

Загалом, за останні два тижні 2022 року, було досягнуто таких нових домовленостей:

- автотрансформаторів від урядів Литви, Ірландії, Польщі;
- 543 генератори потужністю понад 100 кВт від Німеччини, Норвегії, Іспанії;
- 24 трансформатори від Фінляндії;
- 45 трансформаторів від Азербайджану;
- 19 потужних генераторів від Ізраїлю [4].

Визначаючи вимір енергетичної дипломатії в Україні та подальші задачі для неї, безумовно, потрібно орієнтуватись на вже прийняті стратегічні документи, де визначаються національні інтереси. Крім того, варто також врахувати міжнародні тенденції, які існують сьогодні у світі.

Загалом, енергетична дипломатія стає одним з ключових вимірів міжнародної діяльності України в контексті енергетичної кризи. Можна спостерігати позитивну тенденцію в цьому напрямку, прикладом якої став «Енергетичний Рамштайн».

Список використаних джерел

1. Council of the European Union, Council conclusions on Energy Diplomacy // https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-10995-2015-INIT/en/pdf
2. DiXi Group, Енергетична дипломатія: світові приклади для України // https://dixigroup.org/storage/files/2016-09-15/web_energy_diplomacy_dixi_2016_ua_1.pdf
3. Georgetown University, Clinton in GU Speech: Energy Diplomacy Crucial for America // https://www.georgetown.edu/news/clinton-in-gu-speech-energy-diplomacy-crucial-for-america/
4. Богданьок О. Енергетична коаліція [Електронний ресурс] / Олена Богданьок. – 2022. – Режим доступу до ресурсу: https://suspilne.media/347740-pracue-cila-energeticna-koalicia-kuleba-rozpoviv-pro-energeticnu-dopomogu-ukraini/.
5. Енергетична дипломатія України: аналіз статус-кво та практичні рекомендації [Електронний ресурс] // DiXi Group. – 2021. – Режим доступу до ресурсу: https://dixigroup.org/wp-content/uploads/2021/12/energetychna-dyplomatiya-ukrayiny.-doslidzhennya-1.pdf.
6. Енергетичний Рамштайн [Електронний ресурс]. – 2022. – Режим доступу до ресурсу: https://mind.ua/publications/20250829-energetichnij-ramshtajn-evropejski-lideri-obgovorili-v-parizhi-yak-ukrayini-perezhiti-zimu-ta-vidnovi.

Пахомова Ольга Юріївна
здобувач вищої освіти
Національний авіаційний університет, м. Київ
Науковий керівник – к.е.н. Татаренко Н.О, професор кафедри міжнародних економічних відносин і бізнесу

ТРАНСФОРМАЦІЯ ЗАВДАНЬ УКРАЇНСЬКОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ДИПЛОМАТІЇ У ВОЄННИЙ ЧАС

Однією з важливих складових сучасних міжнародних економічних відносин є економічна дипломатія, яка є своєрідним виразником стратегій розвитку, національної економічної політики і економіки. Вона значною мірою визначає динаміку міжнародних відносин і відображає їхні потреби і тренди. Усі основні здобутки зовнішньої політики спираються на міцний економічний фундамент [1]. Це пояснюється тим, що протягом усієї історії економічні чинники грали одну з ключових ролей у визначенні національних інтересів країн, формуванні зовнішньополітичних і зовнішньоекономічних завдань та пріоритетів [2].

Специфіка економічної дипломатії України визначалась кількома потужними чинниками: відсутністю політико-економічної суб'єктності і тривалою ізоляцією України від прямої взаємодії зі світовими економічними центрами і центрами сили, відтак, завдання реалізації економічних інтересів, як це було притаманно іншим, суверенним і самодостатнім державам, не стояло. Зі здобуттям незалежності Україна сама стає автором і виконавцем стратегії національного економічного розвитку, а суб'єкти економічної дипломатії – рівноправними учасниками дипломатичного процесу.

Тісний взаємозв'язок економічних інтересів із зовнішньополітичними програмами України стають аксіомою для економічної дипломатії, при цьому економічна дипломатія – використання економічних важелів та професіональних навичок дипломатів-економістів задля досягнення зовнішньополітичних і зовнішньоекономічних цілей – становить особливий інтерес у тому розумінні, що реалізація її завдань ніколи не пов'язувалась з військовим тиском, а швидше базувалась на принципі «м'якої сили», і це не вимагало значних витрат, як, наприклад, у разі відкритого військового втручання, дипломатичні інституції підпорядковувались тезі, що "економічний вплив є більш стійким і надійним, ніж політичний і тим більше військовий, а ефективність вища і носить неконфронтаційний характер".

Міжнародні економічні відносини України, які вибудовувались у контексті завдання паритетного долучення до функціонування міжнародних ринків, отримання міжнародної економічної підтримки та допомоги, вимагали активності, спонукали до розширення економічних зв'язків у пошуку вигідних умов торгівлі, залучення інвестицій і новітніх технологій задля реструктуризації національної економіки.

У цьому розумінні, економічна дипломатія України виконувала практичну та адаптивну функції [3]:

- виконувала завдання Національної економічної стратегії розвитку;
- намагалась запобігати економічним конфліктам;
- робила спроби тиснути на зарубіжних сусідів – економічних інтервентів;
- намагалась підтримувати стабільність міжнародних економічних відносин;
- включалась у процеси вирішення глобальних економічних і екологічних проблем.

Її використовували для стабілізації міжнародного економічного становища країни та зміцнення довіри між країнами [3].

На даний час економічна дипломатія України повністю сформувалась як цілісна система, що включає діяльність державних інститутів, які залучають різноманітні громадські організації і суб'єктів підприємництва, із застосуванням знань сучасних економічних, політичних, правових

наук та інструментів, методів та форм сучасної дипломатії, з використанням двосторонніх та багатосторонніх інститутів з метою реалізації національних економічних інтересів в міжнародному середовищі. Економічна дипломатія сьогодні – це діяльність з реалізації національних економічних інтересів в глобальному економічному середовищі та захист економічної безпеки країни дипломатичними методами.

Ця діяльність спрямована на забезпечення стійкого та стабільного розвитку соціально-орієнтованої ринкової економіки України [3].

Проте останніми роками економічне позиціонування України за визначенням не могло бути стабільним, враховуючи вплив зовнішніх факторів – розв'язаної Росією проти України економічної війни [4], агресивних дій Росії на Сході країни, хвилі коронавірусу, що стала причиною спаду економіку по всьому світу. Проте, завдання, які ставились перед вітчизняною дипломатією, слугували досягненню основної мети – розбудови національної економіки, її оновленню, і зводились до пошуку і задіяння ресурсів такого розвитку.

Але після повномасштабного вторгнення Росії на територію України, окупації її продуктивних територій, завдання економічної дипломатії критично змінюються. Виникає нагальна потреба залучення міжнародного співтовариства до вирішення непритаманних мирному часу економічних завдань:

- пошук ресурсів для ведення опору воєнній агресії;
- акумуляція ресурсів для відновлення економіки;
- забезпечення населення і армії продуктами харчування;
- забезпечення населення і армії товарами першої необхідності;
- забезпечення зброєю і технікою;
- залучення економічної допомоги для виконання зобов'язань держави;
- сприяння інноваційному оновленню оборонних галузей;
- ініціювання запровадження економічних санкційних режимів;
- залучення засобів для ремонтів ушкоджених об'єктів критичної інфраструктури;
- відновлення розірваних війною економічних зв'язків;
- пошук підтримки (розмінування і розблокування портів, доріг) для виконання взятих на себе зобов'язань глобального і міжнародного порядку, виконання міжнародних економічних договорів;
- задіяння економічних важелів впливу на нейтральні і вороже налаштовані країни [4].

Таким чином, економічна дипломатія набуває воєнного забарвлення і зосереджується довкола вирішення специфічних проблем, пов'язаних не лише з рухом товарів, рівнем цін та інфляцією.

Завдяки зусиллям економічної дипломатії після введення воєнного стану більшість суб'єктів малого та середнього бізнесу не змогли продовжити працювати за власними програмами, переорієнтували свою роботу на військові потреби, при тому, що постійні перебої з електропостачанням, водою обмежують стабільну роботу підприємств та бізнесу завдяки налагодженим поставкам відповідного обладнання, змогли налагодити роботу і змогли отримувати військово-економічну допомогу (у формі засобів виробництва, технологій, новітніх запасних частин, засобів зв'язку, тощо).

Важливим завданням дипломатії у цьому контексті стало донесення достовірної інформації про військові події та запобігати дезінформацію з ворожої сторони. Достовірність інформації про економічні проблеми, що виникли в Україні, сприяла формуванню економічної допомоги і мобілізації економічного потенціалу вирішення цих проблем.

Світова дипломатія зосередилася на впровадженні санкційних заходів, ініційованих українською дипломатією, що хоча і виключає втручання у військові дії, але напряму впливає на

економічний стан країни-агресора. Таким чином, захист країни здійснюється не лише на фронті, але й на міжнародному рівні.

Міжнародні відносини регулюють конкуренцію держав та здійснює управління потенційними загрозами та їх оптимальним вирішенням. Економічна дипломатія важлива не лише під час конфлікту, але і після нього. При відновленні інфраструктури країни, вона відіграє важливу роль, допоможе реструктуризувати економіку, запровадити міжнародні стандарти та посилити економічні відносини між країнами, для чого у нинішній час економічна дипломатія вже створила міцне підґрунтя.

Для України дипломатія є інструментом відстоювання автентичності та підтримки її прагнень до миру і економічного добробуту. Українська дипломатія також є фронтом захисту України, допомагає її боронити на міжнародній арені та розширювати і підтримувати міжнародні відносини з іншими країнами.

Список використаних джерел

1. Палагусинець, Р. В. (2020). Роль дипломатичної служби в формуванні ефективного державного управління зовнішньою політикою держави. Ефективна економіка, 2. – Електронний ресурс: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/2_2020/40.pdf
2. Федорова Г. (2022) Роль дипломатії під час воєнного стану. – ГРАНІ. Том 25., № 5. – 2022.
3. Tatarenko, Nataliia. Economic Diplomacy: Current Challenges and Trends //Public diplomacy: Handbook. /General Editorship of Iryna Matiash. – The project has been carried out with support from the Hanns Seidel Foundation, 2022. – 123-143/21. – https://sshdir.org.ua/publichna-dyplomatiya-navch-posibnyk-za-zagal-red-iryny-matyash-natsionalnyj-universytet-ostrozka-akademiya-naukove-tovarystvo-istoriyi-dyplomatiyi-ta-mizhnarodnyh-vidnosyn-kyyiv-gorobets-2021-22/
4. Татаренко Н.О. Автаркія і економічні санкції в економічних війнах //XIII Міжнародна науково-практична конференція «Національні економічні стратегії розвитку в глобальному середовищі», Київ, 26 травня 2022: Збірник тез – К.: НАУ, 2022.- С.33-35.

Романюк Ростислав Йосипович
кандидат політичних наук, доцент
доцент кафедри міжнародних відносин і дипломатичної служби
Львівський національний університет імені Івана Франка

Романюк Наталія Андріївна
кандидатка політичних наук, доцентка, доцентка кафедри країнознавства і міжнародного туризму
Львівський національний університет імені Івана Франка

БЕРЕСТЕЙСЬКІ МИРНІ ПЕРЕГОВОРИ (1918) У МЕМУАРИСТИЦІ Й ПУБЛІКАЦІЯХ АВСТРО-УГОРСЬКИХ ТА НІМЕЦЬКИХ СУЧАСНИКІВ

Мирні переговори у м. Бересті розпочалися наприкінці 1917 р. спочатку між Центральними державами та Росією. Проте вже в середині грудня Центральні держави зіткнулися з необхідністю визначитися, чи хочуть вони бачити незалежною Українську державу. Така постановка питання постала особливо гостро, коли делегація Української Народної Республіки (УНР) прибула до Берестя і зажадала участі у мирному процесі [5, с. 3–4].

Події історичної ваги навколо України 1917–1918 рр. знайшли місце в німецькій мемуаристиці. Навіть великі режисери та учасники тих подій, такі як генерал Гоффман, граф

Чернін та Генерал Людендорф, не кажучи вже про простих сучасників, зробили свій внесок у цю справу. Почнемо з книги Оттокара Черніна «У Світовій війні» [1]. Найбільш цікавим для нашого дослідження є розділ X цієї праці під назвою «Брест-Литовськ [1, с. 289–347], в якому автор – міністр закордонних справ Австро-Угорщини, змальовує свою участь у переговорах та укладенні миру з Україною. Свої спогади він подає у вигляді щоденника. 6 січня 1918 року Чернін вперше зустрівся з українською делегацією. «Українці (на чолі української делегації в той час були: В. Голубович, М. Севрюк, О. Любинський та М. Левицький – авт.), – занотував він, – різко відрізняються від російських (більшовицьких) делегатів. (…) Вони цікавляться не Росією, а виключно Україною і всі їхні намагання спрямовані на те, щоби унезалежнитися якомога швидше. (…) Стосовно їхніх вимог щодо самостійності, то їм слід заявити, що ми готові визнати їх, якщо вони приймуть наступні умови: 1. Закінчення переговорів у Брест-Литовську, а не у Стокгольмі (останнє було пропозицією більшовицької делегації – Р.Р.); 2. Визнання старого державного кордону між Австро-Угорщиною та Україною; 3. Невтручання однієї держави у внутрішні справи іншої» [1, с. 316].

Крок за кроком, день за днем нотувався перебіг переговорів. З Відня надходити тривожні повідомлення про голод та загрозу революції. Потрібно було терміново укласти мир [1, с. 323–325]. Більшовицька делегація погодилася із самостійною участю українців у переговорах. Українці вимагали визнання Центральними державами незалежності України, погрожуючи, у протилежному випадку, залишити Брест-Литовськ. Вони були поінформованими про невтішне становище Австро-Угорщини, яке вимагало від неї укласти мир за будь-яку ціну. Тому вони не відступали від своїх вимог, хоча становище українського уряду було також критичним. 20 січня Чернін записав: «Переговори з українцями, які, незважаючи на їхній юний вік, виявляється, доросли до того, щоби використати вигідну ситуацію, проходять важко. Спочатку вони вимагали для нової «України» Східну Галичину, що не становило предмет для обговорення. Українці образилися. Але відколи у нас розпочалися заворушення, вони зрозуміли наш стан справ і те, що нам необхідно укласти мир, щоб отримати збіжжя. Тепер вони вимагають для Східної Галичини особливого статусу... Без українського зерна ми опинимося перед катастрофою» [1, с. 326].

Чернін їде до Відня. «Враження від віденських заворушень ще сильніше, ніж я думав, воно – катастрофічне. Українці більше не ведуть переговорів, вони диктують!», – занотував він 21 січня. 22 січня Чернін був на нараді, на якій повинно було бути прийняте рішення щодо українських вимог. Тут він зробив повідомлення про перебіг переговорів у Бересті. Головував на нараді особисто кайзер Карл. Всі зійшлися на тому, що єдиним порятунком є негайне укладення миру. Лише стосовно вимоги українців про виділення Східної Галичини та Буковини в окремий коронний край думки розійшлися» [1, с. 328]. Під час перебігу дебатів з'ясувалося, що через український мир та позицію німців у польському питанні проект австро-польського рішення зазнає краху. В кінці засідання кайзер підсумував, що передовсім необхідно укласти мир з Петербургом та Києвом. Для цього слід розпочати переговори з українцями про поділ Галичини [1, с. 330]. Зрештою, мир було укладено 8 лютого 1918 р.

Своєрідним антиподом до спогадів Черніна про Берестейський мир можна вважати спогади генерала Макса Гоффманна, який був також однією з ключових постатей на переговорах з німецького боку. У своїй книзі «Війна втрачених можливостей» [3] він в окремому розділі «Берестейський мир» подає коротку але влучну характеристику перебігу мирного процесу, починаючи з появи уповноважених радянського уряду – Йоффе, Каменєва та професора Покровського у штаб-квартирі головнокомандуючого німецьким східним фронтом. Коли у Бересті з'явилися також і українські делегати, державний секретар Кульманн та генерал Гоффманн прийняли їх «... з радістю, оскільки поява українців давала можливість використати їх супроти більшовиків. Щоправда, через них у графа Черніна з'явилися нові клопоти, оскільки

можна було припустити, що представники України висуватимуть вимоги щодо політичних прав своїх одноплемінників, які жили на Буковині та у Східній Галичині» [3, с. 207]. Генерал Гоффманн запропонував графу Черніну своє посередництво, щоб з'ясувати, за яких умов українці схилилися б до укладення особливого миру з Центральними державами. Українці зажадали приєднання Холмщини, русинської частини Східної Галичини та Буковини до України [3, с. 210–211].

У підсумку, Холмщину українцями було потрактовано як *conditio sine qua non*. Їм хоч і довелося відмовитися від частини Східної Галичини та Буковини, однак вони зажадали створення з цих теренів окремого коронного краю Австро-Угорської імперії. «У мене склалося враження, – писав генерал Гоффманн, – що українці не відступилися б від своїх вимог і що скрутна ситуація графа Черніна було для них цілком ясною» [3, с. 212].

Становище українського уряду було також дуже важким і він навіть був змушений залишити Київ, однак фон Кульманн та граф Чернін вирішили укласти мир з Україною і підтримати український уряд збройним шляхом. Генерал Гоффманн зазначає, що у ці дні він «... захоплювався юними українцями: вони точно знали, що за ними ніщо не стоїть, окрім можливої німецької допомоги, що їхній уряд – фіктивне поняття. Проте під час переговорів з графом Черніном вони твердо наполягали на своїх, висунених раніше, вимогах, не поступаючись ані на йоту» [3, с. 213].

Після укладення миру українські делегати не робили таємниці із складного становища власного уряду і відкрито звернулися до Німеччини з проханням про підтримку. Надати Україні допомогу було, згідно з поглядами генерала Гоффманна, логічною необхідністю: «Ми визнали український уряд легітимним і уклали з ним мир; нам потрібно було подбати, щоби укладений мир став справді доконаним фактом і, в першу чергу, сюди слід було зарахувати підтримку уряду, який його з нами уклав». Як наслідок цих подій, розпочався похід німецьких, а згодом і австро-угорських військ в Україну.

Берестейському миру присвятив також цілий перший розділ своєї книги «Падіння Центральних держав» відомий публіцист Карл Фрідріх Новак [10]. Новак, суголосно висловлюванням Черніна, констатує, що «... графові Черніну серед усіх делегатів, з якими йому довелося вести переговори, українці були найменш симпатичними. Молоді люди, які за віком скидалися на студентів перших років навчання і, не дивлячись на це, відрекомендовувалися уповноваженими київської Центральної Ради, здавалося йому, мали погані манери, а загалом в поведінці були нахабні та самовпевнені». Трохи ширше подає Новак, не без іронії, той факт, що «... їхня (українська – авт.) тверда позиція була для державного секретаря фон Кульмана предметом безмежного захоплення» [10, с. 47].

У своїх «Воєнних мемуарах 1914–1918 рр.» Генерал Еріх Людендорфф [4] не багато додає до написаного графом Черніном, генералом Гоффманном, та К. Новаком про Берестейський мир та пов'язані з ним події 1918 року. Він коротко змальовує хід переговорів у Бересті зазначаючи, що умови миру були для Австро-Угорщини явно не вигідними і лише загроза неминучого голоду змусили графа Черніна погодитися на них. Щодо Німеччини, то Людендорф визнає, що їй була потрібна Україна для боротьби з більшовизмом і як джерело життєво важливих продуктів: без України неминучий голод очікував би також і Німеччину, навіть у тому випадку, якщо тут не спалахнула би революція [4, с. 447].

Людендорфф підтверджує, що попри те, що Україна хоча й не поставила все те, про що було домовлено у Бересті, однак її допомога мала для Німеччини велике значення: «... ми отримали для нашої країни збіжжям та кормами не той обсяг, який ми вкрай потребували для оживлення виснажених сил нашої батьківщини. І все ж, Україна також допомогла Німеччині» [4, с. 503].

Як тільки укладення миру в Бересті стало доконаним фактом, австрійська преса стала вітати цю подію ще з більшим захопленням, ніж німецька, що дає змогу сформувати уявлення про те, які істотні продовольчі нестатки переживала Дунайська монархія в той час. Зокрема, газета «Neue Freie Presse» від 12 лютого опублікувала статтю графа Юліуса Андраші «Закінчення війни з Україною», в якій наголошувалося, що порозуміння з Україною є для Австро-Угорщини набагато важливішим, ніж порозуміння з Росією [6]. Професор Ганс Уебersбергер, завідувач кафедри історії Східної Європи Віденського університету у статті «Мир з Росією» відзначив, що з моменту укладення миру в Бересті тиск на монархію зі сходу завершився, оскільки у майбутньому Австрія межуватиме не з Росією, а з дружньою Українською Народною Республікою [2, с. 204]. У статті «Створення Української Народної Республіки» [9] і статтях «Спогади про Київ» [7] доктора Ф. Менчеля та «Українське питання» [8] колишнього німецького дипломата Л. Рашдау була подана позитивна оцінка миру з Україною та факту визнання останньої з боку Центральних держав. Незалежність України, на думку обох авторів, усуває для Австро-Угорщини та причорноморських країн основну небезпеку російського імперіалізму.

12 лютого 1918 р. в німецькій газеті «Stuttgarter Neue Tageblatt» у статті «Мир з Україною» Пауль Рорбах писав: «Німеччина уклала мир і заручилася дружбою із 40 млн. країною та великим народом, який є безпосереднім сусідом нашого союзника – Австро-Угорщини… Нам добре відомо, чого ми чекаємо від українського миру. Але ми знаємо також, і Україна знає це не гірше, чим вона нам завдячує та чого їй сподіватися від нас. Німецька зброя та зброя держав Почвірного союзу розірвала кайдани українського, а також фінського, польського та багатьох інших народів колишньої Росії. Знищення Росії у цій війні є подією історичної ваги» [11].

Не підлягає сумніву, що вигода з укладення Берестейського мирного договору не могла бути лише односторонньою – українською чи німецькою (говорячи узагальнено). Кожна із сторін, що його підписала, виходила з власних інтересів і розраховувала на певні дивіденди. І все ж, значення Берестейського миру саме для України важко переоцінити. З його підписанням на міжнародну арену вперше за багато десятиліть знову вийшла незалежна Українська держава. Було обумовлено її західні кордони, звільнення окупованих територій, встановлення дипломатичних відносин, а також економічних зв'язків між Україною та Центральними державами на основі принципу взаємності. Окрім всього, вона отримала змогу спертися (у випадку необхідності) на військову допомогу нових союзників. Негативними факторами подальшого утвердження української державності стали австрійські “хитання” між українцями та поляками й більша прихильність до останніх, важке мілітарне та економічне становище Центральних держав в середині й наприкінці 1918 р., перемога у війні Антанти.

Список використаних джерел

1. Czernin O. Im Weltkriege. Berlin und Wien: Ullstein, 1919. 428 s.
2. Doroschenko D. Die Ukraine und Deutschland. Neun Jahrhunderte Deutsch-Ukrainischer Beziehungen. München, 1994. 299 s.
3. Hoffmann M. Der Krieg der versäumten Gelegenheiten. München: Verlag für Kulturpolitik, 1923. 232 s.
4. Ludendorff Erich. Kriegserinnerungen 1914–1918. - Berlin, 1919.
5. Hornykiewicz T. Ereignisse in der Ukraine 1914–1922, deren Bedeutung und historische Hintergründe. B.II. Philadelphia, 1966–1969.
6. Neue Freie Presse. 1918. 12. Februar.
7. Neue Freie Presse. 1918. 14. Februar.
8. Neue Freie Presse. 1918. 18. Februar.
9. Neue Freie Presse. 1918. 26. Februar.

10. Nowak K. F. Der Sturz der Mittelmächte. München: Verlag für Kulturpolitik. 1921. - 435 S.
11. Stuttgarter Neue Tageblatt. 1918. 12. Februar.

Ситнікова Валерія Олексіївна
Студентка третього курсу спеціальності «Міжнародне право»,
голова Наукового товариства ФМВ НАУ
Національний авіаційний університет

ГАЛУЗЕВА ДИПЛОМАТІЯ ЯК ВИД ПОШИРЕНОЇ ПРАКТИКИ У СПІВРОБІТНИЦТВІ ДЕРЖАВ СВІТУ. ЕНЕРГЕТИЧНА ДИПЛОМАТІЯ ЯК ВИД ГАЛУЗЕВОЇ ДИПЛОМАТІЇ

Сьогодні галузева дипломатія є дуже поширеною практикою у світі, адже співпрацю між державами можна налагодити не тільки в галузі політики, економіки, а й в галузі науки, енергетики, культури, тощо.

Галузева дипломатія є об'єктом досліджень багатьох науковців і експертів у галузі міжнародних відносин, економіки, політичних наук та інших дисциплін. Один з ранніх дослідників галузевої дипломатії - це професор Майкл Хілл з Університету Бат в Великобританії, який вивчав роль державної підтримки підприємств у просуванні експорту. Інші відомі дослідники галузевої дипломатії включають професора Роберта Патера з Університету Техасу в Остіні, який зосереджується на розумінні ролі галузевої дипломатії в розвитку та захисті національних інтересів, а також професора Кеті Беркс з Лондонської школи економіки, яка досліджує взаємозв'язок між галузевою дипломатією та інноваціями. Також велику роль у розвитку та дослідженні галузевої дипломатії відіграють спеціалізовані міжнародні організації, такі як Всесвітня організація з торгівлі (WTO), Міжнародний валютний фонд (МВФ), Світовий банк, які займаються розробкою та реалізацією політик, спрямованих на розвиток галузей економіки та на підтримку міжнародної співпраці в цих галузях.

Галузева дипломатія - це форма дипломатії, що зосереджена на співпраці між державами та галузями економіки, такими як промисловість, сільське господарство, технології, культура та інші. Галузева дипломатія спрямована на підтримку та розвиток економічних та культурних зв'язків між країнами, а також на вирішення проблем, що стосуються конкретних галузей економіки. Основна мета галузевої дипломатії полягає в підтримці та розвитку економічних відносин між країнами, а також у сприянні вирішенню проблем, що стосуються конкретних галузей економіки. Ця форма дипломатії дозволяє розширити співпрацю між країнами та забезпечити більш ефективне вирішення проблем, що стосуються конкретної галузі економіки. Галузева дипломатія зазвичай проводиться за допомогою спеціалізованих міжнародних організацій, таких як Всесвітня організація з торгівлі (WTO), Міжнародний валютний фонд (МВФ), Світовий банк та інші. Ці організації займаються розробкою та реалізацією політик, спрямованих на розвиток галузей економіки та на підтримку міжнародної співпраці в цих галузях.

За видами розрізняють наступні види галузевої дипломатії:

1. Технологічна дипломатія - спрямована на заохочення інноваційного розвитку національної економіки через активізацію міжнародного обміну технологіями.
2. Енергетична дипломатія - орієнтована на забезпечення національної безпеки та забезпечення ресурсної стійкості країни в енергетичному секторі.
3. Торговельна дипломатія - має на меті підтримку національних інтересів в зовнішньоекономічній діяльності, розширення експортного потенціалу та залучення інвестицій.

4. Фінансова дипломатія - спрямована на залучення інвестицій в національну економіку, зниження кредитних ризиків, забезпечення стійкості фінансової системи.
5. Медична дипломатія - орієнтована на сприяння розвитку медичного сектора, залучення іноземних інвестицій та розширення міжнародного обміну в галузі медицини.
6. Туристична дипломатія - спрямована на підвищення інтересу до країни як туристичного напрямку, розвиток туристичної інфраструктури та залучення іноземних туристів.
7. Харчова дипломатія - орієнтована на підтримку національного виробництва та розширення експортних можливостей харчових продуктів.

Енергетична дипломатія - це складна система дій держав у галузі енергетики, спрямованих на досягнення своїх політичних, економічних та геополітичних інтересів. Її основна мета полягає в забезпеченні енергетичної безпеки та економічного зростання країни, а також у розвитку та підтримці співпраці з іншими державами у сфері енергетики.

Одним з прикладів енергетичної дипломатії є стратегія Росії щодо газових поставок до Європи. Росія є одним з найбільших постачальників газу до країн Європи, і вона використовує це як інструмент своєї зовнішньої політики. Росія зуміла створити газову залежність від свого газу, яка дозволяє їй впливати на політику тих країн, які отримують її газ. Так, у 2009 році Росія припинила поставки газу до України в зв'язку з політичними розбіжностями між двома країнами, що призвело до зменшення газових запасів у країнах Європи та підвищення цін на газ.

Іншим прикладом енергетичної дипломатії є політика Китаю з прискоренням переходу на використання відновлюваної енергії. Китай бачить відновлювану енергію як важливу складову своєї зовнішньої політики, оскільки це дозволяє йому бути менш залежним від імпорту вугілля та нафти, а також бути лідером у галузі виробництва технологій для відновлюваної енергії.

У 2020 році було багато прикладів енергетичної дипломатії, оскільки країни продовжували використовувати енергетичні ресурси як інструмент своєї зовнішньої політики. Приклади енергетичної дипломатії в 2020 році:

1. Саудівська Аравія та Росія домовилися про зменшення видобутку нафти від ОПЕК+ у відповідь на падіння попиту через пандемію COVID-19. Це було важливою дипломатичною угодою, оскільки нафтові ціни мали велике значення для обох країн та світової економіки загалом.
2. ЄС продовжував свою політику енергетичної безпеки, запроваджуючи нові правила щодо транзиту газу, щоб зменшити залежність від поставок з Росії та забезпечити більшу конкуренцію на ринку газу.
3. Китай та США продовжували вести дипломатичні переговори щодо торгівлі енергетичними продуктами, включаючи нафту та газ. Ці переговори були важливими для обох країн, оскільки вони залежали від імпорту енергії.
4. Японія продовжувала розвивати енергетичну дипломатію в рамках свого плану енергетичної політики "Energiewende". Цей план передбачав збільшення використання відновлюваної енергії та зменшення залежності від імпорту енергії.

Це лише кілька прикладів енергетичної дипломатії в 2020 році, але це демонструє, як енергетичні ресурси можуть впливати на зовнішню політику та геополітичну ситуацію у світі. Галузева дипломатія, а саме енергетична дипломатія є важливими інструментами зовнішньої політики, оскільки вони дозволяють країнам захищати свої інтереси та впливати на світову економіку та геополітику.

Основні висновки, які можна зробити про галузеву дипломатію:

- Галузева дипломатія - це дипломатичні зусилля, що спрямовані на підтримку певної галузі економіки та національних інтересів.

- Галузева дипломатія може включати у себе договори про торгівлю товарами та послугами, інвестиції, наукові дослідження, інтелектуальну власність та інші аспекти господарської діяльності.
- Галузева дипломатія є важливою для забезпечення сталого економічного зростання та зменшення економічної залежності від інших країн.

Основні висновки про енергетичну дипломатію:

- Енергетична дипломатія - це дипломатичні зусилля, що спрямовані на забезпечення доступу до енергетичних ресурсів та захист національних інтересів в енергетичній галузі.
- Енергетична дипломатія може включати у себе укладання угод про транзит енергоресурсів, забезпечення безпеки енергетичних інфраструктур, підтримку використання відновлюваних джерел енергії та інші аспекти, пов'язані з енергетикою.
- Енергетична дипломатія є важливою для забезпечення енергетичної безпеки та зменшення залежності від імпорту енергії.

Список використаних джерел

1. Hill, M. (1990). Export promotion: The role of non-governmental organizations. International Affairs,. https://doi.org/10.2307/2621631
2. Berkes, K., & Smith, H. (2012). Diplomacy of innovation: The role of embassies in supporting national innovation systems. Science and Public Policy, https://doi.org/10.1093/scipol/scs046
3. Paterson, R. (2002). The new diplomacy of trade: Competing in the global marketplace. Columbia University Press. https://www.jstor.org/stable/10.7312/pate12094
4. Strange, R., & Zuelke, A. (2001). Export promotion policies in the context of developing country trade. Journal of International Development. https://doi.org/10.1002/jid.811
5. van Houten, P. (2018). Public Diplomacy and the Rise of Industry Diplomacy. In Public Diplomacy and the Implementation of Foreign Policy in the US, Sweden and Turkey (pp. 105-120). Palgrave Macmillan. https://doi.org/10.1007/978-3-319-74341-8_7
6. Cantwell, J. A. (2010). Industry diplomacy and its implications for multinational enterprises. Journal of International Managemen https://doi.org/10.1016/j.intman.2009.06.005
7. Shaffer, Brenda. "Energy Diplomacy." New York: Columbia University Press, 2014.
8. https://cup.columbia.edu/book/energy-diplomacy/9780231159106
9. Goldthau, Andreas. "Global Energy Governance: The New Rules of the Game." Washington, DC: Brookings Institution Press, 2010. https://www.brookings.edu/book/global-energy-governance/

Соколова Зоя Сергіївна
к.е.н., доцент кафедри МЕВ і бізнесу
Факультет міжнародних відносин НАУ

ДИПЛОМАТІЯ ГАЛУЗІ РИБОЛОВСТВА ТОГО

Галузева дипломатія — стратегія керівництва країни в тій галузі, яка є основою її економічної стабільності [1].

Того — країна в Західній Африці на березі Гвінейського заливу Атлантичного океану. Для розвитку її економіки критично важливе значення має риболовство, тобто дипломатія галузі риболовства. Для Того це означає необхідність стратегічного підходу до розвитку галузі.

Протяжність берегової лінії Того — близько 50 км. Крім того, країна має континентальні річки на мілині і ставки, які створюють можливість для рибальства і розведення риби. Загальна площа води, де в Того ведеться риболовля, становить близько 2050 кв. км.

Згідно з даними ЮНКТАД ВВП Того складає близько 8 млрд дол. США [2], а рибаловний сектор складає 5% ВВП Того, тобто 400 млн дол. США.

Рибальство в Того забезпечує робочі місця і постачає рибу та морепродукти для місцевого попиту. В ньому працевлаштовано понад 30 тис. людей. З них 9 тис. - рибалки, 12 тис. - жінки-торговці рибою. Близько 150 тис. чол. безпосередньо залежать від сектору риболовства.

Загальна кількість населення Того становить 9 млн чол. із щорічним зростанням у 2,5%. Через швидке збільшення населення країни зростає національний попит на рибу та продукти рибальства для місцевого споживання, і створюється прогалина із харчовим забезпеченням. Один із можливих шляхів, щоб заповнити цю прогалину — це продукція виробництва галузі аквакультури [3].

ВВП на душу населення Того складає приблизно 900 дол. США. В комплексі всі вказані дані свідчать, про життєву необхідність активного розвитку галузі, по-перше, для збільшення робочих місць, по-друге, для задоволення місцевого попиту морськими продуктами.

Національні потреби у рибі, як у тваринному білку Того забезпечені морським, лагунним та внутрішнім рибальством на 40%, а 60% припадає на імпорт. Взагалі за інформацію експертів, води під юрисдикцією Того є відносно бідними на рибні ресурси. Потенційний вилов риби тут становить близько 600 т на рік.

В структурі галузі риболовства Того найбільшу частку складає кустарний промисел. Найважливішим видом діяльності є морське кустарне рибальство, оскільки воно стосується як рибалок, так і уловів. Цей промисел являє собою фактично від 70 до 80 % загального обсягу національного рибного господарства. Кустарний лагунний та внутрішній промисел риби також активно ведеться, але через брак фінансових та людських ресурсів, по суті, вони не контролюються, промисел ведеться без моніторінгу. За приблизними оцінками внутрішній кустарний промисел риби Того складає 5 тис. т.

Промислове рибальство є менш важливим, ніж кустарне, як з точки зору розміру флоту, так і виловів. Промисловий промисел ведеться траулерами, які виловлюють глибоководні запаси, що має низьку продуктивність. Для тралового флоту потенційно вона оцінюється в межах 600-800 т на рік [4].

Звіт тоголезького Міністерства морської економіки, рибальства та берегової охорони за 2022 р. стверджує, що виробництво риби в країні активно розвивається. Важливу роль в цьому відіграє розвиток кустарного рибальства. У 2020 р. в Того було зарєстровано виловленої риби 3,45 тис. т, у 2021 р. - 4,13 тис. т, а у 2022 р. - 6,69 тис. т , що на 50% більше у порівнянні з попереднім 2021 р. [3].

Одним з головних факторів, який позитивно вплинув на збільшення рибаловства стало відкриття нового рибаловного порту в Ломе разом із власним рибним ринком. Цей рибний порт Ломе був побудований спільного альянсу уряду Того і Японського агентства міжнародного співробітництва. Його будівництво коштувало 32,6 млн дол США. За місткістю порт вміщує 3 тис. рибалок, 300-400 каное та 5 тис. оптовиків і переробників риби. Він також оснащений інфраструктурою для вивантаження, зберігання та реалізації риби та рибної продукції. Таким чином, модернізація порту відіграла важливу роль у створенні нових робочих місць [3].

Необхідно зазначити, що не дивлячись на прогресивну тенденцію галузі риболовства всередині країни, участь Того на світовому ринку постачання риби та морепродуктів практично незначна у порівнянні з сусідніми африканськими країнами. Це пов'язано з різними факторами, серед яких найбільш відчутними є погане управління ресурсами, що призводить до виснаження водних ресурсів та надмірного вилову риби. Останнє обумовлено промисловим рибальством та роботою іноземних флотів, які ловлять рибу в тоголезьких водах без відповідних ліцензій [3].

Список використаних джерел

1. Корд, Камран. Международное сотрудничество в сфере энергетики (на примере нефтегазового комплекса Ирана) Економічний вісник НТУУ «КПІ» : збірник наукових праць. – 2008. – № 5. – С. 88–91.

2. Статистичні дані ЮНКТАД. Режим доступу: https://unctad.org/statistics

3. Togo fishing sector expands on account of increased artisanal fishing. January 21, 2023. Website

Food Business. Africa. Режим доступу: https://www.foodbusinessafrica.com/togo-fishing-sector-expands-on-account-of-increased-artisanal-fishing/

4. Fisheries Committee for the West Central Gulf of Guinea. Режим доступу: https://fcwc-fish.org/about-us/member-states/togo.

Сривкін Павло Сергійович
4 курс, здобувач вищої освіти ОП «Міжнародна інформація»
Національний авіаційний університет, м. Київ

КОРЕЛЯЦІЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ ПУБЛІЧНИМИ ДИПЛОМАТИЧНИМИ ВИСТУПАМИ

Взаємозв'язок інформації та міжнародних відносин демонструється через заяви та виступи ключових акторів міжнародних відносин, таких як глави держав, офіційні дипломатичні представники, посли та прес-секретарі, які передають відповідні інформаційні повідомлення міжнародному співтовариству, що в свою чергу, впливає на потенційні заходи інформаційної політики на тому чи іншому етапі. Ці актори доносять відповідні інформаційні повідомлення до міжнародної спільноти, яка, у свою чергу, реалізує потенційні заходи інформаційної політики на конкретному етапі. Тому є підстави стверджувати, що інформаційний простір корелює з публічними дипломатичними виступами. Кожна міжнародна подія чи конференція, в якій беруть участь представники держав світу, має потенціал для розширення інформаційної політики та сучасного інформаційного простору, додаючи нові методології та інструменти для вирішення політичних криз [4]. У тезі досліджується взаємозв'язок між інформацією та міжнародними відносинами.

Вступ. Інформаційна епоха революціонізувала спосіб функціонування світу, і це не стало винятком у міжнародних відносинах. Взаємозв'язок між інформацією та міжнародними відносинами стає все більш очевидним, оскільки світ продовжує рухатися до більш взаємопов'язаного і глобалізованого стану. Важливість взаємозв'язку інформації та міжнародних відносин демонструють заяви та промови ключових акторів міжнародних відносин, таких як глави держав, офіційні дипломатичні представники, посли та прес-секретарі.

Роль інформації в міжнародних відносинах неможливо переоцінити. Інформація, яку передають ключові актори міжнародних відносин, може впливати на політичні та економічні рішення, що приймаються іншими учасниками міжнародної спільноти. Наприклад, промови, заяви та резолюції членів Організації Об'єднаних Націй можуть мати значний вплив на процес прийняття рішень міжнародною спільнотою [4].

Аналогічно, промови глав держав та їхніх офіційних представників можуть формувати громадську думку та впливати на те, як люди сприймають зовнішньополітичні рішення їхніх країн. По суті, взаємозв'язок між інформацією та міжнародними відносинами є симбіотичним, де перше формує друге, а друге формує перше.

Взаємозв'язок між інформацією та міжнародними відносинами найкраще демонструють публічні промови та заяви ключових гравців у міжнародних відносинах. Повідомлення, що передаються в цих промовах і заявах, можуть мати значний вплив на міжнародне

співтовариство, і вони часто лягають в основу політичних рішень, що приймаються міжнародним співтовариством.

Роздивимось трансформування інформаційної політики на прикладі серії міжнародних зустрічей Рамштайну. Зустрічі у форматі «Рамштайн» — це серія дипломатичних зустрічей міністрів оборони кількох десятків країн світу, що відбулися з метою синхронізації та прискорення надання військової зброї Україні для протистояння російському повномасштабному вторгненню та обговорення питань підтримки України після закінчення війни [5].

Серія дипломатичних зустрічей у форматі "Рамштайн" може бути дуже важливою для України в контексті її безпеки та оборони. Оскільки Росія продовжує агресивну політику на території України, допомога від інших країн може бути критично важливою для української армії та нації в цілому. Зустрічі в форматі "Рамштайн" можуть забезпечити синхронізацію та прискорення надання військової допомоги Україні від країн-членів, що беруть участь в цих зустрічах. Це може включати надання зброї, боєприпасів, техніки та іншого військового обладнання. Окрім того, на зустрічах можуть обговорюватися питання підтримки України після закінчення війни. Це може включати фінансову та економічну допомогу, а також підтримку в інших сферах, які допоможуть Україні відновитися після конфлікту. Кожний, хто приймає участь у обговоренні наданні допомоги і зброї українській державі, привносить нового тренду у міжнародних відносинах, де над диктаторським світом переважає демократія і курс на вільні кордони. Навіть прості слова підтримки від представників країн світу Україні і подальше засудження терористичних дій рф відіграють надважливу роль у балансі міжнародної арени. Міністр оборони Олексій Резніков, представник України в «Рамштайні», назвав її «справжньою коаліцією вільного світу на підтримку України» [1].

Зустрічі Рамштайну важливі не тільки в інформаційному контексті, а і засобах налагодження кооперації між країнами, що здатні передати із своїх запасів та резервів техніку, яка пришвидшить перемогу України на полі бою. Українці нещодавно раділи від результатів останньої із зустрічей Рамштайну: Україна успішно пройшла ще один етап отримання військової допомоги від західних союзників, оскільки група країн обіцяли передати танки, яких Україні досі бракувало. Німеччина, яка раніше була головним "упертям" у постачанні танків, нарешті згодилася передати 14 танків Leopard 2, разом із логістикою, боєприпасами та технічним обслуговуванням системи. Також, Німеччина надасть дозвіл країнам-партнерам, які хочуть передати свої запаси німецьких танків. Крім того, кілька інших країн обіцяли передати свої танки Україні, зокрема Польща, Нідерланди, Іспанія, Норвегія, Португалія, Фінляндія, Данія та Канада. США також підтримають Україну, передавши 31 танк M1 Abrams, а Велика Британія та Франція також передадуть свої танки до кінця березня. Крім того, Швеція розглядає можливість передачі своїх танків, а Чехія та Польща обіцяли передати модернізовані радянські танки Т-72 [2].

Під час прес-конференцій нерідко міністри оборони чи представники держав підтримують українців під час війни проти росії. Ллойд Остін, міністр оборони США, висловив співчуття загиблим у трагедії в Дніпрі, яка є, на його думку, свідченням продовження атак рф на «цивільне населення та критичну інфраструктуру України» [3]. А Ріші Сунак, прем'єр-міністр Великої Британії, під час Мюнхенської конференції, закликав світових лідерів "подвоїти військову підтримку" Україні та наголосив, що російська війна проти України поставила під сумнів "безпеку і суверенітет кожної нації" [6].

Ключові актори міжнародних відносин мають вирішальний вплив на формування громадської думки та сприйняття зовнішньополітичних рішень країни, тому їх промови та заяви є дуже важливими в інформаційному просторі. 20 лютого 2023 року, неочікувано до Києва, столиці України, приїхав американський президент Джезеф Байден. Українці були зворушені

цим жестом підтримки всієї нації і непохитним характером американського лідера, який завжди зазначав, що США нададуть всіх засобів і будуть підтримувати українську держави до повної перемоги над рф. Джо Байден приїхав майже у річницю від дня вторгнення рф до України та виступив із промовою, що ввійде в історію. "Я стоятиму до кінця поруч з В. Зеленським та його народом, я оголошую про чергову поставку критично важливого обладнання, включаючи артилерійські боєприпаси, протитанкові системи та радари повітряного спостереження, щоб допомогти захистити український народ від повітряних бомбардувань", - сказав американський президент [3]. Приїзд Джо Байдена до України сприятиме подальшому зміцненню відносин між США та Україною, а також сприятиме розвитку демократичних процесів в Україні. У цілому, приїзд та промова Джо Байдена є дуже важливими для України та її народу, оскільки зміцнює підтримку США для України в її боротьбі за територіальну цілісність та демократичні цілі.

Отже, взаємозв'язок між інформацією та міжнародними відносинами - це симбіоз, який може впливати на політичні та економічні рішення, що приймаються міжнародним співтовариством. Промови та заяви ключових акторів міжнародних відносин мають вирішальне значення у формуванні громадської думки та впливають на те, як люди сприймають зовнішньополітичні рішення своєї країни. Міжнародні заходи та конференції, в яких беруть участь представники світових держав, мають потенціал для розширення інформаційної політики та сучасного інформаційного простору, додаючи нові методології та інструменти для вирішення політичних криз. Тому вкрай важливо, щоб міжнародне співтовариство визнало важливість взаємозв'язку інформації та міжнародних відносин і працювало над розробкою ефективної інформаційної політики, здатної формувати глобальний політичний та економічний ландшафт.

Список використаних джерел

1. Рєзніков розповів про результати зустрічі «Рамштайн-2» [Електронний ресурс] // Укрінформ. – 2022. – 24 травня. – Режим доступу: https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3491075-reznikov-rozpoviv-pro-rezultati-zustrici-ramstajn2.html (дата звернення: 20.02.2023)
2. Результати восьмої зустрічі у форматі «Рамштайн» [Електронний ресурс] // АРМІЯINFORM. – 2023. – 20 січня. – Режим доступу: https://armyinform.com.ua/2023/01/20/rezultaty-vosmoyi-zustrichi-u-formati-ramshtajn/ (дата звернення: 20.02.2023)
3. Байден неочікувано приїхав до Києва. Що він привіз [Електронний ресурс] // BBC. – 2023. – 20 лютого. – Режим доступу: https://www.bbc.com/ukrainian/news-64698352 (дата звернення: 20.02.2023)
4. The Importance of Information in International Relations https://digitalcommons.unl.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=5138&context=libphilprac (дата звернення: 20.02.2023)
5. 2022 Ramstein Air Base meeting [Електронний ресурс] // Wikipedia: The Free Encyclopedia. – 2023. – 16 лютого. – Режим доступу: https://en.wikipedia.org/wiki/2022_Ramstein_Air_Base_meeting (дата звернення: 20.02.2023)
6. Сунак у Мюнхені закликав подвоїти військову підтримку України [Електронний ресурс] // Укрінформ. – 2023. – 18 лютого. – Режим доступу: https://www.ukrinform.ua/rubric-polytics/3671840-sunak-u-munheni-zaklikav-podvoiti-vijskovu-pidtrimku-ukraini.html (дата звернення: 20.02.2023)

Щава Кристина Олександрівна
4 курс, здобувач вищої освіти ОП «Міжнародна інформація»
Національний авіаційний університет

МЕХАНІЗМИ ПУБЛІЧНОЇ ДИПЛОМАТІЇ НАТО

З розвитком науки і техніки і поширенням сучасних технологій у всі сфери життя і міжнародних відносин, змінюються і методи взаємодії міжнародних акторів, а також змінюються і загрози, що можуть стояти перед державами. І, якщо раніше основною небезпекою було оголошення війни, а головною метою всіх членів цивілізованого світу було сприяння миру, то зараз зусилля міжнародних організацій зосереджені на налагодженні і підтримці дипломатичних зв'язків і проведенні правильної інформаційної політики.

НАТО було створене Вашингтонським договором 4 квітня 1949 року з метою захисту західного способу життя, який включає демократію, особисту свободу, верховенство права та вільну ринкову економіку. Незважаючи на те, що сам Договір не визначав ворога, він був чітко розроблений для протидії радянській експансії та збалансування військової сили Радянського Союзу. Альянс був заснований для цілей «колективної оборони», і в основі Північноатлантичного договору лежить угода «що збройний напад на одну або більше з них (сторін договору) в Європі або Північній Америці вважатися нападом на них усіх», зобов'язуючи всі держави-члени надавати допомогу члену, який піддався нападу, за згодою держави [1]. Незважаючи на те, що основною місією НАТО була колективна оборона, з моменту свого створення Альянс розумів, що важливо спілкуватися зі своїми громадянами і проводити правильну інформаційну політику, щоб забезпечити їхню підтримку.

Тому 18 травня 1950 року члени-засновники НАТО зробили перші кроки до інформування громадської думки - Атлантична рада НАТО випустила резолюцію, з метою сприяння та координування громадської інформації для досягнення цілей Договору. У серпні 1950 року з призначенням директора було створено Інформаційну службу НАТО. Хоча вона не отримала бюджету до липня 1951 року, вона перетворилася на інформаційну службу в березні 1952 року зі створенням Міжнародного штабу на чолі з секретарем. У 1953 році був створений Комітет з питань інформації та культурних зв'язків. Роль цього комітету полягала у вирішенні проблем, пов'язаних із донесенням політики Альянсу до громадськості. Він організовував регулярні зустрічі з Інформаційною службою НАТО для обміну інформацією і розробки комунікаційних програм. Однак, незважаючи на функціонування всіх цих інституційних структур, діяльність публічної дипломатії, здійснювана НАТО протягом холодної війни, не була повною мірою ефективною. Швидше, у цей період лідери двох блоків вели «пропагандистську» діяльність за допомогою своїх засобів масової інформації з метою впливу на маси.

В період після розпаду Радянського Союзу, НАТО прагнуло розвивати діалог і співпрацю з країнами колишнього Східного блоку з метою розширення безпеки та стабільності за межі традиційних територій. Тому в 1994 році було започатковано програму «Партнерство заради миру». У 1990-х роках НАТО мало на меті перетворитися з альянсу колективної оборони на організацію, що забезпечувала б безпеку європейських країн. Основні проблеми, з якими Альянс зіткнувся з того часу, стосувалися розширення НАТО, його відносин з Росією, а також обсягу та характеру його місій.

У 21-му столітті виникли глобальні дебати щодо форм публічної дипломатії, і НАТО вжило кроків для розвитку інституційної основи для своїх зусиль у сфері публічної дипломатії. Наприклад, у 2003 році у Брюсселі був створений Відділ громадської дипломатії НАТО. Таким чином, окрім щоденних зв'язків із пресою та управління веб-сайтами, більшість заходів, здійснюваних Відділом громадської дипломатії були розраховані на довгостроковий ефект. Ця діяльність, як правило, включає налагодження стосунків з особами, що формують громадську

думку, і журналістами; сприяння діалогу між експертами з безпеки, політиками; та формування інтересу до трансатлантичних проблем серед верств населення, зокрема наступних поколінь.

НАТО заявляє про свої цілі щодо публічної дипломатії та комунікаційних стратегій наступним чином:

НАТО спілкується та розробляє програми, щоб сприяти підвищенню обізнаності та розуміння Альянсу та питань, пов'язаних з Альянсом, і, зрештою, зміцнювати підтримку та довіру до Організації. Оскільки НАТО є міжурядовою організацією, уряди окремих країн-членів також несуть відповідальність за пояснення своєї національної політики оборони та безпеки, а також своєї ролі як членів Альянсу своїй аудиторії.

НАТО та її держави-члени зазвичай використовують поєднання прес-релізів, офіційних промов та ініціатив публічної дипломатії, щоб вплинути на громадську думку. Прес-служби та прес-секретарі Альянсу намагаються донести точку зору організації до найширшого загалу через ЗМІ, а також прагнуть вплинути на медійне відображення подій. Публічна дипломатія – це прямий контакт з метою переконання міжнародної громадськості, на відміну від зв'язків між державами. Щоб поділитися цінностями та ідеями, міжнародні актори використовують публічну дипломатію, щоб реагувати на короткострокові новинні події, створювати позитивні програми новин і розвивати довгострокові відносини з населенням. Крім того, стратегічні комунікації мають на меті сформувати інформаційне середовище для отримання підтримки певної політики та військових операцій. З цією метою НАТО використовувало засоби стратегічного зв'язку під час військових операцій в Боснії, Косово та Афганістані [2].

Нові виклики безпеці, особливо після терористичних атак 11 вересня, досвід НАТО врегулювання криз на Балканах і в Афганістані та важливість співпраці з партнерами в усьому світі змусили НАТО уважно вивчити та переглянути свої комунікаційні можливості. У цьому контексті НАТО визначила деякі ключові принципи, якими керуватиметься щодо нового підходу публічної дипломатії:

1. Публічна дипломатія – це питання слухання;
2. Публічна дипломатія повинна бути пов'язана з політикою;
3. Щоб бути ефективною, публічна дипломатія має викликати довіру;
4. Громадська дипломатія має відповідати на виклики веб-світу 2.0;
5. Найефективніша публічна дипломатія відбуватиметься під прожекторами ЗМІ, але в інших випадках політичні питання краще повідомляти третіми сторонами, такими як аналітичні центри та науковці, ніж через офіційні заяви;
6. Для публічної дипломатії необхідні гідне планування, навчання та ресурси.

Стратегія громадської дипломатії НАТО на 2010–2011 рр. визначила дві ключові основні сфери, які потребують особливих зусиль: підтримка ролі та досягнень НАТО в зонах операцій і місій, а також ідентичність і стратегічний напрямок Альянсу. У документі зазначено, що «загальні зусилля НАТО у сфері публічної дипломатії й надалі будуть спрямовані на підвищення обізнаності та формування розуміння та підтримки політики, операцій і місій НАТО в короткостроковій, середньостроковій та довгостроковій перспективі та на додаток до національних зусиль країн Альянсу».

Тобто, публічна дипломатія розглядається як довгостроковий процес створення довіри, інтересу та прихильності в громадськості. Усі ці комунікаційні механізми демонструють, що Альянс вважає комунікацію з громадськістю та вплив на неї дуже важливим.

У цьому контексті НАТО виступила з деякими ініціативами для розширення розуміння громадськістю своєї ролі. Наприклад, під заголовком «WeAreNATO» Альянс докладає зусиль, щоб пояснити основну місію НАТО — гарантувати свободу та безпеку своїм громадянам. Ця концепція зосереджена на перевагах єдності та солідарності між членами Альянсу, а також на ролі, яку НАТО відіграє у підтримці євроатлантичної безпеки. Ця комунікаційна робота в

масштабах усього Альянсу, за участю країн Альянсу, використовує фірмовий мультимедійний вміст, щоб показати, як члени НАТО співпрацюють у багатьох сферах, включаючи дипломатію, військову співпрацю та реагування на кризи.

Крім того, 8 червня 2019 року Генеральний секретар НАТО Єнс Столтенберг започаткував ініціативу «НАТО 2030», яка була проголошена на Лондонському саміті НАТО в грудні 2019 року [3]. Мета цієї ініціативи — зробити Альянс та його держави-члени більш активними. готовими до нових викликів і загроз. Особливо під час пандемії Covid-19 активне залучення громадськості та стратегічна комунікація в усіх державах-членах НАТО були необхідними. У цьому сенсі громадяни та союзники НАТО були активно інформовані про те, що Альянс робить для них, включаючи надання повітряних перевезень, медичну підтримку та транспортування пацієнтів під час пандемії. Щоб протистояти викликам пандемічної кризи, НАТО використовував цифровий зв'язок у відповідь на пандемію на всіх платформах. Крім того, у зв'язку з пандемією зусилля НАТО у сфері публічної дипломатії були переведені повністю в онлайн-режим [4].

Отже, зі стрімким розвитком комунікацій і технологій внаслідок глобалізації всі учасники міжнародної системи шукають нові способи залишатись на порядку денному. Переслідуючи цю мету, НАТО почала застосовувати багато комунікаційних стратегій, у тому числі зусилля публічної дипломатії. Однак у цьому глобалізованому світі разом із еволюцією комунікаційних стратегій та інструментів форма та масштаби конфліктів також змінилися. Як організація безпеки НАТО також стикається з сучасними викликами безпеці. У цьому процесі не можна очікувати, що всі заходи публічної дипломатії НАТО будуть здійснюватися без перешкод, проте Альянс намагається відповідати вимогам сучасності і вибудвувати відповідну інформаційну політику і політику стратегічних комунікацій.

Список використаних джерел

1. Північноатлантичний договір. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/950_008#Text (дата звернення: 09.02.2023).
2. Andrzej Jacuch. Countering Hybrid Threats: Resilience in the EU and NATO's Strategies // The Copernicus Journal of Political Studies. 1/2020, pp. 5–26.
3. Kecskeméthy Klára Siposné. "The NATO 2030 report. Strategic priorities of the Alliance." International Conference Knowledge-Based Organization. Vol. 27. No. 1. 2021.
4. «NATO's Approach to Countering Disinformation: A Focus on COVID-19,» NATO, July 17, 2020, URL: https://www.nato.int/cps/en/natohq/177273.htm?utm_source=twitter&utm_medium=smc&utm_campaign=200717%2Bdisinfo%2Bcard1

СЕКЦІЯ 3. ДИПЛОМАТІЯ УКРАЇНИ ТА ЇЇ СОЮЗНИКІВ В УМОВАХ ВІЙНИ

Bakal Samson
3rd year student, EP "International relations"
National Aviation University

DIPLOMACY OF SPAIN IN THE CONTEXT OF RUSSIAN INVASION

Previously Spain did not play a big role in supporting Ukraine at the beginning of the escalation and invasion, despite the fact that Spain is an influential actor in NATO and the EU. In January 2022, amidst of the 2021-2022 Russian-Ukrainian crisis, Spanish Prime Minister Pedro Sánchez declared that Spain supports every day Ukraine's sovereignty and territorial integrity [3] . On February 21, 2022, Sanchez condemned Russia's recognition of the quasi-republics of the Donetsk and Luhansk, promising a coordinated response with Spain's partners [2]. On February 25, 2022, after the full Russian invasion of Ukraine on February 24, the last employees of the Spanish Embassy in Kyiv left in a convoy heading for western Ukraine. In addition to humanitarian aid, the Spanish government approved the provision of lethal aid to Ukraine, including more than a thousand missile grenade launchers. Spain's Ministry of Integration, Social Security and Migration set up reception, care and relocation centers for Ukrainian refugees in Barcelona and Malaga, processing about 40,000 applications for temporary protection during the first three weeks of the conflict. During a videoconference before the Spanish Congress of Deputies, Ukrainian President Volodymyr Zelenskyy expressed gratitude Spanish companies which have ceased doing business in Russia, calling upon companies such as: Maxam Explosives (explosives manufacturer), Porcelanosa (ceramics manufacturer) and Sercobe (Spanish association of manufacturers of production capacity)[3]. On April 18, 2022, Spanish Prime Minister Pedro Sanchez announced the inevitable opening of an embassy in Kyiv. On April 21, 2022, Sánchez visited Kyiv, where he met with Zelenskyy and announced the shipment of the largest batch of weapons: more than 200 tons of military equipment. On April 22, 2022, the Spanish Embassy in Kyiv proceeded its work. On November 30, 2022, an employee of the Ukrainian Embassy in Madrid was injured when an envelope exploded while he was working with a letter (allegedly intended for Ukraine's Ambassador to Spain, Serhiy Pogoreltsev). During his working visit to the Kingdom of Spain, Deputy Head of the Office of the President of Ukraine Ihor Zhovkva held a series of meetings with representatives of the Government and Parliament of the Spain. During the negotiations with the Minister of Foreign Affairs, European Union and Cooperation of the Kingdom of Spain, Jose Manuel Albares Bueno, the parties discussed the issue of conceding Ukraine the status of a candidate for EU membership in the context of the European Council, but even the Membership action plan and, of course, Ukraine's membership in NATO are not even considered today.

In addition, the parties emphasized the importance of strengthening the defense capabilities of the Armed Forces of Ukraine by providing Ukraine with heavy weapons. The interlocutors exchanged views on the possibility of involving Spanish business in the reconstruction of certain regions and cities of Ukraine destroyed by Russian troops. The Deputy Head of the Presidential Office informed the Minister of Foreign Affairs of Spain about the establishment of new channels for the export of Ukrainian grain to the European and world markets. Ihor Zhovkva also took part in the events on the occasion of the 40th anniversary of Spain's accession to NATO with the participation of King Felipe VI of Spain, Prime Minister Pedro Sanchez and NATO Secretary General Jens Stoltenberg. An important topic touched upon by the speakers was the need to strengthen Ukraine's defense capabilities against the backdrop of Russian aggression. Prime Minister Sanchez approved his support for Ukraine and called on Russia to withdraw its troops from the entire territory and the Spanish Prime Minister also

participated in a virtual meeting of the International Crimean Platform, an initiative created a year ago to coordinate international efforts to reintegrate Crimea into Ukraine. In his speech, Pedro Sanchez called on Russia to withdraw its troops from the entire territory of Ukraine within its internationally recognized borders[3] . The Prime Minister of Spain confirmed Spainish strongest condemnation of unreasonable aggression, including the temporary occupation of the Crimean peninsula, where its illegal actions constitute a violation of international humanitarian and human rights law. The Crimean Platform adopted a Joint Declaration confirmimg its condemnation of the invasion of Ukraine and its commitment to continue to put pressure on Russia to end its temporary occupation of Crimea and restore Ukrainian control over the peninsula. Spanish government stated that it is extremely concerned about Russia's occupation of Ukrainian ports, which infringes the law of the sea and hinders freedom of navigation in the Black Sea, increasing food insecurity and threatening the lives of millions of people around the world.

Thereby, last year's Crimean Platform was aimed at 1) Consolidation of the policy of non-recognition, 2) proper implementation and strengthening of sanctions, 3) regional security through the influence of the militarization of Crimea on the security of Eastern Europe, the Black and Mediterranean Seas, including freedom of navigation 4) violations of human rights and international humanitarian law 5) mitigation of the negative economic and environmental consequences of the occupation of Crimea. On January 17, 2023, Spanish Foreign Minister Jose Manuel Albares stated during World Economic Forum in Davos about the fact that Spain does not intend to supply tanks to Ukraine in order to avoid direct confrontation with Russia [3]. On January 24, Spanish Defense Minister Margarita Robles emphasized the fact that the Leopard 2 tanks had been stored in accordance with all conservation rules, so they do not demand significant repairs [2]. However, Spain did not agree to supply tanks for Ukraine without the approval of its allies, especially an ally such as Germany, as the shipment of any weapons to NATO member states must be agreed with Germany. On January 25, both Robles and Sanchez stated the readiness of Spanish government to join the coalition of allies which is organizing the delivery of Leopard 2 tanks for Ukraine after the German government's decision, since the Spanish government was ready to act only in a coalition on the issue of tanks [1]. On January 27, Robles publicly stated about providing by Spain four to six Leopard 2 tanks for Ukraine in the spring and recently stated that approximately 20 M113 armored personnel carriers and shells for air defense systems will be in Ukraine in mid-February.

Conclusion

Therefore, the bureaucracy was defeated, at last it led to long-waited military support, especially tanks Leopard 2, because of pressure by majority of European countries, particularly Estonia, Netherlands, Latvia and Lithuania on Germany and other European Union members countries, which did not provide weapons for Ukraine during Russian invasion, Germany, Spain and other NATO member – states began to ensure necessary weapon for Ukrainian troops, and it should be stated. Despite weapon neutrality and still trade relations with Russia, according to agreement by Spanish government, Spain made a big contribution, providing 320.8 million euros for Ukraine, with the aim of supporting the macro-financial aid programs launched by the European Commission, including 6 billion euros, which were granted to Ukraine in as concessional loans. Thereby, Spain is the main partner of Ukraine in European Marschall plan, according to which, majority of European countries ensure additional funds for rebuilding of Ukraine after the victory of Ukraine.

Список використаних джерел

1) “ Іспанія відправить до України 20 бронетранспортерів М113”. Censor.net.: веб сайт 01.02.2023.URL:https://censor.net/ua/news/3397176/ispaniya_vidpravyt_do_ukrayiny_20_bronetranporteriv_m113

2) “Іспанія готова долучитися до танкової коаліції”.Censor net. 25.01.2023: веб сайт URL:https://censor.net/ua/news/3395596/ispaniya_gotova_doluchytysya_do_tankovoyi_koalitsiyi_dlya_ukrayiny_el_pais
3) “ Іспанія оголосила про збільшення військової допомоги для України”.АА. Сенхан Болелі.24.08.2022: веб сайт.URL: https://www.aa.com.tr/en/europe/spain-announces-increase-in-military-aid-to-ukraine/2668809

Величко Анастасія
Студентка 2-го курсу групи МБ-203
Факультету міжнародних відносин
Національний авіаційний університет
Науковий керівник: доцент кафедри міжнародних економічних відносин і бізнесу, к.е.н. Аліна ПРОКОП’ЄВА

ДИПЛОМАТІЯ СОЮЗНИКІВ УКРАЇНИ ПІД ЧАС ПОВНОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ РФ

Сильна незалежна Україна має вирішальне значення для стабільності євроатлантичного регіону. Відносини між НАТО та Україною сягають початку 1990-х років і відтоді стали одними з найважливіших партнерських відносин НАТО. Співпраця в ключових сферах зросла після того, як Крим був незаконно анексований Росією у 2014 році. Після повномасштабного російського вторгнення у 2022 році НАТО та союзники надали безпрецедентну підтримку.

Сполучені Штати залишаються відданими відновленню територіальної цілісності та суверенітету України. Вони не визнають російських претензій на Крим та інші території, які Росія незаконно анексувала. США підтримують Мінську угоду щодо врегулювання конфлікту на Донбасі перед вторгненням у 2022 році. На сьогодні Сполучені Штати надали Україні понад 20 мільярдів доларів допомоги, включаючи сучасні ракетні системи, гелікоптери та смертоносні безпілотники. Декілька країн-членів НАТО надають аналогічну допомогу у сфері безпеки.

Західні держави та їхні партнери зробили багато кроків, щоб збільшити допомогу Україні та покарати росію за її наступ у 2022 році.

Важливу підтримку Україні надає дипломатичний десант країн "Люблінського трикутника", що об'єднує Україну, Литву та Польщу, які у Вашингтоні закликали Захід збільшити підтримку України. І литовський, і польський парламентарії категорично заперечили ідею, що сьогодні Україна має йти на переговори з росією та погоджуватися на умови кремля, нехтуючи власними інтересами. путін сприйматиме це як слабкість. Адже «ніхто не покарав кремль у попередні роки за порушення міжнародного права»[3].

Тим часом міжнародні санкції проти росії значно розширились і охоплюють значну частину її фінансового, енергетичного, оборонного і технологічного секторів, а також націлені на активи багатих олігархів та інших осіб. Уряди США та деяких європейських країн також заборонили деяким російським банкам брати участь у Товаристві всесвітніх міжбанківських фінансових телекомунікацій, системі передачі фінансових повідомлень, відомій як SWIFT; наклали обмеження на доступ росії до її величезних золотовалютних резервів; і внесли до чорного списку центральний банк росії. Більше того, багато впливових західних компаній закрили або призупинили свою діяльність у росії.

Вторгнення також коштувало росії довгоочікуваного газопроводу "Північний потік-2" після того, як у лютому Німеччина призупинила сертифікацію газопроводу. Багато критиків, у тому числі американські та українські чиновники, виступали проти газопроводу під час його розробки, стверджуючи, що він надасть росії більше політичних важелів впливу на Україну та

європейський газовий ринок. У серпні росія на невизначений термін призупинила роботу "Північного потоку-1", який забезпечував європейський ринок третиною природного газу.

Росія значною мірою залежить від доходів від нафтогазової промисловості; країна є третім за величиною виробником нафти у світі. За даними Міжнародного енергетичного агентства, тільки в 2021 році доходи від нафти і газу становлять майже половину всього федерального бюджету Росії. Рішення про заборону нафтопродуктів країни було прийнято після того, як у грудні 2022 року Європейський Союз і Велика Британія заборонили морський імпорт російської нафти. За даними Центру досліджень енергетики та чистого повітря, лише ця політика скоротила місячний дохід Росії від експорту викопного палива майже на п'яту частину в грудні, що стало найбільшим падінням з моменту масового вторгнення Росії в Україну.

"Велика сімка", до якої входять США, Канада, Франція, Німеччина, Італія, Японія та Велика Британія, також вирішила встановити глобальну ціну на нафтопродукти преміум-класу, такі як дизельне паливо, на рівні 100 доларів за барель, а на нафту і паливо - 45 доларів за барель, щоб уникнути підвищення цін на газ, яке може вплинути на споживачів. [5]. Угода G7 забороняє доступ до морських послуг, таких як судноплавство, морські страхові компанії та інші послуги на будь-яких суднах, що перевозять російські нафтопродукти, якщо вони не купуються за встановленою ціною або нижче.

З розвитком конфлікту в Україні змінювалося й забезпечення зброєю. Напередодні очікуваного весняного наступу всі зосереджені на тому, щоб забезпечити Україну, за короткий доступний період, спроможністю як захищати свою територію, так і дати їй можливість відвоювати території, які зараз знаходяться під контролем росії. Однак надання західної військової допомоги Україні в останні тижні було затьмарене триваючими дебатами щодо надання країні важкого озброєння, включаючи основні бойові танки. Хоча багато хто вважає цей потенціал життєво важливим для того, щоб допомогти Україні захиститися від весняного наступу росії, також є побоювання, що надання такої допомоги може призвести до ескалації конфлікту.

З початку військових операцій росії проти України 24 лютого 2022 року військова допомога була активізована, багато союзників вперше поставили Україні летальне озброєння. Для деяких країн, таких як Німеччина, та історично нейтральних країн, таких як Швеція, це означало значний розворот їхньої попередньої оборонної політики, яка виключала можливість надання наступальної зброї.

Але всі вони розуміють, що, надаючи допомогу нам, вони захищають і себе. Як сказав пан Президент: "Європа є вільною й буде вільною. Європа є об'єднаною. Я впевнений, що треба зробити все, щоб Європа була об'єднаною з незалежною Україною, із незалежною Молдовою, із незалежною Грузією, незалежними державами Балтії, Польщею й усіма державами – іншими членами нашої сучасної Європи. Ми маємо гарантувати всім державам Європи безпеку!" [4].

24 лютого всі усвідомили, що насправді є цінним, 24 лютого кожен назавжди визначився на чиїй він стороні, саме 24 лютого ввесь світ побачив, що означає бути українцем.

Список використаних джерел

1. Forbes. Офіційний сайт. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://forbes.ua/news/nimechchina-zupinila-sertifikatsiyu-gazoprovodu-pivnichniy-potik-2-sholts-22022022-3797

2. Time. Офіційний сайт. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://time.com/6253071/eu-embargo-russian-diesel/

3. Українська правда. Офіційний сайт. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.pravda.com.ua/

4. Президент України Володимир Зеленський. Офіційне інтернет-представництво. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.president.gov.ua/news/mi-mayemo-garantuvati-bezpeku-yevropi-zvernennya-prezidenta-80885

5. Апостроф. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://apostrophe.ua/ua/article/society/avto/2023-02-09/obval-tsen-na-ryinke-benzina-dizelya-i-avtogaza-dostignut-li-predel/50351

Госсен Дар'я Сергіївна
4 курс, здобувач вищої освіти ОП «Міжнародна інформація»
Національний авіаційний університет

РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКА ВІЙНА ЯК ЧИННИК ТРАНСФОРМАЦІЇ ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНОЇ ДОКТРИНИ США

В умовах сьогодення важко заперечити той факт, що місце США і їхньої зовнішньополітичної віхи в системі міжнародних відносин є магістральними та стрижневими. Зовнішня політика цієї федеральної держави характеризується ледь не найбільш стратегічно поміркованим змістом з урахуванням тенденції до глобального лідерства, що підкріплюється світовою динамікою до демократизації, лібералізації і технологізації (цифровізації). На тлі загальносвітової економічної кризи, значних пертурбацій у політичних колах Європейського та Тихоокеанського регіонів, а також стабільну напругу у відносинах з Китаєм стратегії США активно видозмінюються та трансформуються з урахуванням сучасних реалій. Неабияким чином впливу модель зовнішньої політики США зазнала у зв'язку з пандемією Covid-19. Росію США вважають противником, передусім, через те, що вона створює найбільш масштабні загрози для американських інтересів. Причина цього полягає в методах, котрі використовує росія. Усі вони мають провокативний характер і ґрунтуються на прагненні зниження впливу США в Європі, підривання євроатлантичної єдності й послаблення як урядів кожної європейської держави окремо, так і ЄС загалом. Останньою крапкою у плані окреслення ставлення до росії стали події, пов'язані з повномасштабним вторгненням російської федерації на територію України та тісним партнерством України й США у контексті відсічі збройної агресії рф. Цей процес об'єктивно спричинив чи не найбільш кардинальні зміни у зовнішньополітичній доктрині США.

Одним із базових компонентів розглядуваної доктрини у США традиційно є комплекс регіональної безпеки, який обумовлений потребою моніторингу локальних чинників, прогнозування міжнародних змін, трансформацій глобальної системи безпеки через встановлення причинно-наслідкових зв'язків і значення протистоянь незалежно від позиції сили суб'єктів на геополітичному лоні. На прикладі США, як зазначають науковці [1, с. 31; 2, с. 249], проблема регіональної безпеки й дослідження процесів загострення (ескалації) між державами була стійким і принциповим пріоритетом, при цьому така тенденція притаманна більшості президентів США з часів адміністрації Рейгана.

За даними від 8 вересня 2022 року, список наданої допомоги від імені США Україні перевищує 40 позицій, серед яких різного виду озброєння, транспорт, оборонні системи, авіатехніка, амуніція для військовослужбовців, морський транспорт, медичне приладдя тощо. Сумарно ж, допомога перевищує 44,5 млрд євро. Як наслідок, ця країна посіла провідне місце серед держав, що допомагають Україні [4, с. 115].

У жовтні 2022 року Вашингтон узгодив оновлену стратегію національної безпеки – базового документа, котрий окреслює ключові загрози й ризики для США. У порівнянні з попередніми стратегіями, у цьому документі Україна є ледь не головним предметом

закріплення, оскільки в документі її згадували чи не найбільше – 33 рази. Очевидно, ця увага викликана нинішньою війною та складними викликами, які вона створює – фактично, третина цих згадок міститься в розділі документа про відносини з росією. Білий Дім безапеляційно та ствердно визначив вектор підтримки України, у тому числі заявивши про нарощення участі в проектах реконструкції та економічного розвитку. Це хороший сигнал щодо нашого геополітичного позиціонування. Загалом документ створює достатньо позитивні умови для співпраці між Україною та США – це наявна та задекларована підтримка, зацікавленість у відновленні, можливості брати участь у широкій партнерській платформі, у профспілках та альянсах поза інституційними рамками [6].

Водночас, хоча й підтримка України з боку США є беззаперечною та безпрецедентною за обсягами, в деяких аспектах прослідковується неоднозначна реакція й дії на поточну ситуацію. Наприклад, у середині липня 2022 р. Міністерство фінансів США опублікувало системні звіти й генеральні ліцензії, що давали зелене світло для торгівлі з росією певними групами й категоріями товарів: деякі продукти харчування, насіння, добрива тощо [3, с. 25].

Не можна ігнорувати й суттєве переосмислення з боку США інтересів та потреб самої України як самостійного суб'єкта міжнародних відносин. Після ефемерних положень Будапештського меморандуму неодноразово здіймалися дискусії стосовно реальності гарантій, котрі було заявлено в обмін на ядерний запас. У свою чергу США активно розвивало концепцію підтримки України не тільки в зближенні до НАТО, а й в синергії з конкретними державами-учасниками НАТО з метою зміцнення обороноздатності й утвердження стратегії національної безпеки. Приміром, на віртуальному саміті «Бухарестської дев'ятки» у травні 2021 р. президент США запевнив учасників щодо прагнення «тіснішої співпраці з союзниками по НАТО у Східній Європі, у регіонах Балтійського і Чорного моря, та наголосив на важливості посилення можливостей НАТО зі стримування та оборони» [4, с. 117]. У липні ж 2022 р. під час відео звернення до учасників чергового саміту країн «Тримор'я» у Софії Джо Байден висловив подяку за «обстоювання інтересів колективного Заходу на його східних рубежах» [5], а також запевнив, що США будуть «цілком підтримувати ініціативу «Трьох морів» і залишаться її надійним партнером» [5].

Отже, з огляду на динаміку трансформацій на нормативному рівні доцільно резюмувати, що вплив російсько-української війни на формування зовнішньополітичної доктрини США є значним. Протистояння у серці Європи змусило Вашингтон невідкладно діяти, у тому числі через дипломатичну й фактичну (військову та економічну) допомогу. Пріоритети й бачення ладу на геополітичній арені з точки зору США великою мірою детермінується саме Україною у контексті нинішньої війни, що пояснюється суттєвими змінами положень самої стратегії національної безпеки, а також менеджменту й оцінці ризиків, які можуть потенційно загрожувати США чи її партнерам.

Список використаних джерел

1. Баскакова А.С. Особливості використання теорії регіонального комплексу безпеки для вивчення причин російсько-української війни. *Науковий журнал «Політикус».* № 3. 2021. С. 30-37.

2. Демчишак Р.А. Російсько-українська війна як фактор геополітичного позиціонування регіону ЦСЄ та ПСЄ. *Вісник Львівського університету.* № 43. 2022. С. 247-254.

3. Корнівська В.О. Українська воєнна криза як частина глибинного світового трансформаційного процесу: фінансові механізми стабілізації та відновлення. *Проблеми економіки.* № 2 (52). 2022. С. 22-31.

4. Мороз Н.В., Косик В.М. Фінансова допомога Україні від міжнародних партнерів у період війни. *Проблеми сучасних трансформацій: гроші, фінанси, кредит.* № 5. 2022. С. 113-120.

5. «Три моря»: ініціатива має величезні перспективи. *Голос України.* URL: http://www.golos.com.ua/article/348390. Дата звернення: 10.02.2023.

6. National Security Strategy. The White House. URL: https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2022/10/Biden-Harris-Administrations-National-Security-Strategy-10.2022.pdf. Дата звернення: 10.02.2023.

Дерев'янко Ігор Петрович,
кандидат історичних наук, доцент,
доцент кафедри міжнародних відносин,
інформації та регіональних студій
Національного авіаційного університету

УКРАЇНСЬКА ДИПЛОМАТІЯ ЯК ОДИН З НАЙВАЖЛИВІШИХ ІНСТРУМЕНТІВ ПРОТИДІЇ РОСІЙСЬКІЙ АГРЕСІЇ

Закінчення епохи холодної війни, крах біполярної системи світоустрою, що призвело до кардинальних зрушень в співвідношенні сил на світовій арені, залишили відкритими питання відносин між дипломатією і війною. Насамперед важливо зрозуміти, чи матимуть процеси взаємодії між державами конфліктогенний чи безпековий характер?

У час збройного протистояння роль дипломатії набуває особливого значення. У сучасному глобалізованому світі вона є одним з найважливіших інструментів протистояння мілітарній агресії. Попри певні недоліки дипломатії та її методів, історично доведено, що досі не існує їй альтернативи для врегулювання міжнародних суперечностей та конфліктів.

Мета дипломатії полягає у зміцненні держави, просуванні її національних інтересів. Дипломатична діяльність спрямована на максимізацію досягнення переваг без ризику та витрат, пов'язаних із застосуванням сили, тому дипломатія схильна до ведення переговорів. Дипломатія є основним замінником застосування сили.

Навіть у мирний час дипломатія може демонструвати здатність нав'язувати односторонні вирішення спорів шляхом застосування військової сили. Однак дипломатія зазвичай прагне розвивати доброзичливість до держави, яку вона представляє.

Вважається, що дипломатія та війна є антагоністичними протилежностями. Дипломатія згідно модерністської концепції відносин між дипломатією та війною може пом'якшити динаміку та наслідки політики грубої сили між державами, але не може усунути їх повністю. Якби існувало усвідомлення того, що війна в цілому завжди існує, то підвищилися б шанси уникнути конкретних воєн за допомогою ефективної дипломатії [4]. Дипломатію часто вважають мирною альтернативою насильству, але насправді дипломатія служить як для підготовки, так і запобігання війні.

Діяльність дипломатів направлена на мирне врегулювання суперечок. У Віденській конвенції про дипломатичні відносини, зазначається, що дипломати працюють задля «сприяння дружнім відносинам між народами». Однак такий погляд на відносини залежить від ставлення до війни як до проблеми, що виникає через патологічну поведінку чи неадекватні дії людей.

Дипломатія – це підтримка мирних відносин між окремими політичними одиницями. В дипломатичній культурі перевага надається «вирішенню конфліктів шляхом переговорів та діалогу» [1, с. 187]. Звідси випливає, що війна знаменує собою «невдачу дипломатії», тобто коли дипломатія у певному сенсі зазнає невдачі, відкривається прямий шлях до війни. Проте дипломатія не втрачає свого значення і під час війни .

Колишній Генеральний секретар ООН Кофі Аннан, дотримуючись ліберально-інтернаціоналістського переконання, що сила прийнятна лише як найвища санкція, що використовується як крайній захід щодо суб'єкта, який порушує закон, стверджував: «Якщо

дипломатія хоче досягти успіху, вона має бути підкріплена як силою, так і справедливістю». [3, с. 33].

Потрясіння міжнародної системи, викликані російською агресією проти України, змушують світову спільноту кардинально переглянути ідею про те, що війна є нормальним явищем у міжнародному співтоваристві держав. РФ використовує силу для просування своїх масштабних експансіоністських планів та прагне підвищити свій статус у міжнародній ієрархії. Російська агресія стала екзистенційним викликом для України. Агресивні дії Росії проти України посилили саме роль силової політики.

Світова спільнота стала свідком небезпечної корозії міжнародного права, поваги до права країни на самооборону. Українській і західній дипломатії, попри чималі зусилля (багаторічні переговори з російським агресором тривали з 2014 р. в різних форматах), не вдалося зупинити поступ війни. Початок повномасштабного російського вторгнення в Україну став відвертим шоком для німецького канцлера О. Шольца, який буквально за кілька днів до цього перебував з офіційним візитом у Москві, де мав особисту зустріч з кремлівським очільником. Останній запевняв канцлера в тому, що Росія не планує розпочинати військові дії проти України. Кремлівське керівництво вже давно виношувало плани загарбання українських земель. Для нього дипломатія була лише прикриттям його справжніх намірів.

З початку повномасштабної війни РФ проти України, яка продемонструвала інерційність і повільність безпекових інститутів, перед вітчизняною дипломатією постала низка гострих невідкладних питань, пов'язаних з пошуком шляхів військової підтримки також на неї ліг величезний тягар відповідальності за налагодження системної і ефективної роботи з провідними країнами та їхніми лідерами. Попри всі проблеми та виклики, з якими стикнулася українська дипломатія, вона все ж продемонструвала здатність миттєво реагувати на жорсткі реалії сьогодення – поточну військову, економічну і політичну ситуацію.

Загалом роль дипломатії є важливою на всіх етапах війни від її початку до завершення [2]. Українська дипломатія, будучи ефективним інструментом національної безпеки, спрямовує свої зусилля передусім на припинення агресії та відновлення територіальної цілісності України, на забезпечення військової та економічної допомоги, посилення санкцій, формування програми економічної підтримки України (за прикладом Плану Маршала), поширення проукраїнських настроїв у світі. Як свідчить історична практика, виживання невеликих держав значною мірою залежить від множинних факторів, насамперед зовнішніх і внутрішніх.

Водночас українській дипломатії протистоять дипломатичні зусилля та активна діяльність з боку країни-агресора. Запорукою успішної протидії агресору є ефективність дій на дипломатичному фронті, які проявилися у створенні проукраїнського альянсу з залученням до нього чималої кількості держав. Агресивна політика РФ та вектор української дипломатичної активності об'єктивно сприяли зростанню міжнародної підтримки України як з боку глобальних і регіональних лідерів, так і з боку сусідніх держав. Вітчизняні дипломати усвідомлюють, що військові дії найбільш ефективні лише тоді, коли поєднується з економічними та дипломатичними зусиллями.

В умовах варварської війни, розв'язаної РФ, українській дипломатії вдалося досягнути чималих успіхів, зокрема, санкційних пакетів проти РФ, поставки озброєнь і створення «Рамштайнівської групи», фінансової допомоги, кандидатського статусу в ЄС, міжнародної ізоляції РФ (виключення агресора більш ніж з 40 міжнародних організацій), перезавантаження відносин з африканськими країнами.

Слід зазначити, що на сьогодні РФ є найбільш підсанкційною країною світу. Саме санкції є потужним і найдієвішим механізмом впливу на державу-агресора з боку цивілізованої світової спільноти. Важливим елементом роботи української дипломатії на санкційному напрямі є взаємодія з ЄС, США, Великою Британією, Канадою, Швейцарією, Австралією, Японією,

Новою Зеландією та низкою інших країн-партнерів. Тобто санкції з боку міжнародних партнерів України стають вагомим важелем впливу та посилюють ізоляцію Росії на міжнародній арені.

На початку війни перед українською дипломатією на порядку денному стояло надзвичайно важке, але архіважливе завдання – дипломатичне врегулювання військово-політичного конфлікту. Американський фахівець у галузі конфліктології та ведення переговорів В. Зартман стверджує: «Про управління конфліктом ми говоримо тоді, коли конфлікт ухвалив насильницькі форми і робляться дипломатичні зусилля щодо повернення їх у політичне русло» [5].

Наразі при розбіжності та несумісності цілей сторін конфлікту дипломатичним шляхом розв'язати питання припинення війни і виведення російських військ з окупованих територій України видається нереальним. Дипломатичне врегулювання війни, яке пропонує російська сторона є неприйнятним для України, оскільки означає мир на умовах РФ, тобто капітуляцію України. РФ, перебуваючи у спотвореній реальності, дотримується деструктивної політики щодо України, яка веде лише до ескалації спіралі конфлікту. Уявні успіхи російської сторони гарантовано перетворюються на справжні поразки, які неможливо проігнорувати.

Міжнародна практика свідчить, що той хто розпочинає війну, ставлячи перед собою амбітні цілі, стає на шлях переговорів лише у разі перемоги або поразки. Коли жодна з воюючих сторін не може досягти поставлених цілей, дипломатія в такому випадку часто не приводить до стабілізації ситуації і тривалого миру, оскільки існує велика загроза відновлення військових дій. У випадку російсько-української війни, очевидно, дипломатія лише підведе підсумки протистояння.

Українська дипломатія робить чималий внесок у припинення вогню, жахливого насильства та ракетного терору в Україні. Заклик України до світової спільноти, світових лідерів виступити єдиним фронтом проти держави-агресора має послабити поширення диктаторських і тоталітарних режимів у світі. Знаходження українською дипломатією творчих рішень нерозв'язних проблем – це дипломатія найвищого рівня.

Протидія української дипломатії російській агресії заклали підвалини утвердження України у якості одного з ключових суб'єктів світової політики. Україні вдалося перетворитися з умовної «буферної зони» між Заходом та РФ – у вагомого актора міжнародних відносин.

Українській дипломатії вдалося переконати цивілізований світ в тому, що політика умиротворення агресора буде мати катастрофічні наслідки для ліберально-демократичного світу. Спротив російській агресії продемонстрував світові, силу України і змінив риторику міжнародної спільноти та її ставлення до неї. Суб'єктність, яку здобула Україна у боротьбі з агресором, змінює не лише ставлення її традиційних партнерів та союзників до неї, а й навіть тих держав, що намагаються дотримуватися певного рівня нейтралітету.

Українська дипломатія, перебуваючи в екстремальних умовах, розгорнула надзвичайну активність на всіх рівнях задля стримування російської агресії. 28 лютого, на четвертий день війни, Україна подала заявку на вступ до Європейського Союзу а вже 23 липня отримала статус кандидата у члени ЄС. Згодом 30 вересня 2022 р. Україна подала заявку на вступ до Північноатлантичного альянсу. Україна, попри тісну співпрацю і партнерство із НАТО, не може отримати гарантії безпеки згідно ст. 5 Вашингтонського договору, яка є ядром альянсу.

Сьогодні навколо України та захисту архітектури міжнародної безпеки формується потужна міжнародна коаліція, яка включає не лише традиційних партнерів, але й держави, з якими відносини тільки розбудовуються. Коаліції завжди відігравали ключову роль у міжнародних відносинах, впливаючи на співвідношення сил сторін.

Протидія повномасштабній агресії Росії проти України передбачає залучення міжнародних зусиль на підтримку України, посилення її стійкості та обороноздатності. Українська дипломатія активізувала свою роботу на африканському континенті і продовжує

розширювати партнерство з тими регіонами які раніше ігнорувалися, що сприяє просуванню ініціатив України в міжнародних організаціях і зміцнює її політичні позиції.

На тлі імперської агресивної політики РФ Україна, орієнтуючись на демократичні цінності та принципи, проводить виважену, послідовну, цілеспрямовану політику, що посилює її позиції на міжнародній арені. Наразі у фокусі уваги України – питання активізації парламентської дипломатії, використання інструментів економічної дипломатії для залучення різнопланової допомоги та відбудови України. Вкрай важливим вбачається і визначення механізму координації дій дипломатичної служби та сектору безпеки та оборони з метою мобілізації міжнародної підтримки України та посилення політико-дипломатичного та економічного тиску на державу-агресора.

Список використаних джерел

1. Berridge G.R. Diplomatic Classics: Selected Texts from Commynes to Vattel. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2004. 216 p.

2. Grossman M. Diplomacy Before and After Conflict. US Army. 2010, October 26. Retrieved from https://www.army.mil/article/47178/diplomacy_before_and_after_conflict

3. Luck, E.C. UN Security Council: Practice and Promise. London: Routledge, 2006. 208 p.

4. Porter, P., і Wight, G. (eds.) (International Theory: The Three Traditions. Leicester: Leicester University Press, 1991. 286 p.

5. Zartman W. The Negotiation Process. Theories and Applicetions. URL: https://www.beyondintractability.org/bksum/zartman-negotiation (Last accessed: 01.12.2021).

Ємець Валентина Олександрівна
старший викладач кафедри міжнародних відносин, інформації та регіональних студій
Національний авіаційний університет

ПУБЛІЧНА ДИПЛОМАТІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ФОРМУВАННЯ ІМІДЖУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ПОВНОМАСШТАБНОЇ ВІЙНИ

Інтеграція будь-якої держави у міжнародний простір передбачає постійну взаємодію з іншими країнами у політично-економічній, культурно-соціальній та інформаційно-комунікаційній сферах. Саме тому особливою складовою зовнішньої політики держави є формування позитивного іміджу на міжнародній арені задля реалізації національних інтересів. Феномен «іміджу держави» в зовнішній політиці відомий з давніх часів, а в сучасних умовах розвитку міжнародної спільноти набуває стратегічного значення. Зміцнення авторитету держави, презентація соціальних і культурних цінностей її громадян на міжнародній арені здійснюється механізмами публічної дипломатії.

Публічна дипломатія виступає своєрідним набором інструментів (брендинг, public relations, пропаганда), що забезпечують формування позитивного іміджу держави і можуть застосовуватися або всі разом, або кожен окремо. [2; с.90]

Дослідженню питання сутності публічної дипломатії та її розвитку як тактики формування привабливого іміджу держави приділяється увага зарубіжних та вітчизняних дослідників, зокрема: М. Леонарда, Н.Кулла, О.Висоцького, Н.Качинської, С.Гуцала, Є.Макаренка, О.Панасюк та ін.

Вперше поняття «публічна дипломатія» було озвучено у 1965 р. науковцем Е. Гулліоном як вплив суспільних соціальних установок на думку іноземної аудиторії з метою реалізації зовнішньої політики [6, с. 67].

Англійський дослідник М. Леонард вважає, що публічна дипломатія ґрунтується на репутації держави, відповідно її метою є підвищення знань світової спільноти про ту чи іншу країну та вплив на формування міжнародної позитивної оцінки про державу.[7, с. 16]

С.Гуцал, український науковець, стверджує, що в українському науковому дискурсі до 2015 р. було фактично відсутнє поняття публічного іміджу. Причиною цього є нереалізація інформаційно-комунікаційної політики щодо просування українських національних інтересів на міжнародній арені. [1]

Міністр закордонних справ України Дмитро Кулеба, презентуючи «Стратегію публічної дипломатії Міністерства закордонних справ України на 2021-2025 р.р.», зазначає, що функцією публічної дипломатії є «встановлення діалогу «держава-людина» з урахуванням різноманіття національної та глобальної аудиторії, а також сприяння міжособистісним контактам «людина-людина», що особливо актуально в епоху широкого використання цифрових інструментів та соціальних мереж. Публічна дипломатія є також інструментом зміцнення національної стійкості та протидії гібридним загрозам, дезінформації та фейкам» [4; с. 183-184]

До 2013 р. Україна на міжнародній арені позиціонувалася як молода демократична країна перехідного періоду з видатними спортсменами. Більшість науковців вважали тогочасний імідж України негативним: держава сприймалася світовою спільнотою як країна з корупцією та державними скандалами. З 2014 р. Україна почала позиціонувати себе як Європейську державу, якій притаманні цінності цивілізованого та розвиненого суспільства. Водночас в міжнародному інформаційному просторі все частіше став зустрічатися вислів «українська криза», що позначав конфлікт на Сході України. Кожен п’ятий житель Європейського Союзу не вбачав різниці між Україною та Росією, а в кожного десятого українська держава асоціювалася з бідністю. [3]. Зовнішні чинники, викликані російською анексією Криму та окупація Сходу України, сприяли перезавантаженню позиціонування України на міжнародній арені.

Усвідомлюючи необхідність трансформації іміджу держави на міжнародній арені, державні структури починають все частіше використовувати при його формуванні елементи публічної дипломатії. У 2018 р. була презентована маркетингова стратегія «Ukraine now», мета якої передбачала формування бренду держави через залучення інвестицій в Україну, збільшення туристичної привабливості, впізнаваності серед іноземної аудиторії

2022 р. став роком потрясіння не тільки для України, а й для всієї міжнародної спільноти: повномасштабне російське вторгнення в Україну кинуло виклик не лише нормам міжнародного права, принципам міжнародної безпеки, традиційній дипломатії, а й інструментам публічної дипломатії.

Щоб зберегти позитивний імідж України на міжнародній арені потрібно не лише мати успіх на полі бою, а й протистояти проросійському наративу на міжнародній арені, продемонструвати свою альтернативу путінському образу України. Відповідно головним завданням української дипломатії є формування широкої коаліції на підтримку України та лідерство в генеруванні ініціатив для досягнення перемоги.

Вівіан Волкер, виконавча директорка Консультативної комісії США з публічної дипломатії при Державному департаменті, зазначає, що «культура - головна ціль російської війни в Україні» [5]. Саме тому, з перших днів повномасштабної війни Україна проводить роботи щодо обмеження представництва країни-агресора в міжнародних організаціях та інших форматах міжнародної співпраці. Протягом року Україна домоглася відсторонення Росії у більш ніж 25 міжнародних організаціях та інших форматах багатосторонньої співпраці, зокрема призупинено членство Росії в Раді Європи, Раді ООН з прав людини, відсторонення від головування в Комітеті всесвітньої спадщини ЮНЕСКО. Використовуючи інструментарій публічної дипломатії, зокрема масштабну брендингову компанію «Україна = Сміливість»,

Україна позиціонує себе на міжнародній арені як держава, де живуть сміливі люди, які захищають європейські цінності і готові поділитися своєю сміливістю зі світом.

Список використаних джерел

1. Гуцал С. А. Публічна дипломатія та стратегічні комунікації: визначення концептуальних основ. *Міжнародні відносини Серія "Політичні науки"*. Київ, 2015. № 9. URL: http://journals.iir.kiev.ua/index.php/pol_n/article/viewFile/2769/2473

2. Качинська Н. О. Публічна дипломатія як тактика формування привабливого іміджу держави на міжнародній арені. *Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Історія. Політологія*. Маріуполь, 2011, № 2 – С.89-95.

3. Матвійчук Я. Україні пропонують стратегію культурного стримування проти російської пропаганди. *Голос Америки.* 2022, 27 травня. URL: https://ukrainian.voanews.com/a/ukraini-strategiya-kulturnogo-strymuvannya

4. Савон К. В Міжнародний імідж України: сучасний стан та перспективи розвитку. *Актуальні проблеми політики*. 2019. № 64 – С.180-193.

5. Стратегія публічної дипломатії Міністерства закордонних справ України на 2021-2025 р.р.: затв. наказом М-ва ЗСУ від 24.03.2021. URL: https://mfa.gov.ua/storage/app/sites/

6. Glassgold S. M. Public Diplomacy: the evolution of literature URL: www.allacademics.com/pd_theory_and_notion.pdf.

7. Leonard M. Public Diplomacy. London: The Foreign Policy Center, 2002. 101 p.

Євсютін Олександр Миколайович,
студент МБ104М
Факультет міжнародних відносин
Національний авіаційний університет

ДИПЛОМАТІЯ УКРАЇНИ ТА ПАКИСТАНУ В УМОВАХ РОСІЙСЬКОЇ ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ

Ісламська республіка Пакистан та Україна дуже схожі за своєю долею. Обидві країни отримали свою незалежність через розпад більш великої країни та у результаті війни й глобальних міжнародно-політичних процесів.

Пакистан виник після другої світової війни у результаті ослаблення позицій Великої Британії на міжнародній арені шляхом відділення від Британської Індії. Україна ж повторила шлях Пакистану через десятки років, отримавши незалежність через ослаблення та розпаду СРСР.

Обидві молоді країни в результаті стали об’єктом збройної агресії набагато більшого та сильнішого сусіда, який до цього часу століттями домінував над ними.

При цьому Пакистан, як і Україна до цього часу продовжує це воєнне протистояння. Частина території Пакистану, як і частина території України, наразі перебуває у тимчасовій окупації та є спірною. Періодично на їх кордонах виникають військові протистояння.

Обидві держави використовують схожі механізми для супротиву та покладаються на захист та допомогу інших країн. Проте Пакистан у 90-ті роки створив власну ядерну зброю, а Україна у цей час позбавилась своєї.

Досвід Пакистану у нинішньому стані гарячої фази агресії проти України є дуже важливий та може бути використаний Україною задля більш успішного захисту своїх територій. Вони це вже проходили.

Проте зараз Пакистан має сталі стосунки із РФ і КНР, що звісно створює для нього деякі труднощі та здебільшого зумовлює послідовний позитивний нейтралітет Пакистану у питанні російської агресії проти України та тимчасової окупації частини території України.

Уряд України також завжди уникав прийняття якоїсь сторони індо-пакистанського конфлікту. Українська влада співробітничала з обома країнами, тому така поведінка Пакистану не є дивною.

Проте позиція ІРП щодо вирішення таких конфліктів все ж є принциповою та заснована на засадах збереження суверенітету й територіальної цілісності національної держави. Пакистан наполягає на необхідності вирішення конфліктів виключно мирним шляхом та політичними засобами, проте сам не може домовитись з Індією вже більш як 70 років.

Незважаючи на територіальну віддаленість та відмінності культур збройна агресія РФ проти України у 2022 році дуже сильно вплинула на політичні та економічні процеси у середині Пакистану й наразі призвела до політичної й економічної кризи.

Хочеться зазначити, 24 лютого 2022 року, в день повномасштабного вторгнення Росії в Україну, прем'єр-міністр ІРП Імран Хан перебував у Москві та мав зустріч із президентом рф в.в. путіним щодо економічної співпраці.

Уряд Імрана Хана спочатку не засудив вторгнення до України та потім утримався в ГА ООН під час голосування резолюції. Він наполягав, що Пакистан прагне вирішувати власні економічні питання та не хоче належати до жодного з глобальних блоків.

В результаті вказаний вище візит до Москви завершився падінням уряду Пакистану, а прем'єра звинуватили у зовнішньополітичних прорахунках та провальному управлінні економікою. Це було результатом конфлікту з військовим відомством Пакистану, на яке можливо було здійснено вплив зовні. Протистояння між Імраном Ханом та військовими загострюється й надалі.

Наразі Імран Хана намагаються арештувати за обвинуваченням у скоєнні кримінального правопорушення, а він організовує антиурядові акції протесту та намагається повернутися до влади. Його партія готується до виборів восени 2023 року та має велику кількість прихильників серед населення.

Наразі протести тривають, є жертви, і це схоже на ситуацію в Україні у 2014 році. Доречи символічно, що пакистанці ці акції також називають «майдан».

Але й новий уряд Пакистану не відмовляється від співпраці з Росією і своєї політики нейтралітету. Новий прем'єр Шехбазом Шаріфом двічі зустрічався з Путіним - на саміті ШОС в Узбекистані у вересні 2022 року та у Казахстані жовтні 2022 року на нараді зі взаємодії та зміцнення заходів довіри в Азії.

Зараз в Пакистані потрохи змінюється ставлення до рф. Вони бачать, що через військові невдачі зрозуміло, що немає тієї «великої російської армії», про яку вони раніше чули та мали досвід протистояння з нею ще з часів війни у Афганістані.

При цьому американський та британський вплив на політику Пакистану залишається суттєвим. Традиційно у Британії дуже багато впливових політиків, які є за походженням пакистанцями. Це сприяє залученню Пакистану до використання більш активних заходів допомоги Україні.

Так, прем'єр-міністром Великобританії з 25 жовтня 2022 року є Ріші Сунак, який є нащадком мігрантів із Пенджабу - провінції, територія якої була розділена між Пакистаном і Індією у 1947 році у ході розділу Британської Індії.

На початку січня 2023 року чимало українських ЗМІ опублікували інформацію про те, що ІРП почав постачати до України зброю, та направив вже 159 контейнерів з боєприпасами. Проте офіційно цю інформацію уряди не підтвердили.

Вже на початку лютого 2023 року стало відомо, що Пакистан нібито збільшив військові поставки і що Україна отримає понад 10.000 реактивних снарядів, призначених для використання у багатоствольних реактивних установках "Град".

Щодо взаємовідносин на рівні окремих людей, то зараз багато громадян Пакистану, які виїхали з України у 2022 році, бажають повернутися до України, але не можуть це зробити через відсутність повітряного сполучення між країнами та численними відмовами Молдови та країн ЄС у видачі їм транзитних віз.

Також багато пакистанців виявляють бажання прийняти участь у захисті України, ставши військовослужбовцями іноземного легіону, але Україна не робить для цього необхідних кроків, не допомагає їм у цьому та здебільшого відмовляє їм у видачі віз.

Проте, наявне взаєморозуміння в політичній сфері, сталий розвиток військово-технічного співробітництва між Україною та Ісламською республікою Пакистан, потенціал співпраці бізнесу у торговельній сфері, розвиток туризму й експорту освітніх послуг є дійсно передумовами, які сприяють активізації пакистансько-українських відносин.

Список використаних джерел

1. Пакистан поставить Україні тисячі ракет для "Градів" – The Economic Times.: веб-сайт. URL: https://war.obozrevatel.com/ukr/pakistan-postavit-ukraini-tisyachi-raket-dlya-gradiv-economic-times.htm (дата звернення 12.02.2023).
2. "Таємний союзник"? Чи справді Пакистан озброює Україну. Георгій Ерман. BBC News Україна.: веб-сайт. URL: https://www.bbc.com/ukrainian/news-64298565 (дата звернення 30.01.2023).
3. Політичні відносини між Україною та Пакистаном. Посольство України в Ісламській Республіці Пакистан.: веб-сайт. URL: https://pakistan.mfa.gov.ua/spivrobitnictvo/politichni-vidnosini-mizh-ukrayinoyu-ta-pakistanom (дата звернення 05.05.2020)

Заварикіна Олександра Олександрівна
1 курс, здобувач вищої освіти ОП «Міжнародні відносини»
Національний авіаційний університет

ПОЗИЦІЯ НІМЕЧЧИНИ ЩОДО ВІЙНИ РФ ПРОТИ УКРАЇНИ

Відносини України та Німеччини розпочались в 1991 році, коли Україна стала незалежною державою. А перше посольство Німеччини було відкрите в Києві в 1992 р. У той час канцлером Німеччини був Г.Коль, який, за словами П.Порошенка, бачив Україну і український народ в сім'ї європейських народів [6]. Проте його наступником став Г. Шредер, який був проросійсько налаштованим та після відставки займав посаду голови правління директорів «Роснафти».

Українсько-німецькі відносини за канцлерста Ангели Меркель були складними та неоднозначними. Канцлерка Німеччини перекрила шлях для вступу України до НАТО, знайшовши підтримку з боку Франції. Адже головною причиною для цього було те, що німецьке керівництво не бажало псувати політичні та економічні відносини з російською федерацією, прикриваючись піклуванням про громадян своєї країни. Таким чином, роками продовжувалась проросійська політика Німеччини, яка була зацікавлена у дешевих російських енергоресурсах, послідовно виступаючи за дипломатичне врегулювання військового конфлікту. Ангела Меркель не звинувачує себе в тому, що спроби дипломатичного рішення російсько-української війни не спрацювати. Так само Меркель заявила, що політика колишнього німецького керівництва по відношенню до росії не змогла збудувати ефективну «архітектуру»

безпеки. «Могли б ми зробити більше, щоб запобігти цій трагедії? Я достатньо старалась. Дуже шкода, що не вийшло», - заявила канцлерка [10].

Такої ж позиції А.Меркель дотримується і у питанні вступу України до НАТО і приєднання до програми ПДЧ. Згадаємо, що у своєму виступі 2008 р., обстоюючи позицію проти розширення НАТО на схід, зокрема проти включення в альянс України та Грузії, А.Меркель стверджувала, що Путін міг би завдати Україні ще більшої шкоди. А. Меркель займала посаду канцлера Німеччини з 2005 по 2021 рр., як голова Німеччини вона з іншими лідерами України, Франції та росії брала участь в перемовинах «нормандського формату» з метою урегулювання конфлікту на Донбасі. «Мінські домовленості», які були узгоджені 11-12 лютого 2015 р. на саміті в Мінську керівниками Німеччини, Франції, України та росії в форматі «нормандської четвірки», були підписані Трьохсторонньою контактною групою по мирному урегулюванню ситуації на сході України. «Мінські домовленості» були більш вигідними для росії чим для України, адже деякі положення документу слугували цілям росії щодо руйнування суверенітету України. В останній раз лідери нормандської четвірки зустрічались в 2019 р. в Парижі. Після повномасштабного вторгнення російської федерації до України 24 лютого перемовини в такому форматі були зупинені.

До початку повномасштабного вторгнення рф «Мінські домовленості» вважались шляхом до урегулювання конфлікту на Донбасі. Водночас через розмитості формулювань та непослідовності дій, передбачені угодами, агресивну дипломатію росії, що йшла у розріз із засадничими цілями мирного договору, а також риторику росії, яка робила вигляд, що вона є посередником, а не стороною бойових дій, «Мінські домовленості» були приречені та не змогли принести стійкий мир Україні.

Більш того, за невиконання росією «Мінських домовленостей» на цю державу накладались санкції з боку Європейського Союзу та Німеччини зокрема. Остаточно ж домовленості були зруйновані російським керівництвом 21 лютого 2022 р. визнанням самопроголошених так званих «ЛНР» і «ДНР» незалежними державами. А через три дні, 24 лютого 2022 р., росія розпочала повномасштабне військове вторгнення в Україну.

На сьогоднішній день канцлером Німеччини є Олаф Шольц. Він продовжив політику своїх попередників, зокрема підтримуючи політику А. Меркель щодо примирення з росією [7]. Хоча, з іншого боку, був не згоден з енергетичною політикою канцлерки та вважав її недалекоглядною. Тому після повномасштабного вторгнення росії на територію нашої держави було прийняте рішення щодо призупинення проєкту «Північний потік-2», що свідчило про докорінну зміну енергетичної стратегії Берліну на користь політики диверсифікації поставок енергоресурсів і зміцнення енергетичної незалежності Німеччини. Здійснивши візит до Києва 14 лютого 2022 р. О.Шольц запевняв, що Німеччина буде підтримувати суверенітет та цілісність кордонів України та не вірив у початок повномасштабної війни між Україною та росією. А головне, на що він наголошував – це на безсумнівній підтримці України. Після її початку, шокована Німеччина змінила свою думку відносно російської політики і було прийнято рішення на підтримку України зброєю.

У лютому-березні 2022 р. підтримка Німеччини була не активною, на офіційному рівні заявлялось про широкий пакет військової допомоги із сучасними видами озброєння, але насправді все затягувалось і спочатку Україна отримувала лише бронежилети та шоломи, але не зброю. Останнє може пояснюватися тим, що німецьке керівництво до останнього не вірило у те, що війна перейде у більш руйнівну фазу і не могло оговтатись від масштабу збройного конфлікту, який на той час розгортався на території України. Так продовжувалось до сьогоднішнього часу, адже тільки зараз, 7 лютого 2023 р., німецькі політики почали декларувати передачу більш потужної військової техніки, такої як: танки Leopard, системи залпового вогню «Марс», бронеавтомобілі «Бінго», тисячі снарядів і гранат, протиповітряний комплекс «IRIS-

Т», гаубиці-200. Ця зброя, а зокрема ППО дуже допомогли зберегти вітчизняні критичні енергетичні об'єкти від російських ракетних обстрілів.

Варто приділити увагу і гуманітарній допомозі та допомозі біженцям з України. За час війни Німеччина допомогла понад 1 мільйону українців, надавши прихисток кожному з них. Також Німеччина надає українцям велику кількість продовольчих товарів, їжі, води, продукти й речі першої необхідності. Зазначимо, що в червні 2022 р. Німеччина виділила Україні 1 мільярд євро для фінансування першочергових соціальних та гуманітарних видатків під час воєнного стану. А наприкінці травня минулого року Україна отримала від ФРН 150 мільйонів євро кредиту на соціальні видатки та видатки в сфері освіти та охорони здоров'я [4,8]. 5 травня 2022 р. Німеччина виділила нашій державі 125 мільйонів євро гуманітарної допомоги [2]. Підкреслимо, що в Німеччині було створено безліч благодійних організацій для підтримки біженців з України, однією з таких є організація Ukrainischer Hilfsstab. Ця організація надає гуманітарну та інформаційну допомогу, збирає кошти та речі для біженців, надає медичну та психологічну підтримку українцям, також займається питаннями з працевлаштування та пошуку житла [1].

Після 24 лютого Шольц не здійснював візит до України за що був розкритикованим. Тому 16 червня минулого року він приїздив до України разом з президентом Франції Е. Макроном та премєр-міністром Італії Маріо Драгі. Від цього візиту Україна мала високі очікування , а саме: збільшення постачань важкої зброї із Заходу та підтримка України у статусі країни-кандидатки на членство в ЄС. На рахунок постачання зброї очікування справдились лише частково, проте на рахунок підтримки України у питанні членства в ЄС, канцлер не розчарував та висловив всебічну підтримку [5].

8 лютого відбулася зустріч голів Франції, Німеччини та України, що була організована Е. Макроном. Зустріч відбулась в Єлісейському палаці. На цій «пізній вечері» були отримані запевнення від очільників Франції та Німеччини, що Париж та Берлін допоможуть Україні перемогти в боротьбі з російським вторгненням та продовжать докладати зусилля по поставці зброї. Зокрема було заявлено: «Україна може розраховувати на європейських партнерів та союзників, щоб виграти війну. росія не може і не повинна перемогти». Німецький лідер, зі свого боку, завірив В.Зеленського в незмінній підтримці союзників, наголосивши: «Ми будемо продовжувати робити це, до тих пір, поки це буде необхідно». Після визитів В.Зеленського до європейських країн були досягнуті домовленості з військової допомоги нашій державі, а саме О.Шольц завірив, що скоро Німеччина передасть Україні зенітні самоходні артилерійські установки «Гепард», «Леопард-1», «Леопард-2» тощо [3].

Отже, після початку збройної агресії рф проти України політика Німеччина зазнала суттєвих змін, трансформувавшись із позиції балансування національних інтересів у трикутнику ЄС-США-рф до широкої всебічної допомоги України на всіх рівнях. Зазначимо, що на початку війни Німеччина притримувалась політики вичікування та нерішучості у протистоянні агресору, адже була енергетично залежна від нього та деякий час не хотіла відмовлятись від вигідної співпраці. Проте пізніше думка Німеччини щодо складної ситуації на території України змінилась і Берлін почав активно виступати за суверенітет України. Однією з останніх промов О. Шольца, де було висловлено підтримку Україні, стала промова на саміті у Брюселі 9 лютого 2023 р. На цій зустрічі канцлер ФРН заявив, що саме ця нарада глав держав і урядів країн Європейського Союзу є нагодою "ще раз надіслати цей сигнал єдності, солідарності та показати, що ми продовжуватимемо підтримку України у захисті її незалежності та цілісності стільки, скільки буде потрібно" [9]. Зауважимо, що Німеччина в повному обсязі підтримує накладені Євросоюзом на росію санкції, приєдналась до всесвітнього ембарго на російські енергоресурси, запевнила у всеосяжній допомозі Україні в її стремлінні до вступу до Європейського Союзу та НАТО, адже це неминуче призведе до економічного зростання України та зміцнення її безпеки

у військовому плані. Більш того, після підтримки України на словах та політичних заяв, Німеччина перейшла на рівень передачі нашій державі важкого військового озброєння, таких як: самоходні артилерійські установки «Гепард», «Леопард-1», «Леопард-2», яке допоможе наблизити Україну до перемоги над агресором.

Зазначимо, що Німеччиною розглядається передача Україні і літаків «F-15», «F-16», що стане важливим військовим ресурсом для нашої держави. На нашу думку, це був мужній крок для Німеччини. Саме після початку активних дій Німеччини щодо України, всесвітня спільнота також переступила страх перед росією і декларувала передачу важкого озброєння та підтримку України в її євроінтеграції до європейської сім'ї. Після початку повномасштабного вторгнення почались кардинальні зміни в свідомості німецького народу та переосмислення ставлення до російської федерації як країни не демократичної, яка не цінує людські життя та гідність та всесвітньо визнані людські цінності та закони.

Список використаних джерел

1.Благодійні організації, які допомагають Україні та біженцям з України в Німеччині, URL:https://hilfe-ua.de/ua/blahodiyni-orhanizatsii-iaki-dopomahaiut-ukraini-ta-bizhentsiam-z-ukrainy-v-nimechchyni

2.Німеччина виділяє Україні 125 млн євро на гуманітарну допомогу, – Шольц, URL:https://lb.ua/society/2022/05/05/515842_nimechchina_vidilyaie_ukraini_125_mln.html

3.Німеччина надала ЗСУ новий пакет допомоги: що до нього увійшло, URL:https://www.slovoidilo.ua/2023/02/08/novyna/svit/nimechchyna-nadala-novyj-paket-dopomohy-zsu-noho-uvijshlo

4.Німеччина розширює гуманітарну допомогу Україні в межах проєкту «Рятуємо життя» URL:https://metinvest.media/ua/page/nmechchina-rozshiryu-gumantarnu-dopomogu-ukran-v-mezhah-proktu-ryatumo-zhittya

5.Підтримка України у війні та статус кандидата до ЄС: підсумки візиту європейських лідерів до Києва URL:https://suspilne.media/251288-pidtrimka-ukraini-u-vijni-ta-status-kandidata-do-es-pidsumki-vizitu-evropejskih-lideriv-do-kieva

6.Порошенко: Гельмут Коль бачив Україну у сім'ї європейських народів URL:https://www.eurointegration.com.ua/rus/news/2017/07/1/7067925/

7.Тримає лінію Меркель. Олаф Шольц стане канцлером Німеччини: що це змінить для України - Новини України, Мир URL:LIGA.net

8.Україна отримає від Німеччини мільярд євро допомоги URL:https://suspilne.media/254072-ukraina-otrimae-vid-nimeccini-milard-evro-dopomogi/

9.Шольц: Ми підтримуватимемо Україну скільки буде потрібно. DW 09.02.2023 URL:https://www.dw.com/uk/solc-mi-pidtrimuvatimemo-ukrainu-stilki-skilki-bude-potribno/a-64652524

10.Я не вибачатимуся». Меркель вперше прокоментувала свою політику щодо мирних угод із росією URL:https://hromadske.ua/ru/posts/ya-ne-budu-izvinyatsya-merkel-vpervye-prokommentirovala-svoyu-politiku-otnositelno-mirnyh-soglashenij-s-rossiej

Клокун Дмитрій Валерійович
2 курс, здобувач вищої освіти ОП «Міжнародна інформація»
Національний авіаційний університет

Науковий керівник:
к. політ. н., доцент
кафедри міжнародних відносин, інформації та регіональних студій
Поведа О.П.

ЕВОЛЮЦІЯ ГЕОПОЛІТИЧНИХ ПРІОРИТЕТІВ ФРН В КОНТЕКСТІ ПОВНОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ РФ В УКРАЇНУ

Європа — це великий політичний механізм, в якому Німеччина як країна, що знаходиться в центрі цього механізму, не може лишатися осторонь тих проблем та протиріч, які відбуваються в ньому, навіть якби дуже цього хотіла.

З 2014 р. Німеччина зайняла доволі незвичну з першого погляду, втім в той самий час раціональну для власного уряду позицію – третейського судді. Уряд Ангели Меркель, який вважав за необхідне пожертвувати часом заради економічних показників і справи об'єднання Європи, спробував заморозити конфлікт, на що Росія також охоче пішла, маючи на меті досягти власних великих цілей малими жертвами. Безумовно, пост-фактум наразі можна висувати різні гіпотези щодо «вигравання часу для України» і т.п., однак навряд чи тоді, в 2014 р., всі уявляли масштаб того, що станеться[7].

Втім, Ангела Меркель встигла прийняти, можливо, одне з найвдаліших рішень у своєму житті – вчасно піти у відставку, після чого «українське питання» довелось вирішувати новому німецькому канцлеру – Олафу Шольцу, який повністю підтримував обраний попередницею курс. Він заявляв про недопустимість використання збройних засобів для вирішення політичних проблем і намагався досягти компромісу шляхом переговорів як із союзниками, так і з противниками[4; 16].

Розглядаючи обраний після відставки Меркель німецький уряд як такий, а особливо його канцлера, нам завжди не потрібно забувати одну важливу річ: головне, інтересам чого підкорена німецька зовнішня політика можливо більше, ніж політика будь-якої іншої великої європейської держави – крупним німецьким компаніям. Саме в такому розрізі, на думку автора, і буде доцільно розглядати німецьку реакцію на повномасштабне вторгнення Росії в Україну та впроваджені після дії. Автор пропонує три різні етапи, які ілюструють позицію Німеччини по відношенню до гарячої фази російсько-української війни. Щодо них досить складно вибудувати чіткі хронологічні межі, втім досить легко побачити їх головні домінуючі риси протягом кожного з етапів.

Перший етап – сподівання на катастрофу. Враховуючи те, що О. Шольц бачився з російським президентом напередодні вторгнення особисто, він навряд чи був повністю наївним та виключав варіант того, що вторгнення відбудеться, і вочевидь саме тому він намагався досягти подальшого «замороження» конфлікту. Втім, крупні німецькі корпорації змусили його зробити ставку на швидкий кінець всіх подій. Вірогідно, що для економічних гігантів, запорукою успіхів є такі речі як стабільні торгівельні маршрути, дешева сировина та ринки збуту, перспективи повномасштабної та довготривалої війни на території важливих транспортних коридорів, постачальників сировини і ринків збуту жахали.

До того ж, навіть не торкаючись самих компаній напряму, вся німецька економіка відчула над собою Дамоклів меч, а саме загрозу припинення постачання дешевих російських енергоносіїв[13]. Вочевидь, саме ці два фактори і зумовили таку незвичну і, з погляду України, цинічну реакцію Німеччини на російське вторгнення, яка пропонувала майже все для біженців,

втім майже нічого зі зброї , оскільки «Навіщо вам допомагати, якщо через 48 годин все буде скінчено» [5].

Другий етап – миротворча бездіяльність. Німецький уряд зробив досить розумну ставку на те, що українські біженці можуть стати майбутнім «паливом» для поступово гальмуючої німецької економіки[15]. Втім, в питанні озброєнь він залишався осторонь, реагуючи лише тоді, коли бездіяльність викликала просто неймовірне обурення всіх його економічних партнерів і військових союзників. Це було викликано не тільки простим небажанням, а і існуючими проблемами самої німецької армії, обороноздатність якої також була покладена на вівтар економічного зростання, і не дарма Німеччина в північноатлантичному альянсі мала статус «безбілетника» [2].

Крім того, зіграв свою роль і другий фактор. Негласний альянс найбільш крупних економік ЄС: Франції, Німеччини та Італії, зрозумівши те, що протистояння затягується, спробували діяти іншим шляхом. Вони, в більшій або меншій мірі, агресивно протистояли наданню Україні значних об'ємів озброєнь[1]. Італія переслідувала цим бажання «не вв'язуватись» у протистояння, яке подавало ознаки все більш тривалого, а Німеччина і Франція переслідували цим одразу дві цілі. Перша: непрямий тиск на держави Східної Європи, які неохоче йшли на федералізацію ЄС, примушуючи їх або самим нести більш значні витрати на допомогу Україні, або йти на поступки задля аналогічних кроків зі сторони Німеччини. Друга: примус щодо України йти на поступки задля якнайскорішого припинення конфлікту. Дані цілі, знову ж таки, здебільшого є цілями крупних німецьких корпорацій, які не зацікавлені у санкціях щодо важливого економічного партнера та прагнуть будь-якого, лиш тільки швидкого миру, задля відновлення власної економічної діяльності в регіоні.

Можливо, лиш тільки одна крупна німецька компанія була не в захваті від тої політики, яку проводила Німеччина в період з середини весни 2022 р. – оборонний концерн Rheinmetall. Саме він був чи не найголовнішим союзником України серед всіх німецьких економічних гігантів, оскільки отримував прибутки і від т.зв. кругових постачань, і від прямої військової допомоги[3]. Втім, позиції оборонних концернів в Німеччині є набагато більш слабкими ніж, до прикладу, в США.

Поступово, під тиском внутрішньої політичної опозиції, Сполучених Штатів та європейських союзників по НАТО, Німеччина, іноді не без роздратування, вимушена була вдаватись до більш рішучих кроків допомоги Україні. Серед прикладів такого роздратування можна привести продаж гамбурзького порту китайським компаніям незважаючи на обурення США, або блокування постачання озброєнь німецького виробництва іншими країнами[6, 8]. Даними діями Німеччина, знову ж таки, переслідувала власні цілі, а саме намагання зберегти «особливі відносини» з РФ та Китаєм.

І тепер ми підходимо до третього етапу, який автор пропонує назвати «Ставка зроблена?». На його думку, є два головних чинники переходу на даний етап: відворот енергетичного колапсу і поступове «закриття американського зонтику безпеки» над Європою. Щодо першого фактору, то головну роль в цьому відіграла диверсифікація енергетичних ринків ЄС, і чи не найголовнішу роль у цьому відіграла сама Росія. Вона, намагаючись в середині 2022 р. зіграти постачанням газу та нафти як зброєю, дискредитувала себе сама можливо навіть більше, ніж після всіх своїх військових злочинів, оскільки в економіці терплять токсичних та неприємних партнерів, втім ніколи не терплять непередбачуваних[10].

Щодо другого фактору, то тут вже починають грати роль США, які поступово переорієнтовуються на Східноазійський регіон, і саме тому вони спонукають Європу до дій щодо самостійного забезпечення власної безпеки, можливо навіть шляхом бездіяльності перед повномасштабним вторгненням Росії в Україну. Після закінчення Холодної війни, Західна Європа, а особливо Німеччина, чи не повністю переклала всю відповідальність за власну

безпеку на США, перемкнувши власні збройні сили в «автономний режим». Наслідки цього – катастрофічне недофінансування Бундесверу, величезна діра, яку наразі намагаються закрити обіцянками збільшення військового бюджету до 2% ВВП та створенням резервного фонду на 100 млрд. євро для потреб німецької армії[9]. Втім, для оновлення на нове буде доволі розумно також спершу позбутись старого. І тепер Німеччина віддає Україні танки «Леопард 2» і більше сотні «Леопардів 1», які вже десятиліттями є почесними експонатами німецьких складів[11; 12; 14]. Даним рішенням вона виграє чи не у всіх відношеннях: підтримка України, підвищення репутації, яка після місяців бездіяльності була трохи підкошена, та результативне списання сотень одиниць техніки, на які необхідно було витрачати кошти, незважаючи на повну їх непотрібність на даний момент часу.

Підсумовуючи: яку ж тепер позицію щодо України займає Німеччина, після 8 років війни і майже року повномасштабного вторгнення? У порівнянні з собою рік назад: крига зрушила і серед певних «табу» щодо озброєнь наразі залишились лише літаки. У порівнянні з іншими країнами: все ще доволі обережну і помірковану. Німеччина навряд чи буде головним другом України, втім розміри її економіки диктують для вже самої України необхідність прямо або через своїх партнерів давити на Німеччину, оскільки її допомога є однією з вирішальних. До того ж, враховуючи вірогідну майбутню необхідність дбати про власну безпеку самотужки, перед оборонними концернами відкривається можливість для замовлень чи не від усієї Європи.

Німеччину не запевнити необхідністю захисту спільних ідей, боротьбою за свободу, допоки при владі знаходяться лобісти економічних гігантів, які готові піддавати себе загальній критиці, втім намагатись досягти своїх інтересів поїздкою в Китай[17]. Втім, поступово, якщо в даному протистоянні Німеччина знайде власний інтерес і, що, можливо, найголовніше, побачить перспективу не витрат, а інвестицій – вона стане більш рішучою в майбутньому. До того ж, вже зроблені заяви та оголошені пакети допомоги примушують німецьке керівництво, бажає воно того чи ні, йти подальшим шляхом більш вагомої та рішучої допомоги Україні, незважаючи ні на роздратування Кремля, ні на багатозначний погляд Пекіну.

Список використаних джерел

1. А що, як Україна переможе? Німеччина, Франція та Італія хочуть врятувати Росію від військового розгрому. *Тексти.org.ua*. URL: https://texty.org.ua/fragments/106692/sho-yak-ukrayina-peremozhe-nimechchyna-franciya-ta-italiya-hochut-vryatuvaty-rosiyu-vid-vijskovoho-rozhromu/.
2. Ворожбит О. Чи здатні німці захистити Берлін? Чому спроможність Бундесверу опинилась під питанням. *Український тиждень*. URL: https://tyzhden.ua/chy-zdatni-nimtsi-zakhystyty-berlin/.
3. Жуков Є., Губа Р. Rheinmetall модернізує 30 БМП Marder на користь. *DW*. URL: https://www.dw.com/uk/rheinmetall-modernizuie-30-bmp-marder-dlia-kruhovykh-postachan-na-koryst-ukrainy/a-62477963.
4. Кропман В., Журавльова О. Шольц високо оцінив якість переговорів із Путіним. *DW*. URL: https://www.dw.com/uk/kantsler-frn-sholts-vysoko-otsinyv-yakist-perehovoriv-iz-prezydentom-rf-putinym/a-60793577.
5. Кулеба: 24 лютого нашому послу в одній європейській країні сказали: «Навіщо вам допомагати, якщо через 48 годин все буде скінчено?». *HB*. URL: https://nv.ua/ukr/ukraine/politics/dmitro-kuleba-rozpoviv-yak-v-yevropi-spochatku-reaguvali-na-rosiyske-vtorgnennya-50225570.html.
6. Логунова Т. Олафа Шольца критикують за дозвіл продати частину акцій Гамбурзького порту компанії з Китаю. *Подробиці.юа.* URL: https://podrobnosti.ua/2460188-olafa-sholtsa-kritikujut-za-dozvl-prodati-chastinu-aktsj-gamburzkogo-portu-kompan-z-kitaju.html.

7. Меркель заявила, що мінські угоди мали відволікти Кремль. Путін у гніві. *BBC News Україна*. URL: https://www.bbc.com/ukrainian/news-63919559.
8. Німеччина заблокувала надання Україні іспанських танків Leopard 2A4. *Новинарня.* URL: https://novynarnia.com/2022/06/12/nimechchyna-zablokuvala-nadannya-ukrayini-ispanskyh-tankiv-leopard-2a4/.
9. Німеччина суттєво збільшує видатки на оборону – канцлер. *Укрінформ*. URL: https://www.ukrinform.ua/rubric-world/3414732-nimeccina-suttevo-zbilsue-vidatki-na-oboronu-kancler.html.
10. Смишляєв С. "Газпром" зупинив "Північний потік" на невизначений термін. *DW*. URL: https://www.dw.com/uk/gazprom-zupiniv-pivnicnij-potik-na-neviznacenij-termin/a-63007438.
11. Собенко Н. Німеччина передасть Україні танки Leopard 2. *Суспільне*. URL: https://suspilne.media/366172-nimeccina-peredast-ukraini-tanki-leopard-2/.
12. Ставська Я. Німеччина схвалила великий пакет допомоги Україні. *УНІАН*. URL: https://www.unian.ua/weapons/nimechchina-shvalila-velikiy-paket-dopomogi-ukrajini-12063924.html.
13. У Німеччині заявили, що бойкот газу з Росії міг би призвести до "масової бідності" у країні. *Голос Америки*. URL: https://ukrainian.voanews.com/a/rosiya-gaz-nimechchyna/6486545.html.
14. Чайковська В. Німеччина передасть Україні ще й танки Leopard 1. *DW*. URL: https://www.dw.com/uk/nimeccina-peredast-ukraini-se-j-tanki-leopard-1-recnik-uradu/a-64599489.
15. Через потік мігрантів населення Німеччини зросло до рекордно високого рівня – Reuters. *#Букви.* URL: https://bykvu.com/ua/bukvy/cherez-potik-mihrantiv-naselennia-nimechchyny-zroslo-do-rekordno-vysokoho-rivnia-reuters/.
16. Germany's Scholz: 'Our goal is to avoid a war in Europe'. *DW*. URL: https://www.dw.com/en/ukraine-crisis-our-goal-is-to-avoid-a-war-in-europe-says-germanys-scholz/a-60705306.
17. Shankar P. German chancellor's visit exposes EU rifts over China. *DW*. URL: https://www.dw.com/en/german-chancellors-visit-exposes-eu-rifts-over-china/a-63640068

Костюк Дарина Олегівна
4 курс, здобувач вищої освіти ОП «Міжнародна інформація»
Національний авіаційний університет

ДЕРЖАВА В ІНФОРМАЦІЙНОМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Магістральним напрямком розвитку континенту, який визначить як ситуацію в самій Європі в третьому тисячолітті, так і її місце у світ, виступає європейська інтеграція як складний та суперечливий соціально-економічний процес налагодження тісної співпраці європейських держав.

Євроінтеграційні процеси охоплюють всі сфери суспільного життя: політичну, економічну, соціальну тощо. Інформаційна складова, виступаючи єднальною ланкою механізму суспільного життя, є стратегічним вектором євроінтеграційних процесів.

В інформаційному суспільстві політика та інформація – це взаємозалежні явища, що впливають одне на одне в процесі державного управління. Дійсно, якість інформації та її доступність, сучасні інформаційні технології, що радикально збільшують обсяг і швидкість поширення інформації, викликають глибокі зміни в політиці конкретної держави, роблять

суттєвий вплив на характер і системи управління (точна інформація підвищує ефективність влади, дозволяє вчасно скоригувати обраний напрямок дій, відреагувати на обставини, що знову з'явилися) [4].

Інформаційна політика визначає закони функціонування інформаційної сфери. Коли ефективно працює система ЗМІ суспільства, це дає змогу швидко виховувати нову еліту, активно обговорювати нові проєкти, сприяти прозорості влади, наближати її дії до населення. Законом взаємодії влади і населення є адекватне функціонування комунікації між владою і населенням. Не тільки населення має чути владу, а й влада має прислухатися до думки і слова свого населення [3].

Європейська інтеграція України має на меті підвищення якості життя та добробуту населення шляхом наближення політичної, правової, економічної, соціальної та інших сфер суспільного життя до європейських принципів, стандартів та цінностей. Досягнення ж євроінтеграції України неможливе без впровадження комплексної державної інформаційної кампанії з підтримки євроінтеграційного курсу.

Держава займає особливе місце серед суб'єктів інформаційної політики. Це обумовлено його специфічною роллю в забезпеченні функціонування політичної системи суспільства. Необхідно зазначити, що однією з найважливіших функцій держави як організації публічної влади є легітимізація політики в якості форми виявлення пріоритетів суспільного розвитку на основі публічної боротьби соціально активних сил суспільства, тобто правове регулювання відносин у галузі ведення політичної боротьби і забезпечення дотримання вимог законодавства усіма її суб'єктами [2].

Державна інформаційна політика у сфері європейської інтеграції зумовлює створення умов для побудови розвинутого інформаційного суспільства як органічного сегмента глобального інформаційного співтовариства, забезпечення пріоритетного розвитку інформаційних ресурсів та інфраструктури, впровадження новітніх інформаційних технологій, захисту національних моральних і культурних цінностей, забезпечення конституційних прав на свободу слова та вільний доступ до інформації. Європейська інтеграція - це складний та багатовимірний процес, який впливає на всі сфери життєдіяльності держави. Інформаційна політика державних органів влади покликана забезпечити системну комунікацію, наповнити її смислами, бути орієнтованою на забезпечення та вирішення стратегічних завдань. Саме вона повинна визначати алгоритм формування та поширення адекватного знання про державу, бути «дорожньою картою» у інформаційному просторі, впливати на зміцнення національного бренду, підвищення його вартості та впливу на порядок денний євроінтеграційної політики, як в середині держави, так за її межами [1]. Перед українською владою постає важливе завдання – надати суспільству об’єктивну та неупереджену інформацію щодо ЄС, роз’яснити переваги та недоліки прийняття того чи іншого рішення, підготувати громадян до реформ політики євроінтеграції. Ці завдання вирішуються шляхом реалізації державної інформаційної політики у сфері європейської інтеграції, яка має бути системною, чітко спланованою і узгоджуватися з конкретними завданнями етапів інтеграції та потребами громадян у інформації. Європейський вектор розвитку українського суспільства потребує нових зважених політичних рішень. Зокрема, Україна усвідомлює важливість участі в європейських інтеграційних процесах, пов'язаних із прискореною інформатизацією, революцією в галузі комунікацій, електронної економіки, інших високих технологій тощо.

Тож інформування є ключовим аспектом європейського інтеграційного процесу України. Орієнтація України на побудову інформаційного суспільства та інтеграцію в Європейський Союз вимагає дотримання нових вимог ЄС до сфери інформаційної політики та інформаційної безпеки. Саме тому європейський чинник впливу для України є одним із найважливіших у рамках дослідження інтеграційної політики у сфері інформації.

Список використаних джерел

1. Губерський, Л. В. Інформаційна політика України: європейський контекст / [Л. В. Губерський, Є. Є. Камінський, Є. А. Макаренко та інші] ; під ред. С.В.Головко. – К. : Либідь, 2007. – 360с.
2. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011
3. Указ Президента України «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 12 березня 2013 року «Про невідкладні заходи щодо європейської інтеграції України» [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.president.gov.ua/documents/15520.html
4. Що думають українці про Євроінтеграцію. Результати соціологічного опитування. Київ, 2017. Режим доступу: https://glavcom.ua/pub/pdf/49/4935/poll_ukr_ec_ukr.pdf

Пєтухова Влада Олександрівна
4 курс, здобувач вищої освіти ОП «Міжнародні відносини»
Національний авіаційний університет

ОСОБЛИВОСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В УМОВАХ ВІЙНИ

З 2014 року Україна активно рухається до євроінтеграції, підписавши Угоду про асоціацію з Європейським Союзом. За останні вісім років Україна здійснила низку євроінтеграційних реформ і наближається до угоди з ЄС, але тим часом Україна фактично перебуває у стані війни, підриваючи здатність країни до запровадження реформ у певних галузях.

У лютому 2022 року російська федерація здійснила односторонній напад на Україну, який став першим відкритим військовим конфліктом між європейськими державами після Другої світової війни.

Президент України Володимир Зеленський подав заявку на вступ до Європейського Союзу 28 лютого 2022 року [6], відповідаючи на загрози виживання країни та пожвавлюючи процес євроінтеграції. Ще 15 червня Єврокомісія рекомендувала надати Україні статус кандидата на вступ до ЄС [11], а 24 червня Європейська Рада оголосила про рішення надати Україні статус кандидата на вступ до ЄС [12]. Ця подія визначила подальший напрямок і темпи роботи з євроінтеграції, зробивши її однією з найактуальніших завдань повоєнної відбудови України. Цей факт визначив подальший напрямок і темпи роботи з європейської інтеграції, зробивши її одним із найактуальніших завдань повоєнної відбудови України.

Дослідженню проблематики входження України до Європейського Союзу, економічним, соціальним та правовим аспектам присвятили свої праці вітчизняні науковці.

Зокрема, автори наукової праці «Соціально-економічні аспекти сталого розвитку України в умовах війни», Є. В. Буряк, К. Ю. Редько, А. О. Чорновол та О. В. Орленко, розглядають питання соціально-економічних аспектів у сталому розвитку євроінтеграційних процесів в Україні за умов війни [3]. Н. В. Федіна та А. Я. Пашко наводять теоретично-правові аспекти інтеграційних та євроінтеграційних процесів у сучасному державотворенні та правотворенні [8]. М. В. Базарник розглядає та проводить аналіз судової галузі через призму європейської інтеграції та визначає перспективи її подальшого розвитку [1].

Тож, з огляду на перераховані праці науковців, можна зробити висновок, що дослідження торкаються лише певних питань та є вузько направленими. А особливості євроінтеграційних процесів в умовах війни так і не було виокремлено.

Процес створення Європейського Союзу зайняв не одне десятиліття. Р. Шуман одного разу зауважив, що: «Європу не буде створено швидко чи за єдиним планом. Вона розбудовуватиметься через послідовні досягнення, які слугуватимуть основою реальної солідарності» [10, с. 15]. Даний вислів є першим принципом Декларації Р. Шурмана, саме в ньому криється суть європейського процесу інтеграції. Яскравим прикладом тому, є не тільки тривалість української євроінтеграції. Останньою країною, що приєдналася до Європейського Союзу, була Хорватія. Сталося це у 2013 році, тобто вже 10 років тому. Процес європейської інтеграції зайняв близько 13 років [2].

Фактично, в Україні даний процес триває з 1994. Саме тоді було підписано Угоду про партнерство та співробітництво між Україною та ЄС. На жаль, через ряд причин Угода була ратифікована Українським Урядом лише у 1998, тоді Україна зробила заяву про бажання стати повноцінним асоційованим членом ЄС. Майже через 10 років (у 2007 р.) розпочалися перемовини щодо укладання Угод про асоціацію та зону вільної торгівлі, а лише у 2014 році, після протесті та інших історичних подій Угоду про асоціацію було підписано. Ратифікація зайняла ще 3 роки.

У 2009 році Україна стала учасницею ініціативи ЄС «Східне партнерство», ратифікація угоди зайняла 3 роки (станом на сьогодні дія угоди призупинена). З 2010 до 2016 року тривало впровадження безвізового режиму з Європейськими країнами. З 2017 року даний режим запрацював.

Аналізуючи наведений матеріал варто звернути увагу на терміни ратифікації угод, які становлять подекуди близько 10 років. Таким чином, можна дійти висновку, що однією з особливостей української євроінтеграції є її навмисне гальмування. Так сталося через те, що ратифікація угод відбувається кожним членом Європейського Союзу окремо.

Наприклад, Угоду про асоціацію ратифікували близько трьох років через те, що Греція та Кіпр не поспішали сприяти процесу ратифікації. Також складним був процес ратифікації в Італії, Нідерландах та Чехії. Греція пояснювання гальмування ратифікації внутрішніми проблемами, прийняття рішення у Чехії саботувалось однією з правлячих сил, а в Італії противником асоціації виступала партія колишнього прем'єр-міністра [5].

Проте, були й загалом доречні зауваження. Кіпр акцентував увагу на тому, що Україна вже протягом довгого часу не вносить зміни до Конституції [5].

За президенства Володимира Зеленського було зроблено ще один зі значних кроків у напрямку інтеграції до Європейського Союзу. 2021 рік відзначився підписанням Угоди про Спільний європейський авіаційний простір, а у 2022 році Україна отримала статус кандидата на вступ до Європейського Союзу [4].

З того часу Україна уклала п'ять угод, що наблизили її до Європейського Союзу [7]:

1. Угоду про участь України у програмі ЄС «Цифрова Європа» (2021-2027). Программа має поповнити державний бюджет України на 7,5 млрд євро, для забезпечення розвитку цифровізації та засобів використання штучного інтелекту, розвитку кібербезпеки та підвищення цифрових навичок у населення, а також впровадження цифрових технологій, перш за все, в економічний сектор.

2. Угода про участь України у програмі ЄС для співробітництва у митній сфері. Вона працює на території України вже з 1 жовтня (бюджет Угоди становить близько 1 млрд євро).

3. Наступною є Угода про надання Україні бюджетної підтримки у розмірі 500 млн. євро. Угода носить соціальний характер та направлена на допомогу особам, що постраждали через воєнні дії та забезпечення їх житлом.

4. Угода про участь України у програмі ЄС із співробітництва у податковій сфері Fiscalis. Дана угода поліпшує співпрацю між податковими службами України та країнами-

членами Європейського Союзу, а також дозволить використовувати сучасні технології у дані галузі.

5. Угода щодо збільшення бюджету грантових видатків для України на 122 млн. євро.

Укладання даних угод є досить доречним, в період дії воєнного стану в Україні, адже однією з головних нагальних потреб є фінансування, а розглянуті вище узгодження значною мірою наповнюють бюджет країни та сприяють поліпшенню становища соціально незахищених верств населення. Тож, наступну особливість української європейської інтеграції можна сформулювати наступним чином: темпи інтеграції України з ЄС напряму залежать від ситуації в середині країни, стану економіки та поглядах правлячої сили. Інакше кажучи, рушійною силою інтеграційного процесу є Президент України, що сприяє підписанню угод, уряд, що має швидко та якісно вносити зміни до чинного законодавства, а також посли України в інших країнах, що вирішують питання безпосередньо впливаючи на рішення в середні Європейського Союзу.

До листопада 2022 Україна мала виконати низку рекомендацій Європейського Союзу. Відповідно до інфографічних матеріалів електронного ресурсу «Твоє місто», українська влада має виконати наступне [9]:

- прийняти та запровадити законодавство про процедуру добору суддів КСУ, в тому числі процедуру попереднього відбору на основі оцінки моральності та професійних навичок суддів, дотримуючись рекомендацій Венеціанської комісії;
- завершення перевірок доброчесності кандидатів у члени Вищої ради юстиції та відбір кандидатів до Вищої кваліфікаційної комісії суддів;
- посилити боротьбу з корупцією шляхом активних та ефективних розслідувань, у тому числі на високому рівні, та забезпечити динаміку судових справ і вироків;
- завершити призначення нового керівника Антикорупційної прокуратури та нового директора НАБУ;
- забезпечення того, щоб законодавство про боротьбу з відмиванням грошей відповідало стандартам Financial Measures Group;
- прийняття комплексного стратегічного плану реформування всього правоохоронного сектору.
- запровадження антиолігархічних законів з урахуванням майбутніх висновків Венеціанської комісії щодо відповідного законодавства;
- ухвалення закону про ЗМІ, гармонізація законодавства України з директивами ЄС щодо аудіовізуальних медіа-сервісів та уповноваження незалежного медіарегулятора;
- завершення реформи законодавчої бази щодо національних меншин.

Станом на 10 лютого 2023 українська сторона виконала лише ряд рекомендацій. Ряд законів потребують суттєвого доопрацювання, а директора НАБУ досі не призначено так само, як не проведено відбір до Вищої кваліфікаційної комісії суддів. Є ймовірність, що дані процеси знову штучно гальмуються через внутрішні та зовнішні чинники. І не дивлячись на оптимістичні прогнози щодо вступу України до ЄС протягом наступних одного-двох років, затягування певних процесів, завжди було властиве уряду України.

Після становлення незалежної України європейська інтеграція завжди висвітлювалась, в тому числі законодавчо, як напрям розвитку країни. І дійсно, якщо розглядати сильні сторони, такі як європейська колективна безпека, гарантування демократичних стандартів та інституцій, модернізація промисловості та запровадження нових технологій, спільні митні тарифи, забезпечення високого рівня життя населення, ефективний захист прав людини, розвинена система охорони довкілля та інші засади, що повинні бути законодавчо зрівняні та закріплені в Україні.

Також існує ряд загроз, ймовірність втілення яких досить висока, наприклад, місце України у стратегії розвитку Європейського Союзу є невизначеним, певні галузі економіки можуть втратити конкурентоспроможність через вимоги європейського законодавства, відкритим залишається питання переходу на європейські ціни, адже рівень життя між Україною та ЄС суттєво різниться, а уряд не забезпечує поетапний перехід між законодавством та економіками. Одним з суттєвих питань європейської інтеграції є загроза використання України як дешевої ресурсно-сировинної бази для забезпечення потреб ЄС.

Одна із загроз, на яку вказували науковці у минулі роки, є актуальною вже зараз. Це питання дешевої робочої сили, проте дана проблема виникла через проведення воєнних дій на території України, що спонукало найбільше з часів Другої світової війни переселення. Таким чином, на території країн ЄС сконцентровано більше жіночої робітничої сили, ніж в тім є потреба. Проте питання слід розгорнути іншою стороною. У перспективі, після закінчення воєнних дій, може відбутись друга хвиля розселення (не переселення), але вже чоловічого населення. Таке явище викличе виснаження робітничої сили в самій Україні, і потягне за собою інші негативні наслідки.

Отже, необхідно виділити наступні особливості українських євроінтеграційних процесів, що сформувались та загострились за час дії воєнного стану на території України:

1. Повільне проведення економічних реформ, відсутність відчутних результатів внутрішніх соціально-економічних перетворень. Даний процес суттєво ускладнюється через падіння української економіки в період війни, бо оборонна галузь потребує значних економічних ресурсів.

2. Рівень корупції та фінансових злочинів. Не дивлячись на останні події в країні та кількість посадовців, що притягаються до відповідальності за ті чи інші корупційні злочини, рівень корупції залишається високим через нестабільне законодавство в умовах війни. Слід, звернути увагу на події навколо військових закупівель. Корупційна діяльність набула такої стрімкості через те, що воєнні закупівлі мали особливий непублічний порядок, а зміни закупівельного законодавства відбувались більше трьох разів за минулий рік.

3. Величезний розрив у рівні економічного розвитку України від європейських країн був ще до початку воєнних дій на території країни, а після подій минулого стан ще більше погіршився.

4. Воєнні дії значно знизили рівень життя населення, тож різниця різниця в рівні життя європейського населення та українського є величезною.

5. Усе наведене вище походить від проблем щодо узгодженості у правовій системі України та ЄС.

Сталий розвиток в контексті європейської інтеграції є безумовним стратегічним завданням як для української влади, так і для вітчизняних науковців, а розв’язок – у розробці нової, соціально орієнтованої моделі економіки з комплексними цілями. Підвищення якості життя людини. З іншого боку, це наріжний камінь євроінтеграційного процесу України, оскільки критерії сталого розвитку та екологічної безпеки є першочерговими. Саме євроінтеграція дозволить Україні змінити пріоритети національної політики та переоцінити пріоритети цілей сталого розвитку та засобів їх досягнення.

Список використаних джерел

1. Bazarnik, M. V. Influence of European integration processes on judicial reform in Ukraine. Scientific Notes of Lviv University of Business and Law. 2022. №32. P. 279-288.

2. Боровець І. Особливості процесу інтеграції Республіки Хорватія до Європейського Союзу // Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки. Київ, 2015. №24. С. 303-318.

3. Буряк, Є. В., Редько, К. Ю., Чорновол, А. О., Орленко, О. В. Соціально-економічні аспекти сталого розвитку України в умовах війни // Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. 2022. №34. С. 135-143.

4. Зеленський про статус кандидата на вступ в ЄС // BBC. Official Page. URL: https://www.bbc.com/ukrainian/news-61921715 (дата звернення 10.02.2023).

5. Ратифікація Угоди про асоціацію з ЄС: які країни гальмують процес? // Слово і Діло. URL: https://www.slovoidilo.ua/2015/09/04/infografika/suspilstvo/ratyfikacziya-uhody-pro-asocziacziyu-z-yes-yaki-krayiny-halmuyut-proces (дата звернення 10.02.2023).

6. «Щодо рішення Європейської Ради про надання Україні статусу кандидата на членство в Європейському Союзі» : спільна заява Президента України В. Зеленського, Голови ВРУ Р. Стефанчука, Прем'єр-міністра України Д. Шмигаля від 02.07.2022. // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0001100-22#Text (дата звернення: 11.02.2023).

7. Україна та ЄС уклали 5 угод, що наближають вступ до Євросоюзу : деталі // Слово і Діло. URL: https://www.slovoidilo.ua/2022/09/05/novyna/polityka/ukrayina-ta-yes-uklaly-5-uhod-nablyzhayut-vstup-yevrosoyuzu-detali (дата звернення 10.02.2023).

8. Федіна Н. В., Пашко А. Я. Теоретично-правові аспекти інтеграційних та євроінтеграційних процесіву сучасному державотворення та праовтворенні. // Право та державне управління : збірник наукових праць (м. Запоріжжя, 20 липня 2022 р.) / за ред. Покатаєвої О. В. Запоріжжя : КПУ, 2022. № 2. С. 32-38.

9. Що має виконати Україна, що б увійти до Євросоюзу? // TVOEMISTO. Official Page URL: https://tvoemisto.tv/exclusive/shcho_ya_mozhu_zrobyty_shchob_moya_kraina_stala_chlenom_yevropeyskogo_soyuzu_133931.html (дата звернення 10.02.2023).

10. A new idea for Europe. The Schuman declaration : 1950–2000. European Commission. Series: European Documentation. Luxembourg : Office for Official Publications of the European Communities, 2000. 43 p.

11. EU Commission's Recommendations for Ukraine's EU candidate status : official text // Council of the European Union. URL: https://www.eeas.europa.eu/delegations/ukraine/eu-commissions-recommendations-ukraines-eu-candidate-status_en?s=232 (дата звернення 10.02.2023).

12. European Council conclusions on Ukraine, the membership applications of Ukraine, the Republic of Moldova and Georgia, Western Balkans and external relations : official text // Council of the European Union. URL: https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2022/06/23/european-council-conclusions-on-ukraine-the-membership-applications-of-ukraine-the-republic-of-moldova-and-georgia-western-balkans-and-external-relations-23-june-2022/ (дата звернення 10.02.2023).

Пінчук Маргаріта Олександрівна
здобувач вищої освіти, ОП «Міжнародна інформація»
Національний авіаційний університет

УКРАЇНСЬКО-РОСІЙСЬКА ВІЙНА І ПОЗИЦІЯ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ

Аналізуючи тенденції розвитку попередніх міжнародних систем, можемо помітити, що наразі наша постбіполярна система досягла стадії занепаду і однією з головних причин є війна, яку росія розв'язала проти України. Кожна держава намагається зайняти вигідну позицію зараз, аби вона залишилась вигідною при виникненні нової міжнародної системи з новими центрами сили.

Згадуючи слова Борреля важко не погодитись, що війна між Україною та росією несе величезні наслідки та загрози для усієї Європи та світу. Варто згадати лише окупацію

Запорізької АЕС та ядерний шантаж який здійснює рф. Занепокоює й те, що росія використовує продовольство та енергію як геополітичну зброю, вдається до втручання у внутрішні справи держав-членів ЄС. Інші ж маніпуляції правлячими верхівками європейських країн призводять до блокувань рішень переважної більшості членів ЄС та руйнації їхніх планів. Велика Британія вже стикалась з подібного роду втручаннями з боку рф, зокрема низкою отруєнь громадян Великобританії співробітниками ФСБ.

Українське питання спершу не дуже цікавило Велику Британію, оскільки українсько-британські відносини довгий час були досить холодними та безперспективними через недовіру Британії до пострадянських країн. Проте чітка прозахідна орієнтація зовнішньополітичного курсу українського керівництва створили передумови для подолання відчуження в дипломатичних стосунках двох країн. Саме тому після початку війни на сході України, Велика Британія зайняла чітку проукраїнську позицію в питанні вирішення цього конфлікту. Колишній прем'єр-міністр Борис Джонсон мав тісні зв'язки з українським політичним керівництвом і завдяки цьому Україна отримувала від Великої Британії і фінансову, і військову допомогу. Як і 8 років тому, так і зараз Британія залишається потужним партнером України.

Щодо заходів колективної безпеки, то до початку повномасштабної війни з рф, Україна отримала від Великої Британії пропозицію про створення нового військового альянсу Україна – Польща – Велика Британія, метою якого була підтримка безпеки, миру та потужного співробітництва [4]. В цьому випадку вона діяла згідно з заповіданнями батька британської та світової геополітики Гелфорда Маккіндера, який говорив про те, що для морської торгової держави (представленої Британією та США) не можна допускати союзу двох європейських могутніх сухопутних держав(зараз — Німеччини та росії), а найкращим засобом для досягнення цього буде союз сильних держав Східної Європи [2]. Тому, зовсім не дивно, що саме британці були ініціаторами цього альянсу.

З перших днів повномасштабного вторгнення росії в Україну стало зрозуміло, що Велика Британія буде однією з країн-лідерів антиросійської коаліції та партнером України. Саме ця країна надала Україні зброю, яка на початку значно ускладнила просування російських військ, а саме: тисячі протитанкових ракетних комплексів NLAW та ПЗРК Starstreak [6].

24 лютого 2022 року Велика Британія заборонила польоти цивільних російських літаків у своєму повітряному просторі і над територіальним морем Сполученого Королівства [3]. Тодішній прем'єр-міністр Борис Джонсон 25 лютого одним із перших світових лідерів заявив про необхідність колективного припинення залежності від російських нафти та газу, відключення росії від SWIFT і про висилку російських дипломатів [5].

Велика Британія регулярно розширює перелік економічних і персональних санкцій проти росії та Білорусі. Наприклад, підвищує мита на низку товарів, заморожує активи пропагандистів та обмежує роботу російських медіа [5, 1]. 13 травня ввела черговий пакет санкцій, в якому мова йшла, окрім інших, про колишню спортсменку Аліну Кабаєву, яку вважають фактичною дружиною путіна, а також його родичів.

Також країна надає необхідне фінансування Україні та є одним з найактивніших ініціаторів нових важелів тиску на росію та ті країни, які є її відкритими або таємним поплічниками. Допомога Великої Британії не припинялась та навіть посилюється протягом всього повномасштабного вторгнення [6].

Після того, як Фінляндія та Швеція оголосили про свої наміри вступити до НАТО, 11 травня Британія підписала з ними спільний договір, який передбачає гарантії британської військової підтримки у випадку нападу на будь-яку з цих країн. Це було зроблено з метою забезпечити міжнародну безпеку на скандинавському півострові та не дати росії навіть надії безкарно напасти на ці країні в перехідний період, поки вони ще не були прийняті в НАТО. В травні 2022 року італійські ЗМІ повідомили що прем'єр-міністр Великої Британії пропонує

створити новий міжнародний альянс, який протистоятиме росії та стане альтернативою ЄС. Модель Європейської співдружності, яку прагне створити Борис Джонсон, визначала б Велику Британію як лідера і включала, окрім України, Польщу, Естонію, Латвію та Литву, а також, можливо, Туреччину на останньому етапі.

Щодо діяльності Ліз Трасс та нинішнього прем'єра Ріші Сунака, то важко виокремлювати якісь моменти, адже вони цілком продовжили політику свого попередника та надають Україні всебічну допомогу на всіх рівнях. Нещодавно відбулась зустріч Сунака із Зеленським у Лондоні, крім того президент України був запрошений до виступу перед парламентом та зустрівся з королем Чарльзом III. Обговорювалось питання постачання зброї та кооперації у безпековій сфері. А наразі Британія втілює низку програм в підтримку України, серед них: Homes for Ukraine, яку було подовжено, та Програма підготовки українських військовослужбовців, яку наразі підтримало близько 10 країн. Також діють одразу декілька пакетів військової допомоги.

Підсумовуючи зауважимо, що Велика Британія століттями грала роль арбітра Старого світу та займалась урівноваженням сил провідних держав на континенті, і сьогоднішня ситуація не є виключенням. Вона намагається грати на протиріччях між ключовими акторами міжнародних відносин та протистояти тій державі, яка кидає виклик не лише балансу сил в Європі і в світі, а й європейським демократичним цінностям.

Разом із тим, варто пам'ятати, що британська дипломатія є гнучкою та динамічною, її все ще можна охарактеризувати словами Пальмерстона про те, що "У Британії немає постійних союзників та постійних ворогів, а є лише постійні інтереси". В ситуації російсько-української війни, керуючись всіма вищезазначеними обставинами, Британія зайняла чітку позицію на підтримку української незалежності та суверенітету. За словами Ріші Сунака, Сполучене Королівство продовжуватиме підтримку України стільки, скільки це буде потрібно, постійно розширюючи пакети допомоги оборонному комплексу України, і зміцнюючи антиросійські санкційні заходи.

Список використаних джерел

1. Britain bans Russian state TV channel RT. CNN. 2022. URL:https://edition.cnn.com/2022/03/18/media/uk-bans-russia-rt-tv/index.html

2. Halford John Mackinder. "The Geographical Pivot of History".

3. UK bans Russian private jets from its airspace. Reuters. 2022. URL:https://www.reuters.com/world/europe/uk-says-no-russian-private-jet-can-fly-uk-airspace-effective-immediately-2022-02-25/

4. United Kingdom, Poland and Ukraine foreign ministers' joint statement, February 2022. URL:https://www.gov.uk/government/news/joint-statement-by-the-united-kingdom-poland-and-ukraine-17-february-2022

5. UK PM Johnson says pressure building to cut Russia off from SWIFT. Reuters. 2022. URL:https://www.reuters.com/business/finance/uk-johnson-says-pressure-building-cut-russia-off-swift-2022-02-26/

6. Which weapons have been sent to Ukraine by the UK?. Independent. 2022. URL:https://www.independent.co.uk/news/uk/ministry-of-defence-russia-ukraine-saab-skynews-b2042363.html

Поліщук Карина Русланівна
4 курс, здобувач вищої освіти ОП «Міжнародна інформація»
Національний авіаційний університет

Науковий керівник: кандидат політичних наук,
доцент кафедри міжнародних відносин,
інформації та регіональних студій
Мороз Андрій Сергійович

СПІЛЬНІ ДІЇ ЄС ТА УКРАЇНИ У БОРОТЬБІ З ДЕЗІНФОРМАЦІЄЮ, ЯК ОДИН ІЗ ОСНОВНИХ АСПЕКТІВ СИСТЕМИ ПРОТИДІЇ ІПСО В ПЕРІОД ШИРОКОМАСШТАБНОЇ ВОЄННОЇ АГРЕСІЇ РФ

В умовах постійної невизначеності, нестабільності та збільшення інформаційного потоку постають проблеми появи дезінформації, фейків, та маніпуляції масовою свідомістю населення, які у свою чергу створюють безперешкодні умови для появи загроз національній інформаційній безпеці держав. Поширення дезінформації та організація інформаційно-психологічних операцій (ІПСО) – це систематичний комплекс дій окремих суб'єктів з метою отримання економічної чи іншої вигоди, навмисного введення в оману, підриву довіри населення, а також дестабілізації демократичних процесів. В умовах широкомасштабної воєнної агресії проти України рф активно використовує медіа як один із основних засобів ведення війни, зокрема інформаційної. Ефект російської дезінформації полягає не в тому, щоб переконати (як у класичній публічній дипломатії) або заслужити довіру, а в тому, щоб сіяти плутанину за допомогою поширення теорій змови та маніпулювати інформацією, зловживаючи ідеєю свободи інформації [10]. Іншими словами, росія активно застосовує ІПСО: дезінформацію, пропаганду, маніпуляцію тощо, які є інструментом досягнення політичних цілей в інформаційній війні рф проти України.

Одними із основних цільових аудиторій російської дезінформації є населення України та населення європейських країн. Найпопулярнішими наративами кремля, які націлені на українців та міжнародну спільноту, щоб деморалізувати громадян та дискредитувати відносини України з ЄС й майбутнього членства України в ЄС є такі: «Українці торгують західною зброєю через інтернет»; «Польща готується окупувати Захід України»; «Київ більше не довіряє своїм західним партнерам»; «ЄС лише використовує Україну у своїх цілях» та багато інших. Рік повномасштабного воєнного вторгнення рф на територію України продемонстрував важливість протидії інформаційно-психологічним операціям всередині держави. Окрім того, отриманий Україною досвід дав важливий поштовх для розвитку співпраці з різними інститутами ЄС щодо створення ефективних механізмів протидії російській дезінформації на міжнародному рівні.

Спільні дії ЄС та України будуються на принципах розуміння важливості питання боротьби з російською дезінформацією на багатосторонній співпраці; притягнення до відповідальності не лише державних діячів, а й лідерів думок, які працюють за межами росії та їхніх медіа; створення спільних координаційних центрів та систем моніторингу пропаганди, ІПСО та підвищення обізнаності й стійкості громадян, а також участь в обміні практичними навичками та ноу-хау з іншими країнами та партнерами, які також вразливі до російської дезінформації [4].

Власне ЄС уже понад 7 років практикує активну кампанію у протидії дезінформації. План дій ЄС проти дезінформації спрямований на виявлення потенційних загроз національній безпеці і посилення стійкості демократичних систем. Наприклад, систему швидкого оповіщення про дезінформацію (RapidAlertSystem) було створено для сприяння обміну інформацією щодо кампаній з дезінформації та координації відповідей [6]. Також за підтримки East StratCom,

Європейської служби зовнішніх дій, було створено проект EuvsDisinfo, який відповідає за реагування на дезінформацію та ІПСО російської федерації, яка загрожує Європейському Союзу, його державам-членам, країнам спільного сусідства, а наразі й Україні. Основною метою даного проекту є підвищення обізнаності щодо інформаційної діяльності кремля та формування навичок у громадян чинити опір маніпуляціям рф. Медійна кампанія москви проти України є напрочуд ефективною – не тільки у самій росії, але й серед західної громадської думки. Дослідники вважають, що рф використовує поєднання сучасних інструментів та технологій для дезорієнтації населення та підриву бойового духу [8]. Також варто додати, що і країна-агресор, і Україна знають, що вони залучені до боротьби за вплив та думку далеко за межами безпосереднього поля бою. Саме тому Україна намагається швидко реагувати на загрози інформаційній безпеці та формувати механізми протидії разом із міжнародною спільнотою [13].

Українська система протидії російським ІПСО безперервно продовжує захищати інформаційний фронт і всіма засобами намагається нашкодити російській пропагандистській машині. Про це заявив віце-прем'єр-міністр – міністр цифрової трансформації Михайло Федоров на зустрічі з єврокомісаром з питань внутрішнього ринку Тьєррі Бретоном [7]. Проте цього не зовсім достатньо. Російська дезінформація, пропаганда, а саме ІПСО досягли такого загрозливого рівня, що ЄС швидко почав приймати міри реагування. Наприклад, Жозеп Боррель, Верховний представник Європейського Союзу з питань закордонних справ і політики безпеки, оголосив, що вони планують запустити нову платформу для протидії дезінформаційним кампаніям росії та її союзнику, Китаю [1]. Більше того, міністр культури та інформаційної політики України, Олександр Ткаченко, запропонував створити так званий проект "one voice", який передбачає масову заборону мовлення російських пропагандистських телеканалів «Sputnik», «RT/Russia Today», «РТР Планета», «Россия 24» та «ТВ Центр — Международный» як в межах України так і в країнах ЄС, а також об'єднання соціальний платформ для просування єдиної позиції для усунення загроз інформаційній безпеці. Також одним із найважливіших кроків стало те, що у лютому 2023 року Служба зовнішніх справ ЄС у своїй доповіді визнала рф світовим лідером дезінформації [11]. На думку відомства, головною темою російських інформаційних атак стала війна Росії проти України. У 60 випадках зі 100 їхньою метою було виправдати російське вторгнення (60% російських атак спрямовані на власне виправдання та притягнення до відповідальності Україну) [2].

Одним із наративів російської дезінформації є намагання представити перед міжнародною аудиторією Україну як «нацистську державу, яка чинить геноцид проти власних ж громадян» й дискредитувати ЄС її країн-учасниць та закласти підґрунтя для порушення солідарності. Для України крок з боку ЄС про визнання росії головним дезінформатором у світі дуже важливий, адже це демонструє підтримку та потребу в інтенсивній боротьбі із поширенням російської дезінформації та пропаганди. Можна припустити, що «щупальця» пропагандистської кампанії кремля не перестануть розповсюджуватися, проте такі дії з боку Європейського Союзу спростовують оманливі наративи рф про те, що Україна залишилася сам на сам, без будь-якої міжнародної допомоги. Також важливою подією стала спільна ініціатива України та держав ЄС, зокрема Литви, Польщі та Великої Британії про захід на підвищення медіаграмотності з особливим акцентом на темі посилення стійкості до дезінформації, інформаційно-психологічних операцій та неправдивих відомостей у суспільствах. Україна та її партнери ініціювали обговорення в ООН шляхів посилення боротьби з дезінформацією, враховуючи набутий досвід у контексті успішної протидії інформаційній війні росії [5]. До спільної системи протидії дезінформації ЄС та України можемо відносити спільне комюніке (перша в історії міністерська зустріч України, Республіки Молдови та Румунії), де представники зобов'язалися покращити координацію в питаннях протидії дезінформації та іншим формам гібридної війни.

Також аби подолати наслідки російської агресії, ЄС мобілізував 25 млн. євро для підвищення кібер- та цифрової стійкості України [12] та надав фінансування Європейській обсерваторії цифрових медіа, щоб об'єднати дослідників й експертів з медіаграмотності. Ця незалежна обсерваторія сприяє тіснішій координації між організаціями, зокрема у співпраці з аналітичними центрами України, що перевіряють факти, науковою спільнотою, журналістами та політиками за допомогою технологічних платформ, навчання та координації незалежної перевірки фактів і дослідницької діяльності [9]. До спільних дій у боротьбі із дезінформацією росії можна вважати приєднання України до програми «Цифрова Європа», для пришвидшення цифрової трансформації Євросоюзу. Завдяки якій, Україна матиме змогу отримати фінансування в таких напрямах як: високопродуктивні комп'ютери; штучний інтелект, дані й хмарні послуги; цифрові навички;використання цифрових технологій в економіці й суспільстві [3]. Це неабияк вплине на пришвидшення та автоматизації реагування на загрози інформаційній безпеці та протидії пропаганді, зокрема ІПСО в межах держав, суспільства та серед міжнародної спільноти.

Отже, російська дезінформація усіма можливими способами та методами намагається створити ґрунт для агресії в інформаційному просторі, сіючи політичний та соціальний хаос. Інформаційно-психологічні операції рф створюють й поширюють загрозу миру, а також дестабілізують суспільство. Проте завдяки активній міжнародній співпраці та дипломатичним відносинам між Україною, національними інституціями ЄС та країнами, які є членами цього політично-економічного союзу, вдається їм протидіяти. Створення альтернативних просторів в інформаційних операціях, регуляторних та автоматизованих платформ, медіаканалів з єдиним телевізійним марафоном та розвиток стратегічних комунікацій стали одними із найважливіших та найдієвіших методів спільної боротьби із дезінформацією, адже саме це формує цілісну систему протидії російським інформаційно-психологічним операціям. Проте нам важливо не лише висвітлювати спільно основні наративи дезінформації рф, а й демонструвати шляхи їх потрапляння на наш інформаційний простір; аналізувати, які емоції у громадян та іноземної аудиторії вони викликають та велику увагу й фінансові можливості виділяти на кіберпростір та протидію кібервикликам, аби практично унеможливити доступ структурам рф проникати у наше інформаційне середовище.

Список використаних джерел

1. Детектор Медіа. Євросоюз запустить нову платформу для протидії дезінформації з боку Росії та Китаю. URL: https://detector.media/infospace/article/207789/2023-02-07-ievrosoyuz-zapustyt-novu-platformu-dlya-protydii-dezinformatsii-z-boku-rosii-ta-kytayu/ (дата звернення: 07.02.2023).
2. Детектор Медіа. Євросоюз назвав Росію світовим лідером дезінформації 2022 року. URL: https://detector.media/infospace/article/207839/2023-02-09-ievrosoyuz-nazvav-rosiyu-svitovym-liderom-dezinformatsii-2022-roku/ (дата звернення: 10.02.2023).
3. Економічна правда. Україна приєдналася до програми "Цифрова Європа": що це означає. URL: https://www.epravda.com.ua/news/2022/09/5/691138/ (дата звернення: 01.02.2023).
4. Міністерство закордонних справ. МЗС: Громадські організації Люблінського трикутника представили в Брюсселі спільний звіт про російську дезінформацію та пропаганду. URL: https://www.kmu.gov.ua/news/hromadski-orhanizatsii-liublinskoho-trykutnyka-predstavyly-v-briusseli-spilnyi-zvit-pro-rosiisku-dezinformatsiiu-ta-propahandu (дата звернення: 07.02.2023).
5. Урядовий портал. МЗС: Україна, Литва, Польща та Велика Британія спільно презентують в ООН найкращі практики боротьби з дезінформацією. URL: https://www.kmu.gov.ua/news/mzs-ukraina-lytva-polshcha-ta-velyka-brytaniia-spilno-prezentuiut-v-oon-naikrashchi-praktyky-borotby-z-dezinformatsiieiu (дата звернення: 28.01.2022).

6. Andrzej Jacuch Disinformation and Propaganda Target Europe –Russia's Disinformation Activities against Ukraine. URL: https://studiadesecuritate.up.krakow.pl/wp-content/uploads/sites/43/2021/06/1_Jacuch.pdf (дата звернення: 02.02.2023).
7. Government Portal. Mykhailo Fedorov and the EU Commissioner discussed the joint fight against russian propaganda. URL: https://www.kmu.gov.ua/en/news/mihajlo-fedorov-ta-komisar-yes-obgovorili-spilnu-borotbu-z-rosijskoyu-propagandoyu (дата звернення: 08.02.2023).
8. H. Batorowska, R. Klepka, O. Wasiuta, Media jako instrument wpływu. URL: https://depot.ceon.pl/bitstream/handle/123456789/16538/Batorowska_Wasiuta_Klepka_Media_jako_instrument_wp%c5%82ywu_informacyjnego_i_manipulacji_spo%c5%82ecze%c5%84stwem.pdf?sequence=1&isAllowed=y (дата звернення: 11.02.2023).
9. OECD. Disinformation and Russia's war of aggression against Ukraine. URL: https://www.oecd.org/ukraine-hub/policy-responses/disinformation-and-russia-s-war-of-aggression-against-ukraine-37186bde/ (дата звернення: 05.02.2023).
10. Peter Pomerantsev, Michael Weiss The Menace of Unreality: How the Kremlin Weaponizes Information, Culture and Money. URL: https://imrussia.org/media/pdf/Research/Michael_Weiss_and_Peter_Pomerantsev__The_Menace_of_Unreality.pdf (дата звернення: 29.01.2022).
11. The European External Action Service. 2022 Report on EEAS Activities to Counter FIMI. URL: https://www.eeas.europa.eu/eeas/2022-report-eeas-activities-counter-fimi_en (дата звернення: 09.02.2023).
12. Think Tank European Parliament. Russia's war on Ukraine: Timeline of cyber-attacks. URL: https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI(2022)733549 (дата звернення: 10.02.2023).
13. Tom Burt The hybrid war in Ukraine. URL: https://blogs.microsoft.com/on-the-issues/2022/04/27/hybrid-war-ukraine-russia-cyberattacks/ (дата звернення: 09.02.2023).

Сапсай Артем Петрович
к.політ.н., доц., доцент кафедри міжнародних відносин,
інформації та регіональних студій
Національний авіаційний університет

АФРИКАНСЬКИЙ НАПРЯМ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ У 2014-2023 РР.

В умовах розгортання повномасштабної війни Російської Федерації проти України актуалізуються питання дослідження зовнішньополітичних інструментів держави у протидії збройній агресії. Ключову роль у цьому сенсі відіграє дипломатичний потенціал держави з точки зору збільшення числа її союзників. Поточний рівень підтримки України в ООН переконує, що відповідний потенціал має ще значний резерв для посилення. У цьому відношенні безпосередній інтерес викликають поточні проблеми та перепони, що постають сьогодні перед українською дипломатією на африканському континенті. Упродовж всього періоду української державності африканський вектор зовнішньої політики можна охарактеризувати як слабко розвинутий.

Оцінюючи перспективи розширення і поглиблення відносин України з африканськими державами, звернімося до російського чинника – військово-політичної та економічної присутності РФ на континенті – як до проблеми першочергового значення.

Ескалація російського вторгнення в Україну у 2022 році призвела до неоднозначної реакції серед лідерів африканських держав. Хоча об'єднаний африканський голос проти Росії був потужним в стінах ООН, представники низки держав не наважилися публічно відмежуватися від Москви, враховуючи політичні та військові зв'язки з останньою. Показовими є результати голосування африканських держав в ГА ООН по важливим для України резолюціям. Зокрема, це відноситься до Резолюції Генеральної Асамблеї ООН ES-11/1 від 2 березня 2022 року щодо російського вторгнення в Україну, вимоги повного виведення російських військ і скасування рішення про визнання самопроголошених Донецької та Луганської народних республік. За резолюцію проголосувала 141 держава, але серед 34 країн, які утрималися від голосування, було чимало саме африканських держав: Ангола, Алжир, Бурунді, Зімбабве, Мадагаскар, Малі, Мозамбік, Намібія, Південноафриканська Республіка, Південний Судан, Сенегал, Судан, Уганда, Танзанія, Центральноафриканська Республіка. У свою чергу, Еритрея була однією з п'яти держав, які активно проголосували проти резолюції, поряд із Росією, Білоруссю, Сирією та Північною Кореєю [7]. Застереження багатьох африканських держав щодо того, щоб стати на бік війни в Україні, було підкреслено і у квітні 2022 року, коли Генеральна Асамблея ООН проголосувала за призупинення членства Росії в Раді з прав людини. Лише 10 з 54 африканських держав проголосували за Резолюцію ES-11/3, натомість 9 держав були проти, 35 утрималися або були відсутні [5].

Розглядаючи відповідну картину позиціювання африканських держав щодо України саме через призму російського чинника, виділимо наступні аспекти російсько-африканського співробітництва, що наразі вимагають уваги та практичного реагування з боку української дипломатії.

1. Значимість *військово-безпекової залежності* лідерів африканських держав та їх політичних режимів від Росії.

Росія створила ряд військових альянсів з урядами африканських країн, які стикаються з насильницькими повстаннями або політичною нестабільністю, включаючи насамперед Лівію, Малі, Судан, Центральноафриканську Республіку та Мозамбік. Зокрема, це угоди про військову співпрацю, відповідно до яких російські найманці з групи Вагнера брали участь у конфліктах у Центральноафриканській Республіці (ЦАР) та Малі. Елітний загін з групи Вагнера наразі входить до складу особистої безпеки президента ЦАР Фостена-Аршанжа Туадери. У ЦАР російські найманці спочатку діяли як інструктори, а потім поширили свій вплив на політику, розвідку та ресурси. В обмін на політичну та безпекову підтримку режиму президента Фостена-Аршанжа Туадери російські гірничодобувні компанії отримали концесії на видобуток золота й алмазів, а також права на лісове господарство [4].

Поточний рівень військово-технічного співробітництва є продовженням безпекових розрахунків африканських урядів у їх дипломатичній підтримці Росії. Так, станом на 2020 рік трохи менше половини військової техніки до Африки (49%) постачала Росія. Для порівняння, на Китай припадає 13% експорту зброї для континенту [6]. У цьому напрямі Росія має міцне підґрунтя у вигляді глибоких історичних зв'язків з часів, коли вона озброювала африканські країни під час їхньої визвольної боротьби в 1950-х і 1960-х роках. Утім, специфічним та виграшним для російської дипломатії є те, що російські угоди зі зброєю супроводжуються сьогодні меншою кількістю політичних вимог до африканських урядів. Не зважаючи на те, що з 2022 року можливості РФ постачати зброю до африканських держав є повністю вичерпаними, залишається значна залежність останніх в обслуговуванні та ремонті вже поставлених зразків техніки та озброєнь.

2. Значимість *інструментів пропаганди* та маніпулювання постколоніальною пам'яттю африканців.

Росія підключилася до зростаючих антизахідних позицій і політики в Африці задовго до російсько-української війни. Це частково пов'язується із специфічним африканським уявленням про подвійні стандарти Заходу щодо міжнародних норм. Також, це перетинається з переважаючою інтелектуальною парадигмою, центром аргументації якої є «деколонізація». Серед частини представників африканських академічних кіл, а також у середовищі африканської інтелігенції, досі існує симпатія до країни, яка у своєму попередньому радянському втіленні підтримувала африканські «визвольні» рухи та створювала противагу американському та західноєвропейському домінуванню у регіоні. Сьогодні російська пропаганда спрямована особливо на африканські країни на Півдні континенту, визвольні рухи яких у свій час мали значну політичну та військову підтримку з боку Радянського Союзу. Утримуючись від голосування за резолюції ООН щодо України, такі країни, як Ангола, Мозамбік, Зімбабве та Намібія, апелювали саме до "історичних паралелей" політики Заходу та Радянського Союзу в Африці у другій половині XX ст..

3. Значимість *ресурсно-енергетичного* виміру дипломатичної підтримки РФ на Африканському континенті.

Хоча Росія мало що може запропонувати сьогодні Африці в економічному плані, її геоекономічні стимули закріпитися на континенті лише посилилися після повномасштабного вторгнення в Україну. Оскільки Росія прагне уникнути міжнародної ізоляції після вторгнення в Україну, розширення її економічної участі в Африці набуває більшого значення. Не зважаючи на власні обмежені можливості, Росія активно просуває власний економічний порядок денний в Африці, що охоплює сировинний сектор, сільське господарство, технологічні галузі, транспорт. Африка залежить від Росії на 30% у постачанні злакових. Майже все це (близько 95 %) — пшениця вартістю 3,3 мільярда доларів. 80 % російського експорту пшениці йде до Північної Африки (Алжир, Єгипет, Лівія, Марокко та Туніс), а також до Нігерії, Ефіопії, Судану та Південноафриканської Республіки. Наразі Африка покладається на імпорт з Росії для забезпечення 63 % своїх потреб у пшениці, і очікується, що цей відсоток збільшиться зі зростанням населення Африки [2].

Іншим напрямом співробітництва є енергетична галузь. Тут Росія просуває власні проекти з будівництва атомних електростанцій. У 2020 році російська державна корпорація з атомної енергії «Росатом» організувала кредит у розмірі 25 мільярдів доларів для початку будівництва першої в Єгипті атомної електростанції потужністю 4800 МВт в Ель-Дабаа. Загальна ціна проекту становить 60 мільярдів доларів. «Росатом» підписав угоди про співпрацю ще з 17 урядами африканських країн, включаючи Ефіопію, Нігерію, Руанду та Замбію [1].

Згідно зі звітом Південноафриканського інституту міжнародних відносин та аналітичного центру із зовнішньої політики в Йоганнесбурзі, Росія підписала технічні угоди з більш ніж 20 африканськими країнами та забезпечила вигідні контракти на видобуток корисних копалин і ядерну енергетику на континенті [3].

В цілому, не зважаючи на те що у позначених напрямах російсько-африканської взаємодії Російська Федерація безперечно зберігає переваги порівняно з Україною на Африканському континенті, інтенсивність та глибина такого співробітництва у найближчій перспективі ймовірно зменшуватимуться, що, з іншого боку, може визначатися характером наслідків від розв'язаної Москвою повномасштабної війни. За будь-якого розвитку подій перспективними для зовнішньої політики України наразі видається: посилення її публічної дипломатії на Африканському континенті, вироблення стратегії розвитку науково-технічного співробітництва з африканськими державами з окресленням найбільш пріоритетних галузей. Окреме місце має відводитися співробітництву у сільськогосподарському секторі та забезпечення продовольчої безпеки на континенті.

Список використаних джерел
1. Dzvinka Kachur. Manifestations of Russian formal and informal strategies in Southern and Eastern Africa, 2000–2022, *South African Journal of International Affairs.* 2022. 29:4. P. 509-534.
2. Joseph Siegle. Decoding Russia's Economic Engagements in Africa. *Africa Center for Strategic Studies*. January 6, 2023. URL: https://africacenter.org/spotlight/decoding-russia-economic-engagements-africa/ (дата звернення: 10.02.2023).
3. Kestér Kenn Klomegâh. Russia's Military Diplomacy in Africa: High Risk, Low Reward, Limited Impact. *Geopolitical Monitor*. February 2, 2023. URL: https://www.geopoliticalmonitor.com/russias-military-diplomacy-in-africa-high-risk-low-reward-limited-impact/ (дата звернення: 10.02.2023).
4. Leo Komminoth. Russia's Wagner Group could make millions from exploitation of African rainforest. *African Business*. September 15th 2022. URL: https://african.business/2022/09/energy-resources/russias-wagner-group-involved-in-central-african-forestry-trade/ (дата звернення: 10.02.2023).
5. Nichols Michelle. U.N. suspends Russia from human rights body, Moscow then quits. *Reuters*. 7 April 2022. URL: https://www.reuters.com/world/un-vote-suspending-russia-human-rights-council-over-ukraine-2022-04-07/ (дата звернення: 11.02.2023).
6. Tatiana Kondratenko. Why Russia exports arms to Africa. URL: https://www.dw.com/en/russian-arms-exports-to-africa-moscows-long-term-strategy/a-53596471 (дата звернення: 11.02.2023).
7. Ukraine: UN General Assembly condemns invasion as Russia reports gains. Deutsche Welle. 2 March 2022. URL: https://web.archive.org/web/20220302200856/https://www.dw.com/en/ukraine-un-general-assembly-condemns-invasion-as-russia-reports-gains-live-updates/a-60977270 (дата звернення: 11.02.2023).

Седляр Юлія Олександрівна
д.політ.н., професор
кафедри міжнародних відносин, інформації та регіональних студій
Національного авіаційного університету

СТРАТЕГІЯ США ТА КРАЇН ЄС З ПРОТИДІЇ РОСІЙСЬКІЙ ЗБРОЙНІЙ АГРЕСІЇ В УКРАЇНІ

Широкомасштабна українсько-російська війна розгорнулася із відкритим воєнним нападом росії на Україну, що почався о четвер 24 лютого 2022 р. Військова агресія розпочалася після тривалого нарощування російських військ з листопада 2021 р. вздовж кордону України з росією і Білоруссю та визнання органами влади росії 21 лютого 2022 р. терористичних утворень на території України - так званих «ДНР» та «ЛНР» - як незалежних держав. Близько четвертої години за київським часом 24 лютого президент російської федерації В. Путін оголосив про так звану «спеціальну воєнну операцію». Уже за кілька хвилин почалися ракетні удари по всій території України, у тому числі неподалік від Києва. Одночасно російські війська вдерлися до України поблизу Харкова, Херсона, Чернігова, Сум, увійшовши з росії, Білорусі й тимчасово окупованого росією Криму. Для України як держави, яка зміцнює свій суверенітет, вишукує нішу і перспективи на світовій сцені, зробила свій цивілізаційний вибір на користь європейського шляху розвитку, повномасштабна збройна агресія рф стала не лише загрозою безпеці, але й екзистенційним викликом, тобто по суті у новітні часи розпочалася війна за незалежність Української держави, за її право стати повноправним членом європейської сім'ї і надійною опорою демократичних цінностей. Асиметрія міждержавного конфлікту диктувала необхідність залучення і створення надійної міжнародної коаліції союзників на підтримку України, на чолі якої стали США і країни ЄС. У свою чергу, логіка і параметри українсько-

російської війни, а також розуміння небезпеки прямої військової конфронтації із ядерною державою, принаймні на початку широкомасштабного вторгнення, визначало добір стратегії протистояння агресору.

За таких реалій центральним елементом стратегії протидії російській збройній агресії стали міжнародні санкції. Під міжнародними санкціями будемо розуміти односторонні або колективні примусові дії невоєнного характеру (дипломатичні, торговельно-економічні, фінансові, культурні), ініційовані й застосовані проти однієї або більше держав із метою змусити їх змінити зовнішньополітичну поведінку, дотримуватися взятих на себе зобов'язань із підтримки міжнародного миру та безпеки [4].

Всі санкційні заходи, що застосували США і країни ЄС проти росії, за цілями, що вони переслідують, умовно розподілимо на такі види: 1) санкційні заходи, спрямовані на пониження дипломатичного потенціалу росії у відстоюванні і просуванні її агресивних національних інтересів в Україні; 2) економічні санкції, спрямовані на суттєві трансформації у внутрішній політиці рф, метою яких є у певній мірі дестабілізація цільового уряду; 3) санкційні заходи, направлені на підрив технологічного потенціалу проведення наступальних військових операцій; 4) міжнародні економічні санкції, спрямовані на підрив економіки рф, дестабілізацію її фінансової системи з метою унеможливлення ведення широкомасштабних військових дій на території України; 5) ембарго на поставки озброєнь, у свою чергу, покликане обмежувати або ліквідувати канали доставки зброї та боєприпасів, що носить критичний характер для припинення воєнних дій у зоні конфлікту. Через це такий вид санкцій може розглядатися і як елемент загальної стратегії розбудови миру.

Важливим напрямом протидії російській збройній й інформаційній агресії стало широке залучення потенціалу технологій соціальних комунікацій, які були направлені на протидію російській пропаганді, боротьбу із дезінформацією, викриття спеціальних інформаційно-психологічних операцій. Активне застосування інтерактивних соціальних медіа сприяло мобілізації і згуртованості українського суспільства на найбільш загрозливому ранньому етапі військового вторгнення. Визначимо чотири базові технологічні принципи web 2.0: 1) веб, як платформа, без посередницьких програм, що дозволяє запускати програми прямо в мережі Інтернет; 2) можливість синдикації контенту; 3) співпраця розробників та користувачів у відкритій інформаційній інфраструктурі; 4) соціальні мережі та блогосфера, багатовекторне інтерактивне спілкування користувачів мережі. У протистоянні росії в інформаційній сфері головними перевагами соціальних медіа над іншими медійними ресурсами стали: 1) соціальні мережі є каналом інтерактивної комунікації. Споживач інформації є активним учасником, може самий створювати контент; 2) оперативність та гнучкість – інформаційні повідомлення (графіка, відео, текст) доходять дуже швидко, разом з тим зберігається можливість у будь-який момент вносити зміни (виходячи з реакції отримувача); 3) персональне таргетування – трансляція інформаційного повідомлення на конкретного представника цільової групи, при цьому враховуються особисті моменти та уподобання; 4) у соціальних мережах відсутні внутрішні ієрархічні відносини, наявна кооперація ресурсів та, певною мірою, спільна мета; 5) загальна доступність, відкритість, гнучкість мереж і їхніх соціальних форм; 6) демократичність в організації; 7) мала витратна складова – вартість прямої промоції у соцмережах складає невеликий відсоток у порівнянні із класичними інструментами (ТБ, радіо, преса, зовнішня реклама), а промоція з майданчика акаунта приватної особи взагалі офіційно не тарифікується.

Враховуючи змістовні характеристики сучасних соціальні медіа поділимо їх на: 1.Соціальні контактні мережі (Facebook) – віртуальна платформа або он-лайн сервіс для розбудови соціальних взаємовідносин. 2. Блоги (Blog.Liga.net) – персональні, групові або корпоративні мережеві майданчики для розміщення інформації в режимі щоденника, із можливістю залучення до обговорення сторонніх користувачів. 3. Мікроблоги (Twitter) –

видозмінена версія блогу, метою якої є формування оперативних комунікаційних зв'язків за допомогою коротких повідомлень та спрощеної процедури комунікації. 4. Файлообмінники (YouTube, Flickr) – он-лайн сервіс із надання майданчика під розміщення, пошук та обмін контентом. 5. Соціальні мережі новин (Reddit) – он-лайн майданчики із розміщення та оперативного поширення новин. 6. Вікі-проєкти (WikipediA) – он-лайн проєкти із створення та накопичення довідково-інформаційного контенту із можливістю групового співавторства. 7. Сайти закладок (Google.Bookmarks, BlogMarks.net) – он-лайн сервіс із зберігання та накопичення інтернет-посилань. 8. Віртуальні світи – інтернет-співтовариство із певним чином модельованою реальністю. 9. Підкастінг (накопичувачі цифрових медіа-файлів) – он-лайн ресурс із створення, накопичення та поширення медіа-файлів у стилі радіо або телебачення. 10. Мультиінструментальні ЗМІ (SAY.TV) – інтернет-ресурси, що містять мульти-інструментальні можливості із створення, накопичення та поширення контенту в межах певних тематичних завдань. Тут варто наголосити й на тому, що он-лайн соціальні мережі наразі активно використовуються й ЗСУ і не лише з метою здійснення управлінських процесів, але й для ведення віртуальних бойових дій, які забезпечують реальні військові протистояння [3].

Традиційною ж компонентою стратегії США і країн ЄС у протидії російській збройній агресії стало надання фінансової і військової допомоги Україні. Фінансова частка військової допомоги Україні з боку США і країн ЄС загалом може оцінюватися у 100 млрд євро. Велика Британія, наприклад, стала однією з країн-лідерів антиросійської коаліції та партнером України. Саме ця держава надала Україні зброю, яка на початку значно ускладнила просування російських військ, а саме: тисячі протитанкових ракетних комплексів NLAW та ПЗРК Starstreak [5].Згідно з даними «Ukraine Support Tracker», надану Німеччиною вже військову допомогу та відкриті ще зобов'язання оцінено у понад 2,3 мільярда євро. Водночас у даних уряду Німеччини на початку грудня фігурувала сума у 1,9 мільярда євро. Обидві цифри, вочевидь, є нижчими фактичної наданої допомоги. Із початку повномасштабного військового вторгнення росії надійними і послідовними союзниками України у зміцненні її обороноздатності стали й США і Польща [2].

Варто приділити увагу і гуманітарній допомозі та допомозі біженцям з України. За час війни лише Німеччина, наприклад, допомогла понад 1 мільйону українців, надавши кожному з них статус тимчасового захисту. Німеччина виділила нашій державі 125 мільйонів євро гуманітарної допомоги. Підкреслимо, що в Німеччині було створено й безліч благодійних і волонттерських організацій для підтримки біженців з України, однією з таких є організація Ukrainischer Hilfsstab. Ця організація надає гуманітарну та інформаційну допомогу, збирає кошти та речі для біженців, надає медичну та психологічну підтримку українцям, також обіймається питаннями з працевлаштування та пошуку житла [1].

Таким чином, після повномасштабного військового вторгнення росії на територію України США і держави ЄС стали надійними і послідовними партнерами України у її війні за незалежність, відновлення територіальної цілісності і право стати повноправним членом європейської сім'ї. Намагаючись уникнути прямого військового зіткнення із російською федерацією, міжнародні союзники України обрали такі ключові напрями протидії російській агресії: застосування комплексних антиросійських рестрикційних заходів (міжнародних санкцій); надання широкомасштабної військової і фінансової допомоги Україні; протидія російським інформаційно-психологічним операціям і поширенню дезінформації про перебіг бойових дій; надання тимчасового захисту українським біженцям й інших видів гуманітарної допомоги потерпілим від бойових дій.

Список використаних джерел

1.Благодійні організації, які допомагають Україні та біженцям з України в Німеччині, URL:https://hilfe-ua.de/ua/blahodiyni-orhanizatsii-iaki-dopomahaiut-ukraini-ta-bizhentsiam-z-ukrainy-v-nimechchyni

2. Військова допомога для України: скільки вже витратив Захід? URL:https://www.dw.com/uk/vijskova-dopomoga-dla-ukraini-skilki-vze-vitrativ-zahid/a-64148930

3. Курбан О.В. Сучасні інформаційні війни в мережевому он-лайн просторі: навчальний посібник. К.: ВІКНУ, 2016. 286 с.

4. Седляр Ю.О. Міжнародні санкції у світовій політиці: теорія і практика: [монографія]. Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2013. 412 с.

5. Which weapons have been sent to Ukraine by the UK?. Independent. 2022. URL:https://www.independent.co.uk/news/uk/ministry-of-defence-russia-ukraine-saab-skynews-b2042363.html

Тілуг Дмитро Вікторович
Національний авіаційний університет
Науковий керівник: Шеремет Ольга Валеріївна,
Ст. викладач, НАУ

ЕКОНОМІЧНА ДИПЛОМАТІЯ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ

Активізація українського дипломатичного фронту дала змогу значно підвищити шанси виживання українського народу та державності. Економічний аспект дипломатичних відносин слід окремо досліджувати на наявність певних кореляційних зв’язків між політичними та економічними процесами, які виникають на національних, регіональних та глобальних рівнях, а саме з країнами Європейського Союзу та НАТО.

Слід виокремити перше значне досягнення для вітчизняної дипломатії, а саме – отримання Україною 23 червня 2022 року, статусу країни-кандидата на членство в ЄС. Проте, ця подія в контексті загальної європейської інтеграції, переважно має політичний характер, адже порівняно з “Угодою про асоціацію між Україною та ЄС”, остання мало значно більше переваг[1]. Новими економічними та фінансовими можливостями, які розблоковуються з отриманням статусу, є: Повноправна участь у програмах та ініціативах Європейського Союзу; Покращення інвестиційного клімату для іноземних інвесторів; Доступ до фінансової допомоги країнам, які готуються до вступу в ЄС. Паралельно отримання статусу країни-кандидата, перед державою ставитися ціла низка певних різнорівневих завдань, а саме: Боротьба з корупцією; Проведення реформи КСУ; Здійснення боротьби з відмиванням коштів, тощо[2].

Окремо, в період повномасштабної війни, дефіциту державного бюджету та тимчасової втрати контролю над значною частиною території України, постало питання стосовно залучення фінансування. Основними джерелами фінансової, гуманітарної та військової допомоги стали суб’єкти міжнародних економічних відносин, а саме: Міжнародні економічні та фінансові організації, а саме Європейський Банк Реконструкції та Розвитку, Світовий Банк, Міжнародна Фінансова Корпорація, Організація Об’єднаних Націй; приватні особи та безпосередньо держави цивілізованого світу. Відносно фінансування бюджету та соціальної сфери країни, вагому частку займають саме міжнародні організації.

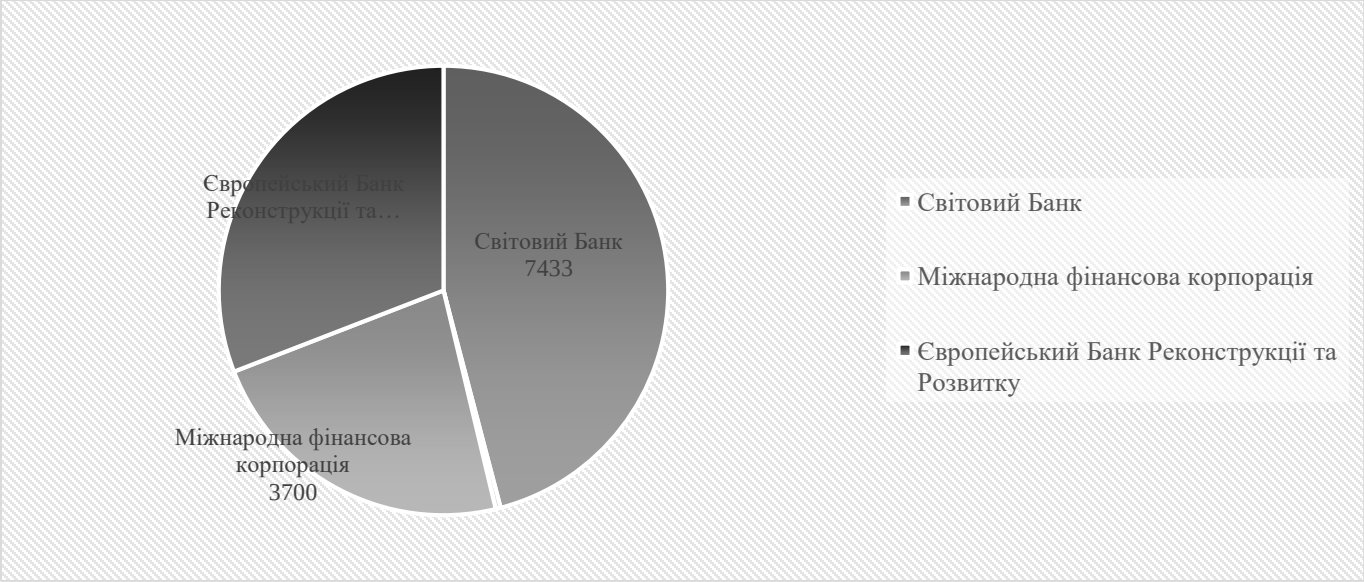

Рис 1.1 Розподіл фінансової допомоги Україні між міжнародними організаціями (у млн. доларах США)

Примітка: Побудовано автором на основі джерела [3]

Деталізуючи фінансову допомогу, яка була надана Україні в еквіваленті 16 млрд. доларів США, саме міжнародними організаціями, слід більш детально дослідити її цільове призначення. Понад 2 млрд. доларів США від загальної частки було спрямовано на підримку населення, а саме гуманітарні програми, фінансове забезпечення тощо. Решта суми була направлена на економічну підтримку життєздатності держави, основним це було покриття дефіциту державного бюджетту, програми підптримки населення та бізнесу, стабілізація золотовалютних резервів на достатньому рівні, забезпечення контрольованості очікувань та макрофінансову стабільність. Також слід зазначити, що фінансування відбувалося через міжнародні організації, але кредиторами та грантодавцями в більшості траншів виступали саме країни.

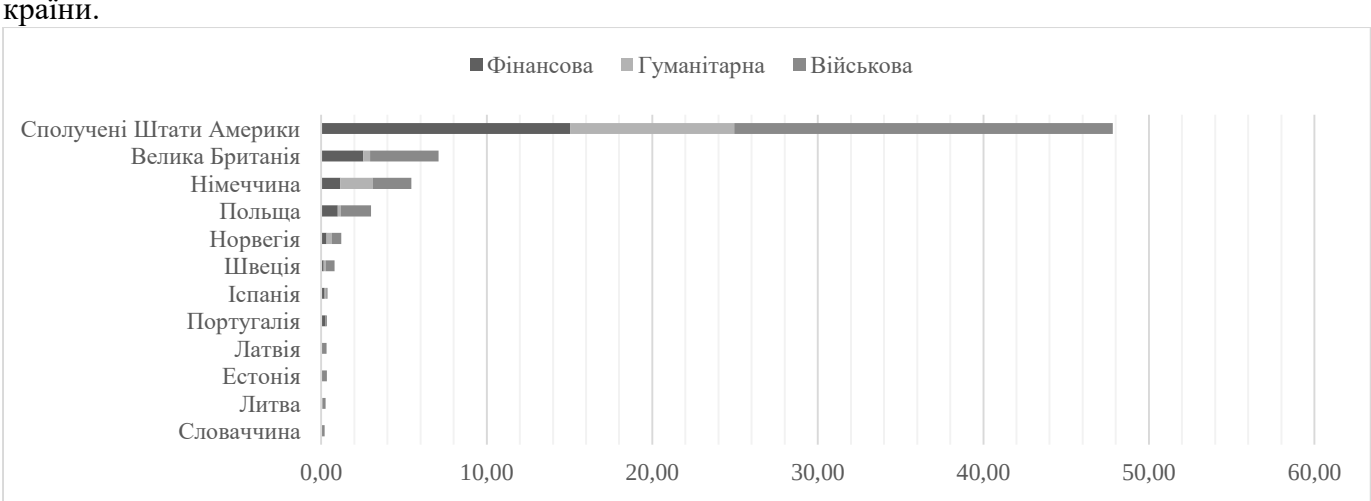

Рис 1.2 Підтримка від країн світу (у млрд. доларах США)

Примітка: Побудовано автором на основі джерела [3]

Загальні обсяги переданої допомоги перевищують майже 100 млрд. Доларів США. Окремо слід виділити, ті країни, які продемонстрували колосальну підтримку Україні, а саме Сполучені Штати Америки, передавши 50 млрд Доларів США, Сполучене Королівство Великої Британії і Північної Ірландія, які найоперативніше відреагували на запити України, а також Естонія, яка виявилась найщедрішою, сума переданої допомоги становила 1.10% від ВВП країни. За загальною сумою переданої допомоги лідером є США, але кожна окрема країна робить свій певний внесок, таким чином орієнтуючи свою політичну підтримку на міжнародній арені, знаючи, що може бути відповідна реакція, але світова спільнота демонструє, те що демократичні цінності та політична єдність у спільному майбутньому – домінують у сьогоденні.

Список використаних джерел

1. Угода про асоціацію. Урядовий портал України. URL: https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/yevropejska-integraciya/ugoda-pro-asociacyu (дата звернення: 01.02.2023).
2. Україна – кандидат в ЄС: які законодавчі зміни слід очікувати. Liga Zakon. URL: https://jurliga.ligazakon.net/news/212345_ukrana--kandidat-v-s-yak-zakonodavch-zmni-sld-ochkuvati#:~:text=23%20червня%202022%20року%20країни,на%20вступ%20до%20Єв% (дата звернення: 01.02.2023).
3. A database of military, financial and humanitarian aid to ukraine. Kiel Institute For The World Economy. URL: https://www.ifw-kiel.de/topics/war-against-ukraine/ukraine-support-tracker/ (date of access: 01.02.2023).

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН
КАФЕДРА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН, ІНФОРМАЦІЇ ТА РЕГІОНАЛЬИХ СТУДІЙ

Редактор
Н.Ф. Ржевська

Упорядник
О.П. Поведа

Наукове видання

ДИПЛОМАТІЯ В МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИНАХ : РЕТРОСПЕКЦІЯ І СУЧАСНІСТЬ

Збірник матеріалів наукових тез доповідей поданих на Всеукраїнську науково-практичну конференцію з міжнародною участю «Дипломатія в міжнародних відносинах: ретроспекція і сучасність».
24 лютого 2023 року

Національний авіаційний університет

Комп’ютерна верстка:
О.П. Поведа